

ACTELE SI DECRETELE

Conciliului provinciei bisericesci greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasin tienuta in anuln domnului 1872.

dela Dominec'a Santului Tom'a pana Marti dupa dominec'a a
dou'a dupa Pasci.

(din 5 pana in 14 Mai)

IN BISERIC'A METROPOLITANA DIN BLASIU.

TITULULU PRIMU

DESPRE CREDINTIA

CAPU I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Despre Credint'ia catolica si sant'a Unire.

Despre credentia, care este inceputulu mantuirei omului, marturisesce baseric'a catolica, cumcà este: una virtute supra-naturala, prin care inspirati si ajutati de grati'a lui Domnedieu tienemu de adeverate cele descoperite de elu, nu-pentru adeverulu internu alu lucrurilor cuprinsu cu lumin'a naturala a mintei, ci pentru autoritatea alui Domnedieu, care a descoperitu, si care nice se pote insielá, nice pote insielá¹⁾. Aceast'a invetiatura Apostolulu ginteloru aducundusi aminte de cuventulu Domnului: „*Fericiti cari nu au vediutu, si auu crediutu*“²⁾, o vestesce in modulu urmatoriu: „*Éra credint'ia este adeverirea celoru sperate, dovedirea lucruriloru celoru nevediate*“³⁾. Deci déca este dovedirea lucruriloru celoru nevediate cu totu dreptulu intreaba S. Ioanu-gura-de-auru: „*Pentru ce voiti voi a le vedé pre acelea, cá se cadeti din credintia si din dreptate, dupa ce dreptulu din credintia va fi viu; Éra voi deca voiti se le vedeti pre acelea, nu sunteti mai multu credintiosi*“⁴⁾.

¹⁾ Concilium Vaticanum Sess. III. cap. III. — ²⁾ Ioanu XX, 29. —

ACTA ET DECRETA

Concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis
et Fogarasiensis anno domini 1872.

**A Dominica S. Thomae usque ad Feriam Tertiam
post Dominicam Secundam post Pascha.**

(a 5. usque ad 14. Maii)

IN METROPOLITANA BASILICA BLASIENSI CELEBRATI.

 TITULUS PRIMUS

BCU Cluj / **DE FIDE** University Library Cluj

CAPUT I.

De Fide Catholica et Sacra Unione.

Fidem, quae humanae salutis initium est, Catholica Ecclesia profitetur esse virtutem supernaturalem, qua Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec fallere potest¹⁾. Apostolus vero Gentium memor effati dominici: „*Beati qui non viderunt et crediderunt*“²⁾ istam doctrinam hunc in modum praedicat: „*Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*“³⁾. Si itaque fides est argumentum rerum non apparentium, merito S. Ioannes Chrisostomus quaerit: „*Quid ea vultis videre, ut a fide excidatis, et ab eo, quod iusti sitis; siquidem iustus ex fide vivet? Vos autem si ea vultis videre, non estis amplius fideles*“⁴⁾.

¹⁾ Heb. XI, 1. — ⁴⁾ S. Ioan. Chrysostomus Hom. 21 in cap. XI. ep. ad Hebr.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu a venitu in lume, cá pre toti omenii se-i aduca la cunoscinti'a adevărului, precum ne invetia S. Apostolu Paulu: „*Domnedieu voiesce, se se mantuiasca toti omenii, si se vinu la cunoscinti'u adevărului*“¹⁾. Pentru aceea a' benevoitu a dispune, cá adevărurile credintei sale se se latiasca prin predicatiunea apostolica la tote sementiile pământului, dupa dis'a profetica: „*In totu pământulu au esitu vestirea lor si la marginile lumii cuvintele lor*“²⁾, dandu mandatu apriatu spre aceea in cuvintele: „*Mergeti in tota lumea, vestiti evangeli'a la tota faptur'a, celu ce va crede si se va botezá, mantuiseva, éra celu ce nu va crede osendiseva*“³⁾.

Astufeliu concrediendu Apostoliloru adevărurile cele mantuitorie, intr'insii a' infiintiatu baseric'a, carea se lucreze mantuirea tuturor omeniloru din tote tempurile venitorie, dîcundule; „*Si veti fi mie marturii in Ierusalimu si in tota Jude'a si in Samari'a pana la marginea pământului*“⁴⁾ si *Éta eu cu voi sum in tote dîlele pâna la capetulu vécului*“⁵⁾.

Aceasta incredintiare si această promisiune de o data ni arata luminatu, cumca adevărurile depuse in simulu bisericeii nu potu fi supuse nice unei schimbări, ci cauta se remana nestramutate in toti seclii, precum dice S. Petru: „*cuventulu Domnului remane in veci*“⁶⁾, cá altu „*temeiu nimene nu pote pune, a fora de celu ce este pusu, carele este Isusu Christosu*“⁷⁾. Dereptu aceea ne si îndemna Apostolulu: „*Nevoitive a pazi unirea Spiritului intru legatur'a pazei, unu Domnu, o credintia, unu botezu*“⁸⁾.

De acestu adevéru a' fostu petrunsa baseric'a, candu in definitiunile sinodeloru ecumenice se adoperá cu de adinsulu a dechiará necesitatea unitatei in credinti'a, si a pretinde, cá adevărurile credintei amesuratu tradițiunei la tote bisericele in conformitate se fia marturisite.

Si pre langa tote cá Mantuitoriulu Isusu Christosu se a' rogatu specialu pentru unitatea celoru ce voru crede in trensulu, dîcundu: „*Parinte sante pazescei pre ei in numele teu, pre care iai datu mie, cá se fu un'a precum si noi*“⁹⁾. Totu

1) I. Tim. II, 4. — 2) Psal. XVIII, 4. — 3) Marc. XVI, 15, et 16. — 4) Act. Ap. I, 8. — 5) Matth. XXVIII, 20. — 6) I. Petri

Iesus Christus Salvator Noster in mundum venit ut omnes homines ad agnitionem veritatis adducat, quemadmodum S. Apostolus Paulus nos docet: „*Deus omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire*“¹⁾. Idcirco disponere dignatus est, ut fidei suae veritates praedicatione apostolica cunctis terrae gentibus annunciarentur, secundum oraculum propheticum: „*In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terrae verba eorum*“²⁾, hocce esprese praeciens sequentibus verbis: „*Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*“³⁾.

Hac via Apostolis committens veritates salvificas in ipsis Ecclesiam fundavit, ad operandam salutem omnium hominum cunctorum temporum futurorum, dicens eis: „*Et eritis mihi testes in Ierusalem et in omni Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae*“⁴⁾; „*Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi*“⁵⁾.

Isthoc mandatum haecque promissio una simul aperte nobis ostendunt, veritates in sinu Ecclesiae depositas nulli mutationi obnoxias esse, verum per omnia saecula inconcussas manere prout dicit S. Petrus: „*Verbum autem Domini manet in aeternum*“⁶⁾; „*Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus*“⁷⁾. Quapropter Apostolus admonet quoque nos: „*Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unus Dominus, una fides, unum baptisma*“⁸⁾.

Hac veritate ducebatur Ecclesia, dum in definitionibus Synodorum oecumenicarum totis adnitebatur viribus necessitatem unitatis fidei declarare, atque exigere, ut omnes Ecclesiae veritates fidei in sensu traditionis uniformiter profiterentur.

Et quamvis Iesus Christus Salvator Noster specialiter oraverit pro unitate eorum, qui credituri sunt in illum, dicens: „*Pater Sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut et vos*“⁹⁾; tamen attento tremendo Apostoli

I, 25. — 1) I. Cor. III, 11. — 5) Ephes. IV, 3 et seqq. — 6) Ioan. XVII, 11.

si dupa infricosiatulu cuventu alu Apostolului: „cà se cade se fie si eresuri intre voi, cá cei lamuriti se fia aretati intre voi“¹⁾, vedemu cumca Domnedieu a' lasatu, cá in decursulu vécuriloru se se franga unitatea intre credintiosi prin felurite eresuri si schisme, apoi in secululu alu II-lea dupa adêncimea necuprinselor sale judecati a' suferitu, se se complenésca desbinarea cea mare a bisericeii grecesci de catra bisericea catolica.

Spre delaturarea acestei desbinari deplorabile, nu au lipsitu din partea bisericeii catolice mai multe incercari, dovada despre acést'a intre altele suntu celea petrecute in sinodulu alu II-lea dela Lugdunu tienu in anlu 1274, inse acestea incercari nu adusera doiosei mame biserice acea mangaiare, ce o asceptá.

Cu tote acestea bisericea catolica de a porurea ingrigiata de mantuirea sufletelor, si dupa chiamarea Apostoliei ei indemnata a readuce pre filii cei instrainati dela impartasirea cu dens'a, in urma in sinodulu ecumenicu dela Florenti'a tienu la anlu 1439, avu bucuri'a de a imbracisá in comuniunea pazei pre pariutii introgei bisericeii grecesci, cari dupa serios'a cercetare si lamurire deplina a punctelor diferenciali cu unu cugetu si cu o anima se invoira in urmatori'a definitiune dogmatica cuprinsa in decretulu s. uniri.

„Deci in numele S. Treime, alu Tatalui, si alu Fiului si alu Spiritului santu, cu aprobarea acestui s. si ecumenicu sinodu dela Florenti'a definimu: cá acestu adeveru de credintia toti crestinii se-lu créda si se-lu primésca, si cu totii asia se marturisésca, cá Spiritulu santu din Tatalu si Fiulu din vécu este, si esenti'a sa si fienti'a sa ipostatica o are deodata din Tatalu si Fiulu, si din amendoi din vécu purcede cá dela unu principiu si unica suflare; dechiarandu cá acea ce santii invetiatori si parinti dicu: cá Spiritulu santu purcede din Tatalu prin Fiulu, tientesce la intielesulu acest'a, cá prin acést'a se se arete, cá Fiulu inca este dupa Greci uleca caus'a, ér' dupa latini principiiulu subsistentiei Spiritului santu cá si Tatalu. Si fiendu-cá tote câte suntu ale Tatalui, Tatalu insusi le dede unuia nascutu Fiulu seu nascundulu, afora de a fi Tatalu, chiaru si acést'a

¹⁾ I. Cor. XI, 19.

effato: „Oportet et haereses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis“¹⁾; videmus Deum permisisse, ut decursu saeculorum unitas fidelium variis haeresibus schismatibusque disrumperetur, saeculo autem undecimo secundum abyssum incomprehensibilium iudiciorum suorum passus est, ut magnum schisma Ecclesiae Graecae ab Ecclesia catholica consummaretur.

Ad hanc deplorabilem scissionem tollendam, haud defuere plures ex parte Ecclesiae catholicae conatus; documentum hac de re inter alia praebent ea, quae in Synodo Lugdunensi II. anno 1274 celebrata gesta sunt, attamen isthaec molimina afflictæ matri Ecclesiae haud attulerunt consolationem, quam praestolabatur.

Veruntamen Ecclesia catholica, de salute animarum nunquam non sollicita, et vocatione apostolatus sui excitata, ad reducendos filios ab eius communione abalienatos, tandem in Synodo oecumenica Florentiae anno 1439 celebrata fruebatur laetitia patres totius Ecclesiae Graecae in communionem pacis amplectendi, qui post seriam disquisitionem perfectamque punctorum controversorum explanationem, una mente concordique animo in hanc fidei definitionem in Decreto S. Unionis comprehensam, convenerunt:

„Itaque in nomine sanctae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, hoc Sacro universali approbante Florentino Concilio definimus, ut haec fidei veritas ab omnibus christianis credatur et suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quod Spiritus Sanctus ex Patre et Filio aeternaliter est, et essentiam suam, suamque esse subsistens habet ex Patre simul et Filio, et ex utroque aeternaliter tanquam ab uno principio et unica spiratione procedit; declarantes, quod id, quod sancti Doctores et Patres dicunt, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur, Filium quoque esse secundum Graecos quidem causam, secundum Latinos vero principium subsistentiae Spiritus Sancti, sicut et Patrem. Et quoniam omnium, quae Patris sunt, Pater ipse unigenito Filio suo gignendo dedit, praeter esse Patrem, hoc ipsum

cà Spiritulu santu purcede din Fiulu, insusi Fiulu din vécu o are dela Tatalu, din care din veci se a' si nascutu. Definim mai incolo, cà esplicarea cuvintelor acelor'a: „Si dela Fiulu:“ iertatu si intieptiesce fù adausa catra simbolu pentru lamurirea adeverului, si pentru necesitatea intetitoria atunci'a. Mai incolo, cà in pane de grânu azima seau dospita trupulu lui Christosu cu adeveratu se preface; si cà preotii in un'a din ele trebue se prefaca insusi trupulu Domnului, adeca fiesce-care dupa datin'a basericei sale seau occidentali, seau orientali. Mai incolo, cà déca cei in adeveru infrânti voru mori in iubirea lui Domnedieu, in ainte de ce ar' fi facutu destulu prin fructe demne de penitentia, pentru celea facute si lasate, sufletele acelor'a dupa mörte se curatia cu pedepse curatitörice, si cá se se usioreze de atari pedepse, li suntu spre folosu acelor'a ajutoriele credintiosiloru vii, adeca santele sacrificie, rogatiunile, elemosinele si alte fapte de pietate, cari se au indatinatu a se face dupa usiediamintele basericei de catra credintiosi pentru alti credintiosi. Si cà sufletele acelor'a, cari dupa primirea botezului, nu se au intinatu cu ouce o macula a pecatului, precum si aceleu, cari dupace au contrasau macul'a pecatului, ori in trupurile loru, ori dupa esirea din aceleu trupuri (precum se a' disu mai susu) suntu curatite, indata se primescu în ceriu, si vedu apriatu pre insusi Domnedieu trinulu si unulu precum este, inse dupa diversitatea meriteloru unulu mai deplinu decâtu altulu; éra sufletele acelor'a, cari moru in pecatu actuale de morte, seau singuru in celu stramosiescu (originulu), indata descindu in iadu, cá se se pedepsésca, inse cu pedepse neasemenea. Mai incolo cà Sântulu Scaunu Apostolicu, si Pontificele Romanu, tiene primatulu in tota lumea, si cà insusi Pontificele Romanu este urmatoriulu Santului si fericitului Petru corifeulu Apostoliloru, si adeveratulu Vicariu a lui Christosu, si capu a tota baseric'a, si parintele si invetiatoriulu tuturoru crestiniiloru, si cà densulu in person'a fericitului Petru i se a' datu dela Domnulu nostru Isusu Christosu deplina potere de a pasce inulereptá si guberná baseric'a, universala; dupa cum se afla si in actele sinodelorü ecumenice si in santele canone“.

Acestu decretu dogmaticu fù subscrisu si primitu si de representantii presenti ai basericei romanesci; anume de Damianu Metropolitulu Moldo-Vlachiei, si de Constantinu Protopopulu.

quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipse Filius a Patre aeternaliter habet, a quo etiam aeternaliter genitus est. Definimus insuper, explicationem verborum illorum „Filioque“ veritatis declarandae gratia et imminente tunc necessitate licite ac rationabiliter symbolo fuisse appositam. Item in azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotisque in altero ipsius Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet iuxta suae Ecclesiae sive occidentalis sive orientalis consuetudinem. Item, si vere poenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas poenis purgatoriis post mortem purgari: et ut a poenis huiusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia; missarum scilicet sacrificia, orationes et eleemosynas, et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiae instituta. Illorumque animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exatae corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatae, in caelum mox recipi et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas. Item definimus, sanctam Apostolicam Sedem et Romanum Pontificem, in universum orbem tenere primatum, et ipsum Pontificem, Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum patrem et doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gentis oecumenicorum Conciliorum et in sacris Canonibus continetur“.

Hoc decretum dogmaticum ab eidem Synodo assidentibus quoque repaesentantibus Ecclesiae Romanorum (Romanicae) subscriptum receptumque fuit, videlicet a Damiano Moldovlachiae Metropolita, necnon a Constantino Protopresbytero.

Dreptu aceea una datorintia santa, — care o are fiecare crestinu de a se supune si ascultá de definitiunile sinodelor ecumenice — si implinira strabunii nostrii, cându pre la finea seculului alu 17-lea alinandu-se in catuva grelele suferintie ale Basericei Romanesci din Ardealu, numai decâtu cugetara cu de a dinsulu la punerea in vietia a Unirei basericesci facute la Florenti'a.

Spre acestu scopu la 4 Septembrie 1700 adunandu-se la sinodu mare in Alb'a-Julia tótu clerulu Basericei Romanesci din Ardealu si partile adnexe, sub Metropolitulu Atanasiu I. primi Unirea cu baseric'a catolica, facundu urmatori'a declaratiune: „*Considerandu nestatornici'a vietiei omenesci si nemovirea sufletului (de care trebuie se avemu cea mai mare grija dintre tote); amu incheiatu liberi si de buna volia din indemnulu lui Domnedieu Unirea cu baseric'a Romano-Catolica, si ne declaramu prin aceast'a cá membrii a S. mame baserice Romano-Catolice, primindu, marturisindu si crediendu tote câte le primesce, marturisesce si crede aceea, mai vertosut acelea patru puncte in care ne pareamu pana acum a fi desbinati*“.

Aceast'a credintia primita de strabunii nostrii, noi o declaramu de a nostra, si voimu neclatiti a petrece in dens'a, si cu ajutoriulu lui Domnedieu ne vomu nesuf' intru acolo, cá lucrulu celu mare a S. Uniri, inceputu de strabunii nostrii se se consolideze, se inforésca si se se continue la tote generatiunile venitorie.

CAPU II.

Despre nemaculat'a Conceptiune a Preasantei Vergure Mari'a.

Baseric'a pazitori'a si invetiatori'a credintiei, precum si judecatori'a controversieloru, in decursulu tempului aducundu cu sine lips'a, mai de multe ori decise cause dogmatice, enunsiandu adeveturile descoperite. Asia in tempurile mai de aproape si anume la 8 Decembre 1854 se aduse de catra Sumulu Pontifice Piu IX. definitiunea dogmatica cu privire la nemaculat'a conceptiune a Preacuratei Vergure Mari'a.

Dreptu aceea sinodulu in conformitate cu perpetu'a credintia a basericei universali marturisesce: „*cà toti credintiosii*

Quapropter gravissimi muneris partes unicuique christiano incumbentes Conciliorum oecumenicorum definitionibus semet submitendi, iisque obediendi, obiverunt maiores nostri, quum circa finem saeculi XVII, remittentibus aliquantulum acerbis Ecclesiae Romanicae in Transylvania adversitatibus, illico de resuscitanda Unione ecclesiastica Florentiae peracta, strenue cogitaverunt.

Quem in finem 4. Septembris 1700 universus Clerus Ecclesiae Romanicae ex Transylvania partibusque adnexis, praeside Athanasio I. Metropolita in Synodo maiori Alba-Iuliae congregatus Unionem cum Ecclesia catholica recepit, hanc declarationem emittens: *Considerata tum fluxa humanae vitae instabilitate, tum etiam animae, cuius in omnibus potior cura habenda, immortalitate, libere ac sponte, impulsu divini numinis cum Ecclesia Romano-Catholica Unionem iuvimus, eiusdemque sanctae matris Romano-Catholicae Ecclesiae commembra nos tenore praesentium declaramus, omnia admittentes, profitentes ac credentes, quae illa admittit, profitetur ac credit, praecipue vero illa quatuor puncta, in quibus hactenus dissentire videbamur*“.

Hanc fidem ab antenatis nostris receptam nostram quoque esse declaramus, et in eadem firmiter perseverare volumus, atque Deo auxiliante eo connitemur, ut grande opus Sacrae Unionis a maioribus nostris coeptum solidetur, efflorescat, et ad omnes futuras generationes perpetuetur.

CAPUT II.

De Immaculata Sanctissimae Virginis Mariae Conceptione.

Ecclesia fidei Custos et Magistra necnon controversiarum Iudex temporis decursu imminente necessitate quaestiones dogmaticas saepius definivit, enuncians veritates revelatas. Sic nuperrimis temporibus et quidem 8 Decembris 1854 prolata est a Summo Pontifice Pio IX definitio dogmatica immaculatam Beatissimae Virginis Mariae Conceptionem respiciens.

Idecirco Synodus inconcussae Ecclesiae totius fidei conformiter profitetur: „*omnes fideles firmiter credere debere a Deo*

trebuie se credea tare, că este dela Domnedieu descoperita si toti credintiosii trebuie se o credea virtosu si neclatitu invetiatur'a care tiene, că Prea-Fericit'a Vergura Mari'a prin darulu si privilegiulu specialu alu atotupotentelui Domnedieu pentru meritele lui Isusu Christosu Mantuitoriulu genului omenescu, in primul momentu alu concepiuneii sale, fû scutita de intinatiumea pecatului originalu¹⁾. Va se dicea singura intre toti moritorii a fostu prevediuta cu darulu gratiei sanctificante, de care se nascu despoiatii toti fii lui Adamu pentru prevaricatiunea protoparintelui loru. Prea curat'a Vergura Mari'a inca la prim'a promisiune de mantuire, facuta protoparintiloru noștrii de insusi Domnedieu, fû desemnata pentru inceperea inimicitiei neimpacabili in contr'a sierpelui²⁾. Dereptu aceea dins'a la bun'a-vestire de bucuri'a adusa de angerulu Domnului fû salutata „Bucurate cea ce esci plina de daru Domnului^{18.)} este cu tine. Binecuventatu esci intre muieri³⁾).

De aici se potu intielege prea alesele cununi de laude, cu care baseric'a noștra in tote partile cultului divin, neincetatu o preamarese pre dins'a, numindu-o cu S. Joanu Damascenu „Mai santa decâtu Angerii, mai minunata decâtu Scaupele, mai infrumsetiata decâtu Cheruvimii, mai marita decâtu Serafimii, mai inalta decâtu ceriurile, si mai curata decâtu sorele⁴⁾).

Pentru ace'a si baserica noștra inca de pre la secululu alu 5-lea⁵⁾ se a' indatinatu a serbá in 9 Decembre anintirea acestui misteriu, sub numirea: „Conceperea S. Ane, candu a' conceputu pre preasant'a Vergura“.

CAPU III.

Despre marturisirea credintiei.

Marele Apostolu alu gintiloru ne invetia că: „cu anim'a se crede spre dreptate, era cu gur'a se marturisesce spre mantuire“⁶⁾. Era mantuitoriulu nostru pretinde apriatu marturisirea esterna a credintiei dîcundu: „Totu celu ce me va marturisi pre mine inaintea omeniloru, marturisi-lu voi si eu inaintea Tatalui meu, carele este in ceriuri“⁷⁾; si aiurea, „că ori cine se va rusîna de mine si de cuvintele mele, si Fiulu omenescu se va rusîna de acest'a candu va ventu intru marirea sa si a Tatalui si a santiloru angerei“⁸⁾.

¹⁾ Constitutio Apostolica „Ineffabilis“ 8 Dembris 1854. — ²⁾ Gen.

revelatam et ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam esse doctrinam, quae tenet, *Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Iesu Salvatoris humani generis ab omni originalis culpa labe praeservatam immunem*¹⁾. Scilicet omnium mortalium sola fuit praedita gratiae sanctificantis dono, quo omnes Adae filii ob praeviationem protoparentis illorum spoliati gignuntur. Beatissima Virgo Maria iam in prima salutis promissione ab ipso Deo protoparentibus nostris facta, ad inaugurandam inexorabilem contra serpentem inimicitiam designata erat²⁾. Quapropter eadem gaudii anunciatione ab angelo Domini allata salutata fuit „*Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*“³⁾.

Hinc selectissima laudam sarta perspicui possunt, quibus Ecclesia nostra ipsam in omnibus cultus divini partibus incessanter glorificat, cum S. Ioanne Damasceno compellendo eam: „*Angelis sanctiorem, Thronis mirabiliorem, Cherubimis speciosiore, Seraphimis gloriosiore, coelis excelsiore, sole nitidior*“⁴⁾.

Proinde Ecclesia quoque nostra iam inde a saeculo V.^o memoriam istius mysterii 9 Decembris recolere consueverat sub titulo: „*Conceptio Sanctae Annae, quum sanctissimam Virginem concepit*“.

CAPUT III.

De Professione Fidei.

Magnus gentium nos edocet Apostolus dicens: „*Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*“⁵⁾. Salvator autem Noster externam fidei professionem expresse exigit dicens: „*Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est*“⁷⁾; et alibi: „*Nam qui me erubuerit et meos sermones: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua et Patris et sanctorum Angelorum*“⁸⁾.

III, 15. — ⁵⁾ Lucae I. 28. — ⁴⁾ S. Ioan. Damascen. serm. in Annunt. B. M. V. — ³⁾ S. Sabbas in ord. offic. — ⁶⁾ Rom. X. 10. — ⁷⁾ Math. X. 32. — ⁸⁾ Luc. IX, 26.

Pentru acea S. Biserica dela inceputulu ei, pretindea profesiunea esterna a credintiei si dela cei ce se apropiu de primirea S. botezu ¹⁾. Pana si sub anumite formule speciali, cerea marturisirea credintiei dela cei ce se intorceau dela ver-unu eresu la baseric'a catolica ²⁾. Éra dela cei alesi la trépt'a Episcopíei, cu ocasiunea consacraréi, baseric'a nostra pana in dñu'a de astadi e sub trei formule distinse ³⁾ cere séma despre credinti'a loru cu privire la adeveturile de baseric'a definite; pentrucá prin consonanti'a credintiei adeverate, se se arete adeverat'a succesiune a Episcopiloru ⁴⁾.

Din actele sinodeloru ecumenice ne invetiamu, cumcá parintii adunati 'si tieneau de prim'a datorintia, a professá inainte de tote adeveturile de credintia decise in sinodele precedenti, si a renói canonele in acelea aduse ⁵⁾.

Dreptu ace'a acestu sinodu avêndu in vedere cuvintele Mai-Marelui dintre Apostoli: „*Se fiti gat'a porurea spre respunsu, totu celui ce ve intréba pre voi cuventu de speranti'a vostra*“ ⁶⁾, decide: cá pre venitoriu, la celebrarea sinodeloru provinciali, toti Episcopii si preotii conchiamati se depuna cu Metropolitulu in frunte, marturisirea publica a credintiei catolice dupa formul'a prescisa de Pap'a Urbanu alu VIII. pentru orientali. Totu aceast'a marturisire a credintiei se se poftésca a se depune si de cátra cei ce dela schism'a grecésca se-ar intorce la S. Unire.

CAPU IV.

Despre Indiferentismulu religiunariu.

Lucrulu celu mai santu si mai importantu alu omului este religiunea, catra care densului nu i este permis a fí indiferinte, cá precum ochiulu sensualu nu pote stá indiferinte facia cu lumin'a fisica, chiaru asia nece ochiulu sufletescu seau ratiunea nu pote fí indiferinte candu i se propune ver-o descoperire cá dela Ddieu purcésa, pentrucá perfectiunea densei, a ratiunei, stá in unirea ei cu obiectulu propriu care este ade-

---

¹⁾ Socrat. Hist. Eccl. lib. I, cap. 8. — ²⁾ S. Cyril. Alex. ep. ad. Acac. Oper. tom. V. part. II. — ³⁾ Archieraticon in ord. Episc. — ⁴⁾ »Vera successio Episcoporum, fidei est: quod enim eiusdem sententiae, eiusdem

Ideirco Sancta Ecclesia inde ab initio externam fidei professionem exigebat ab illis, qui baptismo initiandi erant¹⁾. Imo distinctis etiam sub formulis fidei professionem postulabat ab illis, qui ab aliqua haeresi in sinum Ecclesiae catholicae revertebantur²⁾. Ab electis vero ad gradum Episcopatus Ecclesia nostra in eorum consecratione, hodie quoque tribus sub formulis distinctis³⁾, rationem exigit fidei illorum respectu veritatum ab Ecclesia definitarum, ut verae fidei consonantia vera Episcoporum successio palam fiat⁴⁾.

Ex actibus Synodorum oecumenicarum edocemur, Patres congregatos praeprimis suum duxisse, ut ante omnia fidei veritates in Synodis praecedentibus definitas profiterentur, canonesque in illis latos innovarent⁵⁾.

Quapropter Synodus prae oculis habens Principis Apostolorum verba: „*Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe*“⁶⁾, decernit, in posterum occasione celebrationis Synodorum Provincialium ab omnibus Episcopis presbyterisque convocatis Metropolitano praeunte publicam fidei catholicae professionem iuxta formulam ab Urbano VIII Romano Pontifice pro Orientalibus praescriptam emitendam esse. Eadem fidei professio exigatur ab illis quoque, qui a schismate Graecorum ad Sacram Unionem redirent.

CAPUT IV.

De religionis Indifferentismo.

Sanctissimum gravisimumque hominis negotium religio est, respectu cuius ipsi non licet indifferentem se gerere: nam quemadmodum oculus sensitivus respectu luminis physici non potest indifferens manere, haud aliter oculus mentis sive ratio nequit esse indifferens, quum eidem aliqua revelatio tamquam a Deo procedens proponitur; etenim perfectio ipsius, nempe rationis, consistit in unione eiusdem cum obiecto proprio quod veritas

---

quoque throni: quod contrariae, contrarii«. S. Greg. Naz. in encomio S. Basil. — ²⁾ Synod. Chalced. Act. II, can. 1. — Syn. Cpolit. IV, Act. II, can. 1. — ⁶⁾ I. Petri III, 15. —

verulu. Adeveturile celea descoperite suntu depuse in baserica cu indatorirea de ale pastrá si a le propagá: dreptu ace'a baseric'a cá depositari'a adeveturiloru revelate, amesuratu chiamarei sale, nu pote fi indiferinte facia cu alte invetiaturi sfe-si opuse, pentrucá in casulu acest'a ea pre sine se ar' negá, si ar' aretá, cá adeveturulu si eroarea intru o forma le pretiuesce.

Aceast'a rategire a indiferentismului religiosu fú repro-bata inça in simburele ei de insusi autorulu religiunei Domnulu nostru Isusu Christosu prin cuvintele: „*Celu ce nu este cu mine in contr'a mea este, si celu ce nu stringe cu mine resipesce*“¹⁾, si éراسi: „*Celu ce ve asculta pre voi, pre mine me asculta, si celu ce se lapada de voi, de mine se lapada*“²⁾.

De unde toti cei ce petrecu din neapasare culpabila, ori din ignorantia vincibila in eresu, schisma, ori necredintia, chiaru prin cuvintele Mantuitoriului mai susu memorate suntu lipsiti de darulu divinuu si de speranti'a la imperati'a ceriului, de ora-ce despre unii cá si acestia resuna infricosiatele cuvinte ale profetului: „*Vai celoru ce dicu reului cá este bunu, si bunului cá este reu, celoru ce punu lumin'a intunerecu si intunereculu lumina, celoru ce punu amarulu dulce si dulcele amaruu. Vai celoru intielepti intru sine singuri si inaintea sa sciuti*“³⁾.

TITULUS II.

DESPRE BASERICA

CAPU I.

Despre poterea ierarchica in Baserica.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu a voitu, cá invetiatur'a pre carea o a' sigilatu cu pretiosulu seu sange spre mantuirea genului omenescu, se se perpetueze pana la finea veacuriloru, si se remana intregitatea si curatiani'a ei originala. Dreptu ace'a dupa nemarginit'a sa intieleptiune, infientiá o societate visibila prevediuta cu tote cerintiele necesarie spre scopulu

¹⁾ Luc. XI, 23. — ²⁾ Luc. X, 16. —

est. Veritates revelate in Ecclesia depositae sunt cum munere easdem conservandi propagandique: proinde Ecclesia qua depositaria veritatum revelatarum munere vocationis suae haud potest quoad doctrinas sibi oppositas indifferens esse; nam hoc in casu ipsa semet negaret, ostenderetque veritatem ac errorem eiusdem esse pretii.

Haec religionis indifferentismi aberratio iam in eius nucleo ab ipso Domino Nostro Christo Iesu auctore religionis reprobata fuit hisce verbis: „*Qui non est mecum, contra me est, et qui non colligit mecum, dispergit*“¹⁾; et iterum: „*Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit*“²⁾.

Unde quicumque e neglectu culpabili sive ex ignorantia vincibili in haeresi, schismate aut infidelitate versantur, per ipsa Salvatoris verba superius commemorata gratia divina et spe regni coelorum destituuntur; de talibus namque resonant tremenda prophetae verba: „*Vae qui dicitis malum bonum, et bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes*“³⁾.

TITULUS II.

DE ECCLESIA

CAPUT I.

De Potestate Hierarchica in Ecclesia.

Christus Iesus Salvator Noster voluit, ut doctrina, quam pretioso suo sanguine obsigillavit, pro salute generis humani ad finem usque saeculorum perpetuetur, atque in primaeva sua integritate et puritate permaneat. Propterea pro infinita sua sapientia constituit societatem visibilem, omnibus dotibus ad praefatum finem necessariis praeditam. — Haec societas est Ecclesia,

³⁾ Is. V, 20 et 21. —

memoratu. Acést'a societate este baseric'a, carea dupa defini-tiunea ei este: Societatea omenilor intruniti prin marturisirea unei si aceleiasi credintie crestine, si prin impartasirea ace-lor'asi S. Sacramente, sub guvernarea Pontificelui Romanu, urmatoriu S. Petru in ~~Primatu~~, si a legitimilor pastori, cari sunt Episcopii uniti cu densulu, cá urmatorii Apostoliloru.

De unde urméza a) cá Domnulu nostru Isusu Christosu, pentru intrunirea toturoru omenilor in marturisirea unei si aceleiasi credintie institui in baserica *Magisteriu*lu, despre ce ne convingu cuvintele Mantuitoriulu: „*Mergeti si invetiati tote neamurile . . . se pazésca tote, câte am poruncitu voue*“¹⁾.

Institutiunea aceast'a benevoi Mantuitoriulu a o face anume in persoanele Apostoliloru si a urmatoriloru loru provediuti cu misiune spre aceea: ca-ce precum dîce S. Apostolu Paulu: *Cum voru crede aceluia, de carele nu au audîtu, si cum voru audi fora de predicatoriu, si cum voru predicá de nu se voru tramite* 2).

b) Pentrucá se se pota credintiosii impartesi de acelea S. Sacramente, si cá aceia din ce in ce se crésca in bun'a crestinatate Mantuitoriulu concediú basericeii sale poterea *Ministeriu*lu, adeca dreptulu de a le administrá pre acelea, tramiendu pre apostolii sei se boteze tote poporele 3), se aduca S. Sacrificiu intru amintirea Lui 4), se ierte seau se tiena peccatele 5) si se imparta celelalte ajutorie sacre necesarie spre mantuire. Pentru ace'a S. Apostolu Paulu dîce: „*Asia se ne socotésca pre noi omulu, cá pre ministrii lui Christosu, si dispen-satori (ispravnici) ai tainelorui lui Domnelicu*“⁶⁾.

c) Cá se pota subsistá societatea basericésca, si cá se pota fi condusi membrii ei fora impedecare la scopulu comunu, Domnulu Christosu inzestrá baseric'a sa cu poterea *Gubernarei*, adeca cu dreptulu legislativu deplinu si independinte, in carele se cuprinde si dreptulu de a judecá si pedepsi.

Aceast'a potere de guvernare cumcá in adeveru fú data Apostoliloru, ne invetiamu nunumai din cuvintele Domnului, prin cari i-a impoteritu pre aceia a legá si a deslegá 7), ci si din indemnarea Apostolului: „*luati dora amînte de voi si de tota turm'a, intru care Spiritulu S. ve a' pusu pre voi Episcopi cá se guvernati baseric'a lui Domnedicu*“⁸⁾.

1) Matth. XXVIII, 19 et 20. — 2) Rom. X, 14 et 15. — 3) Matth.

quae definiiri solet: Societas hominum unius eiusdemque fidei christianae professione, eorundemque sanctorum Sacramentorum participatione coniunctorum, gubernio sub Pontificis Romani S. Petri in primatu sucesoris, legitimorumque Pastorum nemque Episcoporum cum eodem unitorum, qui successores Apostolorum sunt.

Hinc sequitur a) Dominum Nostrum Iesum Christum ad omnes homines in unius eiusdemque fidei professione coadunandos, *Magisterium* in Ecclesia instituisse, qua de re nos edocent Salvatoris verba: *Euntes ergo docete omnes gentes . . . servare omnia quaecumque mandavi vobis*⁴⁾.

Placuit Salvatori hanc institutionem in ipsis Apostolorum eorumque successorum personis ponere missione ad hoc provis; nam dicente S. Apostolo Paulo: „*Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? Quomodo vero praedicabunt, nisi mittantur*“⁵⁾.

b) Ut autem fideles Sanctorum Sacramentorum participes effici queant, iisque de die in diem in pietate magis proficiant, Salvator contulit Ecclesiae suae potestatem *Ministerii* sive ius ea administrandi mittens Apostolos suos omnes gentes baptizare⁶⁾, sacrum sacrificium in eius commemorationem offerre⁷⁾, peccata remittere sive retinere⁸⁾, et cetera sacra auxilia ad salutem necessaria dispensare. Quapropter S. Apostolus Paulus ait: „*Sic nos existemet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei*“⁹⁾.

c) Quo societas Ecclesiastica consistere possit, membraque eius remoto omni obice ad finem communem dirigi valeant, Christus Dominus Ecclesiam suam instruxit potestate *gubernandi*, nempe iure perfectae et independentis legislationis, iure, in quo ius quoque iudicandi puniendique continetur.

Hanc gubernandi potestatem Apostolis reapse fuisse collatam, edocemur non solum per Domini verba, quibus illis ligandi solvendique potestatem tribuit⁷⁾, sed etiam monito Apostoli: „*Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei*“⁸⁾.

XXVIII, 19. — ⁴⁾ Luc. XXVII, 19. — ⁵⁾ Ioan. XX, 23. — ⁶⁾ I. Cor. IV, 1. — ⁷⁾ Math. XVIII, — ⁸⁾ Act. Ap. XX, 28. —

Cumcă acést'a potere se a' si deprinsu in baserica, se vede din fapt'a S. Petru, carele a' pedepsitu pecatulu lui Anani'a si a Safirei¹⁾ precum si din faptele S. Paulu, carele amblandu prin partile Siriei si a Ciliciei, invetià pre credintiosi se pazesca mandatele cele asiediate de Apostoli si de bealani²⁾ in Corintu judecà si pedepsi pre incestuosulu³⁾; éra in Efesu afurisi pre Hymeneu si pre Alesandru, cari caditura dela credintia⁴⁾; si din alte asemenea.

Din celea precedenti resulta apriatu cumcà autorulu basericeii Domnulu nostru Isusu Christosu aceast'a intreita potere a Magisteriului, Ministeriului si Gubernarei o dede insusi immediatu singuru Apostoliloru, precum ne incredintiamu si din cuvintele proprie ale Mantuitoriului rostite numai catra Apostoli: „datumise-a' mie tota poterea in ceriu si pre pamentu; dreptu ace'a mergeti si invetiati tote poporale“⁵⁾, si éra si „Nu voi me ati alesu pre mine, ci eu v'am alesu pre voi, si v'am pusu, cá se mergeti“⁶⁾, asemenea: „pre cum me a transmisu pre mine Tatalu si Eu tramitu pre voi“⁷⁾.

Deci tota baseric'a credintiosiloru din dispunere divina se impartiesce in cleru si poporu, in baserica invetiatoria si ascultatoria.

CAPU II.

Despre Pontificele Romanu.

Isusu Christosu intemeiatoriulu basericeii vediute inaltanduse la ceriuri, tota poterea vediuta o lasà Apostoliloru si urimatoriloru acestor'a, rezervandu-si siesi „cá capu mai pre susu de tote“⁸⁾, poterea cea nevediuta, prin care cu asistinti'a Spiritului Santu o guvernéza pre ace'a, si o scutesce de tota ratecirea pana la capetulu seculiloru.

Inse pentru pastrarea unitatei, pazei si a ordinei in baserica, Domnulu nostru Isusu Christosu alese dintre cei 12 Apostoli pre Petru, si-lu constítui capu vediutu basericeii, dandu-i Primatulu in tota baseric'a candu 'lu a' numitu fundamentu, pre care vá se se edifice baseric'a⁹⁾, candu-i promise chiaile

¹⁾ Act. Ap. cap. V. — ²⁾ Act. Ap. XVI, 4. — ³⁾ I. Cor V, 3

Quod vero Ecclesia hac potestate usa quoque fuerit, apparet ex facto S. Petri Ananiae et Saphirae peccatum punientis,¹⁾ necnon ex factis S. Pauli, qui *Syriae et Ciliciae partes perambulans tradebat fidelibus custodire dogmata, quae erant decreta ab Apostolis et senioribus*²⁾; Corinthi iudicavit et punivit incestuosum³⁾; Ephesi vero Hymenaeum et Alexandrum, qui circa fidem naufragaverunt, Satanae tradidit⁴⁾, ex aliisque similibus factis patescit.

E praemissis in apricum prodit, Dominum Nostrum Iesum Christum Ecclesiae auctorem hanc triplicem potestatem Magisterii nempe Ministerii et Regiminis ipsum immediate, solisque Apostolis contulisse, quod nobis verba quoque ipsius Salvatoris solis dicta Apostolis persuadent: „*Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes*“⁵⁾, et iterum; „*Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui, ut eatis*“⁶⁾. Pariter: „*Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*“⁷⁾.

Itaque tota Ecclesia ordinatione divina in Clerum et populum in Ecclesiam docentem et audientem dispescitur.

CAPUT II.

De Romano Pontifice.

Iesus Christus fundator Ecclesiae visibilis in coelum ascendens omnem potestatem visibilem Apostolis reliquit eorumque successoribus, reservans sibi tamquam „*capiti supra omnem Ecclesiam*“⁸⁾ potestatem illam invisibilem, qua assistente Spiritu Sancto eandem gubernat, atque in finem usque saeculorum ab omni errore immunem praeservat.

Verum ad unitatem, pacem et ordinem in Ecclesia servandum Dominus Noster Iesus Christus e duodecim Apostolis selegit Petrum, et eum Ecclesiae Caput visibile constituit, conferens eidem primatum in universam Ecclesiam, quum eum fundamentum appellarit, super quod Ecclesia aedificanda esset⁹⁾, quum ei claves regni coelorum pro-

et seqq. — ⁴⁾ 1 Tim. I, 20. — ⁵⁾ Matth. XXVIII, 19. — ⁶⁾ Ioan. XV, 16. — ⁷⁾ Ioan. XX, 21. — ⁸⁾ Ephes. I, 22 et 23. — ⁹⁾ Matth. XVI, 18. —

imperatiei ceriurilor¹⁾, candu-i incredintiã tota turm'a oiloru cuventatorie²⁾, si candu se a' rogatu pentru densulu specialu, cá se nu-i scada credinti'a lui, si se intarésca pre fratii sei³⁾.

Divin'a constituire a S. Petru cá capu a tota baseric'a in conformitate cu S. Scriptura o celebréza si baseric'a nostra: Asia in Luminatori'a din 16 Ianuariu in Mineiu: „*Dupa mutarea nūmelui te a' chiamatu Petru cá o piatru tare si temeiu basericescu*“. Totu asia la laude in 29 Juniu: „*Tu dupa meritu pētra te ai numitu, candu credinti'a basericei neclatita Domnulu o a intaritu, si pre tine mai mare pastoriu oiloru celoru cuventatorie te a' pusu; deunde si pre tine cá pre unu bunu descuietoriu porțiloru ceresci te a' incredintiatu se descui toturoru celoru ce vinu cu credinti'a*“, éra in Stichir'a dela Luminatorie a 11-a invierei: „*Aretandu-te pre tine invetiaceiloru tei Mantuitoriule dupa inviere, lui Simonu i-ai datu pascerea oiloru spre resplatirea dragostei, adeca portarea de grigiu de ale pastori pre densele*“.

Domnulu nostru intemeiã baseric'a pre S. Petru, si precum edificiulu nu pote stá fora fundamentu, asia nece baseric'a fora poterea data Santului Petru in Primatu, deci primatulu a' trebuitu se tréca dela S. Petru la urmatorii lui, cu atãtu mai virtosu, cá dupa mortea Apostoliloru erá si mai intetitoria necesitatea unei auctoritati supreme spre impiedecarea desbinariloru, ce se-ar fi ivitu in sinulu basericei.

Éra cumea urmatoriulu Santului Petru in drepturile si prerogativele Primatului in tota baseric'a nu este altulu decâtu Episcopulu Romei vechi, ne incredintiamu nunumai din ace'a impregiurare, cá S. Petru fũ prinnulu Episcopu alu basericei Romane, pre care a' gubernato si cu mortea sa a' incununato⁴⁾, ci si din perpetu'a si universal'a marturisire a basericei, carea in nece unu altu Archiereu nu a' recunoscutu si veneratu poterea suprema eredita dela S. Petru, fora nunai in Pap'a dela Rom'a⁵⁾. Pentru ace'a si baseric'a nostra canta la Mineiu in 29 Juniu la laude: „*Romei celei mai mari decâtu alte cetati, tu ai fostu antaiulu Episcopu, si marirea si laud'a si basericei intarire Petre*“. Éra la 2 Ianuariu in Icosu despre S. Silvestru

¹⁾ Matth. XVI, 19. — ²⁾ Ioan. XXI, 15, 16 et 17. — ³⁾ Lucae XXII, 31, 32. — ⁴⁾ Eusebius historia ecclesiastica lib. III, cap. 1. pag.

miserit ¹⁾, quum eidem universum ovium rationalium gregem pascendum tradiderit ²⁾, quumque pro ipso peculiari modo oraverit, ne fides eius deficeret, et ut fratres suos confirmaret ³⁾.

Divinam dispositionem, qua Sanctus Petrus caput totius Ecclesiae constituitur, Sacrae Scripturae conformiter Ecclesia quoque nostra recolit. Sic 16 Ianuarii in Menologio ad Photagogicon: „*Post mutationem nominis vocavit te Petrum, velut firmam petram et fundamentum Ecclesiae*“. Similiter 29 Iunii ad Laudes: „*Tu merito petra nominatus es, quando Ecclesiae fidem immobilem Deus firmavit, teque principem pastorum ovium suarum rationabilium constituit; unde etiam te, ut bonum reseratore[m] coelestium portarum constituit, ut aperias omnibus, qui cum fide accedunt*“. In Stichirio autem Photagogici XI. resurrectionis: „*Post resurrectionem manifestans te o salvator! discipulis tuis, Simoni in remunerationem dilectionis tradidisti oves pascendas, id est curam easdem pascendi*“.

Dominus Noster Ecclesiam super Sanctum Petrum aedificavit, et sicuti aedificium absque fundamento consistere haud valet, ita neque Ecclesia absque potestate Sancto Petro in primatu collata, proinde primatus a Sancto Petro ad successores eius transire debuit eo magis, quod post mortem Apostolorum suprema auctoritas maxime necessaria esset ad dissidia in sinu Ecclesiae exorta impedienda.

Quod autem Sancti Petri in iuribus ac praerogativis primatus super universam Ecclesiam successor non sit alius, quam Veteris Romae Episcopus, non solum ex eo persuademur, quod Sanctus Petrus Ecclesiae Romanae primus fuerit Episcopus, quam ipse gubernavit, morteque sua coronavit, ⁴⁾, verum etiam e perpetua ac universali Ecclesiae professione, quae in nullo alio Praesule supremam a Sancto Petro haereditate acceptam potestatem agnovit ac venerata est, praeterquam in Romano Pontifice ⁵⁾. Propterea Ecclesia quoque nostra 19 Iunii ad Laudes in Menologio sic canit: „*Romae reliquarum urbium maximae tu fuisti primus Episcopus et gloria et laus et Ecclesiae fortitudo, Petre*“. Ianuarii vero 2 in Icos de S. Sylvestro

132. — ⁵⁾ Conc. Chal. Harduin Tom. II, col. 306, - et Conc. oec. VI, serm. acclam. ad Imp. Harduin. Tom. III. col. 1422. —

se cetesce: „*scaunulu Principelui Apostoliloru inavutiandu-lu serbitoriu lui Domnedieu te-ai aretatu prea luminatu, infrumsetiandu, intarindu, si marindu cu domnedieesci dogme baseric'a*“.

Asia dara Domnulu nostru Isusu Christosu intreit'a potere de Magisteriu, Ministeriu, si de Guvernare o comise in plenitudinea ei Santului Petru si urmatoriloru sei Pontificiloru Romani, care adeveru cuprinsu si in actele sinodeloru ecumenice, precum si in s. canone³⁾, -lu recunoscũ cu solemnitate si baseric'a grecesca in actele cele mai importante ale S. Uniri facute in sinodele ecumenice dela Lugdumu alu II. si dela Florenti'a.

Ce se tiene a) de poterea Magisteriului, pre acest'a tote sinodele o venerara in Pontificele Romanu cá suprem'a si decidiatoria in trebile credintiei si a moralei. Dreptu-ace'a si Sinodulu Vaticanu conchiamatu la anulu 1869 8 Decembre pre urm'a sinodeloru precedenti decise: „*Cã Pontificele Romanu, candu vorbesce din cathedra, adeca candu implenindu-si deregatori'a de pastoriu si invetiatoriu alu toturoru crestiniiloru dupa suprem'a lui auctoritate apostolica definesce cuture invetiatura despre credintia si moravuri, tienenda de catra tota baseric'a, prin asistenti'a divina promisa densului in fericitul Petru, se bucura de ace'a infalibilitate, cu care domnedieesculu Mantuitoriu voi se fia procedutu baseric'a sa in definirea invetiaturei despre credintia ori moravuri; din care cauza atari definitiuni ale Pontificelui Romanu din ele incesi suntu irreformabili, si nu din consensulu basericee*“.

b) Cu privire la poterea Ministeriului, precum in legea vechia Aronu erá Arhiereulu supremu si mai mare preste cultulu divin, multu mai tare in legea noua, care intrece multu pre cea vechia in privinti'a demnitatii si autoritatii, Pontificele Romanu are dreptulu supremu de a pazi unitatea si santiani'a cultului, precum si a veghiá preste tienerea traditiuniloru apostolice in tota baseric'a, si asia si in baseric'a nostra.

c) Éra cu privire la poterea Guvernarei, Pontificelui Romanu, precum au difinitu si conciliiele dela Florenti'a si din Vaticanu, i se a' datu in person'a fericitului Petru deplina potere

³⁾ Conc. Nic. I. can. 6. - Conc. Sardic. can. 3, 4, 5. - Conc. CP. I.

legitur: „*Cathedram Principis Apostolorum ditando praeclarus Dei servus apparuisti, exornando, confirmando, amplificando divinis dogmatibus Ecclesiam*“.

Itaque Dominus Noster Iesus Christus triplicem Magisterii, Ministerii et Regiminis potestatem in plenitudine sua Petro eiusdemque successoribus Pontificibus nemque Romanis commisit, quam veritatem in actibus quoque Synodorum oecumenicarum quemadmodum etiam in sacris Canonibus expressam¹⁾ Ecclesia quoque Graeca in praecipuis Sacrae Unionis actibus in Synodis oecumenicis Lugdunensis II. nec non Florentina emissis solemniter agnovit.

Quod a) potestatem magisterii attinet, hanc in Pontifice Romano omnes Synodi qua supremam et in rebus fidei ac morum decisivam veneratae sunt. Idcirco Synodus quoque Vaticana 8 Decembris 1869 congregata vestigiis praecedentium Synodorum inhaerens decrevit: „*Romanae Pontificem cum ex Cathedra loquitur, idest cum omnium christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens pro suprema sui apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit: ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones ex esse, non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse*“.

b) Relate ad potestatem ministerii si iam in veteri Lege Aaron erat supremus sacerdos necnon Pontifex cultui divino praepositus, multo magis in lege nova, quae Veteri longe dignitate et auctoritate praestat, Pontifex Romanus iure unitatem et sanctitatem cultus divini servandi, traditionesque apostolicas custodiendi suprema pollet in universa Ecclesia, ac proinde etiam in Ecclesia nostra.

c) Quod autem potestatem Regiminis spectat, Romano Pontifici, sicut etiam oecumenica concilia Florentinum et Vaticanum definiaverunt in beato Petro pascendi regendi gubernan-

can. 3. - Conc. Chalced. can. 28. - Conc. VI. can. 56. - Conc. VIII (Constantinop. IV) can. 21. —

de a pasce, indreptá si guberná baseric'a universalá; care pas-trandu in tote unitatea totusi se ingrisesce si implinesce in modu diversu lipsele diverse ale basericiloru particulari atátu din apusu câtu si din resaritu. Si in deosebi cu privire la Provinci'a gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu, amesuratu In-structiunei S. Congregatiunii de Propaganda Fide din 28 Juniu 1858, pre ace'a o conduce in sensulu urmatorei declaratiuni:

„SS. D. N. Pius PP. IX. . . . . unitos favoribus augere non destitit, id unum requirens, ut errores omnimode evellerentur, sed ritus orientalis maneret inviolatus, quemadmodum et disciplina, quam ante schisma Orientales servabant, et profitebantur, quaeque venerandis ipsorum antiquis liturgiis ac ritualibus inni-titur, religiose custodiretur“.

„Equidem non alio consilio novam Ecclesiasticam Provinciam ab Alba-Julia dictam, praeaudatus Pontifex instituit, quippe qui explicate mandavit, ut forma atque administratio ad ritum et disciplinam Orientalis Ecclesiae exigeretur, ut insuper vel tali exemplo etiam dissidentes allecti ac unitatis studio adspirante Deo excitati, facilius in gremium catholicae Unitatis se reciperent“.

Pentru ace'a cu sinodulu oecumenicu din Vaticanu in-vetiámú si declaramú: „cà baseric'a Romana dupa dispusetiunea divina tiene principatulu preste tote cele alalte baserici de potere ordinaria, si cà acést'a potere juridictionala a Pontificelui Ro-manu, care in adeveru este episcopala, este inmedediata: facia cu carea pastorii si credintiosii, de ori ce ritu si demnitate, suntu datori cu subordinatiune hierarchica si cu adeverata ascultare, atátu fia-carele in deosebi, câtu si cu totii lu olalta, nu numai in trebile tienetorie de credintia si moravuri; ci si in acelea, cari se tienu de disciplin'a si gubernarea basericeii latite in tota lumea; astufeliu, câtu padienduse cu Pontificele Romanu unitateu atátu a comuniunei, câtu si a marturisirei unei si aceleiasi credintie, baseric'a se fia una turma sub unu supremu pastoriu. . . . .“.

Acést'a este invetiatur'a adeverului catolicu, dela care nimene nu se pote abate foru de periculu credintiei si alu mantuirei.

Si deora-ce Pontificele Romanu dupa dreptulu divinuu alu Primutului Apostolicu presiede basericeii universale, invetiámú inca

dique universalem Ecclesiam plena potestas data est; qui in omnibus unitatem servans, nihilominus particularium Ecclesiarum sive Occidentalium sive Orientalium diversis necessitatibus diversa quoque ratione consulit ac providet. Et in specie, quod Provinciam Graeco-Catholicam Alba-Iuliensem ac Fogarasiensem respicit, eandem ad normam instructionis S. Congregationis de Propaganda Fide die 28 Iunii 1858 emanatae, conducit in sensu sequentis declarationis:

„SS. D. N. Pius Papa IX. . . . . unitos favoribus augere non destitit, id unum requirens, ut errores omnimode evellentur, sed ritus orientalis maneret inviolatus, quemadmodum et disciplina, quam ante schisma Orientales servabant, et profitebantur, quaeque venerandis ipsorum antiquis liturgiis ac ritualibus innititur, religiose custodiretur“.

„Equidem non alio consilio novam Ecclesiasticam Provinciam ab Alba-Iulia dictam praelaudatus Pontifex instituit, quippe qui explicate mandavit, ut forma atque administratio ad ritum et disciplinam Orientalis Ecclesiae exigeretur, ut insuper vel tali exemplo etiam dissidentes ullecti ac unitatis studio adspirante Deo excitati, facilius in gremium catholicae Unitatis se reciperent“.

Propterea praeunte Synodo oecumenica Vaticana docemus et declaramus „Ecclesiam Romanam disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinere principatum, et hanc Romani Pontificis iurisdictionis potestatem, quae vere episcopalis est, immediatam esse: erga quam cuiuscumque ritus et dignitatis pastores atque fideles, tam seorsum singuli, quam simul omnes, officio hierarchicae subordinationis veraeque obedientiae obstriguntur, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; ita ut custodita cum Romano Pontifice tam communionis, quam eiusdem fidei professionis unitate, Ecclesia Christi sit unus grex cum uno summo pastore. Haec est catholicae veritatis doctrina, a qua deviare, salva fide atque salute, nemo potest. . . . .

Et quoniam divino apostolici primatus iure Romanus Pontifex universae Ecclesiae praest, docemus etiam et declaramus,

si dechiaramu că elu este Judecatoriulu supremu alu credintiosiloru, si că in tote cauzele tienetorie de cercetare basericésca se pote recurge la judecat'a densului¹⁾. Éru judecat'a Scaunului Apostolicu, a carei autoritate este cea mai mare, nimene nu o pote retractá, nice este cui'á iertatu a judecá asupr'a judecatei aceleia²⁾. Din care cauza ratecescu toti aceia, cari afirma, cumcà este iertatu a apelá dela judecat'ile Pontificelui Romanu la Conciliulu ecumenicu cá la un'a autoritate mai înalta cá Pontificele Romanu. Éra la amintirea Pontificelui Romanu, ce este in unulu fia-care tempu, in Sant'a Liturgia si in alte rogatiuni publice, suntu obligati toti Episcopii si totu clerulu.

CAPU III.

Despre Metropoliti.

Altu gradu mediulociu preainsemnatu intre Capulu basericeii si intre Episcopi, este demnitatea Metropolitana, a careia origine se deduce din tempurile Apostolice. Asia Cononulu 34 alu Apostoliloru prescrie: „Episcopii fia-carei ginti se cuvine se cunosca pre celu antaiu de între densii, si alu socoti pre elu cá capu si nemicu a face fora de scirea lui . . . . dara nece acel'a fora de socotél'a tuturoru se faca ceva, cá asia va fi o unire si se va mari Domnedieu prin Christosu in Spiritulu santu“. De unde si canon. 9 alu sinodului Antiochenu astufeliu prescrie: „Episcopii tuturoru Eparchieloru trebue se cunosca pre Episcopulu celu ce este in Metropolia, si elu se primésca portarea de grigii a tota provinci'a: pentru-cà la Metropolia nezuescu din tote partile toti cei ce au trebuintia. Pentru ace'a se a' socotitu de cuvenintia, cá elu si cu onorea se-i intréca, si nemicu de prisosu se faca cei alalti Episcopi fora de densulu, dupa vechiulu canonu alu parintiloru, carele e regula, decâtu acele singure, cari se cuvinu diecesei fia-caruia, si sateloru, ce suntu sub dens'u . . . . éra mai incolo nemicu se se apuce a face fora de Episcopulu Metropoliei, nece elu fora de socotinti'a celoru alalti“.

Pre basea acestoru s. canone in intielesulu Bulei pontificie emanata asupra restaurarei Metropoliei de Alb'a-Jul'i'a, cu datulu VI. Cal. Decemb. 1853, si deosebi in sensulu pasagiului

¹⁾ Conc. oecum. Lugdunense II. —

eum esse iudicem supremum fidelium, et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius posse iudicium recurri¹⁾. Sedis vero Apostolicæ, cuius auctoritate maior non est, iudicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius licere iudicare iudicio²⁾. Quare a recto veritatis tramite aberrant, qui affirmant, licere ab iudiciis Romanorum Pontificum ad oecumenicum Concilium tamquam ad auctoritatem Romano Pontifice superiorem appellare. Commemoratio autem Romani Pontificis pro tempore existentis in Sacra Liturgia aliisque publicis precibus a Sacris Antistibus et universo Clero est perficienda.

CAPUT III.

De Metropolitibus.

Alter permagni momenti inter Ecclesiae Caput et Episcopos gradus intermedius, dignitas Metropolitana est, cuius origo inde ab apostolicis fere temporibus deducitur. Sic Apostolorum Canon 43. praescribit: „*Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, et nihil amplius praeter eius conscientiam gerant . . . . sed nec ille praeter omnium conscientiam faciat aliquid, sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Sancto*“. Unde et antiochenus Canon 9. sic habet: „*Per singulas regiones Episcopos convenit nosse Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius provinciae gerere: propter quod ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrunt. Unde placuit eum et honore praecellere, et nihil amplius praeter eum caeteros Episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam: nisi ea tantum, quae ad suam Dioecesim pertinent, possessionesque subiectas . . . amplius autem nihil agere tentet praeter antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine caeterorum gerat consilio sacerdotum*“.

Virtute horum sacrorum canonum nec non in sensu Bullae Pontificiae de restauratione Metropoliae Alba-Iuliensis VI. Kalendas Decembris 1853 emanatae, et praesertim in sensu se-

²⁾ Ep. S. Nicolai I. ad. Michaellem Imperatorem —.

urmatoriu: „*In ea Fogarasiensi (seu Balásfalvensi) Metropoli et Ecclesia constituta sit cathedrā et dignitas Archiepiscopalis pro uno ipsius ordinario Antistite Fogarasiensi ritus graeci catholici uniti nuncupando, qui singulis gaudeat privilegiis, praerogativis, honoribus, iuribusque Archiepiscopis dicti ritus concessis ita, ut omnia, quae ad similes graeci ritus catholici uniti Archiepiscopos in eorum civitatibus et Dioecesibus ad archiepiscopale munus exercendum de iure, usu, consuetudine vel quavis alia legitima ratione pertinere solent, eadem gerere et exercere libere ac licite possit et valeat*“, Sinodulu dechiara, că drepturile Metropolitiloru in baseric'a nostra gr. catolica sunt urmatoriele:

1. Metropolitulu are dreptu a pretinde, că toti Episcopii din provinci'a sa cari in diecesele proprie deprindu iurisdictione imediata si ordinaria, se 'lu recunosca de capu alu loru, fiendu eli datori a petrece cu densulu in legatura canonica a pazei si a harmoniei spre prosperarea a tota provinci'a; asemenea este indreptatitu Metropolitulu intre marginile santeloru Canone a portá grigia de tote basericele din provinci'a sa, si pentru ace'a lui i se cuvine antaiatate si onóre mai pre susu de toti Episcopii comprovinciali si astu-feliu aré dreptu a fi amintitu la S. Liturgia si la alte rogatiuni publice de catra Episcopii precum si de catra cleru.

2. Metropolitulu are dreptu a pretinde, cá Episcopii nemicu momentuosu si de interesu comunu pentru provincia se faca fora scirea si conlucrarea Metropolitului¹⁾.

3. Metropolitulu cá capu alu provinciei are dreptu a conchiamá sinode provinciali in loculu, unde densulu va aflá cu cale²⁾, a presiedé la acelea, si a dírege ordinea lucrurilor, si fratiesce a certá pre aceia, cari fora causa legitima ar' absentá³⁾, a conduce alegerea Episcopiloru unde este in usu⁴⁾, in contielegere cu Episcopii sufragani a examiná si a se convinge despre destoinicia si scientia candidatiloru⁵⁾, unde conferirea Episcopiloru ar' substá immediatu sub patronatulu Regiu a face propunerea in contielegere cu Episcopii Sufragani, si a

¹⁾ Can. Apost. 34.-Conc. Anioch. c. 9.—²⁾ Conc. Antioch. can. 19.-Conc. VI,

quentis passus: *In ea Fogarasiensi (seu Balásfalvensi) Metropoli et Ecclesia constituta sit cathedra et dignitas Archiepiscopalis pro uno ipsius ordinario Antistite Fogarasiensi ritus graeci catholici uniti nuncupando, qui singulis gaudeat privilegiis, praerogativis, honoribus, iuribusque Archiepiscopis dicti ritus concessis ita, ut omnia, quae ad similes graeci ritus catholici uniti Archiepiscopos in eorum civitatibus et Dioecibus ad archiepiscopale minus exercendum de iure, usu, consuetudine vel quavis alia legitima ratione pertinere solent, eadem gerere et exercere libere ac licite possit et valeat*“, Synodus declarat iura Metropolitanarum in Ecclesia nostra graeco-catholica esse sequentia:

1. Metropolita ius habet exigendi, ut omnes Provinciae Episcopi, qui in suis dioecibus immediatam et ordinariam iurisdictionem exercent, illum nihilominus tamquam Caput agnoscant, quippe qui in totius Provinciae prosperitatem cum eodem in vinculo canonico pacis et concordiae versari obligentur: eodem modo Metropolita iure pollet omnium Provinciae Ecclesiarum ad tramites SS. Canonum curam atque sollicitudinem gerendi, ac propterea honor ipsi atque praecedentia prae omnibus Episcopis comprovincialibus debetur, ac proinde habet ius ut ab Episcopis prout et Clero in sacra Liturgia aliisque publicis precibus commemoretur.

2. Metropolita ius habet exigendi, ut Episcopi nihil magni momenti, bonumque totius Provinciae respiciens absque scitu et cooperatione Metropolitanae adgrediantur¹⁾.

3. Metropolita qua Caput Provinciae ius habet Synodos provinciales, ubi ipse satius duxerit²⁾, convocandi, iisdem praesidendi, agendorum ordinem dirigendi, fraterneque illos corripiendi, qui absque legitima causa non convenirent³⁾, Episcoporum electiones, ubi usus tenet, moderandi⁴⁾, una cum Episcopis suffraganeis promovendorum scientiam et habilitatem examinandi, de eoque sibi persuasionem procurandi⁵⁾, ubi vero Episcopatum collatio patronatui Regio immediate subesset, auditis Episcopis suffraganeis propositionem faciendi, atque insi-

can. 8. - Conc. VII, can. 8. — ²⁾ Conc. VI, can. 8. — ⁴⁾ Conc. Antioch. can. 19. - Laodic. c. 12. — ⁵⁾ Conc. I, can. 4. - Conc. VII, can. 2. —

starui că scaunele vacante in restempulu prescriu de SS. Canone se se complinésca; a chirotoní pre celu alesu¹⁾ dupace celu alesu va fi castigatu institutiunea canonica dela Pontificele Romanu, si mandatu Apostolicu pentru consecratiunea sa²⁾. Devenindu in vacantia Scaunulu Episcopescu metropolitanu, Seniorulu dintre Episcopii sufragani e indatoratu in contielegere cu Ordinariatulu metropolitanu si cei alalti Episcopi comprovinciali a se ingrigi despre complinirea acelu Scaunu conducandu actulu de alegere, esaminéza abilitatea celoru alesi, susterne propunerea pentru complinirea Scaunulu vacantu metropolitanu.

4. Metropolitulu are dreptu a primí apelatiuni dela forurile Episcopesci in tote cauzele basericesci³⁾.

5) Metropolitulu are dreptu de a indatorá pre Episcopii din provinci'a sa la resiedintia, de cumvá aceia ar' absentá fora cause canonice⁴⁾, a se ingrigi de basericele Episcopesci vacante⁵⁾, si a deprinde dreptulu devolutiunei cu privire la constituirea Vicariulu (capitulare university Library Cluj

6. Metropolitulu cá capu a tota provinci'a are dreptu de a priveghiá preste integritatea credintiei, curati'a moravuriloru, observarea S. canone, uniformitatea cultulu divinuu. Éra spre delaturarea abuseriloru in aceste privintie ivinde, a intreprinde la casuri de lipsa constatata in sinodulu provincialu chiaru si visitatiuni canonice⁶⁾.

7. Metropolitulu are dreptulu proëdriei in sinodele ecumenice inaintea toturoru Episcopiloru, precum si dreptulu de a portá paliulu capetatu de pre corpulu S. Petru cá semnulu jurisdictiunei archiepiscopale.

Acestu sinodu recunoscându, că tote aceste drepturi, amesuratu constitutiunei canonice a basericei gr. catholice, se cuviniu Scaunulu metropolitanu gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu, si fiendu convinsu, că acelea drepturi pentru consolidarea acestei provincie, si facia cu periclele, ce amenintia S. Unire, suntu neaperatu necesarie, decide: că acelea se se respecteze de catra toti membrii acestei provincie, si se se pastreze nevetamate cu tota scumpetatea.

¹⁾ Conc. oecum. I, can. 4 et 6. - Conc. Antioch. can. 19, 23. —
²⁾ Conc. Antioch. can. 16. ³⁾ Conc. Sardic. — can. 14. — ⁴⁾ Conc. Sardic.

stendi, ut sedes vacantes intra tempus a SS. Canonibus praefinitum compleantur; electum consecrandi¹⁾ postquam electus canonicam institutionem a Romano Pontifice, et Apostolicum suae consecrationis mandatum receperit²⁾. Sede Episcopali metropolitana in vacantiam deveniente, senior Episcoporum suffraganeorum, collatis cum Ordinariatu metropolitano caeterisque comprovincialibus Episcopis consiliis, sollicitudinem inpendere tenetur, ut sedes Metropolitana compleatur, ipse actum electionis seu designationis moderando, examinat candidatorum habilitatem, propositionemque pro sede vacante metropolitana complenda substernit.

4. Metropolita ius habet in omnibus causis ecclesiasticis appellationes a foris episcopalibus recipiendi³⁾.

5. Metropolita habet ius Provinciae Episcopos absque causis canonicis absentes ad residendum compellendi⁴⁾, Ecclesiarum Episcopalium vacantium curam gerendi⁵⁾, devolutionisque ius circa Vicarii Capitularis electionem exercendi.

6. Metropolita qua caput totius Provinciae ius habet, fidei integritati, morum puritati, SS. Canonum observantiae, cultusque divini uniformitati invigilandi. Ad abusum vero hisce sub respectibus occurrentes tollendos, casu necessitatis in Synodo provinciali comprobatae visitationes quoque canonicas instituendi⁶⁾.

7. Metropolita habet ius praedictae in Synodis oecumenicis prae omnibus Episcopis, prout et ius pallium de corpore S. Petri acceptum veluti iurisdictionis archiepiscopalis insigne gestandi.

Haec Synodus agnoscens praefata iura, in sensu constitutionis canonicae Ecclesiae graeco-catholicae, Sedi metropolitanae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasienae competere, atque persuasum habens eadem iura ad hanc Provinciam firmandam, et attentis periculis S. Unioni imminentibus, absolute necessaria esse, decernit: illa iura ab omnibus huiusce Provinciae membris honore prosequenda, atque religiose custodienda esse inviolata.

can. 11. — ⁵⁾ Conc. oecum. VI, can. 35; Conc. oecum. IV, can. 25. —

⁶⁾ Conc. Antioch. can. 9. —

Totu una data cu tota solemnitatea dechiara provinci'a gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu de autonoma si independenta ¹⁾ dela jurisdictiunea ori-carei alte provincie basericesci, atarnandu ea singuru si immediatu dela S. scaunu Apostolicu alu Romei, dupa cum s'a declarat si in Bulla Pontificia carea se incepe: „Ecclesiam Christi“ de dtulu VI Kal. Decembris 1853 relativa la restaurarea Provinciei metropolitane de Alb'a-Julia cu cuvintele: *Dioecesim Fagarasiensem in Transylvania, quae iam inde a sua institutione metropolitico iuri Archiepiscopi Strigoniensis ad haec usque tempora obnoxia fuit, ab eodem jure et subjectione ejusdem Metropolitanus Antistitis, accedente consensu praemisso, auctoritate apostolica eximimus et dissolvimus ita, ut ipsius dioecesis Antistes graeci ritus catholici uniti . . . omnes denique utriusque sexus personae cuiuscumque gradus ordinis et conditionis a pristina, cui antea suberant Metropolitanus Strigoniensis iurisdictione et quavis alia potestate et praerogativa iurisdictionali in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae. Insuper Magno-varadinensem Dioecesim, quae a Strigoniensis iurisdictione Antistitis iurisdictioni a sua fundatione praefata subiecta fuit, ab eadem subiectione et potestate, de Metropolitanus ipsius libero consensu et resignatione in perpetuum ea ratione distrahimus et avellimus, ut non modo Magno-varadinenses Antistites graeci ritus catholici uniti, sed vero omnes illius Dioecesis ecclesiae . . . ab antiqua Archiepiscopi Strigoniensis iurisdictione et superioritate in perpetuum distracta prorsus et exempta censeantur“.*

CAPU IV.

Despre Episcopi.

Domnedieesculu Mantuitoriu voindu cá baserie'a se perdureze pâna la capetulu lumei, a' proveditu pre Apostoli cu puterea de a'-si constitui sie-si sucesori in Episcopi, cari se li succéda in tota puterea ordinaria data Apostoliloru ²⁾. Pentru ace'a Apostolii ordinarà in diferite cetati Episcopi concredienduli acelor'a turme anumite spre pastorire ³⁾.

¹⁾ Synod. Antioch. can. 13. —

Una solemniter declarat Provinciam graeco-catholicam Alba-Iuliensem et Fogarasiensem auctonomam, atque a cuiuscumque alterius ecclesiasticae Provinciae iurisdictione independentem esse¹⁾, solique ac immediate S. Sedi Apostolicae subiectam, quemadmodum in Bulla quoque Pontificia, cuius initium „Ecclesiam Christi“, VI Kalendas Decembris 1853 emanata atque restaurationem Provinciae metropolitanae Alba-Iuliensis respiciente declaratum est sequentibus verbis: *Dioecesim Fogarasiensem in Transylvania, quae iam inde a sua institutione metropolitico iuri Archiepiscopi Strigoniensis ad haec usque tempora obnoxia fuit, ab eodem iure et subiectione eiusdem Metropolitanus Antistitis, accedente consensu praemisso, auctoritate apostolica eximimus et dissolvimus ita, ut ipsius Dioecesis Antistes graeci ritus catholici iuncti . . . omnes denique utriusque sexus personae cuiuscumque gradus, ordinis et conditionis a pristina, cui antea suberant, Metropolitanae Strigoniensis iurisdictione, et quavis alia potestate et praerogativa iurisdictionali in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae. [Insuper Magnovaradinensem Dioecesim], quae Strigoniensis eiusdem Antistitis iurisdictioni a sua fundatione praefata subiecta fuit, ab eadem subiectione et potestate, de Metropolitanae ipsius libero consensu et resignatione, in perpetuum ea ratione distrahimus et avellimus, ut non modo Magnovaradinenses Antistites graeci ritus catholici iuncti, sed vero omnes illius Dioecesis ecclesiae . . . ab antiqua Archiepiscopi Strigoniensis iurisdictione et superioritate similiter in perpetuum distracta prorsus et exempta censeantur²⁾.*

CAPUT IV.

De Episcopis.

Divinus Salvator Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculorum perdurare volens Apostolus potestate instruxit sibi successores constituendi in Episcopis, qui illis in omnem potestatem ordinariam Apostolis collatam succederent²⁾. Quamobrem Apostoli per varias civitates Episcopos ordinaverunt, certos greges ad pascendum illis committendo³⁾.

¹⁾ S. Cypr. epist. 69: »qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt«; — ²⁾ Tit. I, 5; I. Tim. IV, 14. —

Dreptu ace'a Episcopulu este vediutoriulu si portatoriulu de grigia cu potere deplina a toturoru crestiniloru aflatori in dieces'a lui ¹⁾.

Aceast'a potere episcopésca este intreita, adeca: poterea Magisteriului, Ministeriului si a Gubernarei.

1. Cu privire la poterea Magisteriului, Episcopii au dreptu a predicá cuventulu lui Ddiu, si face prin barbati de ei autorisati se se predice acel'a credintiosiloru supusi grigei lor ²⁾, prin urmare suntu obligati a se ingrigí de crescerea solida a clerului in institute corespundietorie ³⁾, a portá grigia de crescerea crestina a tinerimei ⁴⁾, a censurá cartile de cuprinsu religiosu ⁵⁾, si a oprí cele periculoase credintiei si moravuriloru bune ⁶⁾.

2. Cu privire la poterea Ministeriului Episcopii au dreptu a administrá tote S. Sacramente, si a dispune cá acelea tote se se administreze credintiosiloru prin preoti, afora de s. sacramentu alu ordului, precum díce S. Hieronimu, „ce pote face Episcopulu, ce nu ar' poté si Presbiteriulu afora de chirotonire“ ⁷⁾. Mai incolo Episcopulu are dreptulu eschisivu de a consacrá biserice ⁸⁾, altarie, antimise si vase basericesci ⁹⁾, a sânti s. miru, a benecuventá archimandriti si vergure sacre ¹⁰⁾.

3. Cu privire la poterea Gubernarei Episcopii suntu in-dreptatiti a convocá sinode diecesane ¹¹⁾, a presiedé la acelea si a aduce legi obligatorie pentru tota dieces'a lor, si cá unii ce suntu pusi de Spiritulu S. se guberneze biserice'a lui Ddiu, au dreptu a emite regule disciplinariae chiaru si fora sinodu ¹²⁾, de cari este datoriu a ascultá totu clerulu si poporulu *pentrucá Episcopulu priveghiaza asupra sufleteloru si are se dee séma pentru acelea* ¹³⁾, prin urmare Episcopii au dreptulu si a dispensá dela atari legi, má chiaru pre lenga remonstrare la s. Scaunu Apostolicu ¹⁴⁾, si capetandu dela acelasi facultate a suspinde si celea generalí subversandu necessitatea si utilitatea ¹⁵⁾.

Episcopii au mai incolo dreptulu de a priveghia presté integritatea credintiei ¹⁶⁾, presté curatf'a moravuriloru, observarea canoneloru ¹⁷⁾, precum si presté manastiriile aflatorie

¹⁾ Can. Apost. 35. — ²⁾ Act. Ap. VI, 2. - 1. Tim. IV, 16; 2. Tim. II, 2 - Can. Apost. 58. - Conc. VI, can. 19. — ³⁾ Conc. Carthag. can. 19. — ⁴⁾ Can. Apost. 58. — ⁵⁾ Timoth. Alexandrin. quaest. 24. — ⁶⁾ Can. Apost. 60. - Conc. VI, can. 2. - Conc. VII, can. 9. 9. — ⁷⁾ S. Hieronim. ep. ad Evagrium - S. Ioan. Chrysost. Hom. XI. in ep I ad Timoth. - Can. Apost. 2.

Hinc Episcopus est inspector et omnium christianorum in eius Dioecesi commorantium plena potestate invigilator¹⁾.

Haec potestas Episcopalis triplex est, nempe potestas Magisterii, Ministerii et Regiminis.

1. Quod potestatem Magisterii attinet, Episcopi ius habent verbum Dei praedicandi, atque efficiendi, ut illud fidelibus curae eorum subiectis per personas ab ipsis missione auctoritateque instructas praedicetur²⁾, per consequens tenentur sanae Cleri in institutis idoneis educationi prospicere³⁾, institutioni christianae iuventutis consulere⁴⁾, libros de religione tractantes censurae subicere⁵⁾, fidei ac bonis moribus noxios prohibere⁶⁾.

2. Relate ad potestatem Ministerii Episcopi ius habent omnia SS. Sacramenta administrandi, praeciipiendique, ut ea omnia fidelibus administrentur per presbyteros, excepto S. Sacramento ordinis, prout dicit S. Hieronymus: „Quid potest Episcopus, quod non posset et Presbyter, excepta ordinatione?“⁷⁾ Porro Episcopus ius habet exclusivum Ecclesias⁸⁾, altaria, antimisia, vasaque sacra⁹⁾ consecrandi, S. Chrisma conficiendi, Archimandritas nec non virgines sacras benedicendi¹⁰⁾.

3. Quod autem potestatem Regiminis spectat, Episcopi iure pollent Synodos Dioecesananas convocandi¹¹⁾, iis praesidendi, statutaque totam Dioecesim obstringentia condendi, et qua a Spiritu Sancto Ecclesiam Dei regere positi praeter Synodum quoque emittendi¹²⁾ regulas disciplinares, quibus universus Clerus et populus obedire tenetur, *namque Episcopus pervigilat, quasi rationem pro animabus illorum redditurus*¹³⁾; ergo Episcopi ius habent ab hisce legibus dispensandi quoque, imo facta ad S. Sedem Apostolicam¹⁴⁾ repraesentatione, et obtenta facultate, generales etiam, obversante necessitate utilitateque¹⁵⁾, leges suspendendi.

Praeterea Episcopi ius habent fidei integritati¹⁶⁾, morum puritati, SS. Canonum observantiae¹⁷⁾, Monasteriisque in eo

2. — ⁸⁾ Conc. VII, can. 7. — ⁹⁾ Archieraticon (Pontificale). — ¹⁰⁾ Conc. Carthag. can. 6. — ¹¹⁾ Conc. Antioch. can. 20. — ¹²⁾ Act. Ap. XX, 28. — ¹³⁾ Hebr. XIII, 17. - Can. Apost. 39. - Conc. Laodic. can. 57. — ¹⁴⁾ Bened. XIV. de Synod. Dioecesana tom. I, lib. IX, cap. 8. — ¹⁵⁾ Conc. Carthag. cau. 77. — ¹⁶⁾ Tit. I, 9. — ¹⁷⁾ Const. Apost. lib. II, cap. VI. —

in teritoriile lor¹⁾. Asemenea sunt indreptatiti episcopii a visitá diecesele lor in persona, ori fiindu canonic impedeati, ale visitá pre acele prin visitatori²⁾, a ingriji de administrarea averilor basericesci din tota dieces'a si a face dispusetiuni corespunditoare cu privire la aceasi³⁾, a judecá tote cauzele basericesci, civili, criminali si matrimoniali din diecesele lor⁴⁾ in forulu internu⁵⁾ si esternu, precum si a pedepsi delictele lor cu censure ecclesiastice. Mai departe Episcopii sunt obligati dupa santele canone la resiedintia personala in baseric'a seau dieces'a sa, pentrucá cei ce nu sunt in midiloculu turmei lor, aceia nu-si potu implini precum se cuvine oficiile pastorali. Din care cauza Episcopii, cari fora de cauza legitima, si in form'a si modulu prefinitu de santele canone aru absentá dela baseric'a seau dieces'a sa, sunt supusi pedepselor statorite de acelesi canone.

Afora de ace'a sunt datori totu la patru ani a tramite Congregatiunii de Propaganda Fide relatiuni despre starea basericei lor.

In urma Episcopii au si drepturi onorifice, anume: a premerge cu demnitatea si cu onorea, si a se folosi de ornamentele demnitatii episcopesci, precum si de a fi respectati de totu clerulu⁶⁾, carele este obligatu a-i aminti la s. liturgia si la alte rogatiuni publice dupa amintirea Pontificelui Romanu si a Metropolitului.

CAPU V.

Despre Presbiterie seau despre Capitulele basericeilor catedrali.

Episcopii inca dela inceputulu basericei se foloseau in guvernarea basericeilor sale cu presbiterii si cu diaconii aflatori la catedr'a sa, carii constituiau senatulu seau presbiteriulu episcopului, fora de a carui svatu S. Cyprianu nu intreprindea nece unu lucru de mare insemnatate⁷⁾. Despre vechi'a institutiune a presbiterielor catedrali aflamu urme in faptele Apostolilor⁸⁾, in canonele Conciliilor⁹⁾, si in Epistolele SS. Parinti¹⁰⁾. Capitulele de astadi inlocuescu presbiteriele celea vechi, ale caror membri se numeau *Canonici*¹¹⁾ (esistenti sub regula).

1) Conc. VI, can. 4—8. — 2) Conc. Laodic. can. 57. — 3) Can. Apost. 3, 8, 40, 41. — Conc. IV, can. 26. — Conc. VII, can. 11, 12. — Conc. Carthag. can. 34, 41. — 4) Matth. XVIII, 18; — Joan. X, 23. — 5) I. Tim. V, 19; — Conc. IV, can. 9—21; — Conc. Antioch. can. 6. — 6) Can. Apost. 55. — 7) S. Cypr.

rum territoriis existentibus invigilandi¹⁾. Pariter iure pollent Episcopi suas Dioeceses visitandi in persona, sive illis canonice impeditis per visitatores²⁾, honorum ecclesiasticorum totius Dioecesis administrationi consulendi, dispositionesque opportunas eandem concernentes emittendi³⁾, omnes causas ecclesiasticas civiles, criminales et matrimoniales Dioecesium⁴⁾ illorum in foro interno⁵⁾ et externo iudicandi, nec non delicta censuris ecclesiasticis puniendi. Obligantur etiam Episcopi iuxta sacros canones ad personalem in sua Ecclesia vel Dioecesi residentiam, cum munera pastoralia rite ab iis praestari et impleri nequent, qui gregi suo non assistunt. Quare Episcopi, qui absque legitima causa, et iuxta formam et modum a sacris canonibus praefinitum a sua Ecclesia vel Dioecesi abfuerint, poenis ab iisdem canonibus praestitutis subiacent.

Item relationem status suae Ecclesiae ad S. Congregationem de Propaganda Fide singulis quadrienniis mittere tenentur.

Episcopi denique iuribus quoque honorificis gaudent, et quidem dignitate ac honore praecedendi, gradusque Episcopalis ornamentis utendi, nec non debitum honorem exigendi ab universo clero⁶⁾, qui post Romani Pontificis et Metropolitae commemorationem obligatur Episcopi nomen in S. Liturgia aliisque publicis precibus referre.

CAPUT V.

De Presbyteriis sive Ecclesiarum Cathedralium Capitulis.

Episcopi iam inde a primordiis Ecclesiae in regimine Ecclesiarum suarum utebantur Presbyteris et Diaconis Ecclesiae Cathedralis, qui Episcopi Senatum sive Presbyterium constituebant, sine cuius consilio S. Cyprianus nihil magni momenti adgredebatur⁷⁾. Antiquae Presbyteriorum Cathedralium institutionis vestigia invenimus in Actibus Apostolorum⁸⁾ in Conciliorum Canonibus⁹⁾, nec non in SS. Patrum Epistolis¹⁰⁾. Moderna Capitula locum supplent priscorum Presbyteriorum, quorum membra Canonici¹¹⁾ (sub regula existentes dicebantur.

ep. 6: »A primordiis episcopatus mei statueram, nihil sine vestro consilio . . . privata sententia gereres. — ⁸⁾ Act. Ap. XX, 17: »vocavit maiores natu Ecclesiae« 1. Tim. IV, 14. — ⁹⁾ Conc. I, can. 16. - Conc. Antioch. can. 2. - Syn. Ancyrana can. 8. — ¹⁰⁾ S. Cypr. ep. 46, 35, 5. - S. Ignatius Martyr. in ep. ad Magnes. — ¹¹⁾ Conc. I, can. 16. —

Drepturile presbiterieloru seau a capituleloru suntu urmatoriele :

1. Fiendu complenitu Scaunulu episcopescu, densele constituiescu senatele Episcopiloru, cari impreuna participéza la gubernarea dieceseloru ¹⁾ cerenduse in unele casuri consiliulu loru, in altele consensulu acelora ²⁾.

2. Candu suntu vacante scaunele episcopesci, capitulele au dreptulu de a administrá diecesele cu putere ordinaria de jurisdictiune episcopésca ³⁾ inse cu restrictiune de a nu face inoiri ⁴⁾, si de a-si alege in 8 díle din sinulu loru vicariu generalu capitulariu in celea spirituali, unu preotu, unu mai se fia abilu, aptu si necasatoritu, si economu in celea temporali ⁵⁾. Mai incolo au votu virilu la alegerea fitoriului Episcopu, unde este in usu.

Capitulele in cátu forméza collegie de sene statatorie au dreptu si obligatiune de a administrá fundatiunile si fondurile publice diecesane, — sub suprainspectiunea Episcopului — a face statute obligatorie pentru densele, si cá acele se aiba putere obligatoria si pentru successori, a le aterne Episcopului spre aprobare ⁶⁾, a tiené siedintie in trebi capitulari, a se folosi cu sigilu propriu, a luá parte la sinodele provinciali prin unu deputatu alesu, celu metropolitanu prin 2 alesi (ispravnici) ⁷⁾, éra la cele diecesane cu totii.

Capitulele cá Senatele Episcopiloru au dreptu a premerge toturoru preotiloru din diecesa ⁸⁾.

Membrii capitalari suntu obligati a asistá la tote functiunile sacre episcopesci, a absolví in tote dílele orele canonice, a celebrá S. Liturgia, si cele alalte oficie sacre in ordine la baseric'a cathedrala, a predicá la mandatulu Episcopului ⁹⁾, a ascultá marturisirile credintiosiloru in lipsa, a nu absentá dela resiedintia fara scirea Episcopului, si a lucrá cu tote poterile la cultivarea scientieloru, in florirea Basericeí si la sporirea S. Uniri.

---

¹⁾ S. Cypr. ep. 6: »Ut ea quae circa ecclesiae gubernacula utilitas communis exposcit, tractare simul, ut plurimorum consilio examinata limare possemus« — ²⁾ S. Theoph. Alex. can. 7 - Conc. IV, can. 26. - S. Cypr. ep. 46: »Placuit contrahi presbyterium . . . ut formato consilio, quid circa personam eorum observari deberet, consensu omnium stateretur«. Ep. 33 in ord. cler. »Fratres carissimi solemus vos ante consulere, et mores ac merita singulorum

Presbyteriorum sive Capitulorum iura sequentia sunt:

1. Sede episcopali plena ipsa constituunt Senatum Episcoporum et insimul ad gubernandas Dioeceses concurrunt¹⁾, in nonnullis casibus consilio eorum, in aliis vero consensu exquisito²⁾.

2. Sede episcopali vacante Capitula ius habent Dioeceses iurisdictionis episcopalis potestate ordinaria administrandi³⁾, ea tamen lege, ut nihil innovent⁴⁾, ac Sacerdotem dummodo sit habilis et idoneus et non uxoratus e gremio suo in spiritualibus in Vicarium generalem capitularem intra 8 dies, pro temporalibus vero oeconomum eligant⁵⁾. Praeterea in electione futuri Episcopi, ubi usus viget, viritim iure suffragii gaudent.

Capitula qua Collegia peculiaria ius habent et obligationem, Episcopo superinspicente, fundationes fundosque publicos dioecesanos administrandi, statuta eadem obligantia condendi, et ut ea successores quoque obligare pergant, illa Episcopi approbationi submitendi⁶⁾, in negotiis capitularibus sessiones habendi, sigillo proprio utendi, conveniendi ad Synodos quidem provinciales per deputatum electum, Capitulum vero Metropolitanum per duos deputatos electos⁷⁾, ad Synodos autem Dioecesanus in corpore.

Capitula, in quantum Senatus Episcoporum efficiunt, ius habent omnibus Presbyteris Dioecesanis praeiudicandi⁸⁾.

Membra Capituli obligantur Episcopo in omnibus functionibus sacris assistere, horas canonicas omnibus diebus absolute, Sacram Liturgiam aliaque sacra officia in Ecclesia cathedrali ordine peragere, ad mandatum Episcopi praedicare⁹⁾, fidelium confessiones occurrente necessitate excipere, a residentia in scio Episcopo non recedere, ac omnibus viribus coniti, ut scientias excolant, Ecclesiae prosperitatem promoveant, Sacrae Unioni incrementum procurent.

---

communi consilio ponderare«. S. Ignat. ad Magnes. »Unanimis in Deo omnia facere festinetis. assistente episcopo in loco Dei et presbyteris in loco consistorii Apostolorum«. — ²⁾ Conc. VI, can. 35. — ³⁾ S. Cypr. ep. 31: »Ante constitutionem episcopi, nihil innovandum putavimus«. — ⁴⁾ Conc. Chalced. can. 25. — ⁵⁾ Conc. Chalced. can. 26. — ⁶⁾ Conc. Carthag. can. 18; et can. 21; - Conc. Antioch. can. 20. — ⁷⁾ Syn. Neo-Caesar. can. 13; - Const. Apost. lib. II, cap. 28. — ⁸⁾ Const. Apost. lib. II, cap. 51. —

CAPU VI.

Despre Vicarii generali Episcopesci si Capitalari.

Episcopii pentru multele si diferitele afaceri basericesci si din caus'a estensiunei dieceselor sale se indatinéza a-si luá din numerulu clerului cathedralu unu individu dreptu, probatu, destinsu in scientiele sacre si in administrare, comitiendu aceluia o parte, seau si tota jurisdictiunea ordinaria episcopésca in diecesa, care pentru acea se numesce Vicariu generalu episcopescu.

Esemple despre atari Vicari aflánu in baseric'a grecósca inea in secululu alu IV-lea alu crestinatatei. Asia S. Gregoriu Nazianzenulu fú Vicariulu tatalui seu Episcopului dein Nazianzu, ¹⁾ S. Basiliu fú Vicariulu Episcopului Eusebiu dein Neocæsarea Capadociei ²⁾, si S. Joanu Chrisostomu fú Vicariulu Episcopului Flavianu din Antiochia. Mai incolo amentire despre Vicari se face in canonu 7 alu Sinodului Trulánu, unde se reguléza pusetiunea densiloru facia cu clerulu, ascemenea din actele conciliiloru ³⁾, si in analele basericeii nostre aflánu suscrisu la actulu Unirei pre Constantinu Protopopulu si Vicariulu Moldo-Vlachiei.

Forulu Vicariului generalu este identicu cu alu Episcopului, si apelatiune dela sententi'a sa se pote face numai la Metropolitu ⁴⁾. Vicariulu generalu cá unulu ce tiene locul Episcopului in absentia acestuia, conchiama Consistoriulu, duce presidiulu, enuncia decisiunile si in privinti'a puterei de jurisdictiune ocupa locul primu dupa Episcopu ⁵⁾.

Devenindu Scaunulu episcopescu in vacantia incéta jurisdictiunea Vicariului generalu, si administrarea diecesei trece la Capitulu Basericeii cathedrali, precum s'a statoritu mai susu Cap. V. ⁶⁾.

CAPU VII.

Despre Vicarii Foranei.

Episcopii petrunsi de marimea respundiatatei, ce este impreunata cu inalt'a chiamare a pastorirei, de alta parte ne-

¹⁾ S. Greg. Naz. orat. ad patrem — ²⁾ S. Greg. Nazianz. orat. II in laud. S. Basili. — ³⁾ Conc. VIII, actione 9 - Conc. Lugd. an. 1274. —

CAPUT VI.

De Vicariis Generalibus Episcoporum et de Vicariis Capitularibus.

Episcopi ob multitudinem ac varietatem negotiorum ecclesiasticorum nec non ob vastitatem Dioecesium suarum, virum iustum, probatum, in scientiis sacris atque in administratione versatum e gremio Cleri cathedralis seligere solent, eidem partem aut totam iurisdictionem ordinariam episcopalem in Dioecesim committendo, qui propterea Vicarius generalis Episcopi dicitur.

Indicia Vicariorum Generalium in Ecclesia Graeca iam inde a saeculo IV aerae christianae occurrunt. Ita S. Gregorius Nazianzenus fuit Vicarius patris sui Episcopi nempe Nazianzeni ¹⁾, S. Basilius Eusebii Episcopi Neocaesareae Cappadociae ²⁾, S. Joannes Chrysostomus vero Flaviani Episcopi Antiocheni Vicarii erant. Praeterea de Vicariis Canone 7 Synodi Trullanae mentio fit, quo illorum respectu Cleri conditio praefigitur, pariter in actis conciliorum ³⁾, nec non in Ecclesiae nostrae annalibus, in quibus Unionibus Florentinae actui Constantinum Protopopam ac Vicarium Moldo-Valachiae subscriptum deprehendimus.

Vicarii generalis forum est identicum cum foro Episcopi, et appellatio ab eius sententia ad solum Metropolitam fieri potest ⁴⁾. Vicarius generalis qua Episcopi vicem gerens, absente Episcopo Consistorium convocat, praesidem agit, decisiones enunciat et quoad potestatem iurisdictionalem post Episcopum principem locum tenet ⁵⁾.

Sede episcopali vacante cessat iurisdicatio Vicarii Generalis cum dioeceseos administratio ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis devolvatur, prout supra Cap. V. constitutum est ⁶⁾.

CAPUT VII.

De Vicariis Foraneis.

Episcopi memores gravissimae rationis ob sublimem pastorationis vocationem ab ipsis reddendae, atque huic apostolicae

¹⁾ De Appellat. in 6. — ²⁾ Conc. VI, can. 7. — ³⁾ Vid. Conc. Trid. sess. XXIV, cap. 16. de reformatione. —

suindu a corespunde acestei solie apostolice, nu potura a nu se folosí de tote ajutorintiele ce li se imbiáu spre inaintarea si prosperarea binelui spiritalu si alu credintiosiloru acelor'a, cari locuiau in tienuturi mai departate dela scaunulu lor¹⁾.

Dreptu acea se indatinara a tramite in acelea tienuturi preoti invetiati, prudenti si pii, investiti cu jurisdictiune mai multu seau mai pucinu restrinsa, dela care se pote apelá la Episcopulu delegante²⁾.

Atari ajutatori Episcopesci asiediati prin diecese au esistatu si in vechime sub numirea de Corepiscopi³⁾, si se afla si in baseric'a nostra in persoanele Vicariloru Foranei, precum si ale Protopopiloru.

Datorintiele Vicariloru Foranei, precum si drepturile acelor'a afara de dreptulu onorificu alu proëdriei facia cu Protopopii, si afara de ore-care jurisdictiune delegata mai estinsa, convinu cu cele ale Protopopiloru.

CAPU VIII.

Despre Protopopi si despre Administratorii protopopesci.

Episcopii spre asi usorá inspectiunea si gubernarea dieceselor, le subinpartira pre acestea in cercuri, punêndu in fruntea acelor'a preoti invetiati, pii si prudenti, cari de comunu figuréza in Baseric'a nostra sub nume de Protopopi, fiendu si densii dupa parerea Canonistiloru ai bisericeii greco-catholice urmatori in oficiulu corepiscopiloru celoru de de multu⁴⁾. Precum corepiscopii aveau jurisdictiune in tienuturile incredintiate loru prin Episcopii diecesani⁵⁾, asia si Protopopii au aceasi putere delegata dependenta dela Scaunulu episcopescu.

I, Datorintiele Protopopiloru se reducu la urmatoriele:

1. Protopopii suntu indatorati a visitá in totu anulu odata tote parochiele sie-si supuse cá unii ce suntu pusi, se vigeze asupra integritatei credintiei, asupra portarei si moravuriloru preotiloru, invetiatoriloru si crestiniiloru⁶⁾, dandu la Ordinariatu

¹⁾ Conc. Antioch. can. 10 - Conc. Nic. can. 8. — ²⁾ Vid. Gloss. in Clement. 12 ad verb. »Foraneus» et Extravag. lib. I de off. iud. del. - Bened. XIV de Syn. Dioec. tom. I lib. III cap. 3, n. 5, 6, 7. — ³⁾ Conc. Neo - Caes. can. 14 - Conc. Sardic. can. 6 - Syn. Antioch. can. 10 et Conc. Nic. I can. 8 - Cf. Bened. XIV de Syn. Dioec. tom. I lib. III cap. 3. n. 6. — ⁴⁾ Papp - Szilágyi

missioni respondere adlaborantes, non poterant non adhibere omnia adminicula, quae ad bonum spirituale fidelium quoque a sede episcopali remotius degentium promovendum ultro sese offerebant ¹⁾).

Idecirco in illas regiones presbyteros doctos, prudentes et pios, iurisdictione magis vel minus restricta praeditos mittere solebant, a quibus appellatio ad Episcopum delegantem fieri potest ²⁾).

Tales Episcoporum adiutores per Dioecesim constituti iam antiquitus existebant sub nomine Chorepiscoporum ³⁾), ac in Ecclesia quoque nostra in personis Vicariorum Foraneorum, nec non Protopoparum inveniuntur.

Vicariorum foraneorum obligationes et iura, excepto iure honorifico praedictae respectu Protopoparum, et quadam iurisdictione delegata ampliori, quoad caetera conveniunt cum illis Protopoparum.

CAPUT VIII.

De Protopopis: Protopresbyteris: et de Administratoribus Officii Protopopalis.

Episcopi ad inspectionem et gubernationem Dioecesium faciliorem reddendam, easdem in plures Districtus divisere, hisce presbyteros doctos, pios et prudentes praeficientes, qui in Ecclesia nostra vulgo nomine Protopoparum veniunt, quique iuxta opinionem iurisperitorum Ecclesiae greco-catholicae in officium priscorum Chorepiscoporum successerunt ⁴⁾). Quemadmodum Chorepiscopi in regiones ipsis per Episcopos Dioecesanos commissas iurisdictione pollebant ⁵⁾), ita et Protopopae eadem potestate delegata a Sede Episcopali dependente fruuntur.

I, Obligationes Protopoparum ad sequentia reducuntur:

1. Protopopae quippe qui ad fidei integritati, presbyterorum, ludimagistrorum et fidelium comportantiae et moralitati invigilandum constituti sunt ⁶⁾), cunctas parochias ipsis subiectas quovis anno semel visitare tenentur, ac proinde illorum

Enchir. iuris Eccl. or. cath. pag. 253 §. 139 - Pet. Maioru Hist. Ecclesiae Romanicae (Valachicae) pap. 277 §. 10 - et Protopopadich. eiusdem pag. 8 - Cf. Bened. XIV de Syn. Dioec. op. tom. I lib. III cap. 3 n. 6—7. — ¹⁾ Conc. Antioch. can. 10. -- ²⁾ Can. 2 magnae synod. an. 1821 16 Sept. - can. 2 magn. syn. 1833 Balásfalviensis. —

informatiuni conscientioase despre portarea preotiloru atâtu fungenti catu si deficienti, precum si a preoteseloru veduve si a orfaniloru de Preoti, si a altoru persone basericesci, indreptandu scaderile, stergundu abusurile ¹⁾, componandu certele, seau referindule la Scaunulu episcopescu. Mai incolo cu ocasiunea visitatiuniloru canonice suntu indatorati a tiené inve-tiature dogmatice si morali catra credintiosi, indemnandu pre parinti a-si dá pruncii la scola, obligandu pre docenti si pre curatori a-si impliní cu conscientiositate chiamarea, dogenindu pre poporu, cá se vetuiasca in concordia, si se amble in calea Domnului ²⁾, combatandu totu de odata cu intiepletiune si rigore pecatele, ce ar' fi esperiatu, cá domnescu in poporu cum suntu: betiile, concubinatele si alte de acestea.

2. Suntu indatorati a inspectioná preste starea clàdiriloru parochiali si basericesci, preste starea cemeterieloru scoleloru si preste averea acestor'a, si a grigí, cá acelea fora scirea Or-dinariatului se nu se instraineze ³⁾, éra in lips'a ataroru averi, a escugetá moduri despre crearea acelor'a, a cercá vasele sacre, ornamentele basericesci, càrtile de tipicu, protococele matriculari, si ale ordinatiuniloru emanate dela Scaunulu episcopescu, precum si dñuariile ratiuniloru despre averile basericesci si scolari, si cu finea anului ratiunile revediuete a le asterne la Esactoratulu Scaunului episcopescu respective la Ordinariatulu episcopescu.

3. Mai incolo suntu indatorati a veghiá, cá servitiulu Dom-nedieescu, administrarea S. Sacramente si a altoru functiuni, precum si predicarea cuventului divinu si catechisarea tinerimei se se implinésca dupa prescisele diecesane ⁴⁾.

4. A portá grigia, cá ordinatiunile emise dela Scaunulu episcopescu se se publice in baserica, si se se urmeze.

5. A primí si a asterne la Ordinariatu cererile si plan-sorile preotiloru, invetiatoriloru si a credintiosiloru, alaturandu la acelea opiniunea loru.

6. A asistá in persona seau prin delegatu la esamenile semestrali dela scolele districtuali ⁵⁾, a suscrie protococele de cla-sificatiune si a le asterne la Ordinariatu, a fi cu atentiune la

¹⁾ Can. 5 syn. 1725. — ²⁾ II, 8 Syn. 1821. — ³⁾ Conc. Antioch.

est de presbyterorum tam fungentium quam deficientium, nec non viduarum papagiarum et orphanorum a presbyteris relictorum aliarumque ecclesiasticarum personarum vita moribusque Ordinariatui conscientiosas relationes exhibere, defectus supplere, abusus avellere¹⁾, controversias componere, vel de iisdem Sedem Episcopalem certiozem reddere. Porro tempore visitationum canonicarum tenentur conciones dogmaticas et morales ad fideles habere, parentes exhortari, ne prolium suarum institutionem negligant, ludimagistros nec non curatores adigere, ut munus suum pro conscientia adimpleant, populum autem monere, ut in concordia vivat, semitasque Domini sequatur²⁾, una simul in vitia, quae in populo praevalere experiretur, qualia essent ebrietas, concubinatus et alia huiusce, prudenter et acerbe invehi.

2. Tenentur inspectionem exercere quoad aedes parochiales et ecclesiasticas, quoad coemeteria, scholas, nec non quoad earundem bona, ac curam impendere, ne ea Ordinariatu in se abalienentur³⁾, deficientibus autem bonis diversos excogitare modos ad eadem acquirenda, vasa sacra, paramenta ecclesiastica, libros typicos, protocolla matricularia ac ordinum a sede episcopali emanatorum, nec non rationum diaria super bonis Ecclesiarum et scholarum inspicere, atque sub finem anni rationes revisas Sedis Episcopalis Exactoratui, respective Ordinariatui Dioecesano substernere.

3. Insuper invigilare tenentur, ut cultus divinus, SS. Sacramentorum aliarumque sacrarum functionum administratio, nec non verbi divini praedicatio, atque pubis catechetica institutio ad praescripta dioecesana exigatur⁴⁾.

4. Curam gerere tenentur, ut ordines a Sede Episcopali emissi in ecclesiis publicentur observenturque.

5. Libellos supplices ac querelas presbyterorum, ludimagistrorum atque fidelium suscipere, Ordinariatuique adiecta opinione substernere.

6. Examini semestrali in scholis districtualibus habendo per se aut per delegatum assistere⁵⁾, protocollis progresum iuventutis indicantibus subscribere, eademque Ordinariatui submitte-

can. 25. — ⁴⁾ Can. 6 mag. syn. 1833 N. 56 ex can. an. syn. 1821. —

⁵⁾ Conc. an. 1833. can. 9. —

metodulu de propunere alu docentiloru, a indreptá defectele observate, constringundu in casu de lipsa a se intruní in conferintie invetiatoresci, spre a se deprinde in art'a pedagogica prin imprumutarea ideiloru si a cunoscintieloru.

7. A pertractá in persona, lucrurile incredintiate loru dela Ordinariatu ori dupa natur'a obiectului si inviatiunea capetata, in adunarea clerului districtualu, si a referi despre resultatu; si in urma.

8. A face aretare la Scaunulu episcopescu despre ori-ce misicare confesionala tulburatoria de pacea interna a bisericeii, si a staruf din poteri spre demolirea ei.

II, Drepturile protopopiloru suntu urmatoriele:

1. A conchiemá clerulu districtualu la adunari protopopesci, a presiedé in acele, a conduce desbaterile, si a enuciá decisiunile in cause tienatorie de sfer'a loru, a-si alege notaria districtualu, a desemná din preotii protopopiatului judecatori la forulu protopopescu, si pre aceia a-i propune la Ordinariatu spre intarire, a primí cause basericesci, a le pertractá si judecá cá in foru delegatu de 1-a instantia, dupa disciplin'a vechia inca vigenta in pracs'a Basericeii nostre greco-catholice¹⁾.

2. A dá cartile de cununia unde si pana candu va subversá lipsa, esaminandu pre casatorindi din cele mai insemnate inchieturi ale credintiei, si din preceptele lui Domnedien, si ale bisericeii, oprindule casatori'a in casu de nesciintia pana la invetiarea acelor'a, precum si in casulu de ivirea vre unei piedeci de casatoria, pana la delaturarea aceleia.

3. A introduce si a instalá in parochii pre nou denumitii parochi²⁾, a introduce in statiunile docentali pre docenti calificati si prevediuti dela Ordinariatu cu decrete, si a confirmá pre curatorii alesi de poporu.

4. A immormentá pre parochulu ce ar' repausá, asistandu si cei alalti parochi districtuali, a face dupa mortea repausatului inventariu legalu despre lucrurile basericesci si parochiali³⁾ si despre tote a referí la Ordinariatu, amesuratu formularieloru prescise.

¹⁾ Bened. XIV Syn. Dioec. tom. I, lib. III, cap. 3 n. 6, 7 - Const. Apost. lib. II cap. 42 et 44 - Conc. Trull. can. 7 - Theoph (Alexandr) can.

re, ludimagistrorum proponendi methodo attendere, defectus ne fors observatos emendare, necessitate vero emergente, eosdem ad conferentias cogere, ut mutua idearum notionumque communicatione in arte paedagogica sese perficiant.

7. Negotia ab Ordinariatu ipsis demandata per se, aut pro re nata et instructione accepta, in Congregatione cleri districtualis pertractare, et de rei exitu referre; Denique.

8. Sedem Episcopalem de quovis religionem attinente tumultu pacem internam Ecclesiae conturbante certiore reddere, et pro viribus ad eundem sedandum adlaborare.

II. Protopoparum iura sunt sequentia:

1. Districtus Clerum ad Congregationes Protopopales convocandi, eisdem praesidendi, discussiones dirigendi, decisionesque in causis ad sphaeram earundem spectantibus latas enunciandi, Districtus notarium constituendi, e Districtus presbyteris iudices ad forum protopopale designandi, eosdemque Ordinariatui pro confirmatione proponendi, causas ecclesiasticas admittendi, atque iuxta antiquam disciplinam in praxi Ecclesiae nostrae graeco-catholicae adhuc vigentem, easdem ut in foro delegato primae instantiae pertractandi iudicandique¹⁾.

2. Ubi et donec necessitas secum ferret, facultatem pro sponsorum benedictione tribuendi, num sponsi praecipuos fidei articulos, Dei Ecclesiaeque praecepta calleant, explorandi, atque casu ignorantiae, donec eadem addidicerint, aut vero emergentis cuiusdam impedimenti, usque dum sublatum fuerit, matrimonium interdicendi.

3. Parochos novissime designatos in parochias assignatas introducendi atque installandi²⁾, ludimagistros idoneos ac ab Ordinariatu diplomate provisos in officium introducendi, item Curatores bonorum Ecclesiae a fidelibus electos confirmandi.

4. Parochum, quem mori contingeret, caeteris quoque Districtus parochis assistentibus sepeliendi, funere autem peracto inventarium legale super rebus Ecclesiae ac parochiae conficiendi³⁾, ac de omnibus ad normam exemplarium praescriptorum Ordinariatui referendi.

14 - Conc. Sardic. can. 14. — 2) Syn. 1700 can. 2. — 3) Canon. Apost. 40 - Conc. Antioch. can. 24. —

5. A se ingriji in modu provisoriu despre administrarea parohiei vacante, precum si atunci candu cutare parochu ar' fi impededatu in oficiulu seu, cerendu aprobare dela Episcopu.

6. A luá parte la sinodele diecesane si a consultá dimpreuna cu Episcopulu despre lucruri basericesci.

7. A publicá asiediamentele si canonele sinodeloru diecesane din comisiunea Episcopului la clerulu supusu in adunarile protopopesci.

8. A binecuventá baserici, cemeterie, vase, ornate basericesci si cruci.

9. A incurge la alegerea Episcopului cu votu virilu in sinode alegatorie, unde esistu atari. In urma

10. Dreptulu de a percepiá tote venitele si emolumentele protopopesci dupa statutele diecesane si amesuratu datinei aprobate.

III, Drepturile onorifice ale Protopopiloru suntu: Dreptulu proëdriei in sinode diecesane, titulu de „Preanonratu Domnu“, dreptulu de a avé sigilu oficiosu, de a fi de regula organulu mediulocitoriu in corespondintiele subalterniloru cu Ordinariatulu, si dreptulu de a representá districtulu seu facia cu deregatoriile politice concernenti.

Devenindu in vacantia ver-unu oficiu protopopescu Episcopulu pote se-lu complinésca prin Protopopu sau prin Administratori Protopopesci, cari in districtele loru au tote detorintiele drepturile si prerogativele protopopiloru, si dovedindu acestia dexteritate si zelu in portarea oficiului de administratoriu, Ordinariatele dupa unu restempu alu servitiiloru loru potu se-i promovéze de Protopopi actuali.

CAPU IX.

Despre Parochi, Administratori si Cooperatori seuu capelani.

Parochulu este preotulu acel'a, pre carele Episcopulu 'lu pune preste unu teritoriu anumitu, dandui potere ordinaria, de a portá grigia de sufletele credintiosiloru din acel'a.

Drepturile si datorintiele parochiloru suntu urmatoriile cu privire la Ministeriu :

5. Vacantis parochiae, sicut et casu, quo parochorum quidam in fungendo impeditus existeret, administrationi ad interim consulendi, approbationem huius rei ab Episcopo exquirendo.

6. Ad Synodos Dioecesanarum conveniendi et una cum Episcopo de rebus ecclesiasticis consilia ineundi.

7. Statuta et regulas Synodorum Dioecesanarum Clero subordinato in congregationibus districtualibus ad mandatum Episcopi promulgandi.

8. Ecclesias, coemeteria, vasa et paramenta ecclesiastica, nec non cruces benedicendi:

9. Ad electionem Episcopi in Synodis ad hunc finem, ubi mos obtinet, celebratis suffragio viritum concurrenti. Demum

10. Ius habent omnes redditus et emolumenta protopopalia iuxta statuta dioecesana et consuetudinem approbatam percipiendi.

III. Iura honorifica Protopoparum sunt: Ius proëdriae in Synodis Dioecesanis, titulus: „Reverendissimi“, sigillum officiosum, nec non ius in correspondentiis subalternorum cum Ordinariatu de regula organum intermedium agendi, atque districtum suum coram officiis politicis respectivis repraesentandi.

Quoties officium Protopopale vacare contigerit, liberum erit Episcopo ad illud gerendum sive Protopopam sive Officii Protopopalis Administratorem constituere, qui in Districtibus ipsis concreditis omnibus officiis, iuribus ac praerogativis Protopoparum pollent, qui vero in munere administratoris subeundo dexteritas ac zeli argumenta praeberent, ab Ordinariatibus post aliquod servitii intervallum, in Protopopas actuales promoveri poterunt.

CAPUT IX.

De Parochis, Parochiarum Administratoribus et de Cooperatoribus sive Capellanis.

Parochus est presbyter, quem Episcopus fidelibus certi territorii praeficit, ordinariam ei conferens potestatem, animarum fidelium eiusdem territorii curam gerendi.

Officia ac iura Parochorum quoad ministerium sunt sequentia:

1. Administrarea tuturor sacramentelor, afara de S. sacramentu alu Chirotoniei, si anumitu: parochii au dreptu ordinariu a administrá S. botezu, a conferí botezatiloru si sacramentulu Santulu miru cá auctorizati spre acea de Basereca, a ascultá marturisirile credintiosiloru sei in santulu tribunalu alu penitentiei, si a-li administrá acestor'a eschisivu sacramentulu S. Eucharistii pre tempulu pasciloru, a celebrá in tote Dominicile si serbatorile S. Liturgia pentru poporenni sei, a impartasi cu celea sacre pre cei morbosii, si a-li administrá Ungerea cea depre urma, a binecuventá eschisivu casatoriile credintiosiloru sei, a dá facultate preotiloru straini de a celebrá in baserie'a parochiala S. Liturgia, ori a face alta functiune basericésca, inse amintindu pre Pontificele Romanu, pre Metropolitu si pre Episcopulu diecesei.

2. Parochii suntu indreptatiti si indatorati, a priveghiá preste decorea cultulu divin, si preste frumseti'a casei Domnului, a face tote functiunile sacramentali prescise in Euchologu si nereservate Episcopului, a inmormentá pre cei ce repauséza in teritoriulu parochiei sale, a vesti casatoriile parochieniloru proprii, a publicá ss. Serbatori legate si inceputulu posturilor, precum si ordinatiunile venite dela locurile mai inalte, a duce protocoale matriculari dupa formulariele prescise, si a dá estrase autentice din acelea, precum si a duce protocoale despre ordinatiunile Consistoriali Episcopesci si protopopesci.

3. Mai incolo parochii suntu indatorati a priveghiá preste moralitatea credintiosiloru supusi grigei loru, a delaturá scandalele publice, a dá testimonii despre portarea morala a poporeniloru sei, candu se va cere, si a coramisá atestatele de paupertate date de oficiulu comunalu, precum si atestatele pensionatiloru, si a dispensá in casuri estraordinarie dela lucrurile oprite, dominec'a si in serbatori dupa amédiadi.

4. Cu privire la magisteriu, parochii suntu indreptatiti si indatorati a predicá cuventulu lui Ddieu, dominec'a si in serbatori ¹⁾, a catechisá tinerimea adulta, precum si pruncii dela scola, amesuratu presciseloru diecesane, si cá directoru scolariu a inspectioná si a portá grigia de invetiamentulu elementariu,

¹⁾ Can. Apost. 58. —

1. Omnium SS. Sacramentorum, excepto Sacramento Ordinis, administratio, et quidem: Parochi iure pollent ordinario S. Baptisma administrandi, et qua ad id ab Ecclesia deputati baptizatos sacro quoque Chrismate inungendi, in sacro Poenitentiae tribunali fidelium suorum confessiones excipiendi, iisque tempore paschali exclusive S. Eucharistiae Sacramentum conferendi, omnibus diebus Dominicis et festivis sacram pro fidelibus suis Liturgiam celebrandi, infirmos S. Viatico providendi, illisque Sacramentum Extremae Uctionis administrandi, fidelium suorum matrimonia exclusive benedicendi, presbyteris peregrinis facultatem concedendi, ut in ecclesia parochiali sacram Liturgiam celebrare sive aliam quamcumque functionem peragere possint, qui tamen in precibus Romanum Pontificem, Metropolitam atque Dioecesis Episcopum commemorare obligati sunt.

2. Parochi ius habent non minus ac obligationem cultus divini maiestati ac domus Domini decori intendendi, omnes functiones sacramentales in Euchologio praescriptas nec Episcopo reservatas obeundi, in parochiae suae territorio defunctos sepeliendi, fidelium suorum matrimonium promulgandi, sacra festa de praecepto, ieiuniorum tempora, nec non superiorum mandata publicandi, nomina baptizatorum, copulatorum ac defunctorum in publicas tabulas iuxta exemplaria praescripta referendi, atque ex iis instrumenta authentica exarandi, item ordines ab Episcopo, Consistorio ac Protopopis acceptos in Protocolla consignandi.

3. Praeterea Parochi tenentur fidelium curae eorum concreditorum moralitati invigilare, scandala publica auferre, moralitatem fidelium suorum attestari, paupertatis testimonia a communitatis antistite exarata, atque documenta cum annuis praebendis dimissorum, quoties exposceretur, propria subscriptione firmare, atque casibus extraordinariis ab opere servili diebus Dominicis ac festivis vetito a meridie dispensare.

4. Relate ad magisterium Parochi ius habent ac obligationem diebus Dominicis ac festivis verbum Dei praedicandi,¹⁾ pubem atque proles scholares ad normam Statutorum dioecesanorum catechizandi, qua scholae directores vero institutionis elementaris inspectionem et curam gerendi, obstetricis circa ve-

a examina pre mósie in cunoscintiele religioase, cu cari trebuie se fie inzestrate, a grigi de averile basericesci, parochiali si scolari ¹⁾ amesuratu presciseloru diecesane, si a compune in modu blandu certele intre parochienii sei.

5. Parochii au dreptu a se bucurá de tote venitele si emolumintele, cari dupa statutele diecesane, si dupa datina legala suntu impreunate cu beneficiulu loru, dupa dis'a S. Apostolu: *„Au nu sciti, cá cei ce lucréza celea sante dela baserica manca, si cari sierbescu altariului, cu altariulu se impartasiescu. Asia si Domnulu a dispusu, cá cei ce predica Evangeli'a, din Evangelia se se hranésca“* ²⁾.

6. Au dreptulu a fi sub scutulu SS. canone, si pentru ace'a Parochii investiti nu se potu lipsi de oficiu, decâtu prin procesu formalu pentru vina canonica. — In urma;

7. Parochii au dreptu a se folosi de sigilu oficiosu, a luá parte in modu mediulocitu la sinodele diecesane, precum si la alegerea Episcopului dupa datina basericei nostre, unde e vigente.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aceleasi drepturi si detorintie le au si administratorii parochiali, cu singur'a distingere, cá densii se potu transferi din parochiile, cari le administréza, dupa voi'a Scaunului Episcopescu.

Unde recere lips'a se potu dá parochiloru intru ajutoriu cooperatori, seau capelani, cari in loculu densiloru implinescu tote functiunile, cari parochii le incredintiéza loru, remanendu respundietatea pentru grigea sufleteloru si buna administrarea Parochiei pre langa Parochulu respectivu. Cu privire la person'a alésa de cooperatoru langa cutare parochu se recere si consentimentulu acestuia in cátu privesce dotarea acelu'a din venitele parochiali.

---

¹⁾ Can. Apost. 40 - Antioch. can. 24 - Carthag. can. 33. —²⁾ I Cor.

ritates religionis scientiam, qua imbuta esse debet, explorandi, bonis Ecclesiarum, parochiarum et scholarum¹⁾ iuxta statuta dioecesana intendendi, atque controversias inter fideles suos exortas mansuete componendi.

5. Parochi iure pollent, omnibus redditibus ac emolumentis, secundum dioecesana statuta et legitimam consuetudinem eorum beneficio connexis fruendi; ait namque S. Apostolus: „*Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium anunciant, de Evangelio vivere*“²⁾).

6. Parochi sub praesidio SS. Canonum constituuntur, ideoque Parochi investitura provisi officio privari nequeunt, nisi processu formali ob culpam canonicam decurrente. Tandem;

7. Gaudent iure sigillum officiosum adhibendi, atque tum ad Synodos Dioecesanas tum ad Episcopi electionem, ubi haec iuxta Ecclesiae nostrae consuetudinem viget, mediate concurrendi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iisdem officiis ac iuribus pollent Administratores quoque Parochiarum eo solo excepto, quod hi ad nutum Sedis Episcopalis Parochiis, quas administrant, moveri possint.

Necessitate exigente in parochorum sublevamen cooperatores sive Capellani constitui possunt, qui vice illorum omnes functiones ipsis a parochis demandatas obeunt, responsabilitate quoad curam animarum atque rectam parochiae administrationem Parocho incumbente. Respectu personae in cooperatorem alicuius parochi electae, huius quoque consensus requiritur, in quantum dotatio cooperatores e redditibus parochi disponenda esset.

TITULULU III.

DESPRE SINODE

CAPU I.

Despre Sinode in genere.

Sinodele suntu adunarile mai mariloru basericesci tienute sub presidiulu capiloru legitimi, spre a defini cu auctoritatea de susu data afaceri si lucruri basericesci tienatorie de binele besericei si de mantuirea sufleteloru credintiosiloru.

Sinodele suntu ecumenice, provinciali si diecesane, dupa cum adeca suntu convocate de Pap'a din tota baseric'a, seau de Metropolitulu unei Provincie basericesci, ori de Episcopulu cutarei diecese.

Folosulu sinodeloru preste totu este invederatu, deora-ce sunt mediulocele cele mai eficaci pentru incolumitatea basericei, integritatea credintiei si a moravuriloru, pentru delaturarea ereseloru si a desbinariloru, si pentru indreptarea disciplinei basericesci.

Institutiunea sinodeloru provine dela inceputulu basericei crestine, si acele au bazea loru in cuvintele Mantuitorului: „*Cà de voru fi doi de intru voi intru unu intielesu pre pamentu, de totu lucrulu ce voru cere, va fi loru dela Tatalu meu celu din ceriuri. Pentrucà unde suntu doi seau trei adunati in numele meu, acolo suntu eu in mediuloculu loru*“¹⁾.

Dreptu ace'a santii Apostoli, de si erâu toti, si unulu fiecarele plinu de Spiritulu santu²⁾, totusi convinsi despre marele folosu alu sinodeloru, si purcediendu din cuvintele Mantuitorului mai susu citate, pentru afaceri mai momentose au conchiamatu adunari, si se-au consultatu impreuna³⁾.

Dupa esemplulu santiloru Apostoli nece baseric'a nu a' lipsitu mai adeseori a tiené sinode, candu aflá, cà credinti'a si disciplin'a suntu amenintiate si periclitata, ma inca a' si impusu prin canone celebrarea acelor'a⁴⁾.

1) Matth. XVIII, 19. 20. — 2) Act. Ap. II, 4. — 3) Act. Ap. I, 21—26; - VI, 2—6; - XV, 6—28. — 4) Can. Ap. 37; Conc. Nic. can. 5—Conc.

TITULUS III.

DE SYNODIS

CAPUT I.

De Synodis in genere.

Synodi sunt congregationes Praelatorum Ecclesiae sub praesidio legitimorum superiorum celebratae, ad definiendum auctoritate desuper data negotia ac res ecclesiasticas, Ecclesiae bonum ac animarum fidelium salutem respicientes.

Synodi sunt aliae oecumenicae, aliae provinciales, aliae denique dioecesanae, prout nempe a Summo Pontifice e toto orbe, vel a Metropolita unius Provinciae Ecclesiasticae, vel ab Episcopo cuiusdam Dioecesis convocantur.

Generatim loquendo Synodorum utilitas est evidens, namque ipsae sunt media efficacissima ad Ecclesiae incolumitatem tuendam, ad fidei morumque integritatem servandam, ad haereses schismataque tollenda, atque ad disciplinam ecclesiasticam restaurandam.

Synodi inde ab exordio Ecclesiae originem ducunt, atque verbis Salvatoris innituntur: *Quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in coelis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*¹⁾.

Quamobrem Sancti Apostoli, quamvis omnes ac singuli Spiritu Sancto repleti essent²⁾, tamen magnae utilitatis Synodorum conscii, atque verba Salvatoris superius allata prae oculis habentes, in maioris momenti causis congregationes convocabant, atque in iisdem in communi deliberabant³⁾.

Ad exemplum Sanctorum Apostolorum neque Ecclesia omisit saepius Synodos celebrare, quoties fidem ac disciplinam periclitari observavisset, imo Canonibus quoque earundem celebrationem iniunxit⁴⁾.

Antioch. can. 20—Conc. IV, can. 19; Conc. VI, can. 8; Conc. VII, can. 6; Conc. Carthag. can. 21, 55, 77, 89. - Conc. Laodic. can. 40. —

CAPU II.

Despre Sinodele ecumenice.

Sinodulu ecumenicu este adunarea Episcopiloru din tota lumea catholica tienuta sub presidiulu Pontificelui Romanu spre a definí trebi tienatorie de binele basericeí universali.

Recerintiele Sinodului ecumenicu suntu acestea :

1. Se se conchiame de Pontificele Romanu, seau celu pucinu cu involirea lui, pentrucà densulu este capulu a tota baseric'a¹⁾.

2. Se se invite toti Episcopii, cari au votu decisivu, pentrucà dupa-ce dreptulu de a definí intrebarile de credintia si de morala provine din puterea de a pasce si a guverná, urméza cà acei'a potu decide atari intrebari cu auctoritate de susu data, cari suntu pusi prin institutiune divina de pastori si invetiatori in baserica²⁾.

3. Cá se presieda Pontificele Romanu in persona, seau prin vicari delegati³⁾.

4. Se se aprobeze definitiunile aceluia de catra Pontificele Romanu⁴⁾.

Sinodele ecumenice provediute cu recerintiele amintite suntu infalibile⁵⁾ in definitiunile dogmatice, si pentru ace'a toti credintiosii trebue si suntu datori a-le crede si a marturisi⁶⁾ definitiunile dogmatice ale acelor'a.

CAPU III.

Despre Sinodele provinciali.

Sinodulu provincialu este adunarea Episcopiloru din o provincia basericésca tienuta sub presidiulu Metropolitului in afaceri basericesci comune Provinciei intregi.

Baseric'a convinsa despre folosulu celu mare ale Sinodoloru, inca de pre la finea seculului alu doile, se indatiná a

¹⁾ Act. Ap. XV, 7. — ²⁾ Act. Ap. XX, 28; - Ephes. IV, 11. —

³⁾ Relat. Syn. Chalced. ad Leon. I. R. P. »Quibus tu quidem sicut membris caput, praeeras in his, qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam praeferens«. — ⁴⁾ Rogamus igitur et tuis decretis nostrum honora iudicium, et sicut nos capiti in bonis adiecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis, quod decet, adimpleat. »Ibidem - Synod. VII act. 6. Tom. I.« quomodo

CAPUT II.

De Synodis Oecumenicis.

Synodus oecumenica est congregatio Episcoporum e toto orbe catholico sub praesidio Romani Pontificis celebrata, ad definienda negotia bonum Ecclesiae universalis attinentia.

Synodi oecumenicae requisita sunt:

1. Ut a Romano Pontifice, aut saltem illius consensu convocetur, namque ipse est totius Ecclesiae caput¹⁾).

2. Ut omnes Episcopi convocentur, qui suffragio decisivo gaudent, etenim quum ius fidei morumque quaestiones dirimendi e pascendi ac gubernandi potestate profluat, sequitur illos solum tales quaestiones auctoritate desuper data definire posse, qui institutione divina pastores ac doctores in Ecclesia positi sunt²⁾).

3. Ut Pontifex Romanus per se aut per Vicarios praesideat³⁾).

4. Ut Synodi definitiones a Pontifice Romano confirmentur⁴⁾).

Synodi oecumenicae requisitis superius commemoratis praeditae in definitionibus dogmaticis infallibiles sunt⁵⁾, ac proinde omnes fideles dogmatica earundem decreta firmiter credere ac profiteri⁶⁾ tenentur.

CAPUT III.

De Synodis Provincialibus.

Synodus Provincialis est congregatio Episcoporum unius Provinciae Ecclesiasticae sub Metropolitanis praesidio in negotiis ecclesiasticis bonum totius Provinciae respicientibus habita.

Ecclesia de magna Synodorum utilitate persuasa iam inde a saeculo secundo ad finem vergente, huiusmodi Synodos cele-

---

autem magna et universalis, quam neque receperunt, neque concordaverunt reliquarum Praesules ecclesiarum; sed anathemati hanc transmiserunt? Non habuit enim adiutorem illius temporis Romanum Papam, vel eos, qui circa ipsum sunt sacerdotes, nec etiam per vicarios eius, neque per encyclicam epistolam, quemadmodum lex dictat conciliorum. — ⁵⁾ Epist. Coelestini R. P. ad Synod. Ephesin. — ⁶⁾ Synod. oecum. II, can. 1. - Syn. VI can. 1. - Synod. VIII can. 1. —

celebrá atari sinode precum ne invetiamu din canonulu 37 a-lu Apostoliloru: „De done ori pre anu facase sinodu alu Episcopiloru, si cercetézese intru densii dogmele bunei onorári de Domnedieu, si ivitele certe basericesci deslégese“¹⁾.

Obiectele principali ale Sinodeloru provinciali dupa disciplin'a basericei noastre suntu acestea :

Prin Metropolitu cu Episcopii adunati consecrarea Episcopiloru provinciali alesi²⁾ de Clerulu respectivei diecese prin trin'a candidatiune, unde obtiene usulu, ascultarea si judecarea causeru si controversiiloru basericesci³⁾, pertractarea causeru tienatorie de moravuri si disciplina⁴⁾, indreptarea defectelor, ce se-aru iví in acestea privintie⁵⁾, afara de ace'a de Sinodulu provincialu se tiene luarea mesuriloru necesarie pentru infiorirea si binele basericii⁶⁾, introducerea uniformitateri in administratiunea hierarchica⁷⁾, pazirea nevatemata si aperarea autonomiei si integritateri Provinciei basericesci⁸⁾.

Convocarea Sinodeloru provinciali este dreptulu eschisivu alu Metropolitului⁹⁾, carele si presiede la acele¹⁰⁾.

Membrii Sinodeloru provinciali cu voturi decisive suntu Episcopii comprovinciali, si in casu de vacantia a ver-unui scaunu episcopescu, si Vicariulu capitulariu, caror'a nu li este iertatu a absentá fora causa canonica, nece a se departá inainte de inchierea Sinodului¹¹⁾. Er' candu ver-unu Episcopu va absentá din causa canonica recunoscanda de Sinodu, sè fia representatu prin Procuratoru, caruia ce votu se -i se dée? va decide Sinodulu respectivu dein casu in casu; se chiama la Sinodele provinciali inea Prepositii Capitulari in persona, si Capitulele Basericeloru catedrali, cari au de a se infaciosiá prin representanti alesi din senulu loru, si anume Capitululu metropolitanu prin doi insi, celea lalte prin câte unulu; iar fiindu impedecatu Prepositulu, Capitululu se mai aléga unulu¹²⁾. Mai incolo se chiama Vicarii foranei episcopesci si Prepositii monastiriloru. Afora de aceia se potu chiamá in ajutoriu

1) Conc. I can. 5; Conc. II can. 6; Conc. Antioch. 20; Chalced. can. 19. — 2) Conc. I, can. 6; Antioch. can. 16, 19. — 3) Conc. Antioch. can. 20. — 4) Can. Apost. 37; Conc. VII, can. 6. — 5) Conc. IV can. 19. — 6) Conc. Antioch. can. 20. — 7) Cau. Can. Apost. 34; Conc. Antioch. can.

brare consueverat, prout Apostolorum canone 37° edocemur, qui haec habet: „Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, et emergentes ecclesiasticas controversias absolvant“¹⁾.

Praecipua Synodorum Provincialium obiecta, iuxta Ecclesiae nostrae disciplinam sunt haec:

Consecratio Provinciae Episcoporum²⁾ a Clero concernentis Dioecesis, ubi usus obtinet, trina candidature electorum, per Metropolitanam reliquosque Episcopos congregatos facta, causarum controversiarumque ecclesiasticarum discussio ac definitio³⁾, quaestionum mores ac disciplinam spectantium ventilatio⁴⁾ defectuum hisce sub respectibus emergentium correctio⁵⁾, praeterea ad Synodum Provinciale spectat consilia bono ac prosperitati Ecclesiae accommodata capere⁶⁾, hierarchicae administrationis uniformitatem introducere⁷⁾, autonomiam ac integritatem Provinciae inviolatam custodire atque defendere⁸⁾.

Synodorum provincialium convocatio est exclusivum Metropolitanum jus⁹⁾, qui iisdem et praest¹⁰⁾.

Membra Synodorum Provincialium voce decisiva praedita sunt Episcopi comprovinciales, et sede quadam episcopali vacante Vicarius quoque Capitularis, quibus absque causa canonica abesse haud licet, quemadmodum nec Synodo nondum terminata discedere¹¹⁾. Cum autem quidam Episcoporum ob causam canonicam per Synodum cognoscendam abesset, loco sui mittat Procuratorem, cui quale suffragium conferendum sit, Synodus de casu in casum decidet; ad Synodos Provinciales vocantur quoque Praepositi Capitulorum per se, Ecclesiarum vero Cathedralium Capitula per repraesentantes e gremio illorum electos, et quidem Capitulum Metropolitanum per duos electos, caetera vero tantum per unum; Praeposito vero impedito, Capitulum loco ipsius eligit adhuc unum¹²⁾. Insuper Vicarii foranei Episcoporum, Praepositi quoque Monasteriorum vocantur. Praeterea in Patrum Synodi adiutorium alii quoque Pre-

9. — ⁸⁾ Conc. IV, can. 12, 17. — ⁹⁾ Conc. Antioch. can. 19; Laodic. can. 40. — ¹⁰⁾ Conc. Antioch. can. 16 et 9. — ¹¹⁾ Conc. IV. can. 19; Conc. VI, can. 8; Laodic. can. 40. — ¹²⁾ Conc. Carthag. can. 26. —

sinodului si alti preoti cá canonisti si teologi. La Sinodu provincialu se chiama toti aceia Presbiteri si diaconi, a caroru cause se ar' luá la pertractare sinodala, si aru avé se audia sententi'a¹⁾.

Loculu si tempulu tienerei Sinodului provincialu, care ar fi de doritu se se tiena totu la trei ani, lu defige Metropolitulu²⁾.

Pertractarile sinodali decurgu in secretu, decisiunile se aducu cu absoluta majoritate de voturi³⁾, se recitéza in Siedinti'a publica sinodala, si dupa aprobarea Santului Scaunu Apostolicu se promulga si suntu obligatorie pentru Provincia.

CAPU IV.

Despre Sinodele Diecesane.

Episcopii din tempurile cele mai vechi se indatinara a aduná adeseori pre preoti, mai virtosu pre cei pusi in pastoreirea sufletelor, cá se li dè-e indreptári salutare, se asculte paritiesce dorintiele lor, se coréga smintelele, ce aru fi de coresu, si cu consiliulu lor se decida sf se promulge cele ce aru fi spre binele Diecesei; implinindu astufeliu deregatori'a pastorihui, despre carele, se díce la profetulu Ezechielu: „Eu voiu pasce oile mele si le voiu odihni pre ele....pre cea perduta voiu cautá, si pre cea ratecita voiu inturná, si pre cea sdrobita voiu legá, si pre cea slaba voiu intari, si pre cea tare voiu pazi si le voiu pasce pre ele cu judecata“⁴⁾.

Sinodele diecesane se convoca de catra Episcopu, éra in casu de vacantia prin Vicariulu Capitulariu.

Membrii Sinodeloru diecesane suntu toti Capitulari, toti Protopopii, si Administratorii oficiului protopopescu, superiorii Monastiriloru, institutele de invetiamentu si clerulu ruralu prin deputati basericesci.

Agendele Sinodului diecesanu suntu aceste:

a) A alege trei persone basericesci in casulu de vacanti'a ver-unui scaunu episcopescu, unde obtiene usulu, dintre cari designanduse prin celu ce presentéza un'a, ace'a se si pro-

1) Conc. Antioch. can. 20. — 2) Conc. IV, can. 19; Conc. VI,

sbyteri qua Canonistae aut Theologi vocari possunt. Ad Synodum vocantur omnes Presbyteri et Diaconi, quorum causae in Synodo pertractarentur, quibusque Synodi sententia audienda esset ¹⁾).

Locum ac tempus celebrationis Synodi provincialis, quam singulis trienniis celebrari optandum esset *Metropolita defigit* ²⁾).

Obiecta Synodo proposita in secreto discutiuntur, decisiones absoluta suffragiorum maioriata feruntur ³⁾, in Sessione publica synodali recitantur atque Sanctae Sedis Apostolicae approbatione sequuta promulgantur, et Provinciam obligant.

CAPUT IV.

De Synodis Dioecesanis.

Episcopi ab antiquissimis temporibus Presbyteros praesertim curae animarum addictos saepius coadunare solebant eo, ut ipsis monita salutaria impertirentur, eorum postulata paterne audirent, errores emendandos corrigerent, atque eorum consilio, quae bono Dioecesis necessaria essent, deciderent ac promulgerent; munus hac ratione pastoris adimplentes, de quo apud Ezechielem Prophetam dicitur: „Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam... quod perierat requiram, et quod abiectum erat reducam et quod contractum fuerat alligabo, et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue et forte custodiam, et pascam illas in iudicio“ ⁴⁾).

Synodi Dioecesanae ab Episcopo, sede autem vacante a Vicario Capitulari convocantur.

Membra Synodorum Dioecesanarum sunt omnes Capitulum Canonici, omnes Protopopae, ac officii Protopopalis Administratores, item Monasteriorum Hegumeni, instituta vero litteraria et Clerus ruralis per deputatos ecclesiasticos.

Agenda in Synodis Dioecesanis sunt sequentia:

a) Sede Episcopali vacante tres personas ecclesiasticas, ubi usus viget, eligere, ex quibus ille qui iure praesentandi gaudet, unam in Episcopum designans, eandem confirmandam pro-

can. 8. — ³⁾ Conc. I can. 6; Antioch. can. 19. — ⁴⁾ Ezech. XXXIV, 15 et seq. —

pune spre confirmare, si dupa datin'a antica in sinodulu provincialu se-ar si consecrá de Episcopu¹⁾.

b) A publicá decretale Sinodului provincialu si a le executá.

c) A se consultá asupra institutiunei religioase a tinerimei si a poporului, precum si despre observarea SS. Canone si a disciplnei in cleru si poporu.

d) A se consultá despre promovarea decorei cultului divin, despre administrarea uniforma a S. Sacramente si corespondentia santieniei si demnitatii lor.

e) A se consultá despre aducerea statutelor disciplinarie cu privire la lipsele diecesane, in catu acele nu aru fi determinate prin legislatiunea provinciala.

Sinodele diecesane suntu a se convocá de regula in totu anulu unadata²⁾ in tempulu dela S. Pasci pana in ultim'a Octobre, si cei invitati toti suntu obligati a se infacisiá, si a nu absentá fora causa canonica.

Pertractarile in sinodele diecesane suntu secrete, decisiunile se enuncia de Episcopu, si suntu obligatorie pentru totu Clerulu si poporulu Diecesanu.

TITULULU ALU PATRULE. DESPRE BENEFICIELE BASERICESI

CAPU I.

Despre Beneficiile basericesci in genere.

E dreptu si cuvenintiosu, cá celu ce porta oficiu basericescu, se aiba mediulocele de sustinere dela baserica, dupa cuvintele Mantuitoriului, carele dice: „Totu lucratoriulu este demnu de plat'a sa³⁾”, si éra precum dice S. Apostolu Paulu: „Deca amu semanatu noi voue cele spirituali, au mare lucru este de vomu secerá noi ale vostre cele trupesci⁴⁾“.

In timpurile primitive ale Basericeii tote averile si veni-

¹⁾ Conc. Antioch. can. 23. — ²⁾ Conc. VI can. 8; Conc. VII can.

ponit, quae deinde ad antiquae consuetudinis normam in Synodo Provinciali consecranda veniret¹⁾.

b) Synodi Provincialis decreta publicare, eaque executioni mandare.

c) De institutione religiosa iuventutis ac populi, nec non de SS. Canonum et disciplinae in Clero et populo observantia consilia inire.

d) De Cultus divini decore promovendo, atque de SS. Sacramentorum uniformi ac sanctitati et dignitati eorundem convenienti administratione deliberare.

e) De statutis disciplinariis indigentias dioecesanis respicientibus ferendis, in quantum eadem in legislatione provinciali determinata haud essent, consultare.

Synodi Dioecesanae de regula quovis anno semel²⁾ intra tempus a S. Paschate usque ad finem Octobris convocandae sunt, atque omnes vocati adesse tenentur, neque licet illis absque causa canonica abesse.

Discussiones in Synodo Dioecesana fiunt in secreto, decisiones Episcopus enunciat, atque omnem Clerum ac populum Dioecesanum obligant.

TITULUS QUARTUS

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS

CAPUT I.

De Beneficiis Ecclesiasticis in genere.

Iustum et aequum est eos, qui munere ecclesiastico funguntur, ab Ecclesia quoque sustentationem accipere, prout dicit Salvator: „Dignus est operarius mercede sua“,³⁾ cui consonat et S. Apostolus Paulus aiens: „Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus“⁴⁾.

Initio Ecclesiae omnia bona ac redditus Ecclesiae commu-

6 et Synodus sub Athanasio an. 1700 can. 1. — ³⁾ Luc. X, 7. — ⁴⁾ I Cor. IX, 11. —

turile Basericei diecesane formáu unu tesauru comunu, din carele Episcopulu dá subsistintia clerului si altoru lipsiti¹⁾.

Inse mai târdu, dupa-cé Baseric'a fù inzestrata cu bunuri nemisicatorie prin pietatea credintiosiloru, si prin liberalitatea principiloru, clericiloru li se-au asemnatu veniturile bunuriloru basericesci asiediate in teritoriulu loru, impreunanduse cu oficiile basericesci, si legatur'a aceast'a dintre venituri si officii se-a numitu beneficiu basericescu.

Dreptu ace'a: Beneficiulu basericescu preste totu este officiu spiritualu instituitu de auctoritatea basericésca competentă, si impreunatu cu dreptulu de a primí pre viétia fruptele provenitorie din bunuri basericesci destinate spre acelu scopu.

Celu de antâiu momentu esentialu alu beneficiului este officiu spiritualu, de-ora-ce beneficiulu se dá pentru officiu, si pentru ace'a mirenii, nepotendú impliní officii spirituali, nu se potu impartasi nice din beneficii ecclesiastice.

Alu doile momentu este dreptulu de a se bucurá de beneficiu pre viétia, si din aceast'a cauza beneficiatulu nu se pote lipsi de dreptulu acest'a fora procesu formalu din cauza canonica, nice chiaru atunci candu aru deveni neaptu spre implinirea officiului seu.

Alu treilea momentu este instituirea si conferirea beneficiului de autoritatea basericésca competentă, dreptu ace'a mirenii nu potu institui atari beneficii, nice nu le potu conferi pre acele²⁾.

Patronii, ce este dreptu, potu presentá clerici calificati conferitoriului competentu de beneficii ecclesiastice, dara ei nice decâtu nu le potu conferi, pentrucă nu este in puterea loru a constitui pre cineva in officiu spiritualu, cu care suntu impreunate veniturile cele temporali.

CAPU II.

Despre Beneficiile Parochiali.

Parochii rurali cá se nu fia constrinsi, cu parasirea turmei si cu neglegarea officiului a-si procurá midilocene de subsistintia, din tempurile cele mai vechi fura asiezati preste credintiosii unui teritoriu anumitu, cá se implinésca functiunile sacre

¹⁾ Act. Ap. IV, 35; Can. Ap. 4; Conc. VI can. 28; Conc. Antioch.

nem thesaurum efficiebant, ex quo Episcopus Clero et aliis indigentibus distribuebat¹⁾).

Deinceps vero postquam Ecclesia fidelium pietate ac principium liberalitate bonis immobilibus ditata est, Clericis bonorum ecclesiasticorum in eorundem territorio existentium redditus officiis ecclesiasticis adiuncti, attributi sunt, qui officiorum ac reddituum nexus beneficium ecclesiasticum audit.

Proinde beneficium ecclesiasticum in genere est: officium spirituale a competente ecclesiastica auctoritate institutum, cum iure redditus bonorum ecclesiasticorum eum ad finem destinatorum vita durante percipiendi, coniunctum.

Praecipua beneficii ratio in officio spirituali consistit; beneficium namque datur propter officium, et ideo laici, qui officia spiritualia obire nequeunt, beneficiorum ecclesiasticorum participes fieri haud valent.

Altera beneficii ratio est ius beneficio vita durante fruendi, quamobrem beneficiatus hocce iure, absque processu ob causam canonicam, nec casu illo potest spoliari, quo ad munus suum obeundum incapax redderetur.

Tertia demum ratio beneficii est institutio atque collatio beneficii a competente ecclesiastica auctoritate facta, atque ideo laici beneficia ecclesiastica neque instituere neque conferre possunt²⁾).

Patroni quidem competenti beneficiorum ecclesiasticorum collatori Clericos idoneos praesentare queunt, ast ipsi eadem conferre haud valent, namque illis minime competit quemquam instituere in officium spirituale, cui redditus temporales adnexi sunt.

CAPUT II.

De Beneficiis Parochialibus.

Ne Parochi ruris ob defectum rerum ad victum necessariorum gregem deserant, atque officium negligent, iam ab antiquis temporibus certi territorii fidelibus praeficiebatur, ut functiones

can. 25. — ²⁾ Conc. VII, can. 3; et Conc. VIII can. 22. —

la baseric'a provediuta cu venituri corespundiatrice din pietatea credintiosiloru si prin fundatiunile unoru beneficatori.

Beneficiile parochiali fiindu de natura spirituala, se intelege că numai auctoritatea basericésca, si anume Scaunulu episcopescu le pote institui si conferi, de carele se tiene a judecă si despre conditionile dotarei beneficiiloru parochiali¹⁾.

Beneficiile parochiali fiindu fundate pentru binele spiritualu alu credintiosiloru si din necesitate, se intelege că in densele nu se pote face stranutare²⁾, decâtu pentru folosulu Basericeii, si din necesitate mare, ci si atunci inca cu auctoritatea Scaunulu Episcopescu, si cu invoirea celoru competenti.

CAPU III.

Despre regularea parochiiloru si dotarea loru.

Sinodulu recunoste in principiu conservarea beneficiiloru in intregitatea loru, dara admite si schimbare unde s'ar' recere, si unde se ar poté face aceast'a fora periclitarea intereselor Basericeii nostre gr. catolice, si anume reducerea numerulu loru prin afilierea parochiiloru, cari nu suntu in stare a sustiené dupa cuvenintia pre pastorulu loru celu sufletescu, cum si baseric'a si scol'a.

Cu totu acestea cá se nu suferé scadere credintiosii in cele spirituali, dorinti'a Sinodulu este, cá la contragerea parochiiloru se se puna deosebita grija spre ace'a, cá mai multu de doue parochie provediute cu baseric'a se nu se impreune in un'a parochia.

Inse in impregiurarile de facia nepotendu Sinodulu asteptá regularea si dotarea parochiiloru decâtu numai dela confluerarea credintiosiloru acestei Provincie, mai alesu relative la Archidieceasa, modalitatea esecutarei acelei regulari este silitu a lasá se-o determine fiitorulu congressu alu acestei Provincie, ori Sinodele diecesane.

CAPU IV.

Despre conferirea beneficiiloru parochiali.

Conferirea beneficiiloru parochiali, de regula, in baseric'a nostra are se se faca prin concursu publicu, cá asia Scaunulu episcopescu se pota desemná pentru baseric'a vacanta pre celu mai aptu individu³⁾.

¹⁾ Conc. oecum. IV. can. 8. — ²⁾ Conc. IV, can. 12, 17. —

sacras in Ecclesia, fidelium pietate nec non benefactorum fundationibus censu convenienti aucta obeant.

Cum parochialia beneficia spiritualia sint, per se intelligitur eadem ab auctoritate solummodo ecclesiastica, et quidem a Sede Episcopali institui atque conferri posse, cuius est etiam de dotationis beneficiorum parochialium conditionibus iudicium depromere ¹⁾.

Beneficia parochialia, utpote ad spirituale fidelium emolumentum atque e necessitate instituta, dubio procul mutationi obnoxia haud sunt ²⁾, nisi propter Ecclesiae utilitatem atque urgentem necessitatem, et tunc quoque solummodo Sedis Episcopalis auctoritate, ac competentium consensu.

CAPUT III.

De Statu Parochiarum ordinando atque de earundem Dotatione.

Synodus in principio agnoscit, beneficia parochialia in integritate sua conservanda esse, nihilominus ubi eorundem immutatio necessaria videretur, atque effici posset, quin Ecclesia nostra graeco-catholica exinde detrimentum aliquod spirituale pateretur, eandem admittit, praesertim vero unionem eorum, quae seorsim parochum, ecclesiam ac scholam necessariis providere haud sufficiunt.

Eo non obstante ne fideles in spiritualibus cura necessaria destituantur, Synodus desiderat, ut in parochiis contrahendis maxima cura in id convertatur, ne plures quam duae parochiae Ecclesiam habentes, ad unam parochiam conflandam ordinentur.

Attentis attamen praesentis temporis adiunctis, quibus Synodus parochiarum regulationem ac dotationem, praesertim quod Archidioecesim attinet, solummodo a fidelium huiusce Provinciae cooperatione expectat, modum hanc regulationem atque dotationem executioni mandandi, determinandum reliquit huiusce Provinciae Congressui Episcoporum, aut Synodis Dioecesanis.

CAPUT IV.

De Beneficiorum Parochialium collatione.

Beneficiorum Parochialium collatio in Ecclesia nostra de regula via publici concursus fieri debet, ut hac ratione Sedes Episcopalis ad Ecclesiam vacantem dignissimum destinare queat ³⁾.

¹⁾ Conc. VI, can. 33. —

Cá se fie in adeveru canonica conferirea beneficiilor parochiali, se recere a) cu privire la beneficiu, ca acel'a se fia vacantu nunumai in fapta ci si dupa dreptu ¹⁾, b) cu privire la candidatu se recere cá acel'a se aiba calificatiunile poftite de SS. canone, adeca: etatea legiuita, moralitatea nepatata, nume bunu ²⁾, si pregatire corespundietoria in scientiele theologice ³⁾; c) cu privire la forma se recere, cá beneficiile parochiali se se conferésca gratuitu, evitanduse si cea mai mica umbra de simonia ⁴⁾, se se conferésca mai incolo beneficiile absolutu, intregi si fora micsiorare ⁵⁾ câtu se pote in tempulu celu mai scurtu, cá se nu sufere credintiosii ceva dauna sufletésca.

TITULULU V.

DESPRE SS. SACRAMINTE.

CAPU I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Despre SS. sacraminte in genere.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu avendu in vedere slabitiunea firei nostre a binevoitu a deschide fantani publice ale darului, cari in baseric'a sa neincetatu se izvoresca, a voitu cá omenii daruiti cu trupu si sufletu, cari la celea spirituali abia se potu inaltia decatu prin cele trupesci, se guste si se primésca darurile ceresci prin ore cari semne esterne, cari suntu cele siepte SS. Sacraminte.

Sacramintele legeri noue suntu semne vediute a-le darului nevediu, cari nunumai insemnéza darulu, ci-lu si contienu si producu.

Baseric'a nostra marturisesce 7 Sacraminte: S. Botezu, S. Miru (S. Confirmatiune), S. Eucharistia, S. Penitintia, S. Ungere, de pre urma, S. Chirotonia si Casatori'a,

Din aceste Botezulu si Penitenti'a, cari se dñu sacramentele mortiloru, producu darulu santitoriu, intru cei ce

¹⁾ Conc. Sardic. can. 4. — ²⁾ Rom. II, 21; Can. Ap. 42, 43. — ³⁾ Conc. I can. 9; Malach. II, 7. — ⁴⁾ Conc. IV, can. 2; Can. Ap. 29. —

Quo itaque beneficiorum parochialium collatio reapse cano-
nibus conformis sit, requiritur a) quoad beneficium, ut illud non
tantum de facto sed de iure quoque vacans sit¹⁾, b) quod
promovendum attinet, requiritur, ut ille dotibus, quas SS. Ca-
nones postulant, instructus sit, nimirum aetate legitima, vitae
integritate, bona existimatione²⁾, atque sufficienti disciplina-
rum theologiarum cognitione³⁾; c) quod formam spectat, re-
quiritur, ut beneficia parochialia gratuito conferantur, levissima
quoque simoniae umbra declinata⁴⁾, praeterea ut beneficia ab-
solute, integre et absque diminutione⁵⁾, intra, quo fieri po-
test, brevissimum tempus conferantur, ne fideles aliquod dam-
num spirituale patiantur.

TITULUS V.

DE SS. SACRAMENTIS

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

Salvator Noster Iesus Christus naturae nostrae infirmitatem
considerans, publicos gratiae fontes in Ecclesia iugiter manan-
tes aperire dignatus est, atque voluit homines corpore ac anima
praeditos, qui ad spiritualia nisi per sensibilia evehuntur, dona
coelestia per quaedam signa externa, quae sunt SS. Sacramenta,
degustare et suscipere.

Novae Legis Sacramenta sunt signa visibilia gratiae invisibilis, quae gratiam non tantum significant, verum etiam continent et efficiunt.

Ecclesia Catholica septem profitetur esse Sacramenta, videlicet S. Baptismum, S. Confirmationem, S. Eucharistiam, S. Poenitentiam, S. Extremam Unctionem, S. Ordinem, et S. Matrimonium.

Ex hisce Baptismus et Poenitentia, quae mortuorum Sacramenta dicuntur, gratiam sanctificantem in illis, qui eadem ca-

¹⁾ Conc. IV can. 17. —

suntu lipsiti de densulu, éra cele alalte inmultiescu darulu primitu prin sacrametele mortiloru, si pentru ace'a cá se produca efeptu, trebue primite in statulu darului, de unde se si numescu sacramentele viiloru.

Asemenea Botezulu, Confirmatiunea si Chirotoni'a imprima caracteru nestersu in sufletu¹⁾, va se dica unu semnu ore care spirituale si indelebile, din care cauza Sacramintele aceste nu se mai pota repeti. Prin consecratiunea acést'a spirituale ne deosebimu de altii, cari nu au primito, si ne facemu apti in Botezu, de a primí in modu validu celelalte Sacraminte, in Confirmatiune de a marturisi si a aperi cu constantia mai mare credinti'a; in urma cu caracterulu Ordului este impreunata poterea de a perface Sacramintele si de a le impartí.

S. sacramente ale legei noue, amesuratu institutiunei divine conferescu grati'a din lucrulu lucratu, va se dica in poterea insusi a Sacramentulu vedintu, la toti aceia, cari nu punu piedeca. La administrarea valida a Sacramintelor in se pre langa capacitatea subiectulu se va mai potescu materi'a si form'a prescisa si ministru legiuitu cu intentiunea de a face, ce face baserie'a. Dintre aceste deca lipsesce numai un'a, Sacramentulu nu se perface.

Pentru acei'a sinodulu acést'a nu pote din destulu a recomandá, cá preotii se invetie pre credintiosii sei atátu despre natur'a si efeptele sacramintelor, cátu si despre dispusetiunile, ce se receru spre a se primí acele cu frupte; totu odata recomanda parochiloru cetirea diligente a presciseloru Euchologiului, si acurat'a observare a ceremonieloru, pentrucá se se pota acele administrá cu decorea cuvenita santianiei loru, si cá administrandu sacramintele, se nu-si agoniseasca sie-si osênda, se-si aduca aminte Preotii de pazirea curatiei sufletulu, cu care trebue se sté cá ministrii ai misterieloru lui Ddieu.

CAPU II.

Despre Sacraminte in specie. Despre Sacramentulu Botezulu.

Fiindu-cá s. Botezu este celu de antáiu si celu mai insemnatu sacramentu alu legei noue, si ore-cum usi'a, prin

¹⁾ S. Basil. Hom. in S. Bapt.: »Sigillum quod conatu nullo frangi

rent, producant; reliqua vero gratiam per Sacramenta mortuorum collatam augent, ac propterea, ut effectum sortiantur, in statu gratiae suscipienda sunt, unde etiam vivorum Sacramenta appellantur.

Praeterea Baptismus, Confirmatio et Ordo in anima characterem indelebilem imprimunt ¹⁾, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde haec Sacramenta iterari non possunt. Hac eadem vero consecratione spirituali tum ab aliis distingui-
mur, qui ea insigniti non sunt, tum apti effici-
mur in Baptismo ad aliorum Sacramentorum validam susceptionem, in Confirmatione ad constantiorem fidei professionem et propugnationem; character Ordinis denique potestatem Sacramenta conficiendi et ministrandi coniunctam habet.

Novae Legis Sacramenta secundum divinam eorum institutionem ex opere operato, hoc est, vi ipsius visibilis Sacramenti gratiam conferunt omnibus obicem non ponentibus. Ad validam autem administrationem praeter capacitatem subiecti requiruntur materia et forma praescripta, ac legitimus minister cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.

Quapropter S. Synodus haud potest Presbyteris satis superque commendare, ut fideles suos tam naturam ac effectus Sacramentorum, quam dispositiones, quae ad dignam eorundem susceptionem requiruntur, edoceant: insuper Parochis diligentem Euchologii prescriptorum lectionem atque accuratam caeremoniarum observationem inculcat, ut vero illa decore sanctitati eorum convenienti administrentur, ac ne Sacramentorum administratione condemnationis rei efficiantur, meminerint Presbyteri cordis puritatis, qua mysteriorum Dei dispensatores semper ornati esse debent.

CAPUT II.

De Sacramentis in specie. De Sacramento Baptismi.

Quum Sacramentum Baptismi sit primum ac praecipuum Novae Legis Sacramentum, et quasi ianua, qua sola in regnum

careea singura potemu intrá in imperati'a ceriului, dupa cuvintele Mantuitoriului: „*De nu se vá nascee cinev'a din apa si din Spiritulu Santu nu vá poté se intre intru imperati'a lui Domnedieu*“¹⁾; pentru ace'a sinodulu statorcesce urmatoriele:

1. Cá parochii se dogenésca pre parenti, cá aceia fora întârdiare se-si duca nascutii la baserica spre a se botezá²⁾.

2. In case private botezulu se nu se conferésca, afora de casulu necesitatei intetftorie³⁾, candu si insusi parintele seau ori si ce omu seau muiere pote conferi botezulu cu observarea celoru prescise, inse si atunci parochii suntu obligati a suplini dupa ace'a rogatiunile si ceremoniile indatinate la botezu; éra candu nu se ar' poté adeverí cu martorii, cá cutare pruncu este botezatu ori nu, trebue botezatu sub conditiune⁴⁾. Asemenea suntu a se botezá sub conditiune cei veniti dela unitari seau sociniani in sinulu basericei nostre, déca in totu casulu tienendu-se esamenu strinsu, aru fi indoiala fundata despre validitatea botezului conferitu la densii⁵⁾.

3. Materi'a⁶⁾ ce este a se întrebuintiá la botezu, este apa naturala⁶⁾ santfta⁷⁾, si numai in casu de necesitate, apa nesantfta, éra form'a botezului suntu cuvintele, ce le rostesc ministrulu candu botéza adeca „*Botézase sierbulu lui Ddieu N. in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului Santu amin*“.

4. Nanasi se nu se întrebuintieze la botezu mai multi decâtu unu barbatu si una femeia, dintre credintiosi de religiunea nostra catolica, nepetati si cu nume bunu, cari se scie elementele credintiei, preceptele lui Domnedieu si ale basericei, cá in casu de lipsa se fie capaci a invetiá pre fiii cei suftesci ai loru. Nu suntu de a se admite cá Nanasi calugarii; se eschidu cu totulu necredintiosii, ereticii, schismaticii, escocomunicatii, cei inca nebotezati, criminalistii publici, nebunii, si cei ce inca nu au ajunsu la anii pubertatei.

5. Cu privire la numele botezatiloru acestu sinodu pretinde: cá la aceia se li se puna nume de ale Santiloru, éra nu nume pagâne ori profane.

6. Curati'a muierei dupa nascere se se faca dupa prescisele Euchologiului, de regula in s. baserica, oferindu acolo cu multiamita lui Ddieu pre baiatulu nascutu si increstinitu.

¹⁾ Ioan. III, 5. — ²⁾ Conc. IV. can. 31, 59; Ioan. Ieiunator can. 24; Conc. Carthag. c. 121. — ³⁾ Conc. VI, can. 31. — ⁴⁾ Conc. VI, can. 82;

coelorum introire possumus, iuxta Salvatoris verba: „*Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*“¹⁾; Synodus sequentia statuit:

1. Ut Parochi patres familias moneant, infantes suos absque mora ad Ecclesiam baptizandos deferre²⁾.

2. In privatis autem domibus baptismus haud conferatur, extra urgentis necessitatis casum³⁾, quo ipse pater vel quivis homo, vel mulier, servatis servandis, baptismum conferre potest. Attamen tunc quoque tenentur Parochi preces ac caeremonias in collatione baptismi adhiberi solitas deinceps supplere, casu autem, quo testibus fide dignis haud posset probari, infantem quemdam esse baptizatum vel non: tunc eidem baptismus sub conditione est conferendus⁴⁾. Pariter sub conditione baptizandi sunt, qui ab Unitariis sive Socinianis in nostrae Ecclesiae gremium se conferunt, quoties diligenti examine pro singulis casibus instituto, de validitate baptismi ab illis collati prudenter dubitatur⁵⁾.

3. Materia in administratione baptismi adhiberi solita est aqua naturalis⁶⁾ benedicta⁷⁾, et solummodo casu necessitatis etiam non benedicta, forma vero baptismi sunt verba quae minister in baptizando profert, nempe: „*Baptizatur servus Dei N. in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen*“.

4. In paternos ne assumantur nisi unus vir unaque mulier ex religioni catholicae addictis, vitae intemeratae ac bonae estimationis, qui fidei elementa, Dei et Ecclesiae praecepta calleant, atque idonei sint, qui filios spirituales casu necessitatis instruant. Non sunt autem admittendi ad Patrini munus obeundum Monachi; omnino excluduntur Infideles, Haeretici, Schismatici, Excommunicati, nondum baptizati, publice criminosi, infames, amentes, et qui pubertatis anos nondum attigerunt.

5. Quod autem nomina baptizandis imponenda attinet, Synodus postulat, ut illis nomina Sanctorum, non vero gentilium sive profana imponantur.

6. Purificatio mulieris post partum iuxta Euchologii praescripta de regula fiat in Ecclesia, infantem recens natum atque baptizatum cum gratiarum actione Deo offerendo.

Conc. Carthag. can. 72. — ²⁾ Can. Apost. 47. — ³⁾ Act. ap. VIII, 36—38; X, 47; Ephes. V. 25. — ⁴⁾ Eucholog. ordo Bapt.; Timoth. Alex. quaest. 8. —

CAPU III.

Despre Santulu Sacramentu alu Confirmatiunei.

Dupa datin'a basericei nostre basata pre ss. canone¹⁾, indata dupa s. botezu se administréza sacramentulu s. miru, carele este complinirea botezului, si prin carele botezatulu prin ungere cu miru consecratu de Episcopu²⁾, si prin rogatiune primesce sigilulu Spiritului santu, i se adauge darulu santitoriu, cá asiá luminatu si intaritu se pota marturisi cu constantia credinti'a crestina in tote impregiurarile vietiei sale.

Materi'a confirmatiunei este mirulu consecratu de Episcopu in Joi'a mare. Mirulu se face din oleiu de masline si din balsamu, si decumva se mai adaugu ceva arome ori ceva umediei pentru mirosu bunu, debue a grigi cu tota diliginti'a, cá cea mai mare parte a mirului se fia oleiu mestecat cu balsamu. Éra form'a suntu cuvintele: „*Sigilulu darului Spiritulu Santu*“.

Ministrulu ordinariu este Episcopulu, éra in baseric'a greca e si Ministru auctorizatu, carele este Preotulu, si respective Parochulu, carele se indatoréza a portá grige mare, cá se nu-i lipsésca nice odata s. miru, si se-lu conserve in unu vasu cuvenintiosu pre més'a santului altariu.

Loculu conferirei acestui sacramentu este baseric'a parochiala, éra nanasii suntu totu cei dela botezu.

Sinodulu dreptu ace'a indémna in Domnulu pre parochi, cá se invetie pre cei botezati si miruiti, dupa-ce ajungu la pricepere, despre promisiunile facute lui Domnedieu cu ocasiunea primirei acelor'a-si ss. sacraminte, si se-i indemne, cá tota viéti'a se o petróca amesuratu aceloru promisiuni.

Aceste se le faca si cu ocasiunea primei comuniuni sub s. Liturgia in audiulu tuturor credintiosiloru.

CAPU IV.

Despre Sacramentulu Eucharistiei.

Sant'a Eucharistia este celu mai santu si mai inaltu sacramentu alu legei noue, care sub form'a panei si a vinului cuprinde adeveratulu corpu si sange alu Domnuului

¹⁾ Synod. Laodic. can. 58. Const. apost. lib. VII. cap. 18. —

CAPUT III.

De Sacro Christomate sive de Sacramento Confirmationis.

Luxta Ecclesiae nostrae consuetudinem SS. Canonibus innixam¹⁾ post baptismi collationem administratur S. Confirmationis Sacramentum, quod est baptismi complementum, et per quod baptizatus unctione chrismatis ab Episcopo consecrati²⁾, atque oratione, Spiritus Sancti sigillum recipit, gratia sanctificans in eodem augetur, ut illuminatus atque confirmatus fidem christianam in omnibus vitae adiunctis intrepide profiteri valeat.

Materia Confirmationis est chrisma ab Episcopo in Coena Domini consecratum. Chrisma vero conficitur ex oleo olivarum et balsamo, et si quid aromatum aut aliorum liquorum fragantiae causa additur, diligentissime curandum est, ut maxima pars Chrismatis semper sit oleum balsamo mixtum. Forma autem sunt verba: „*Signaculum doni spiritus Sancti*“.

Minister ordinarius est Episcopus, in Ecclesia vero graeca habetur et minister authorisatus, qui est Presbyter et respective Parochus, qui magnam curam adhibere debet, ne S. Chrisma ei unquam desit, illudque super mensam S. Altaris in conventi vase conservet.

Locus, quo hocce Sacramentum conferendum sit, de regula est Ecclesia parochialis, patrini vero sunt iidem, qui et baptismi.

Synodus itaque hortatur in Domino Parochos, ut baptizatos atque confirmatos, postquam ad annos discretionis pervenerint, doceant promissiones in susceptione horum sacramentorum Deo factas, eosque omnem vitam ad normam illarum promissionum componere permoveant.

Hoc autem et occasione primae communionis sub S. Liturgia praestent, praesentibus, et audientibus omnibus fidelibus.

CAPUT IV.

De Sacramento Eucharistiae.

S. Eucharistia est sanctissimum ac excellentissimum Novae Legis Sacramentum, quod sub specie panis et vini continet ve-

¹⁾ Synod. Carthag. can. 6. —

nostru Isusu Christosu spre nutrirea sufletésca a credintiosiloru ¹⁾).

Materi'a, ce este a se intrebuintiá la s. Eucharistia, este pane dospita de grau ²⁾ in baseric'a nostra, si vinu de vitia ³⁾; éra form'a suntu cuvintele, cu cari Mantuitoriulu institui s. Eucharistia: „*Luati mancati, acest'a este corpulu meu, carele se frange pentru voi spre iertarea pecatelor*“ si „*Beti dintru acest'a toti, acest'a este sangele meu alu lelei cei noue, carele se versa pentru voi si pentru multi spre iertarea pecatelor*“.

Ministrulu s. Eucharistie, cu privire la prefacere este Episcopulu si preotulu ordinaru ⁴⁾; cu privire la administrarea acestui sacramentu ministri ordinari suntu totu aceasi, éra pre tempulu pasciloru este parochulu propriu.

Subiectulu sacramentulu s. Eucharistie suntu omenii vii si botezati ajunsii la pricepere, cari nu trebuie se amane primirea S. Eucharistie pana la etatea mai adulta, si in urma carii suntu intregi la minte, caror'a cá se li fie de folosu impartasirea, trebuie se fie curatii de pecate ⁵⁾, si se fie nebeuti ⁶⁾, cu singur'a exceptiune a morbosiloru, cari o primescu cá merinde spre viati'a eterna ⁷⁾).

Loculu, unde are se se administreze s. Eucharistia, este baseric'a, se iau afora morbosii, caror'a suntu datori parochii a li duce s. cuminecatura a casa cu tota pietatea.

Cu privire la tempulu cuminecaturei, crestinii cei de antáiu se cuminecáu la tota s. Liturgia ⁸⁾, inse scadiendu pietatea crestineloru de a se cuminecá, baseric'a nu a' lipsitu a demandá sub pecatu de morte, cá fie-care crestinu se se cuminece in totu anulu celu pucinu odata la santele Pasci, primindu dupé datin'a basericei nostre sacramentulu sub ambele specii ⁹⁾).

Sinodulu improspetandu acestu preceptu indatoresce pre parochi, se invetie pre credintiosii sei, cá si mai adese-ori se se apropie cu cuvenit'a devotatiune de més'a Domnului, si adeca in tote ss. posturi prescrise de baserica, si de câte ori suntu in periculu de morte se primésca acestu s. sacramentu ¹⁰⁾).

¹⁾ Ioan. VI, 54, 55, 56. — ²⁾ Conc. Florent. in Decreto Unionis. — ³⁾ Conc. VI can. 32. — ⁴⁾ Conc. I can. 18. — ⁵⁾ I Cor. XI, 28. — ⁶⁾ Conc. VI, can. 29. — ⁷⁾ Conc. VI, can. 9 ad calcem. — ⁸⁾ Act. Ap. II, 42—46. —

rum corpus et sanguinem Domini Nostri Iesu Christi in spiritualementem fidelium refectionem ¹⁾).

Materia ad S. Eucharistiam in Ecclesia Nostra est panis triticus fermentatus ²⁾ ac vinum de vite ³⁾; forma autem sunt verba, quibus Salvator S. Eucharistiam instituit: „*Accipite et comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum*“; et „*bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effunditur in remissionem peccatorum*“.

Minister S. Eucharistiae quoad consecrationem est Episcopus et Presbyter ordinatus ⁴⁾; quoad administrationem vero huius Sacramenti Ministri ordinarii sunt iidem, tempore autem paschali est parochus proprius.

Subiectum Sacramenti S. Eucharistiae sunt homines vivi, baptizati, qui ad annos discretionis pervenerunt, ultra quam susceptio S. Eucharistiae usque in aetatem adultiorem non est differenda, et demum qui mentis compotes sunt; quibus ut communio proficua sit, a peccatis immunes esse debent ⁵⁾, atque cibo ac potu vacui ⁶⁾, exceptis solis aegrotis S. Eucharistiam per modum Viatici sumentibus ⁷⁾.

Locus quo S. Eucharistia administrari debet, est Ecclesia, excipiuntur aegroti, quibus Parochi S. Communionem omni cum pietate domum deferre tenentur.

Quoad tempus Communionis, primi Christiani quoties S. Liturgiae intererant, communionem suscipere solebant ⁸⁾, refrigerante vero Christianorum communicandi pietate, Ecclesia haud omisit sub peccato mortali praecipere, ut quilibet Christianus saltem semel in anno tempore paschali ad Communionem accedat, iuxta Ecclesiae Nostrae consuetudinem Sacramentum sub utraque specie suscipiendo ⁹⁾.

Synodus hocce praeceptum renovans parochis iniungit monere fideles suos, ut saepius quoque debita cum devotione ad mensam Domini accedant, praesertim vero ut hoc Sacramentum tempore SS. Ieiuniorum ab Ecclesia statutorum, nec non quoties in periculo mortis versantur, suscipiant ¹⁰⁾).

¹⁾ Const. Ap. lib. VIII, cap. 13 et 14; Dionys. Hierarch. Eccl. cap. 3; Iustin. Mart. Apolog. 2; Cyrill. Hieros. Catech. V. — ¹⁰⁾ Can. Apost. 9; Conc. Antioch. can. 2. —

Cu privire la pastrarea s. cuminecaturi pregatite in Joi'a-mare, dupa prescrierea tipicului, se fie cu tota luarea aminte, se o cerce din candu in candu, reinnoindu-o, candu ar' fi de lipsa, dupace va fi consumatu speciile de mai inainte sub S. Liturgia, cá nu cumva se se corrumpa.

Cu privire la celebrarea s. Liturgii, Sinodulu admoniédia pre preoti, cá se celebreze s. Liturgia cu tota gravitatea, observandu tote prescisele s. Liturgii¹⁾, si in specie parochii in tote dominecile si serbatorile obligate se se apropie de altariulu Domnului sacrificandu pentru poporu.

Ce se tiene de datin'a cea pia a credintiosiloru de a duce la baserica pane si vinu, si de a oferí elemosina preotiloru pentru s. Liturgia, ori a face fundatiuni spre acestu scopu, avendu bas'a sa in s. scriptura²⁾ si in santele canone³⁾, sinodulu voiesce, cá ace'a se se observeze, si preotii, ce primescu aceste oferte pie, se implinésca cu tota conscientiositatea obligamintea susceputa.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CAPU V.

Despre Sacramentulu Penitintiei.

Sant'a Penitentia este unu sacramentu alu legei noue instituitu de Domnulu nostru Isusu Christosu, in carele prin deslegarea preotului legiuitu se iérta credintiosului peccatele facute dupa botezu, deca-i pare reu, le marturisesce, voiesce a face destulu pentru ele.

Quasi materi'a Sacramentului acestuia o forméza actele penitentelui, adeca contritiunea, marturisirea si satisfactiunea.

1. Contritiunea dupa cuvintele Domnului: „*de nu ve veti pocai, toti asemene veti peri*“⁴⁾. Éra contritiunea este dorerea animei si detestarea pentru peccatulu comis cu propusulu de a nu mai peccatú in venitoriu. Baseric'a invetia, cumcà ea prin caritate pote fi câte odata perfecta, si cumcà omulu prin ea se pote impacá cu Domnedieu inca inainte de ce ar fi primitu in adeveru Sacramentulu, deca este impreunata cu votulu Sacramentului, care altmintrele se cuprinde in ea. Din care cauza suntu de a se indemná credintiosii, cá cu

¹⁾ Ierem. XLVIII, 10: »Maledictus qui facit opus Domini fraudu-

In asservanda S. Eucharistia iuxta Typici praescriptum in Coena Domini praeparata, Parochi omni diligentia attendant, saepius eam inspiciendo, et pro opportunitate renovando, consumptis intra Missarum soleinnia prioribus speciebus, ne forte corrumpantur.

Quoad S. Liturgiae celebrationem Synodus monet Presbyteros S. Liturgiam omni cum gravitate celebrare, cuncta S. Liturgiae praescripta religiose observantes¹⁾, in specie vero Parochi omnibus diebus Dominicis ac festivis ad altare Domini accedant pro populo sacrificium oferentes.

Quod piam fidelium consuetudinem attinet, panem ac vinum ad Ecclesiam deferendi atque presbyteris eleemosynam pro sacra Liturgia offerendi, sive hunc in finem fundationes faciendi, quum illa S. Scripturae²⁾, sacrisque Canonibus³⁾ innitatur: Synodus desiderat, ut eadem consuetudo servetur, atque Presbyteri, qui has pias oblationes accipiunt, obligationi assumptae omni cum religione satisfaciant.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CAPUT V.

De Sacramento Poenitentiae.

S. Poenitentia est Novae Legis Sacramentum a Christo Domino institutum, quo per legitimi Sacerdotis absolutionem virtute clavium factam fidei contrito, confesso, satisfacere volenti peccata post baptismum commissa remittuntur.

Huius sacramenti quasi materia sunt actus poenitentis, nempe contritio, confessio et satisfactio.

1. Contritio, iuxta Domini verba: „*Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*“⁴⁾. Est autem contritio animi dolor ac detestatio de peccato comisso cum proposito non peccandi de caetero. Eam aliquando charitate perfectam esse docet Ecclesia, hominemque cum Sacramenti voto, quod in ea includitur, Deo reconciliare, antequam Sacramentum actu suscipiat. Unde monendi sunt fideles, ut hanc ex charitate Dei contritio-

lenter. — ²⁾ Luc. X, 7. — ³⁾ Can. Apost. 4; Conc. VI can. 28. — ⁴⁾ Luc. XIII, 5. —

ajutoriuului lui Domnedieu se se silésca din tote poterile a concepe adese ori contritiunea acést'a purcésa din caritate, dara mai cu séma in or'a morței. Dupa acea contritiunea imperfecta, care de comunu se nasce din considerarea uritiunei pecatului seau din fric'a gehenei si a pedepseloru, se numesce si atritiune, deca eschide vointi'a de a pecatuí, cu speranti'a de a castigá iertatiune, si ea este unu daru alui Domnedieu si dispune pre peccatosu la castigarea gratiei in Sacramentulu Penitintiei. De sine se intielege mai departe, cà contritiunea cea adevérata nu pote esisté fora de propusulu firmu de a-si indreptá viéti'a, pentrucà detestarea sincera a peccatului totu de a un'a este impreunata cu vointi'a de a nu mai pecatuí in venitoriu.

2. Partea a dou'a este marturisirea: pentru-cà toti peccatosii suntu datori dupa dreptulu divinu a-si marturisi preotulu tote peccatele sale comise dupa botezu. Acést'a se vede din cuvintele: „*luati Spiritulu Santu, caror'a veti iertá peccatele, iertate voru fi, si caror'a le veti tiené, tienute voru fi*“¹⁾. Baseric'a lui Domnedieu totu de un'a a tienutu, cá prin cuvintele aceste s'a instituitu Sacramentulu Penitintiei, si s'a demandatu, cá toti cei ce au cadiutu dupa botezu, in elu se-si marturiséca tote peccatele. Cà deora-ce Isusu Christosu a pusu pre preoti, incatu aceia suntu vicarii lui, de judecatori, cari dupa potestatea chieiloru se aduca sentintia de iertarea seau tienerea peccatoru, prin acést'a a demandatu, cá nu numai in genere, ci in specie, si câte unulu se li se spuna peccatele de morte, pentru-cà fiendu caus'a necunoscuta, judecat'a acést'a nu s'ar fi potutu deprinde, nice nu s'ar fi potutu observá ecuitatea in dictarea pedepseloru. De sine se intielege, cá obligatiunea acést'a a marturisirii intregi se referesce la tote peccatele de mórte, cari i vinu omului in minte dupa un'a esaminare diligenta a conscientiei; alte peccate inse, de cari fora de vin'a sa nu-si aduce aminte, se considera de cuprinse peste totu in aceasi marturisire, asia inse in câtu penitentele este obligatu dupa ace'a in modu directu a le supune chieiloru, indata ce-i voru fi venitu in minte.

¹⁾ Ioan. XX. 22, 23. —

nem frequentur, et maxime in mortis periculo elicere, Deo adiuvente, diligentissime studeant. Contritio deinde imperfecta, que communiter ex turpitudinis peccati consideratione vel ex gehennae et poenarum metu concipitur, et attritio dici solet, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae, etiam ipsa donum Dei est, et peccatorem ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit. Manifestum porro est veram contritionem sine firmo proposito emendationis vitae consistere non posse; siquidem sincera detestatio peccati necessario coniunctam habet voluntatem non peccandi de caetero.

2. Pars altera est confessio; omnes enim peccatores omnia sua peccata mortalia post baptismum commissa Sacerdoti manifestare iure divino tenentur, neque sine hac voluntate Deo reconciliari possunt, quod apparet e verbis: „*Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt*¹⁾. His enim verbis Sacramentum Poenitentiae institutum, atque in eo integram peccatorum confessionem omnibus post baptismum lapsis necessariam a Domino ordinatam esse, Ecclesia Dei semper intellexit. Cum videlicet Christus Iesus Sacerdotes ut sui Vicarios instituerit iudices, qui pro potestate clavium remissionis ac retentionis peccatorum sententiam pronuntiant; hoc ipso iussit non solum in genere, sed in specie et singulatim peccata mortalia eis declarari, siquidem istud iudicium incognita causa exerceri non potuisset, neque etiam aequitas in iniungendis poenitentiis servari. Constat vero hanc integrae confessionis obligationem ad ea omnia lethalia peccata referri, quae post diligens examen memoriae occurrerint; alia vero, quorum quis sine sua culpa non meminerit, eadem confessione in universum inclusa intelliguntur ita tamen, ut poenitens teneatur ea postmodum, si in memoriam redierint, directe clavibus subicere.

Ce atinge peccatele lesne de iertatu, seau veniale baseric'a invetia, că e bine si folositoriu se se spuna si acele in marturisire spre a castigá beneficiulu absolutiunei, inse nu este demandatu, si suntu mai multe alte midiloce, prin cari se potu espiá.

3. In urma cá parte integranta a Sacramentului este satisfactiunea impusa de preotu. Pentru-că peccatele in Sacramentulu penitintiei nu ni se ierta asia, câtu de odata cu culp'a se ni se ierte si tota pedeps'a; deora-ce dreptatea divina poftesce, cá dupa-ce ni s'a iertatu culp'a si pedeps'a eterna, peccatele se fia pedepsite cu pedepse temporali dupa diversitatea perfectiunei dispusetiunei penitintelui; din care cauza si insasi virtutea penitintiei si folosulu peccatosului poftescu, cá elu se suferu pentru peccatele comise. Prin urmare preotii in judecat'a penitintiei cu puterea chieiloru, cari li s'au datu numai spre a absolvá, ci si spre a legá, debue se impuna penitentiea salutarie dupa calitatea crimelor si dupa potinti'a penitentiloru, prin cari si pentru peccatele trecute se se faca destulu, si si cele venitorie se se pota incungiurá mai bine, si se se ierte pedepsele temporali, ce aru fi a se dictá de catra Domnedieu.

Cu privire la form'a penitintiei in baseric'a noastra, preotulu rouditu se indrépta mai antáiu catra Domnedieu rogandu-se, cá se ierte pre penitente, si dupa ace'a i dá si densulu din partea sa deslegare prin cuvintele: „*Domnulu Domnedieu si Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu cu darulu si cu indurarile iubirei sale de omeni se-ti érte tie fiule N. tote peccatele tale, si eu nedemnulu preotu, cu puterea carea mi-s'a datu ti-ertu, si te deslegu, de tote peccatele tute, in numele Tatalui si a Fiului si a S. Spiritu aminu*“.

Ministrulu sacramentului santei penitentie este preotulu, caruia prin sacramentulu s. hirotonii i se dá de susu puterea de a deslegá tote peccatele, si prin superiorulu legiuitu i se dá dreptulu de a deprinde ace'a putere¹⁾.

Subiectulu acestui s. sacramentu suntu credintiosii cadiuti mai cu séma in peccate de morte²⁾ dupa s. botezu, cari suntu datori a se marturisi celu pucinu odata in anu anume la s. Pasci, afara de ace'a, candu consciu de unu peccatu de morte voiescu se

¹⁾ Can. Apost. 39; - Synod. Carthag. can. 43; Euchologion. —

Quod deinde venialia peccata spectat, docet Ecclesia illa recte et utiliter in confessione exponi ad absolutionis beneficium impetrandum, nec tamen id praeceptum esse, eademque peccata multis aliis remediis expiari posse.

3. Postremo satisfactio a Sacerdote imponenda, ut pars integrans ad Sacramentum pertinet. Non ita videlicet nobis peccata per Poenitentiam remittuntur, ut simul cum culpa semper etiam omnis poena condonetur; nam cum divina iustitia cohaeret, ut post culpam et poenam aeternam misericorditer remissam, temporalibus tamen poenis pro diversa in poenitentibus dispositionis perfectione peccata puniantur atque ideo et virtus poenitentiae et ipsius peccatoris utilitas exigit, ut ipse patrata delicta in se castiget. Debent ergo Sacerdotes in iudicio poenitentiae virtute clavium, que non tantum ad solvendum, sed et ad ligandum concessae sunt, pro criminum qualitate et poenitentium facultate salubres poenitentias imponere, quibus et peccata praeterita vindicentur, et futura efficacius praecaveantur, et poenae temporales a Deo infligendae redimantur.

Quod formam poenitentiae attinet, in Ecclesia nostra sacerdos approbatus primum obsecrat Deum, ut poenitenti peccata remittat, ac dein quoque absolutionem impertitur hisce verbis: „*Dominus Deus et Salvator Noster Iesus Christus gratia et misericordiis philanthropiae suae condonet tibi fili N, omnia peccata tua; et ego indignus sacerdos potestate mihi collata remitto tibi, et absolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen*“.

Minister Sacramenti Poenitentiae est Sacerdos, cui Sacramento S. Ordinis potestas omnia peccata remittendi coelitus confertur, atque per legitimum superiorem ius eandem exercendi tribuitur ¹⁾.

Subjectum huiusce S. Sacramenti sunt omnes fideles post baptismum in peccata praesertim mortalia lapsi ²⁾, qui semel saltem in anno, et quidem tempore paschali confiteri tenentur, quemadmodum etiam quoties gravis alicuius peccati conscii Sa-

¹⁾ Conc. Sardic. can. 2. —

primésca ver unulu din sacramentele viiloru, sau candu se afla in periculu de morte, precum suntu femeile aprobe de nascere.

Loculu destinatu pentru marturisire este de regula baseric'a, pentru acea parochii se facu atenti a pregati pre credintiosii sei la marturisire in Postulu mare, si a-i ascultá in s. baserica, luanduse afora morbosii, la cari suntu datori a merge acasa si a-i marturisi.

Fiindu sigilulu sacramentalu absolutu inviolabilu, se facu atenti toti preotii marturisorii, cá despre tote cele audite in marturisire se observeze cea mai adanca tacere, si se nu descopere nemicu ori in ce impregiurari se ar' aflá, nece atunci candu li ar' fi amenintiata viéti'a ¹⁾.

CAPU VI.

Despre Sacramentulu Ungerei de pre urma. (santulu Maslu).

Ungerea de pre urma seau santulu Maslu este unu sacramentu alu legeri noue instituitu de Domnulu nostru Isusu Christosu si promulgatu prin S. Apostolu Jacobu ²⁾, in care credintiosului greu morbosu prin ungeru cu oleu binecumentatu de preoti, si prin rogatiune i-se adauge darulu santitoriu, i-se stergu remasftiele pecatelor, castiga insanatosiare trupésca, decumv'a acea i-ar' fi spre mantuirea sufletului.

Materi'a santului Maslu este oleulu de lemnu binecumentatu de preoti dupa daten'a basericeei grecesci ³⁾.

Form'a este rogatiunea, ce o dice preotulu, candu unge pre celu morbosu: „Parinte sante! doctorulu sufletelor si alu trupuriloru etc“. ⁴⁾.

Cu privire la Ministrulu acestui s. sacramentu, baseric'a nostra pre bas'a cuvintelorु santului Apostolu Jacobu are daten'a, cá acestu s. sacramentu se se administreze de regula de mai multi preoti, si anume de siepte insi, rostindu fie-care dintre ei form'a prescisa, si ungeru pre morbosu in intiesulu Euchologiului.

Aceste siepte ungeri succesive facute de mai multi preoti, éra in necesitate si de catra unulu, nu suntu repetírea sacramentului, ci ronduite fiindu spre unulu si acel'asi scopu, se considera moralmente cá partile unui intregu, cari efeptuescu sacramentulu S. Ungeri estreme.

¹⁾ Methodius Patriarcha Constaantinopoleos opus edit. ab. Em. Pitra

cramentum quoddam vivorum suscepturi sunt, ac quoties in mortis periculo versantur, prouti mulieres ante partum.

Locus pro confessionibus excipiendis de regula est Ecclesia. Monentur autem parochi fideles suos Ieiunio Quadragesimali ad actum confessionis praeparare, eorumque confessiones audire in Ecclesia, exceptis aegrotis, quos parochi adeuntes in eorum domibus audire tenentur.

Quum sigillum sacramentale absolute inviolabile sit, attendant omnes confessarii, ut de cunctis in confessione auditis profundum servent silentium, nihilque eorum revelent, quibuscumque in adiunctis versarentur, etiam si eorum vita in discrimen adduceretur ¹⁾).

CAPUT VI.

De Sacramento Extremae Uctionis.

Extrema Unctio est Sacramentum Novae Legis a Christo Domino institutum ac ab Apostolo Iacobo promulgatum ²⁾, quo fidei graviter decumbenti, per unctionem olei a Presbyteris benedicti, atque per eorundem orationem gratia sanctificans augetur, peccatorum reliquiae absterguntur, nec non si animae saluti expenderit, valetudo corporis restituitur.

Materia Extremae Uctionis est oleum olivarum, iuxta Ecclesiae Graecae ³⁾ consuetudinem a Presbyteris benedictum.

Forma vero est precatio illa, quam Sacerdos infirmum unguendo adhibet: „Pater Sancte! animarum et corporum medice“, etc. ⁴⁾.

Quod Ministrum huiusce Sacramenti attinet, Ecclesia nostra S. Apostoli Iacobi verbis innixa habet in more, ut hocce Sacramentum de regula per plures, nimirum per septem Sacerdotes administraretur, quolibet eorum formam praescriptam pronunciante, atque infirmum ad normam Euchologii inungente.

Haec septem successive unctiones a pluribus, in necessitate vero etiam ab uno Sacerdote peractae, non sunt Sacramenti iteratio, sed ad unum eundemque finem ordinatae, moraliter tanquam unius integri partes spectantur, quae Extremae Uctionis Sacramentum efficiunt.

pag. 363 et 365 tom. II. — ²⁾ Ep. Iacobi V, 14, 17. — ³⁾ Goar pag. 353. — ⁴⁾ Vid. Eucholog. de extrema Uctione. —

Subiectulu acestui s. sacramentu este omulu botezatu greu morbosu marturisitu si cuminecatu; ma si unii cá aceia, carii s'ar' aflá in agoni'a de morte, dara vii¹⁾, desi lipsiti de semfiri, deca au petrecutu acei'a inainte de morbu viótiá crestinésca; séu si unii cá acei'a, carii in agonia au datu semne de penitentia.

Deci Sinodulu indatoresce pre parochi, cá se invetie pre poporenií sei a depune prejudetiulu acela, cá si cum dupa primirea acestui s. sacramentu neaperatu li aru urmá moartea, ci din contra de ora-ce unulu dintre efeptele acestui s. sacramentu póte fi insanatosiarea trupésca, déca asia este placutu lui Domnedieu, credintiosii se nu amane primirea acestui s. sacramentu paua la cele din urma.

CAPU VII.

Despre S. Chirotonia seau Preotia.

Chirotoni'a seau Preoti'a este unu sacramentu alu legeri noue, instituitu de Domnulu nostru Isusu Christosu, in care prin cuvinte si semne dein afara se conferesce grati'a sanctificanta, si se dá potestate spirituale, care se referesce parte la corpulu realu alui Christosu in Eucharistia, parte la corpulu lui celu misticu, va se dica la credintiosii Basericeii.

Precum Christosu Rescumperatoriulu nostru a instituitu sacrificiulu adeveratu si propriu alu corpului si sangelui seu, asia a instituitu si Preoti'a legeri noue, si Apostoliloru si urmatoriloru loru in preotia li-a datu potestate de a consecrá si oferí corpulu si sangele Lui, de a iertá si retiené peccatele si de a administrá si celelalte sacraminte.

Deora-ce inse ministeriulu Preotiei asia santu este unu lucru divinu, cá acel'a se se pota deprinde cu mai mare demnitate si veneratiune, prin un'a dispusetiune tare acomodata s'au instituitu mai multe orduri de ministri, cari din oficiu se servésca Preotiei.

Gradele orduriloru suntu: Lectoratul, si Subdiaconstulu, cari contienu in sine Ostiariatulu si Acolitatulu, ce se conferescu afora de altariu; apoi Diaconatul, si in urma Sacerdotiulu in Preoti si Episcopi, cari dupa dreptulu divinu suntu superior preotiloru.

¹⁾ S. Nicephor. cap. 8; Pitra tom. II pag. 324. —

Subiectum istius Sacramenti est homo baptizatus graviter aegrotans confessus ac s. Communionem reffectus; imo etiam illi, qui in agone versantur et vivi¹⁾ sunt, licet sensibus destituti, dummodo antequam morbo affecti fuerint, christiane vixerint; insuper illi quoque, qui nec communionem susceperunt, attamen in agone constituti poenitentiae argumenta praebuere.

Hinc Parochis Synodus iniungit, ut fideles suos doceant, praeiudicium illud, ac si suscepto hocce Sacramento mors necessario sequeretur, exuere. E contra quoniam unus ex huius Sacramenti effectibus valetudo quoque corporis, si Deo ita placuerit, esse potest, fideles huius Sacramenti susceptionem usque ad extrema haud differant.

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

Ordo est Sacramentum Novae Legis a Christo Domino institutum, quo verbis et signis exterioribus gratia sanctificans confertur, ac spiritualis potestas traditur, quae partim ad corpus Christi reale in Eucharistia, partim ad corpus eius mysticum, hoc est ad fideles in Ecclesia refertur.

Sicut enim Christus Redemptor Noster verum et proprium sacrificium corporis et sanguinis sui instituit, ita etiam instituit Novae Legis Sacerdotium, atque Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus potestatem tradidit consecrandi et offerendi corpus et sanguinem Eius, nec non et peccata remittendi et retinendi, ac reliqua sacramenta administrandi.

Cum autem divina res sit tam sancti Sacerdotii ministerium, quo dignius et maiori cum veneratione exerceri posset, in Ecclesia ordinatissima dispositione plures et diversi instituti sunt Ministrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deserviunt.

Ordinum gradus sunt: Lectoratus et Subdiaconatus in se continens Ostiariatum et Acolythatum, qui extra altare conferuntur, tum Diaconatus, ac denique Sacerdotium in Presbyteris et in Episcopis, qui iure divino Presbyteris superiores sunt.

Gradurile aceste de-si între sine sunt diverse, totusi nu constituiesc sacraminte diverse, pentru-cà numai unul este sacramentulu Ordului, inse asia in catu intregu Sacramentulu dupa ratiunea lui completa este numai in unul, adecà in Episcopatu.

Materi'a sacramentului Preotiei in baseric'a nostra este punerea manilor Episcopului, amesuratu s. scripture, éra form'a este rogatiunea, carea e diversa, dupa diversitatea ordurilor.

Ministrulu s. Preotie este singuru Episcopulu¹⁾ consacratu²⁾, (vedi mai susu Titl. II. cap. 5).

Subiectulu este singuru barbatulu botezatu. Afora de ace'a trebuie se aiba sacramentulu Confirmatiunei si tonsur'a³⁾ clericale, éra la primirea Ordurilor mai inalte, se fia dejà inițiatu mai antâiu in Ordurile mai inferioare.

Dupa-ce S. Apostolu alu ginteloru dogenesece pre Episcopi, cá manile curundu nimenui se nu le puna, nece se se faca partasi peccatoru streine⁴⁾, acestu Sinodu pre bas'a SS. Canone edice, cá numai aceia se potu admite la primirea santeloru Orduri, cari suntu scutiti de iregularitati, si anume.

I. Cari au:

- a) etatea canonica,
- b) se fie inzestrati cu scientiele teologice necesarie⁵⁾,
- c) se nu fie incurcati in bigamia succesiva adeverata⁶⁾, ori interpretativa⁷⁾,
- d) se fie liberi de obligatiunea de a dá ratiuni pentru administrarea bunurilor lumesci⁸⁾,
- e) se nu aiba defecte trupesci⁹⁾, si se nu fie smintiti de minte ori cu alte morburi grele sufletesci¹⁰⁾,
- f) se nu fie de curundu botezati¹¹⁾, (neofiti) ori clinici¹²⁾,
- g) cu privire la ordulu Episcopescu, se nu fie casatoriti, ori muierea se între in manastire¹³⁾,

II. Asemenea se mai recere dela cei ce voiescu se primésca ordurile sacre:

- a) se nu fie incurcati cu crimele apostasiei, heresului¹⁴⁾, si a schismei¹⁵⁾,

¹⁾ Can. Apost. 35; Conc. I can. 16. — ²⁾ Act. Ap. VI, 6; XIV, 22; II Tim. I, 6. — ³⁾ Conc. VII. can. 14 — ⁴⁾ I Tim. V. 21. — ⁵⁾ Os. IV, 6; Malach. II, 7; Conc. Carthag. can. 24. — ⁶⁾ Can. Apost. 17. — ⁷⁾ Can. Ap. 18; Conc. Neocaes. can. 8. — ⁸⁾ Conc. VI. can. 3; Can. Apost. 6 et

Hi gradus licet inter se distincti sint, tamen diversa Sacramenta haud constituunt, namque unum est S. Ordinis Sacramentum, ita tamen, ut Sacramentum totum secundum completam sui rationem est in uno nimirum in Episcopatu.

Materia Sacramenti Ordinis in Ecclesia nostra secundum doctrinam S. Scripturae est manuum Episcopi impositio; forma vero est oratio, quae pro diversitate ordinum differt.

Minister S. Ordinis est solus Episcopus¹⁾ consecratus²⁾ (vide superius dicta Titulo II. Cap. V.).

Subiectum est solus mas baptizatus. Debet insuper Sacramento Confirmationis, tum clericali tonsura³⁾, ac in superiorum Ordinum susceptione prius Ordinibus inferioribus initiatus esse.

Quum S. Apostolus gentium Episcopos moneat, ut manus nemini cito imponant, neque peccatis alienis communicent⁴⁾, Synodus ad normam SS. Canonum enunciat illos solummodo ordinibus sacris initiari posse, qui ab irregularitatibus immunes sunt, et quidem.

I. Qui:

- a) aetatem canonicam attigerunt,
- b) necessariis scientiis theologicis imbuti sint⁵⁾,
- c) ne bigamia successiva vera⁶⁾ sive interpretativa implicentur⁷⁾,
- d) ne ob bonorum temporalium administrationem publicis ratiociniis obligentur⁸⁾,
- e) ne corporis insigni defectu⁹⁾, neve gravibus mentis aut animi morbis laborent¹⁰⁾,
- f) ne neophyti¹¹⁾ aut clinici sint¹²⁾,
- g) relate ad ordinem Episcopatus ne matrimonio alligati sint, si secus uxor monasterium ingrediatur¹³⁾.

II. Ab illis, qui ordines sacros suscipere volunt, requiritur porro:

- a) ne apostasiae, haeresis¹⁴⁾ et schismatis¹⁵⁾ criminibus impliciti sint,

81. — ⁹⁾ Can. Ap. 78. — ¹⁰⁾ Can. Ap. 79. — ¹¹⁾ Conc. I can. 2. — ¹²⁾ Conc. Neocaes. can. 12. — ¹³⁾ Conc. VI. can. 48. — ¹⁴⁾ Can. Apost. 62; Conc. Aucyr. can. 1, 2. — ¹⁵⁾ Can. Ap. 31; Conc. Antioch. can. 5; Conc. Carthag. can. 10. —

- b) se nu fie vinovati de ucidere de omu¹⁾, si bataci²⁾,
- c) se nu fie precurvari si incestuosi³⁾,
- d) se nu fie impleteciti in fapte rusinoase contranaturali⁴⁾,
- e) se nu fie mutilati cu voi'a⁵⁾,
- f) se nu ajunga la preotia prin simonia⁶⁾,
- g) se nu fie ordinati a dou'a ora⁷⁾, nice botezati a dou'a ora⁸⁾,
- h) se nu fi deprinsu ordulu sacru, dela care fû suspinsu⁹⁾,
- i) se nu fi facutu functiunile ordurilor neprimite¹⁰⁾, nice se fi primitu orduri sacre in modu nelegiuitu¹¹⁾, nice se fi primitu ordurile sacre sarindu ver'unulu din acele¹²⁾,
- k) se nu fie incurcati in casatorii nelegiuite¹³⁾, nice se fie usurari¹⁴⁾,
- l) se nu fie nascuti din patu nelegiuitu,

La conferirea sacreloru orduri sinodulu recomanda observarea interstitiiloru in intielesulu SS. Canone¹⁵⁾, si anume a canonului 10 dela Sardic'a, unde se dice: „*Si va fi trépt'a fiesce-carui ordu nu de pucinu tempu, prin carele credinti'a lui, si bunatatea moravurilor, gravitatea si modesti'a lui voru poté se fie cunoscute*“.

Ce se tiene de chirotonirea clericiloru in vacanti'a scaunului episcopescu, acea are se se faca de catra Episcopulu conprovincialu recercatu si la espres'a recomandare a Ordinariatulu respectivu.

CAPU VIII.

Despre S. Matrimoniu (s. Casatoria seau Cununia).

Domnedieu infintia casatori'a dandu protoparintelui nostru Adamu ajutoriu asemenea lui, in person'a Evei, si disponandu cá cu acea se petróca in legatura nedespartita, precum areta cuvintele: „*Pentru acea va lasú omulu pre tatalu seu si pre mam'a s'a, si se va lipi de muierea s'a, si voru fi amendoi unu trupu*¹⁶⁾“.

Inse dupa-ce omulu -si intorse faci'a de catra Domnedieu, unitatea si tari'a casatoriei degenerà in poligamia si in despartiri arbitrare.

¹⁾ Can. Ap. 65; Conc. Ancy. can. 21; S. Basilii can. 2. — ²⁾ Can. Ap. 27. — ³⁾ Conc. I. can. 9; Conc. Neocaes. can. 9. — ⁴⁾ Conc. Ancy. can. 16, 17. — ⁵⁾ Can. Apost. 22, 23; Conc. I can. 1. — ⁶⁾ Can. Ap. 29, 30; Conc. IV can. 2. — ⁷⁾ Can. Ap. 68. — ⁸⁾ Can. Ap. 47. — ⁹⁾ Can. Ap. 28; Conc. Antioch. can. 4; S. Basil. can. 88 (in fine). — ¹⁰⁾ Constit.

- b) ne homicidii rei¹⁾, ac percussores²⁾ sint,
- c) ne adulteri atque incestuosi sint³⁾,
- d) ne actibus nefandis contra naturam coninquinati sint⁴⁾,
- e) ne voluntarie mutilati sint⁵⁾,
- f) ne ad sacerdotium simonia perveniant⁶⁾,
- g) ne reordinati⁷⁾, neve rebaptizati sint⁸⁾,
- h) ne ordinem, a quo suspensi erant, exercuerint⁹⁾,
- i) ne ordinum haud susceptorum functiones obierint¹⁰⁾,
neve ordines sacros modo illegali¹¹⁾, aut per saltum¹²⁾ susceperint,
- k) ne matrimonii illegitimis irretiti sint¹³⁾, atque ne foeneratores egerint¹⁴⁾,

l) ne ex matrimonio illegitimo procreati sint.

Quod sacrorum ordinum collationem respicit, Synodus interstitiorum observationem commendat in sensu SS. Canonum¹⁵⁾, et praesertim Canonis X. Sardicensis, qui haec habet: „*Erit autem gradus uniuscuiusque dignitatis non exigui temporis spatium, per quod fides eius et morum bonitas, gravitas ac diligentia cognoscantur*“.

Clericorum ordinatio sede episcopali vacante, ad expressam Ordinariatus concernentis commendationem, ab Episcopo comprovinciali ad id requisito facienda est.

CAPUT VIII.

De Sacramento Matrimonii.

Deus protoparenti nostro Adae in persona Evae adiutorium simile ei suppeditans, atque ei praecipiens, ut cum eadem in individua societate vitam agat, matrimonium instituit, prout verba ostendunt: „*Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem suam, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una*“¹⁶⁾.

Postquam autem homo faciem suam a Deo averterat, unitas ac firmitas matrimonii in polygamiam et arbitraria divortia degeneravit.

Ap. lib. III. cap. 11. — ¹¹⁾ Conc. Antioch. can. 13. — ¹²⁾ Conc. Sardie. can. 10. — ¹³⁾ Can. Apost. 19; Conc. VI can. 26; S. Basil. can. 27. — ¹⁴⁾ Can. Apost. 44; Conc. I Can. 17; Conc. VI can. 10; Conc. Laodic. can. 5; Conc. Carthag. can. 5; S. Basil. can. 14. — ¹⁵⁾ Can. Apost. 80. — ¹⁶⁾ Gen. II, 24. —

Oi Domnulu nostru Isusu Christosu, Legiuitoriulu celu mare alu lumei, readuse casatori'a la starea ei primitiva, combatandu retacirile invechite a le poporeloru, relative la santitatea si firmitatea legaturei conjugali. Dreptu acea dîse catra Farisei „*Au nu ati cetitu, cã celu ce u facutu pre omu din inceputu, barbatu si muiere i-a facutu pre ei, si a dîsu: pentru aceast'a va lasá omulu pre tatalu seu si pre mama s'a, si se va lipi de muerea s'a, si voru fi amenloi unu trupu. Dreptu acea mai multu nu suntu doi, ci unu trupu, deci ce Domnedieu a impreunatu, omulu se nu desparta*“ ¹⁾.

Inse pentru-cã se faca casatori'a mai santa in Legea noua si se pregatésca ajutorie spre implinirea obligatiuniloru ei. Mantuitoriulu nostru s'a induratu a redicá casatori'a la demnitatea de Sacramentu, asia cãtu ace'a se reprezenteze unirea inseparabile alui Christosu cu Baseric'a, si se si insemne si produca santirea contrahentiloru. Deunde s. Apostolu dice: „*Misteriulu acest'a mare este, êr' eu dîcu de Christosu si de baserica*“ ²⁾.

Dreptu acea Casatori'a botezatorulu este in adeveru si proprie unulu dein Sacramintele Legei noue, in care barbatului si muierei, ce se casatorescu dupa lege, li se dà grati'a sanctificanta deimpreuna cu ajutorie, cã se-si pota cresce pruncii in fric'a Domnului, si cã se-si pota implini crestinesce si celelalte oficie impreunate cu statulu conjugale.

Caus'a eficiente a casatoriei este invoirea de presente, libera si imprumutata a conjugiloru si espresa in modu legiuitu.

Casatori'a crestiniloru rata si consumata din institutiunea Domnului Christosu nu se pote desparti nice pentru adulteriu, nice pentru alta cauza.

Fiindu incredintiata basericei administrarea s. sacraminte, urméza, cã dens'a are dreptu a statorî si conditiunile, sub cari persoanele casatorinde suntu capaci a primi sacramentulu casatoriei.

Atari conditiuni seau se referescu la validitatea casatoriei, séu numai la liceitatea acelei'a. In casulu primu constituescu pedecile derimatorie de casatoria, in alu doile pedecile impedecatorie.

I. Pentru acea s. Sinodu amesuratu SS. Canone si disciplinei nostre basericesci dechiara, cã pedecile derimatorie,

¹⁾ Matth. XIX, 4, 5, 6. — ²⁾ Ephes. V, 32.

Ast Dominus Noster Iesus Christus, summus mundi Legislator, inveteratas populorum circa sanctitatem ac firmitatem foederis coniugalis aberrationes increpando, matrimonium ad pristinam eius dignitatem reduxit. Propterea Pharisaeos alloquens ait: „*Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro: quod ergo Deus coniunxit, homo non separet*“¹⁾.

Ut autem coniugium in Nova Lege sanctius redderet, atque ad eius obligationes adimplendas auxilia pararet, Salvator Noster matrimonium Christianorum ad Sacramenti dignitatem evehere dignatus est, ita ut illud tum inseparabilem Christi cum Ecclesia unionem repraesentaret, tum contrahentium sanctificationem significaret atque efficeret. Unde et Apostolus ait: „*Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia*“²⁾.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hinc Matrimonium baptizatorum est vere et proprie unum ex Novae Legis Sacramentis, quo viro et mulieri legitime contrahentibus sanctificans gratia confertur cum auxiliis ad prolem in timore Domini educandam, atque ad alia officia status coniugalis virtute christiana adimplenda.

Causa efficiens matrimonii est mutuus et voluntarius coniugum consensus de praesenti legitimo modo expressus.

Matrimonium Christianorum ratum et consummatum ex Christi Domini institutione neque ratione adulterii neque ulla ex causa dissolvi potest.

Cum SS. Sacramentorum administratio Ecclesiae concredita sit, sequitur eidem competere ius conditiones, sub quibus nupturientes ad matrimonii sacramentum suscipiendum idonei efficiuntur, stabiliendi.

Eiusmodi conditiones vel ad matrimonii validitatem, vel ad eiusdem liceitatem referuntur. Casu primo impedimenta matrimonium dirimentia, secundo vero impedientia constituunt.

I. Quamobrem S. Synodus ad normam SS. Canonum et disciplinae nostrae ecclesiasticae declarat, in Ecclesia nostra

adeca cari nu lasa se se inchiaie casatoria valida intre crestini, si deca totu-si se ar' face, pre ace'a o desfacu, suntu urmatoriele:

- a) lips'a etatei in cei ce nu au ajunsu la pubertate;
- b) nebuni'a antecedania, seau ori-ce alta scadere sufletésca, care face pre unulu ori pre altulu contrahente neaptu de a-si dá invoirea la casatoria, precum se recere;
- c) gresial'a in person'a sociului de casatoria din lips'a consensului;
- d) sil'a grea si pre nedreptulu facuta asupr'a cutarei persone, cu scopu de a-i storce consensulu la casatoria;
- e) rapirea muierei, cu scopu de a se casatori cu dens'a, pana nu se va repune ace'a in statulu libertatei¹⁾;
- f) nepotinti'a de a prestá debitulu conjugale, deca ace'a va fi antecedanea si necurabila;
- g) legatur'a conjugala, in tempulu, catu sustá ace'a²⁾;
- h) votulu solemn depusu prin primirea ordului monasticu³⁾;
- i) disparitatea cultului intre botezatu si nebotezatu;
- k) precurvi'a cu promisiunea casatoriei strica casatori'a intre persoanele, ce au precurvitu;

Uciderea de sociu cu intentiune de a se casatori cu person'a conspiratoria.

1) Rudenia α) de sange derima casatori'a pana la gradulu alu sieptelea inclusive.

β) Rudeuti'a spiritala din botezu forméza piedeca derimatoria in lini'a drépta, intre botezatoriu, botezatu, si intre parintii botezatului, intre nanasi si finii botezati (gradulu antaiu), intre nanasi si intre parintii ori fii finiloru, precum si intre copii nanasiloru si intre fini (gradulu alu doilea), intre pruncii nanasiloru si intre pruncii finiloru (gradulu alu treilea)⁴⁾.

γ) Rudeni'a legala seau din adoptiune provenitoria, derima casateri'a in linia drépta pana la gradulu alu patrulea inclusive, in linia afinitatei intre adoptante si muierea adop-

---

¹⁾ S. Basil. can. 22; Conc. Antioch. can. 11. — ²⁾ I Cor. VII, 39; S. Basil. can. 77. — ³⁾ Conc. VI can. 44; S. Basil. can. 6, 60. — ⁴⁾ Conc.

impedimenta matrimonium dirimentia, quae nempe matrimonia valida inter christianos iniri haud permittunt, et si tamen inita fuerint, eadem retractant, sequentia esse:

a) defectus aetatis in illis, qui ad pubertatem nondum pervenerunt;

b) amentia antecedens sive quivis animi defectus, qui alterutrum contrahentium ad consensum prouti requiritur praestandum ineptum reddit;

c) error in personam coniugis redundans, e defectu consensus;

d) vis ac metus gravis, iniuste et sine consensu in matrimonium extorquendi, alicui externe illatus;

e) raptus mulieris sine illam in matrimonium ducendi durans donec libertati restitueretur¹⁾;

f) impotentia debitum coniugale praestandi, antecedens et incurabilis;

g) ligamen coniugale, usque dum perdurat²⁾;

h) votum solenne, professione monastica emissum³⁾;

i) cultus disparitas inter baptizatum et non baptizatum;

k) adulterium cum promissione matrimonii dirimit matrimonium inter personas adulterii reas;

Coniugicidium cum intentione matrimonium cum complice ineundi.

1) Cognatio α) naturalis dirimit matrimonium usque ad gradum septimum inclusive.

β) Cognatio spiritualis e baptismo proveniens impedimentum dirimens constituit in linea recta, inter baptizantem, baptizatum baptizatique parentes, inter patrilinos et filios spirituales (gradus primus): inter patrilinos atque parentes aut filios susceptorum, nec non inter patrilinorum filios ac susceptos (gradus secundus): inter patrilinorum filios ac susceptorum filios (gradus tertius)⁴⁾.

γ) Cognatio legalis ex adoptione nimirum proveniens dirimit matrimonium in linea recta usque ad quartum gradum inclusive: in linea per modum affinitatis inter adoptantem et

uxorem adoptati et inter adoptatum et uxorem adoptantis: in linea antem collateralis usque ad primum.

m) Affinitas α) classis primae dirimit matrimonium usque ad septimum gradum inclusive, scilicet inter virum et consanguineos mulieris et vice versa inter uxorem et consanguineos viri ¹⁾.

β) Affinitas classis secundae, ubi viget, neque auferri potest, scilicet inter consanguineos viri et consanguineos mulieris dirimit matrimonium usque ad gradum septimum, ita tamen, ut confusione nominum haud interveniente tum in septimo tum in sexto gradu impedimentum dirimens minime constituat ²⁾

γ) Affinitas ex copula illicita dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive.

n) Affinitas ex sponsalibus solemnibus, ubi haec obtinerent, qua impedimentum iustitiae publicae honestatis, dirimit matrimonium usque ad septimum gradum inclusive, quemadmodum et affinitatis ex matrimonio rato ast nondum consummato.

II. Ecclesia ex una parte matrimoniis illegitimis obviaret, atque ut fidelibus suis foedus coniugale quanti momenti sit ostenderet, alia vero ex parte bonum quoque societatis civilis prae oculis habens: exigit a fidelibus suis etiam aliarum formalitatum observationem, quae nomine impedimentorum matrimonium impediuntur, namque matrimonia illis neglectis impediuntur, contracta tamen valida sunt neque dissolvi possunt.

Talia requisita sunt:

1. Ut sponsalia cum alia persona non subsistant.
2. Ut nupturientes cognitione veritatum religionis tam salutis animae, quam christianae prolium educationi necessariarum imbuti sint.
3. Ut trina promulgatio tribus successivis diebus Dominicis aut festivis in ecclesia parochiali inter missarum solemnia matrimonio praemittatur.
4. Ut nuptiae tempore vetito sive sacrato haud celebrentur.
5. Ut voto simplici castitatis obstricti non sint.

Curent autem diligenter Parochi ut nupturientes sequen-

¹⁾ S. Basil. can. 87. —

vediuti cu urmatoriile documinte, si anume: a) cartea de bo-
tezu precum si atestatu despre statulu liberu a partiloru de
suntu din comune diferite, b) contractulu de bun'a invoire a
partiloru contrahenti unde acést'a se ofteadia, precum si invo-
irea parintiloru, ori a tutoriloru la ace'a casatoria, c) estrasu ma-
tricularu despre mortea conjugelui in casu de veduvia, ori deli-
beratulu forului matrimonialu competente, candu se ar' fi de-
chiaratu nulitatea casatoriei de mai inainte a ver-unei parti,
d) atestatu despre plinirea anului de jale pentru veduve, séu
documentu de dispensatiune, e) dispensatiune dela impedi-
mentulu canonicu procurata dela autoritatea basericésca, deca
subsista in adeveru unu impedimentu canonicu.

Se aiba afora de ace'a de grige, cá spre incungiurarea
neplaceriloru si spre binele prunciloru, mirii se fia liberi de
impedimente civili in câtu atinge efectele civili ale casatoriei,
seau celu pucinu se arete documentulu concesiunei capetate
dela autoritatea civila.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPU IX.

Despre casatoriile mestecate.

Baseric'a reprobéza casatoriile mestecate¹⁾, adeca casa-
toriile ce se facu intre persone catholice si necatholice, si des-
fatuesce pre fii sci dela incheierea acelor'a din cause forte
momentose, deora-ce nu se pote sperá fericire intre cei ce
diferescu in lucrulu celu mai santu, adeca in religiune²⁾ má
si partea catholica se espune pericolului de a devení indiferenta
catra religiunea sa, ori chiaru a scadé dela ace'a, má nu este
asecurata nice crescerea religiosa domestica a prunciloru.

Dreptu ace'a parochii se indatoréza a staruí cu totu ze-
lulu spre impiedecarea casatoriiloru mestecate, instruindu pre
poporu despre relele urmari a acelor'a, éra in casulu cându
pre langa tote staruintiele nu li aru succede a impededá atari
casatorii, se pretinda dela partile contrahenti, pentru cari se
poftesce dispensatiune, promisiunea si implinirea conditiuniloru
prescrise de baserica, mai cu séma despre crescerea tuturoru
copiiloru atatu de sexulu barbatescu catu si femeescu in reli-

¹⁾ Conc. Laodic. can. 10, 31; Carthag. 21. — ²⁾ S. Ambros. »Quo-

tibus documentis instructi sint, nempe a) litteris baptismalibus contrahentium et attestato de libero statu eorum, si e diversis parochiis sint, b) documento de contrahentium praestito consensu, ubi illud posceretur, quemadmodum et de consensu parentum vel tutorum, c) extracta matriculari de conjugis morte in casu viduitatis, aut deliberato competentis fori matrimonialis casu, quo nullitas prioris matrimonii alterutrius partis contrahentis pronunciata fuerit, d) attestato de peracto luctus anno viduabus praescripto, sive documento de dispensatione ab eodem obtenta, e) dispensatione impediendi canonici ab auctoritate ecclesiastica, si impedimentum canonicum revera subversetur.

Curent insuper ut ad evitandas molestias et ob prolis bonum iidem nupturientes ab impedimentis civilibus quoad civiles matrimonii effectus, quantum fieri potest, immunes sint, sin minus documentum exhibeant facultatis ab auctoritate civili obtentae.

BCU Cluj / Caput University Library Cluj

De Matrimoniis Mixtis.

Ecclesia improbat matrimonia mixta¹⁾, quare nempe inter catholicos et acatholicos contrahuntur, atque gravissimis rationibus ducta filios suos a talibus matrimoniis ineundis dehortatur, namque felicitas nulla dari potest inter illos, qui in re sanctissima, qualis est religio, ab invicem discrepant²⁾. Imo pars catholica semet periculo exponit religionem suam parvi pendendi, aut plane ab eadem deficienti, quin imo nec prolium religiosa educatio domestica in tuto collocata est.

Quamobrem Parochis iniungitur, matrimoniis mixtis impediendis strenuam operam navare, populum perniciosas eorundem sequelas docendo. Casu vero quo omni conatu adhibito talia matrimonia praecaveri haud possent, a partibus contrahentibus, pro quibus dispensatio requiritur, conditionum ab Ecclesia praescriptarum praesertim de universae prolis tam masculinae quam femininae educatione in religione catholica promissionem et adimplementum exigant. Quum autem contrahentes hisce

-----
modo potest congruere caritas, ubi discrepat fides? lib. II cap. 9 de Abrah

giunea catolica. In casu candu partile nu se-aru induplecá a pliní acesteia conditiuni, se urmedie procedur'a pretinsa de baserica¹⁾.

Cu privire la cele trei vestiri, aceste se potu face, numai se se retaca amintirea confesiunii pãrtiloru contrahente.

Carte seau atestatu inca se pote dá despre implinitele trei vestiri, in care inse nemica alt'a se nu se amintéscá, numai cá cele trei vestiri s'au implinitu, si cá nu existe alta pedeca (nefindu alt'a) fara numai pedec'a disparitatei confesiunii (cultului).

TITULULU . VI.

DESPRE CULTULU DIVINU

CAPU I.

Despre Necesitatea Cultului Divinu.

Omulu fiindu creatu si sustienutu de Domnedieu, dela densulu primesce tote binefacerile atãtu cele trupesci câtu si cele spirituali, precumu ne invetia S. Apostolu Iacobu: „*Tota darea cea buna, si totu darulu deplinu de susu este scoborindu-se dela Parintele luminilor*“²⁾.

Pentru ace'a si S. Paulu ne face atenti, se recunoscemu binefacerile lui Domnedieu, candu dice: „*Ce ai ce nu ai capetatu? era deca ai si capetatu, ce te fãlesci, cá si cum nu ai fi capetatu*“³⁾.

Recunoscerea aceast'a numai atunci va respunde in câtu-va marimei indurariloru domnedieesci, deca omulu intregu cu tote poterile sale va conlucrá spre a dá marire lui Domnedieu, carele prin gur'a profetului ni dice: „*Eu suntu Domndulu Domnedieu, acesta -mi este numele, marirea mea altuia nu o voiú dá*“⁴⁾.

Deci de ora-ce omulu constã din sufletu rationalu si din trupu impreunate intru un'a minunata legatura harmonica, acel'a datoriu este a dá multiumita lui Domnedieu, si a marturisí atêrnarea sa dela densulu, nu numai cu afectulu internu

¹⁾ Conc. IV can. 14; Instruct. 28 Iunii 1858 S. C. de Propag. Fide. —

conditionibus satisfacere recusarent, procedant cum illis ad normam praescriptorum Ecclesiae ¹⁾).

Quod trinam promulgationem attinet, haec institui potest, confessione tamen cantrahentium silentio praeterita.

De tribus promulgationibus peractis exhiberi potest libellus quoque sive attestatum, in quo nihil aliud commemoretur, nisi quod trina promulgatio facta fuerit, ac praeter impedimentum disparitatis, confessionis, nullum aliud impedimentum canonicum subversetur: (si revera tale non subversaretur).

TITULUS VI.

DE CULTU DIVINO

CAPUT I.

De Necessitate Cultus Divini.

Homo a Deo creatus et conservatus omnia beneficia tam spiritualia quam corporalia ipsi in acceptis refert, prout nos S. Jacobus Apostolus docet: „*Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum*“ ²⁾).

Idcirco S. quoque Apostolus Paulus attentos nos facit, ut Dei beneficia agnoscamus, cum dicit: „*Quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis*“ ³⁾?

Haec agnitio tunc solummodo misericordiarum divinarum magnitudini aliquantulum responderet, si totus homo cunctis suis viribus adlaboraverit, ad dandam gloriam Deo, qui per Prophetarum os sic nos alloquitur: „*Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo*“ ⁴⁾).

Propterea quum homo ex anima rationali ac corpore admirabili quodam nexu harmonico coniunctis constet, gratias Deo referre atque suam ab eodem dependentiam profiteri tenetur non solum interno animi affectu, verum etiam signis externis,

²⁾ Iac. I, 17. — ³⁾ I. Cor. IV, 7. — ⁴⁾ Is. XLII, 8.

alu animei, ci si prin semne din afara, amesuratu naturei sale, care nu e singuru rationala, ci totu odata si sensuala.

La aceast'a ne indemnă si esemplulu Domnului nostru Isusu Christosu, carele inca petrecându între omeni, a' onoratu pre Parintele seu cerescu, si 'lu a' preamaritu pre acel'a in vederea toturoru.

Nice potemu pierde din vedere, că fiindu noi cu totii membrii unuia si aceluasi corpu misticu, suutemu obligati imprumutatu a ne edifică prin cultulu esternu.

In urma chiaru folosulu celu mare spiritualu a-lu fieraru crestinu postesce deprinderea cultulu esternu, de ora-ce acest'a stîrnesce si nutresce flacar'a pietatei crestinesci¹⁾.

CAPUL II.

Despre promovarea cultulu divin publicu, si santirea serbatoriloru.

Cultulu esternu domnedicescu defiptu si prescriu de autoritatea publica basericésca se numesce: *Cultu Publicu*; éra decumva acel'a provine din indemnulu de pietate alu credintiosiloru singuratici, si sierbesce numai spre nutirea devotiunei a acelor'a, se dtce: *Cultu Privat*.

Asiediarea cultulu publicu, este dreptulu esclusivu alu autoritatei basericesci, careia concrediendu-i-se dela Domnulu depositulu credintiei revelate, precumu si alu adeveturiloru morali, totu de un'a-data i-se a datu si puterea de a prescrie modalitatea marturisirei publice²⁾ a acelei credintie, si a impune preceptele spre inducerea credintiosiloru la urmarirea adeveturiloru moralulu evangelicu, dicundu catra Apostolii sei: „*Mergeti in tota lumea, vestiti Evangeliu la tota faptur'a*“³⁾; „*invetiandu-i se pazésca tote, câte am demandatu voue*“⁴⁾.

Centrulu cultulu publicu este in sant'a Liturgia adeveratulu, propriulu si uniculu Sacrificiu alu Legei Noue, in care sub speciele pânei si a vinulu însusi Christosu in modu tainicu, se imoléza si se aduce că victima Parintelui cerescu, in semnu de recunoscerea dominiulu seu supremu preste tota faptur'a.

¹⁾ S. August. ep. 102 tom. II, pag. 279 „Nobis enim prodest colere Deum, uou ipsi Deo. Cum ergo inspirat et docet quomodo colendus sit,

naturae suae conformiter, quae non modo rationalis sed una sensitiva quoque est.

Ad id nos impellit Domini Nostri Iesu Christi quoque exemplum, qui adhuc in terris versatus Patrem suum coelestem in conspectu omnium honoravit eumque glorificavit.

Neque praetermittere possumus, nos qua unius eiusdemque corporis mystici membra, ad nosmetipsos cultu externo ad invicem aedificandos teneri.

Denique bonum quoque spirituale cuiuslibet christiani cultus externi exercitium exigit; is namque pietatis christianae flammam excitat augetque ¹⁾).

CAPUT II.

De Cultu Divino Publico promovendo et de Sanctificatione Dierum Festorum.

Cultus divinus externus a publica auctoritate Ecclesiastica determinatus ac praescriptus *Cultus Publicus* audit; si vero e singulorum fidelium pietatis impulsu originem haberet, atque devotioni solummodo eorundem augendae inserviret, *Privatus* dicitur.

Cultus publici institutio est ius exclusivum ecclesiasticae auctoritatis, cui a Domino fidei revelatae nec non veritatum moralium deposito concredito, una potestas quoque collata est, modum professionis publicae ²⁾ eiusdemque fidei determinandi, atque praecepta, quibus fideles ad veritates morales evangelicas sequendas inducantur, imponendi, dicente Domino Apostolis suis: „*Euntes in mundum universum praedicare Evangelium omni creaturae*“ ³⁾ „*docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis*“ ⁴⁾).

Centrum cultus publici est in S. Liturgia verum ac proprium illudque unicum Novae Legis Sacrificium, in quo sub speciebus panis et vini Christus ipse mystice immolatur, atque Patri coelesti tamquam victima offertur in recognitionem supremi sui domini in omnem creaturam. Quoniam igitur idem ille

---

non solum sua nulla indigentia facit, sed nostra maxima utilitate. — ²⁾ Syn. Carthag. can. 114; Syn. Loadic. can. 15, 19. — ³⁾ Marc. XVI, 15. — ⁴⁾ Matth. XXVIII, 20. —

Fiindu-cà asia dara acelasi Christosu, care s'a oferitu pre sine in modu cruntatu pre altariulu crucei, in Sant'a Liturgia se sacrifica in modu necruntatu, de ace'a prin aplicarea satisfactiunei si a meritelor consumate odata pre cruce, sacrificiulu acest'a perenalu nu este numai sacrificiu de lauda si de multiimita, ci si sacrificiu propitiatoriu pentru cei vii si pentru cei morti, care dupa traditiunea Apostoliloru trebuie se se oferésca pentru pecate, pedepse, faceri destulu si pentru alte lipse.

Modulu cum trebue se se faca servitiulu liturgicu, se cuprinde in Liturgieriu, dupa care in baseric'a nostra se destingu 3 Liturgii, anume: Liturgi'a S. Ioanu-gura-de-auru, care se face preste totu anulu afora de tempurile, pentru cari suntu prescrise cele alalte Liturgii; Liturgi'a S. Basiliu, care se face in ajunulu Nascerei Domnului si alu Botezului, deca nu cade acel'a Dominec'a ori Sambat'a (càci atunci in ajunu se tiene a S. Ioanu éra in diu'a de serbatorie se pune a S. Basiliu), la prim'a Ianuariu fiindu serbatorea S. Vasiliu, in cinci Domineci ale marelui postu, in Joi'a mare, ramai in colo in Sambat'a mare, precum si in Vinerea mare, de nu cumv'a Bun'avestire cade in diu'a ace'a, càci atunci se tiene Liturgi'a Santului Ioanu Chrisostomu. Liturgi'a S. Gregoriu asia numita a Presanctificatoru, carea se face in tote Miercurile si Vinerile marelui postu, precum si Lunea, Marti'a si Mercuria din Septeman'a cea mare ¹⁾).

De cultulu publicu dommedieescu se tienu si rogatiunile si cantàrile cari se indatinéza a se face seau inainte de S. Liturgia, seau dupa ace'a. Cá premergutorie santei Liturgii suntu: Ineratulu, Dupacinariulu, Miediunopteriulu, Manecatulu cu canonele lui, Laudele si or'a prima. Éra cá urmatorie potu fi cele alalte Ore Canonice, si Intipuitorele.

Aceste tote se cuprindu parte in Orologieriu, Psaltire si Catavasiariu, parte in cele alalte càrti choralu, cari cu privire la Dominecile anului suntu: *Octoichulu*, cu privire la laudele santiloru: *Minologionulu*, cu privire la Paresime: *Triodulu*, cu privire la septeman'a mare: *Vighierulu* (Strasnicu), si cu privire la tempulu dintre Pasci si Rosalii: *Pentecostariulu*.

¹⁾ Triod.; Syn. VI can. 42; S. Niceph. loc. cit. cap. 4. —

Christus, qui in ara Crucis cruenta se obtulit, in sacra Liturgia incruente sacrificatur, ideirco per applicationem satisfactionis et meritorum in Cruce semel consummatorum hoc perenne sacrificium non modo laudis est et gratiarum actionis, sed etiam propitiatorium pro vivis et defunctis, quod pro peccatis, poenis, satisfactionibus et aliis necessitatibus iuxta Apostolorum traditionem debet offerri.

Modus s. Liturgiam celebrandi in Liturgico continetur, ad cuius normam in Ecclesia nostra tres Liturgiae distinguuntur, nempe S. Ioannis Chrysostomi Liturgia, quae per totum annum, exceptis diebus, pro quibus reliquae Liturgiae praescriptae sunt, peragitur. S. Basilii Magni Liturgia, quae Vigiliis Nativitatis Domini et Epiphaniae adhibetur, nisi Vigiliae in diem Domini aut Sabbati inciderint (tunc namque in Vigiliis S. Ioannis Chrysostomi, die autem festo S. Basilii Magni Liturgia celebratur): insuper 1. Ianuarii qua die S. Basilio sacro, quinque Dominicis Quadragesimae, die Coenae Domini, porro die magno Sabbati, quemadmodum et die magno Veneris in Parasceve, nisi festum Annunciationis in hunc diem inciderit, illo enim casu Liturgia S. Ioannis Chrysostomi peragitur; demum S. Gregorii Liturgia praesanctificatorum dicta, quae sola omnibus Mercurii et Veneris diebus Quadragesimae, item diebus Lunae, Martis ac Mercurii in Hebdomada maiori adhiberi solet¹⁾.

Ad cultum divinum publicum spectant preces quoque ac hymni, qui vel ante S. Liturgiam vel post eandem fieri solent. S. Liturgiae praemittuntur Vesperae, Completorium (Apodipnon), Officium Mediae Noctis, Matutinum cum eiusdem Canonibus Laudes cum hora prima. Quae vero S. Liturgiam consequi solent, sunt reliquae Horae Canonicae, et Typica.

Haec omnia partim in Horologio, Psalterio et Catabaseon, partim vero in reliquis libris choralibus continentur, qui sunt: relate ad Dominicas totius anni *Octoechion*, relate ad laudes Sanctorum *Menologion*, relate ad tempus Quadragesimae *Triodion*, relate ad Hebdomadam maiorem officium Hebdomadae Passionis, demum relate ad tempus a Paschate usque ad Pentecosten *Pentecostarion*.

In sfer'a cultului publicu cadu si feliuritele binecuventari si santfiri ocasonali, precum binecuventarea apei la botezulu Domnului si la santirea caselor, processiunile la binecuventarea apei in S. serbatoare a Botezului, si la binecuventarea tiarinelor, processiunile in S. si marea Sambata demaneti'a, si la S. Inviere a Domnului, cari tote parte se cuprindu in Euchologiu, parte in cele alalte carti mai susu amintite. Tote actele aceste ale cultului divinu fiindu asiediate de auctoritatea basericésca, sinodulu pretinde dela toti preotii, cá accia, castigandu-si cunosciintele de lipsa despre prescisele tipicului, cu scumpetate se le observéze, nice se cutéze a-le stramutá, ori a-le lasá dupa placu.

Synodulu demanda intregu clerului si poporului credintiosu, cá se se abstiena in cele Sante dela ori ce comuniune cu acatolicii amesuratu Santeloru Canone.

Ce se tiene de santirea serbatoriloru, Domnedieu inca in legea vechia intre cele 10 précepte demandá poporului: „*Aduti a munte de dtu'a Sâmbetei, se-o santiesci pre ea*“¹⁾, adaugundu si sanctiunea infricosiata: „*paziti Sambat'a, cá sânta este aceast'a Domnului si voue, celu ce ó va spureá pre aceast'a, cu morte se va omorí, totu celu ce va face in dens'a lucru, va perí sufletulu aceluia dintru poporulu seu*“²⁾.

Dreptu ace'a Sinodulu basatu pre SS. Canone, precum de un'a parte reprobéza datin'a latíta in unele tienuturi, de a-si face loru-si serbatori neprescise de baserica, cum suntu joile de dupa Pasci³⁾; asia de alta parte dojeunesce in Domnulu pre toti credintiosii, cá in tote Dominecile si serbatorile legate se asculte S. Liturgia⁴⁾, precum trebue, si cá acei'a se se atraga la S. Baserica, preotii se indatorescu a-li esplicá la intielegere spiritulu si insemnatatea partíloru liturgice si a altoru functiuni sacre.

Mai incolo Sinodulu admoniéza pre credintiosi, se se re-tiena de a profaná dominecile si serbatorile cele legate, cu lucruri servile si strepitóse de campu, ori de maiestria, ori cu alergarea pre la tirguri, seau cu alte petreceri necuviose⁵⁾.

Observandu Sinodulu cu dorere, cá pre alocurea nu numai

¹⁾ Exod. XX, 8. — ²⁾ Exod. XXXI, 14. — ³⁾ Couc. Laodic. can.

Ad cultum publicum spectant variae quoque benedictiones et consecrationes occasionales, nempe benedictio aquae in Epiphania Domini, et quoties domus lustrantur, processiones ad aquae benedictionem die Epiphaniae, nec non ad benedictionem segetum, item processiones s. ac magno die Sabbati diluculo, atque die Resurrectionis Domini; quae omnia partim in Euchologio, partim in reliquis superius commemoratis libris continentur. Quum omnes hi cultus divini actus ab auctoritate ecclesiastica ordinati sint, Synodus ab omnibus Sacerdotibus postulat, ut iidem Typici prescriptorum necessariam scientiam sibi comparantes, eadem omni religione sequantur, neque pro beneplacito immutare aut omittere audeant.

Insuper Synodus universo Clero et fidei populo iniungit, ut ab omni in sacris cum acatholicis communione se se ad normam SS. Canonum abstineant.

Quod festorum sanctificationem attinet, Deus iam in Veteri Foedere inter decalogi praecepta populo mandavit: „*Memento ut diem Sabbati sanctifices*“¹⁾, tremendam quoque sanctionem apponens: „*Custodite Sabbatum meum, sanctum est enim vobis, qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui*“²⁾.

Quamobrem Synodus SS. Canonibus innixa quemadmodum una ex parte improbat consuetudinem, quae in nonnullis locis inolevit, dies festos ab Ecclesia haud praeceptos agendi, prouti sunt feriae quintae post Pascha³⁾; ita ex alia parte omnes fideles in Domino obsecrat, ut omnibus diebus Dominicis ac festivis de praecepto S. Liturgiae, prouti debent, intersint⁴⁾, atque ut ii ad S. Ecclesiam alliciantur, sacerdotibus iniungitur, spiritum ac momentum partium S. Liturgiae aliarumque sacramentorum ad populi captum explanare.

Porro Synodus monet fideles, ut dies dominicos ac festa de praecepto operibus servilibus ac strepitosis agriculturae vel opificii, aut confluxu ad nundinas, sive aliis inhonestis oblectamentis profanare abstineant⁵⁾.

Quum Synodus maximo dolore adverterit, quod nonnullis in

29; S. Niceph. can. 4. — 4) Syn. Gangr. can. 5, 20; Conc. Sardic. can. 11; Conc. VI, can. 80. — 5) Conc. Laodic. can. 29.

nu se santiescu serbatorile dupa prescisele Basericeii, ci tocmai in dfilele acelea multi crestini se dau spre betfa, spre jocuri ¹⁾, si desfatari rusinoase, este silitu a dechiará cu S. Ioanu Chrysostomu, cá aceast'a nu insemnéza a onorá serbatoarea lui Domnedieu ci a o intiná ²⁾, pentru ace'a se se ferésca credintiosii, cá nu cumvá potendu-se díce despre ei cuvintele Domnului: „*Urítam, lapedatam serbatorile vostre, si nu voiu mirosí între adunarile vostre*“ ³⁾, se traga asupra-si mani'a si blasphemulu lui Domnedieu, dupa cum amenintia insusi la Profetulu Isaia Capu LX, v. 12: „*Cá poporele si imperatii, cari nu voru sierbí tie, voru perí, si gintile cu pustiire se voru pustiú*“.

CAPU III.

Despre promovarea cultului divin domesticu seau pietatea domestica.

Cultulu divinuu privatuu, provenitoriu din sentiulu de pietate alu credintiosiloru, se promovéza in modu deosebitu prin infientiarea Oratoriiloru aflatorie in launtruulu caseloru private ⁴⁾. In Oratoriile aceste, pre cari le va fi visitatu si binecuventatu Episcopulu, se pote celebrá si S. Liturgia pentru caseni ⁵⁾ inse cu aprobarea Episcopului, carele nu asia usioru si nice fora de cauza grea nu dá concessiune decâtu cu ace'a conditiune, cá in serbatorile cele mari se nu se faca in densele S. Liturgia, ci casenii se fie datori a merge la baseric'a parochiala atátu spre ascultarea cuventulu lui Domnedieu ⁶⁾, cátu si spre primirea SS. Sacramente ⁷⁾, si spre edificarea poporeniloru celoru alalti.

Dupa-ce numai forte pucini credintiosi suntu in stare a intemeiá astufeliu de oratorii private, pentru sustienerea pietatei crestine preotii se indatorescu a staruí cu totu adinsulu, cá locuinti'a fia-carui crestinu se fia cá si un'a casa de rogatiune, delaturandu din ea ori ce icone spurcate ⁸⁾, si substituindu in locul acelor'a icone biblice, ori de a le santiloru. Pentru ace'a Preotii se invetie pre poporeni seii, cá aceia tote lucrurile loru mai insemnate se le incépa prin chiamarea ajutoriulu divinuu, si se le indrepteze spre marirea lui Domnedieu, dupa

¹⁾ Conc. Carthag. can. 60. — ²⁾ S. Chrysost. serm. 8 de Resurrect. :

locis festa ab Ecclesia praescripta non solum non sanctificantur, verum plures Christianorum vel in illis diebus ebrietati, ludis ¹⁾ ac delectationibus pudendis indulgent: cum S. Ioanne Chrysostomo declarare cogitur, quod hoc non significet festivitatem Dei colere, sed inquinare ²⁾. Idcirco caveant fideles, ne forte cum ad illos directa dici possent Domini verba: „*Odi et proieci festivitates vestras et non capiam odorem coetuum vestrorum*“ ³⁾: Dei iram et maledictionem in se provocent, prout ipse per Prophetam Isaiam Cap. LX, v. 12 minuitur: „*Gens enim et regnum, quod non servierit tibi, peribit, et gentes solitudine vastabuntur*“.

CAPUT III.

De Cultu Divino Domestico sive Pietate domestica promovenda.

Cultus divinus privatus e fidelium pietatis sensu ortus speciali modo erectione Oratoriorum, quae intra domos privatas sunt ⁴⁾, promovetur. In his autem oratoriis, quae Episcopus visitaverit et benedixerit, S. quoque Liturgia pro domesticis ⁵⁾ celebrari potest approbante eodem Episcopo, qui hanc facultatem non ita facile nec sine magna causa nunquam nisi ea sub conditione concedat, ut in praecipuis festis S. Liturgia in iisdem haud peragatur, verum domui addicti tum verbum Dei audiendi ⁶⁾ atque SS. Sacramentorum suscipiendorum ⁷⁾ fine, tum ad alios fideles aedificandos parochialem ecclesiam adire teneantur.

Quum autem fidelium paucissimi privata eiusmodi oratoria erigere valeant, Sacerdotes ad pietatem christianam alendam serio satagere studeant, ut Christianorum domus sint totidem orationis domus, imaginibus obscenis ⁸⁾ ab iisdem remotis, atque biblicis vel sanctorum imaginibus in earumdem locum suffectis. Propterea Sacerdotes erudiant fideles, ut iidem omnes suos maioris momenti actus divino implorato auxilio adgrediantur, atque ad Dei gloriam dirigant, S. Paulo docente: „*Sive*

»Non est hoc festivitatem Dei colere, sed inquinare«. — ²⁾ Amos V, 21. —
⁴⁾ Conc. VI, can. 31. — ⁵⁾ Conc. VI can. 31, 59. — ⁶⁾ Can. Apost. 58. —
⁷⁾ Conc. VI can. 59. — ⁸⁾ Conc. VI, can. 100. —

dfs'a S. Apostolu Paulu: „*Ori de mancati, ori de beti, ori altu ceva de faceti, tote spre marirea lui Domnedieu se le faceti*¹⁾, precum si se le finésca cu tota diliginti'a si laboriositatea „*rescumperandu tempulu, cà dîlele rele suntu*“²⁾).

Mai incolo preotii se porte grige, cá parintii de familia impreuna cu casenii loru se dica rogatiunile demaneti'a³⁾ si ser'a inainte de a merge la culcatu, dupa cum dice Psalmistulu: „*Sér'a si demanéti'a si la amédiadi spunevoiu si voiu vestí si rá audí versulu meu*“⁴⁾, asemenea si de câte ori -si restauréza cu mancare si beutura poterile trupesci, precum faceau crestinii cei de antaniu, despre cari dice Tertulianu „*Non prius discumbitur quam oratio ad Deum praegustetur, editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est utile, ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse, ... aequae oratio convivium dirimit*“⁵⁾).

In urma parochii se indemne pre poporenii sei a invetiá de tempuriu pre pruncii loru rogatiunile si fric'a Domnului⁶⁾, si a-i tramite regulatu la scola. Asemenea se pazesca cá sierbitorii se petreca viétia crestinésca, de ora-ce: „*Cine nu porta grigia de ai sei, si mai virtosu de cei de ai casei sale, de credintia se-a' lapedatu, si mai reu este de cátu celu necredintiosu*“⁷⁾).

CAPU IV.

Despre promovarea cantului basericescu.

Inca in Testamentulu vechiu fura intrebuintiate cantarile spre a dá marire lui Domnedieu⁸⁾, cu atátu mai virtosu in legea noua cantarile sacre forméza parte insemnata diu cultulu divin.

Crestinii inca dela inceputu aveau datina de a cantá innuri in onorea Domnului nostru Isusu Christosu⁹⁾. De unde si Baseric'a nostra din vechime a' adoptatu la cultulu divin multime de cantári insuflatorie de pietate, cari prin religiosopoetic'a loru frumsétia inaltia anim'a credintiosiloru la cele ceresci.

Dreptu ace'a Baseric'a se a' ingrigitu, cá pentru gravitatea si cuveninti'a cantariloru sacre, in baserica numai persone anumite se pota cantá¹⁰⁾, ci si acestia nu in continuu, ci in-

1) I Cor. X, 31. — 2) Ephes. V, 16. — 3) Ps. V, 3 »Domine mane exaudies vocem meam, mane adstabo tibi et videbo«. — 4) Ps. LIV, 19. - -

*ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud qui facitis: omnia in gloriam Dei facite*¹⁾, prouti et omni diligentia ac industria terminent „*redimentes tempus, quoniam dies mali sunt*“²⁾.

Porro Sacerdotes curam habeant, ut patresfamilias una cum domesticis eorum mane³⁾ ac vespere antequam cubitum irent, preces recitent, iuxta Psalmistae effatum: „*Vespere et mane, et meridie narrabo et annuntiabo: et exaudiet vocem meam*“⁴⁾, pariter quotiescumque vires corporis cibo ac potu reficerent, ad exemplum primorum Christianorum, de quibus Tertullianus ait: „*Non prius discumbitur, quam oratio ad Deum praegustetur, editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est utile, ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse . . . . aequae orationis convivium dirimit*“⁵⁾.

Tandem Parochi patresfamilias proles suas mature preces ac timorem Domini docere⁶⁾, easque constanter ad scholam mittere impellant. Insuper curent, ut famuli eorum vitam ducant christianam, namque: „*Si quis suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior*“⁷⁾.

CAPUT IV.

De Cantu Ecclesiastico promovendo.

Jam in Veteri Foedere hymni ad gloriam Deo dandam adhibebantur⁸⁾, tanto magis in Novo Foedere sacri hymni cultus divini peculiarem efficiunt partem.

Christiani vel ab initio in honorem Domini Nostri Iesu Christi hymnos canere consueverant⁹⁾. Unde Ecclesia quoque nostra inde ab antiquissimis temporibus cultui divino plures hymnos pietatem spirantes consecravit, qui religioso-poëtica sua pulchritudine animos fidelium ad coelestia elevant.

Quamobrem Ecclesia gravitatis ac convenientiae Sacrorum Canticorum gratia providit, ut in Ecclesia solummodo personis ad id destinatis psallere liceat¹⁰⁾, iis quoque non in continuo,

¹⁾ Apologet. cap. 26. — ²⁾ Conc. Gangrens. can. 15. — ³⁾ I Tim. V, 8. — ⁴⁾ Exod. XV et Psalmi. — ⁵⁾ Plinii. ep 95 ad Traianum. — ⁶⁾ Conc. Laodic. can. 15; Conc. VII can. 14. —

trerumpendu cantarile cu cetiri si rogatiuni¹⁾. Mai incolo cantorii dupa prescristul SS. Canone cu multa luare aminte se cante, nice se intrebuintieze strigări necuvenintioase, nice se silésca firea spre răenire²⁾, éra instrumente musicesci nice de cum se nu bage in Baserica³⁾.

Sinodulu avendu in vedere insemnetatea cea mare a cantariloru in Baseric'a nostra recomanda cu totu adinsulu, cá la institutiunea atátu a clerului tineru, cátu si a docentiloru si a cantoriloru, deschilinita grigia se se puna spre propunerea corespundietorie a cantariloru basericesci, nice se se admita la primirea s. ordu fára cunoscintia relativu indestulitoria; éra la oficiile de cantori si docenti fára cunoscintia deplina a cantariloru basericesci.

Inse spre usiorarea invetiarei cantariloru sacre si spre introducerea si conservarea uniformitateri in acele, Sinodulu decide, cá potendu fi se se compuna in note musicali cele 8 versuri cu variatiunile loru, introducunde la tote institutetele de invetiamentu din aceast'a Provincia basericesca.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPU V.

Despre promovarea scientiei ritului si a tipicului basericescu.

Baseric'a ingrighita de regularitatea si maiestatea cultului divinu, introducundu si stabilindu ceremonii apte spre a sterni pietatea credintiosiloru, a dispusu, cá acele se se implinésca in ordu sistematicu; acestu ordu a nu-lu observá nu se pote fara de scaderea cultului divinu, si vatamarea autoritateri basericesci. Dreptu ace'a Sinodulu inculcandu iuca un'a data studiarea diligenta si observarea esacta a prescristeloru tipicului, toturoru preotiloru si cantoriloru pusi in servitiulu divinu, pentru venitoriu decide, cá prin barbati pricepetori se se compuna unu opu sistematicu, in carele se se deduca cu precisiune modalitatea implinirei functiuniloru nu numai celoru Archieresci cuprinse in Archieraticonu, si a celoru Preotiesci cuprinse in Liturgierin si in Euchologiu, ci si a servitiului choralu cuprinsu in cele alalte cărti basericesci.

1) Conc. Laodic. can. 17. — 2) Conc. VI can. 75. —

ast hymnos lectionibus ac precibus variantibus¹⁾. Porro cautores in sensu SS. Canonum magna attentione psalmodias Deo offerant, ac inordinatis vociferationibus haud utantur, neque naturam ad clamorem urgeant²⁾, instrumenta vero musica nullo modo in Ecclesiae usum adsciscant³⁾.

Synodus magnum in Ecclesia nostra canticorum momentum prae oculis habens, de industria commendat, peculiarem in instituendo tam Clero iuniori quam ludimagistri ac cantoribus curam habere, ut cantus ecclesiastici modo fini correspondente tradantur, neque ad ordines sacros suscipiendos absque eorundem cognitione relative sufficienti admittantur, ad officia vero cantorum ac ludimagistorum absque cantuum ecclesiasticorum perfecta cognitione haud suscipiantur.

Ad studium autem sacrorum cantuum facilius reddendum, atque ad eorundem uniformitatem introducendam et conservandam Synodus decernit, ut octo toni cum variantibus suis in quantum fieri potest in notas referantur musicas, in omnia huiusce Provinciae litteraria instituta introducendas.

CAPUT V.

De Ritus ac Typici Ecclesiastici scientia promovenda.

Ecclesia de cultus divini ordine ac maiestate sollicita caerimonias pietati fidelium excitandae accomodatas introducendo ac stabiliendo praecipit, easdem ad ordinem exigi systematicum; ut autem hic ordo non observetur, fieri haud potest absque cultus divini detrimento et auctoritatis ecclesiasticae laesione. Synodus itaque Presbyteris ac Cantoribus in servitio divino constitutis adhuc semel Typici praescriptorum diligens studium ac exactam observationem inculpano, pro futuro decernit, ut per viros rei peritos opus systematicum elucubretur, quo praecise modus peragendarum functionum deducatur, et quidem non solum Pontificalium in Archieratico contentarum, atque Sacerdotalium in Liturgico ac Euchologio comprehensarum, verum choralis quoque servitii in reliquis libris ecclesiasticis complexi.

³⁾ Conc. VI can. 75 ad calcem. —

Acestu Opu ritualu esaminandu de Sinodulu Provincialu venitoriu si aprobandu de Scaunulu Apostolicu se se propuna in modu atâtu theoreticu, câtu si practiculu la tote institutetele theologice si pedagogice din aceast'a Provincia. Totu odata Sinodulu recomanda Ordinariateloru, cá restaurandu, unde ne-aperatu sar' recere, scólele cantoralu pre alocurea, si mai virtosu in monastirile rurale in diecesele loru, se se ingrigésca de acurat'a si deplin'a instruire a candidatiloru de cantori in cunoscinti'a atâtu a cantariloru basericesci câtu si a tipiculu.

CAPU VI.

Despre revederea si edarea cartiloru basericesci si de rogatiuni.

Baseric'a fiendu pusa de Domnulu nostru Isusu Christosu, cá se vigeze preste integritatea credintiei, si preste santiani'a cultulu, dela inceputu se-a ingrigitu, cá numai cârti aprobate de dens'a se se intrebuintieze la cultulu divinulu¹⁾, ori se sierbésca spre nutrire a pietatei private a credintiosiloru²⁾. Dreptu ace'a Sinodulu nice decum nu pote incuvenintia, cá in basericele acestei Provincie se se introduca, ori se se intrebuintieze alte cârti, decâtu cele aprobate de Ordinariatele greco-catholice.

Inse fiendu dejá in mare parte esbaurite editiunile cartiloru basericesci ritualu si choralu este din tipograf'ia archidiecesana, Sinodulu dechiara necessitate a se se edá successive, amesuratu lipsei, ce se-ar' aretá, tote cartile basericesci. Aceasi necessitate se recunosce si pentru retiparirea versiunei romane aprobate a Santei Scripture.

Spre a se poté respunde cu efectulu mai indestulitoriu lipsei urgente, Sinodulu se afla indemnatu a esmite un'a comisiune permanenta de barbati de specialitate, carea avendu spre dispunere atatu testulu originalu, câtu si versiunile mai insemnate a-le Santei Scripturi, si a-le cartiloru basericesci cuprinse in editiunile mai corecte, se prelucre un'a editiune noua a acelorlu carti, tiparinde cu litere latine, si in stilulu corespundictoriulu statulu de perfectiune, la care a ajunsu limb'a romanésca.

Cartile prin aceast'a comisiune cu aprobarea Scaunulu

---

¹⁾ Conc. VI, can. 63. —

Hocce opus rituale per proximam Synodum Provinciale[m] examinandum et ab Apostolica Sede approbandum in omnibus huiusce Provinciae Institutis Theologicis ac Paedagogicis modo tam theoretico quam practico tradatur. Insuper Synodus Ordinariatibus commendat, scholis cantoralibus per nonnulla locorum, ubi necessario requirerentur, ac potissimum in ruralibus Dioeceseon Monasteriis, restauratis sedulam curam gerere, ut ad cantorum officia Candidati perfecta atque exacta tum cantuum ecclesiasticorum quum Typici cognitione imbuantur.

CAPUT VI.

De Ecclesiasticis ac Precationum Libris revidendis et edendis.

Quum Ecclesia a Domino Nostro Iesu Christo ad fidei integritati ac cultus sanctitati invigilandum constituta sit, inde ab initio in curis habuit, ut ad cultum divinum¹⁾ solummodo libri ab ipsa admissi adhibeantur, atque fidelium pietati privatae alendae inserviant²⁾. Itaque Synodus nullo modo probare potest, ut in huius Provinciae Ecclesiis alii quam ab Ordinariatibus graeco-catholicis recensiti libri introducantur atque in usu sint.

Quoniam autem librorum ecclesiasticorum ritualium nec non choralium editiones typis archidioecesanis vulgatae, magna ex parte iam distractae sint, Synodus necessitatem agnoscit, omnes libros ecclesiasticos, pro indigentia occurrente, successive edendi. Eadem quoque necessitas agnoscitur quoad romanicam S. Scripturae versionem approbatam denuo typis cudendam.

Ut vero urgenti necessitati efficacius respondere valeat, Synodus virorum peritorum commissionem constituere adigitur, quae tum textum originale[m], quum praecipuas Sacrae Scripturae necnon librorum ecclesiasticorum versiones in emendationibus editionibus contentas prae manibus habens novam illorum librorum editionem, characteribus latinis, atque stylo perfectionis statui, quem romanicum idioma attigit, correspondenti elucubret.

Synodus praecipit libros per hanc commissionem Aposto-

²⁾ Can. Apost. 59. S. Athanasius can. 2. —

Apostolicu edande, Sinodulu dispune a se primí si intrebuințiá la tote basericele Provinciiei acesteia. In privinți'a locului de tiparire se se cointieléga Ordinariatele respective.

Éra cá tipografi'a archidiecezana se fia in stare a subministrá cartile necesarie, atatu dupa cantitatea loru, cátu si dupa calitate alésa, Sinodulu recunosce necesitatea reorganizarii tipografiei archidiecezane din temelía procurandu-se pre sém'a aceleia téscu veloce (Schnell-Pressé), si litere de tota speci'a, precum si alte recuisite spre edarea neteda si cátu se pote de eleganta a aceluorú cãrti.

In cátu pentru promovarea pietatei private, Ordinariatulu Metropolitanu se insarcinóza a se ingrigí, cá in ace'a tipografia se se edée si cãrti de rogatiune acomodate pentru diversele staturi a-le crediutiosiloru.

CAPU VII.

Despre edarea Foieloru basericesci.

Fiendu-cá in timpurile nostre se facu incercari la tote poporele de cev'a cultura, de a influințiá asupr'a opiniunii publice in diverse directiuni, prin folioritele produse de pressa, si dupa-ce chiaru si la Romani esista si infloresce literatur'a jurnalistica, Baseric'a nostra inca nu pote remané indiferenta facia cu aceast'a misicãre generala. Dreptu ace'a cá de un'a parte se se dée ocaziune la lamurirea intrebariloru publico-basericesci curente, éra de alta parte se se intinda clerului si docentiloru mediulocu usioru de a se perfectioná in scientie theologice si pedagogice, Sinodulu afla cu cale a dispune infientiarea a loru doue Foi basericesci periodice, contielegéudu-se tote Ordinariatele despre acele, dintre cari un'a se fia septemana, in care se se incunoscintieze publiculu despre starea actuala a Provinciiei basericesci in tote privințiile, si se se debata in dens'a intrebarile ocurente. Cea alalta edanda in publicatiuni lunare in brosiure, cu conlucrarea unei iusottri de barbati de specialitate, se cuprinda dissertatiuni theologice de tota plas'a, mai virtosu cu referințiia la istori'a si legislatiunea Basericeei nostre greco-catolice, apoi si debaterrea cestiuniloru pedagogice cu privire la cercustarile nostre cuprin-

lica Sede approbante edendos ab omnibus huiusce Provinciae Ecclesiis suscipi, adhiberique. Quoad locum, quo libri imprimantur, Ordinariatus concernentes mutua inter se ineant consilia.

Quo autem officina quoque archidioecesana libros necessarios tam respectu quantitatis quam respectu qualitatis selectae suppeditare valeat, Synodus Typographiae archidioecesanae funditus renovandae necessitatem perspicit, prelum nempe velox, characteres cuiuscumque speciei, nec non alia requisita ad nitidam ac quo elegantiores illorum librorum editionem comparanda.

Quod fidelium privatam pietatem promovendam attinet, Ordinariatus Metropolitanus curae committitur, ut in eadem officina precationum quoque libri diversis fidelium conditionibus accomodati edantur.

CAPUT VII.

De Ephemeridibus Ecclesiasticis edendis.

Quoniam nostra aetate apud omnes alicuius culturae gentes tentamina fiant, multifariis preli productis opinionem publicam variis sub respectibus moderandi, et quum vel apud nos Romanos ephemeridum litteratura vigeat ac floreat, nec Ecclesia nostra quoad hunc generalem nisum indifferentem se habere potest. Ut itaque ex una parte quaestionum publico-ecclesiasticarum currentium explanationi locus daretur, ex altera vero parte Clero ac ludimagistris medium expeditum semet in scientiis theologicis ac paedagogicis excolendi suppeditaretur, Synodus necessarium esse ducit duas periodicas ephemerides ecclesiasticas mutuo Ordinariatum consensu suscitare, quarum una singulis hebdomadibus prodeat, qua status actualis Provinciae ecclesiasticae sub omnibus respectibus ad cunctorum notitiam perferatur, atque occurrentes quaestiones in ipsa discutiantur. Altera vero virorum doctorum cooperatione in singulos menses fasciculis edenda, dissertationes theologicas omnis generis, potissimum autem historiam atque legislationem Ecclesiae nostrae graeco-catholicae respicientes, praeterea quaestionum quoque paedagogicarum disceptationes, adiuncta nostra attinentes, insu-

diendu totu un'a data incunosciatierea si censurarea productelor literarie ivinde.

Pentru assecurarea esistintiei si infloririi acestoru foi basericesci Sinodulu dispune, cá acele se ésc la lumina la Scaunulu metropolitanu, éra Ordinariatele se mediulocéscá prenumerare la acelea foi, pentru archivulu si bibliotec'a fia-carei parochie din diecesele lor unde va fi potintia, numai astu-feliu potendu-se sperá esirea acelor'a pre langa unu pretiu moderatu.

CAPU VIII.

Despre Posturi.

Postulu este continere dela tote mancarile, ori numai dela unele in dílele si tempurile prescrise de Baserica.

Scopulu salutariu, pentru care se au introdusu in Baserica posturile, a' fostu mai alesu: *espiarea pecuteloru, infrénarea sburdariloru trupesci, pregatirea crestiniiloru la serbatorile celea mari, precum si la primirea S. Eucharistie, si din votu.*

Postulu indatinatu inca in legea vechia¹⁾ ni-lu a recomendatu insusi Domnulu nostru Isusu Christosu cu esemplulu si cu cuventulu seu²⁾.

Asemenea si SS. Apostoli au postitu de câte-ori invocáu ajutoriulu specialu alu Spiritului Santu³⁾, dandu si precepte, prin cari oprescu unele mancári⁴⁾.

Acést'a continere dela mancari se distinge in ajunu si in postu.

Sub nume de ajunu in baseric'a nostra se intielege mancarea de bucate de postu numai un'a data in dí. Atari díle de ajunu suntu tote dílele postului mare⁵⁾, afara de sambete si domineci, si afora de serbatoarea Buneivestiri, de cumv'a nu ar' cadé ace'a pre vinerea patimeloru seau sambat'a mare, cari inca suntu díle de ajunu⁶⁾. — Mai incolo pre dílele nascerei Domnului si a botezului, decumv'a nu ar' cadé acele Sambat'a ori Dominec'a⁷⁾ — precum si díu'a S. Cruce (in 14 Septembre⁸⁾

¹⁾ Exod. XXIV, 18; XXXIV. 28; Deuteron. IX, 9, 18. — ²⁾ Luc. V, 33; Matth. XVIII, 20 et IV, 2. — ³⁾ Act. Ap. XIII, 2 et XIV, 22. — ⁴⁾ Act. Ap. XV, 29. — ⁵⁾ Can. Apost. 69. — ⁶⁾ Can. Apost. 66. — ⁷⁾ S. Nice-

per occurrentium productorum litteralium publicationem ac re-
censionem contineat.

Ut harum ephemeridum ecclesiasticarum existentia in tuto collocaretur, atque illae in diem laetiora capiant incrementa, Synodus praecipit, ut eaedem penes Sedem metropolitanam in lucem prodeant, Ordinariatus vero efficiant, ut praedictae ephemerides pro archivis ac bibliothecis singularum parochiarum Dioecesium suarum pro posse procurentur, namque sic solummodo sperare licet fore, ut pretio moderato publica luce donentur.

CAPUT VIII.

De Ieiuniis.

Ieiunium est abstinentia ab omnibus vel ab aliquibus tantum cibis, diebus aut temporibus ab Ecclesia statutis.

Finis praecipuus, ob quem ieiunia in Ecclesia introducta sunt, erant: *peccatorum expiatio, voluptatum carnalium refrenatio, Christianorum ad maiores festivitates colendas, atque ad S. Eucharistiae dignam susceptionem praeparatio, nec non voti adimplementum.*

Ieiunium iam in Veteri Foedere vigens ¹⁾ ipse Dominus Noster Iesus Christus exemplo ac verbo suo nobis commendavit ²⁾.

Ipsi SS. Apostoli quoties speciale Spiritus Sancti auxilium invocabant ³⁾, ieiunarunt, praecepta quoque dantes, quibus nonnullos cibos interdiciunt ⁴⁾.

Isthaec a cibis continentia in ieiunium atque abstinentiam distinguitur.

Nomine ieiunii in Ecclesia nostra venit unica per diem ciborum ab Ecclesia admissorum comestio. Huiusmodi ieiunii dies sunt omnes dies Quadragesimae ⁵⁾, exceptis Sabbatis et diebus Dominicis, nec non festo Annuntiationis, nisi hoc in feriam sextam vel Sabbatum Hebdomadae maioris, quibus etiam ieiunandum est, inciderit ⁶⁾. — Item vigiliae nativitatis Domini ac Epiphaniae, nisi hae in Sabbatum aut diem Dominicam inciderint ⁷⁾ — nec non festum Exaltationis S. Crucis (14 Septembris ⁸⁾

phorus cap. 75 in Typico. — ⁸⁾ Anastas. Sinaitae cap. 8 ap. Em. Pitra tom. II. pag. 279. —

si taiarea capului S. Ioanu botezatoriulu (in 29 Augustu), asemenea si Mercurile si Vinerile de preste totu anulu ¹⁾, afora de casurile candu se ar' intemplá in dílele acestea serbatore imperatésca, si de a-le Preacuratei, seau de ar' fí hârti, precum dela nascerea pâna la botezulu Domnului, si in ce'a a brândiei, in septeman'a cea luminata a Pasciloru, si in septeman'a S. Rusalii.

Asemene s'a indatinatu Baseric'a a observá abstinencia si in postulu nascerei Domnului (dela 15 Novembre pâna la 25 Decembre) mai incolo postulu SS. Apostoli Petru si Paulu (din Lunea de dupa Dominec'a tuturoru santiloru pâna la San-Petru) si in urma postulu Santa-Mariei, (dela 1 Augustu pâna in 15 Augustu).

Acestea trei posturi introduse mai antaiu in manastiri ²⁾, din pietate fura adoptate si de credintiosi, pâna ce in urma prin datina indelungata se fécera lege in baseric'a nostra.

Posturile susu memorate obléga pre toti credintiosii, ce au usulu ratiunei, (si suntu sanatosi ³⁾), nice se afla in ver o necesitate grea.

Pentru ace'a Sinodulu admonéza pre toti preotii, de orice gradu, se pazésca cu conscientiositate tote posturile, ⁴⁾ premergundu cu esemplu bunu atâtu densii câtu si casenii loru, éra pre poporu se-lu invetie, cà nu este iertatu a frange postulu fâra dispensatiune dela autoritatea basericésca competenta.

Mai alesu cu ocasiunea publicarei posturiloru se inculece poporeniloru observarea acelor'a — invetiandu-i totu una data, cà postulu numai atunci va fí placutu inaintea lui Domnedieu, deca cu acel'a se voru impreună rogatiuni si fapte bune, cà precum díce S. Basiliu: *„Folosulu postului se nu se mèsure cu singur'a abstinencia dela mancari: pentru-cà adeveratulu postu este a fí strainu de tote foradelegile. Desléga tota legatur'a foradelegei, ierta deapropelui nedreptatea si lasa-i datori'a: se nu postesci spre pâri si certe; carne nu manci, inse pre fratele teu lu manci. De vinu te contenesci, ci de a face nedreptâti nu incetezi. Vai celoru ce suntu beti nu de vinu: mani'a este beti'a*

¹⁾ Can. Ap. 69; Petrus Alex. can. 15. — ²⁾ Vid. Sam. Klein dissert.

et Decollationis S. Ioannis Baptistae (29 Augusti), — item totius anni feriae quartae ac sextae¹⁾, exceptis casibus, quibus festa Dominica ac Beatissimae Virginis in has dies inciderent, vel Arziburum obtineret, prout a Nativitate Domini usque ad Epiphaniam in hebdomade tyrophagii, nec non in hebdomade prima post festum Resurrectionis Dominicae (Diacanesimi), atque in hebdomade Pentecostes.

Pariter abstinentiam sequi consueverat Ecclesia in sic dictis ieiuniis Nativitatis Domini (a 15 Novembris usque ad 25 Decembris); — SS. Apostolorum Petri ac Pauli (a feria secunda post Dominicam omnium Sanctorum usque ad festum Principum Apostolorum), nec non Beatissimae Virginis (a 1 Augusti usque ad 15 eiusdem mensis).

Tria haec ieiunia in monasteriis primum observari solita²⁾, e pietate a fidelibus quoque recepta fuere, donec tandem longaeva consuetudine in Ecclesia nostra vim legis consequuta sunt.

Ieiunia superius commemorata omnes fideles usu rationis pollentes, bona valetudine gaudentes³⁾, atque in gravi quadam necessitate haud versantes obligant.

Propterea Synodus omnes cuiuscumque gradus Sacerdotes hortatur, ut tam ipsi quam eorum domestici bono exemplo prae-lucentes, omnia ieiunia religiose servent⁴⁾, — populum vero doceant, absque dispensatione a competente ecclesiastica auctoritate concessa, ieiunium frangere haud licere.

Praesertim vero tempore publicationis ieiuniorum, eorum observationem fidelibus inculcent, eosque simul doceant, ieiunium tum solummodo Deo gratum esse, si eidem preces ac bona opera iungantur, — nam quemadmodum S. Basilius dicit: *„ieiunii utilitas sola ciborum abstinentia haud metienda est: verum enim ieiunium est, ab omnibus vitiis esse alienum, solve omne vinculum iniquitatis, condona iniuriam proximo, ac debitum dimitte. Noli ad lites et contentiones ieiunare. Carnes non edis, at interim devoras fratrem tuum. Vino abstines, at interim ab iniuriis tibi non temperas. Vae his, qui ebrii sunt non a*

---

de ieiuniis Graeco-orientalis Eecl. pag. 64. — ³⁾ Can. Ap. 69; Conc. Laodic. can. 50; Timoth. Alexandr. quaest. 10. — ⁴⁾ Conc. Gangr. can. 19. —

mentiei, care nu mai pucinu decâtu vinulu lipsesce pre ace'a de întieptiune ¹⁾.

CAPU IX.

Despre stêrpirea abuzurilor de Blâstemi, Injuraturi si Superstitiuni.

Blâstemulu seau injuratur'a este vorbire ocaritoria de Domnedieu, fie ace'a indreptata immediatu contr'a majestătei divine, ori mediulocitu, adeca contr'a diseloru si fapteloru lui Domnedieu contr'a Santiloru sei etc.

Blastemulu seau injuratur'a este pecatulu celu mai infioratoriu, pentru-că prin acel'a deosebitu se vatema majestătea lui Domnedieu, Facatoriulu si Domnulu toturoru. Că-ci ce pote aretă mai mare selbatecia a animei? si lips'a de orice sentiementu religiosu, decatu a batjocori pre insusi Domnedieu. Pentru acea Domnedieu a opritu pecatulu acest'a cu pedepse ingrozitorie: „*Scote afara de tabara pre celu ce a blastematu, toti cei ce 'lu au auditu, se puna man'a pre capulu lui, si se-lu ucida cu petrii tota adunarea*“ ²⁾. Asemenea si S. Apostolu Paulu ni face cunoscutu, că nice ocaritorii imperati'a lui Domnedieu nu voru mosteni ³⁾. Era S. Baserica in canonele ei ⁴⁾, si Imperatii crestini in legile sale dictéza pedepse aspre asupr'a injuratoriloru.

Pentru ace'a Sinodulu nu pote din destulu a dojeni pre totu clerulu acestei Provincie, că recugetandu greutatea calamitatiloru publice, cu cari Domnedieu pedepsesce poporele date acestui vitiu, nu numai densii se se ferésca de totu feliulu de sudălni, ci din tote poterile sale se lucre spre impiedecarea latirei acestui moravu uritu: dreptu ace'a se invetie pre poporu atatu privatu catu si publicu, a se lasă de pecatulu acest'a, ferinduse de totu feliulu de injuraturi.

Superstitiunea este unu vitiu, prin care se dà cultu ddiescu, cui nu-i se cuvine, ori lui Domnedieu inse in modu necuvințiosu. — Astufeliu este superstitiosu a observă in Legea Noua ceremoniile V. Testamentu, cari intipuiău venirea Domnului nostru Isusu Christosu, si prin urmare acum dupa venirea factica a Aceluia nu mai au locu, că-ci prin ace'a se ar' aretă, că si cum inca nu ar' fi venitu.

¹⁾ Homilia I. de ieunio. — ²⁾ Levit. XXIV, 14, — ³⁾ I. Cor. VI,

*vino; ira mentis est temulentia, eam a prudentia non minus excutiens, quam vinum*¹⁾.

CAPUT IX.

De abusibus Blasphemiarum, Imprecationum ac Superstitionum extirpandis.

Blasphemia est locutio Deo iniuriosa, sive eadem immediate in majestatem divinam, sive mediate, nimirum in Dei dicta aut gesta, in Eius Sanctos aut res sacras dirigatur.

Blasphemia est peccatum horrendum, namque illa majestas Dei, omnium Creatoris ac Domini offenditur. Quid enim animus tam ferum ac quibusvis pietatis sensibus exutum prodere possit, quam Deum ipsum contumelia afficere? Propterea Deus hoc peccatum horribiles poenas decernendo prohibuit: *Educ blasphemum extra castra, ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, et lapidet eum populus universus*²⁾. — Pariter S. quoque Apostolus Paulus certiores nos reddit, maledicos regnum Dei haud possessuros³⁾. — S. autem Ecclesia canonibus suis⁴⁾, Imperatores vero Christiani legibus poenas acerbis in blasphemos sanxerunt.

Quamobrem Synodus haud potest universum huiusce Provinciae Clerum sat superque monere, ut recogitato publicarum calamitatum infortunio, quo Deus gentes huic vitio deditas punire solet, non solum ipsi ab omni generis blasphemis abhorreant, verum pro cunctis viribus ad turpis huius flagitii progressum impediendum satagant: itaque populum tam privatim quam publice doceant, huic peccato renunciare, ab omni generis blasphemis cavendo.

Superstitio est vitium, quo divinus cultus exhibetur ei, cui non debetur, vel Deo, ast modo, quo exhiberi non debet. — Sic superstitio est in Lege Nova Veteris Testamenti caeremonias adventum Domini Nostri Iesu Christi significantes observare, quae post Eiusdem adventum non amplius tenent, namque illis nondum advenisse ostenderetur.

10. — 1) Can. Apost. 55, 84. S. Basil. can. 45. —

Superstitiunea ace'a, prin care se dà cultu divinù fapturei, este:

a) Datin'a desierta (vana observantia) prin carea se întrebuintieza mediuloce desierte si nepotrivite spre a ajunge la cutare scopu, precum ar fi a-si castigá sanatatea cu medicine nepotrivite.

b) Divinatiunea, adeca cercarea celor ascunse cu ajutoriulu diavolului, pre cum ar fi gâciturile din visuri, din semnele maniloru, din cântatulu'si sburatulu paseriloru, din aruncatulu cartiloru de jocu, si din versarea cu céra, din intemplari fortuite.

c) Magi'a seau vrajitori'a, adeca maiestri'a de a face lucruri, ce trecu preste poteriile omenesci.

d) Fârmecatori'a (Maleficiulu) adeca maiestri'a de a strică deapropelui in feliurite moduri prin poterea diavolului.

Aceste specii de superstitiuni suntu pecate de morte, fiendu-cà onorea, ce se cuvine lui Domnedieu, o dáu fapturei, asceptandu dela dens'a ace'a, ce numai dela Domnedieu se pote asceptá, — si pentru-cà ele supunu tocméla espresa ori tacuta cu diavolulu. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru ace'a si Domnedieu inca in legea vechia opri aceste faradelegi: „*Se nu se afle intru tine, carele se tréca pre fiulu seu seau pre fi'a sa prin focu, vrâjindu vraja, si descantandu si fârmecandu. Si fârmecatoriü, si carele descanta, si carele cauta pre stele, si carele intréba mortii. Cà spurcatiune este Domnului Domnedieului teu totu celu ce face aceste, si pentru spurcatiunile aceste va perde pre ei Domnulu Domnedieulu teu dela faci'a ta*“¹⁾.

Asemenea si Baseric'a in canonele ei supune la cele mai grele certári pre cei vinovati cu asemenea spurcatiuni²⁾.

Fiindu-cà vitiulu superstitiunei sub feliurite forme póte fi latitu si printre credintiosii acestei Provincie; Sinodulu face atenti pre Parochi, cá castigandu-si cunoscintia deplina si fundata despre speciile superstitiunei, ce se aru iví in teritoriile loru, si dupa ce se voru convinge cu tota securitatea despre esistinti'a, si gradulu malitiei acelor'a, cu intielectiune se le combata, luminandu pre poporu despre desiertatiunea acelor'a, si aratandu-i dispretiulu si strambatatea, ce se face prin ele lui Domnedieu.

¹⁾ Deuter. XVIII, 10, 11. — ²⁾ Conc. Laodic. can. 36. Conc. VI,

Superstitio illa, qua cultus divinus creaturae exhibetur, est:

a) Vana observantia, qua vana et improporcionata media adhibentur ad certum finem obtinendum, veluti ad sanitatem medicaminibus improporcionatis recuperandam.

b) Divinatio, nempe occultorum ope daemonis inquisitio, prouti praesagia ex somniis, ex manus lineis, ex garritu ac volatu avium, — vaticinium ex chartis, et cerae infusione, ex casibus fortuitis.

c) Magia nempe ars faciendi res, quae vires hominis superant.

d) Maleficium, nempe ars daemonis ope variis modis proximo nocendi.

Istae superstitionum species sunt peccata mortalia, namque honorem Deo debitum creaturae exhibent, ab hac expectando id, quod a solo Deo expectari potest, — et quoniam illae expressum vel tacitum cum daemone pactum supponunt.

Idecirco ipse Deus iam in Veteri Foedere haec scelera interdixit: „*Nec inveniat in te, qui lustrat filium suum aut filiam, ducens per ignem; aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quaerat a mortuis veritatem. Omnia enim haec abominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo*⁴¹⁾.

Similiter Ecclesia quoque canonibus suis in talium abominationum reos gravissime animadvertit²⁾.

Quoniam superstitionis flagitium variis sub formis inter fideles quoque huiusce Provinciae dilatatum esse potest; Synodus Parochis iniungit, ut superstitionis specierum in territorii eorundem occurrentium plenam ac exactam notitiam nec non de existentia ac malitiae gradu certam persuasionem sibi procurantes in illos omni prudentia invehantur, populum de earundem vanitate illuminantes, eidemque contemptum ac iniuriam illis Deo illatam ostendentes.

---

can. 61; S. Basil. can. 68. —

CAPUT X.

De piis Ecclesiae suffragiis pro Defunctis.

Mors, ultimum nempe vitae terrestri momentum, futuram hominis sortem decedit: illum sive mox regni coelorum haerendum efficiendo, sive ad purgatorium pro nonnullis poenis temporalibus luendis perducendo, sive in perpetuum cruciatibus aeternis addicendo.

Quamobrem Ecclesia S. Scripturae, quae dicit: „*Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur*“¹⁾, innixa, inde ab initio animabus defunctorum precibus ac sacrificiis succurrere consuevit, — insuper fideles quoque illarum sortem elemosynis atque foundationibus pro S. Liturgia celebranda erectis alleviare studuere.

Dies, quibus S. Ecclesia pro defunctis celebrare solet, iuxta Ecclesiae nostrae disciplinam sunt variae²⁾. Quibus occasionibus defunctorum consanguinei, iuxta laudabilem in Ecclesia nostra vigentem consuetudinem, elemosynas pauperibus distribuunt.

Praeterea Ecclesia expressam omnium parentum ac fratrum nostrorum in fide ac S. Ecclesiae catholicae communiōe defunctorum commemorationem facit Sabbato ante Dominicam Carnisprivii (Apocreo) nec non Sabbato ante Dominicam Pentecostes³⁾.

Tempora, quibus publicam defunctorum commemorationem facere haud licet, sunt duodecim dies intra Nativitatem Domini ac Epiphaniam, — prima hebdomada S. ac magnae Quadragesimae, sancta hebdomada maior, hebdomada Paschatis (Diacenesimi), — Dominicæ intra S. Pascha ac Pentecosten, atque festivitates maiores, quibus temporibus publicae defunctorum commemorationes haud aguntur. Defunctos vero in secreto commemorare neque ipso die Paschatis interdicitur⁴⁾.

CAPUT XI.

De Sepultura ecclesiastica et de Coemeterio.

Quoniam secundum Christianorum fidem defuncti die iudicii cum corporibus suis resurgent, Ecclesia inde ab initio corpora

tom. II. pag. 326; Anastas. Sinaïta cap. 8: »De quadraginta liturgiis pro defunctis: — Si quis vero in quadragesima defunctus fuerit, non licet extra Sabbatum aut Dominicam eius facere memoriam« ap. Em. Pitra tom. II. pag. 277. —

onoratu trupurile celoru adormiți in impartastre cu dens'a, pentru ace'a cu rogatiuni, cantari si cu ceremonii le petrece si le asiéza in locuri anumite si prin binecuventare destinate spre acela scopu. Inmormentarea trupuriloru trebuie de regula se se faca dupa 48 de ore, cá se se incungiure pericululu de-a inmormentá omeni vii, si atunci inca numai dupa-ce medicii si auctoritatile civili, convingundu-se despre intrevenirea secura a mortei, concedu inmormentarea.

De ora-ce inmormentarea basericésca este continuarea impartasfriei basericeei cu membrii ei, urméza cá ace'a trebuie denegata acelor'a, cari la moartea loru eráu lipsiti de această impartasire, seau nice nu au voitu se aiba parte la ace'a. Prin urmare dela inmormentarea basericésca suntu eschisi jidanii ¹⁾, paganii, si infantii nebotezati, ereticii ²⁾, schismaticii, escomunicatii notorii, cei ce se ucidu pre sine nefiindu smintiti de minte, si cei ce moru in duelu ³⁾, cei ce nu se au cuminecatu celu pucinu una data in anu, si au moritu fora semnu de intorcere ⁴⁾, cei ce iáu usúra mare preste mesúra si moru neindreptati ⁵⁾ si in genere peccatosii publici, cari moru fâra penitentia.

Fiindu denegarea inmormentarei un'a din cele mai grele pedepse basericesci: Sinodulu face atenti pre parochi, cá cu multa intieptiune se pasiésca de denegarea ceremoniiiloru si solemnitatiloru inmormentarei basericesci, facia cu persoanele, cari prin ss. canone suntu lipsiti de această binefacere si onore, si la casu de indoiala, se nu-si pregete a cere indrumare dela Ordinariatu ⁶⁾. Inca si cu mai mare precautiune suntu datori a purcede parochii la intemplare, candu ar fi se se denege chiaru si locul de inmormentare in cemeteriulu parochialu.

De ora-ce cemeteriulu prin binecuventare basericésca si prin infigerea s. Cruce, este dedicatu lui Domnedieu, parochii se desfasiure totu zelulu loru pastoralu, pentru inaintarea frumsetiei aceluia, grigindu cá se fie ingraditu dupa cuvenintia, si iufrumsetiatu juru impregiuru cu arbori, si invetiandu pre poporeni, cá neglegerea cemeteriului arata recél'a loru in credintia, si lips'a de iubire catra parintii si fratii loru, si astu-feliu i face pre densii de ocara si de batjocur'a lumii.

¹⁾ Can. Apost. 64. — ²⁾ Can. Apost. 44; Conc. Laodic. can. 9, 33, 34. — ³⁾ Timoth. Alexandr. quaest. 14. — ⁴⁾ Conc. Gangr. can. 5, 20. —

in communione ipsius obdormientium honoravit, ideoque precibus, canticis, ac caeremoniis eadem concomitatur, atque in locis certis, ac benedictione ecclesiastica ad eundem finem destinatis deponit. Ad periculum homines vivos sepeliendi praecavendum, corporum sepultura de regula elapsis a morte quadraginta octo horis fieri debet, et tunc quoque facultate a medicis et civili auctoritate prius obtenta.

Cum sepultura ecclesiastica communionis Ecclesiae cum suis membris continuatio sit, sequitur, eam denegandam esse iis, qui in morte hac communione carebant, neque eiusdem participes esse volebant. — Per consequens a sepultura ecclesiastica arcentur iudaei¹⁾, gentiles ac infantes non baptizati, haeretici²⁾, schismatici, excommunicati notorii, suicidae non mente capti, in duello mortui³⁾, qui S. Communionem saltem semel in anno haud susceperunt, atque decesserunt, quin penitentiae signa dederint⁴⁾, — qui foenus immoderatum exigunt atque impoenitentes obeunt⁵⁾, et generatim publici peccatores, qui sine poenitentia moriuntur.

Cum sepulturae denegatio una gravissimarum poenarum ecclesiasticarum sit: Synodus attentos reddit Parochos, ut in caeremoniis ac sepulturae ecclesiasticae solemnitatibus, personis a SS. canonibus hocce beneficio ac honore exclusis, denegandis omni prudentia procedant, atque dubio occurrente ad Ordinarium recurrere haud negligant⁶⁾. Maiori adhuc circumspectione ac prudentia procedere tenentur casu, quo alicui vel ipse locus sepulturae in coemeterio parochiali denegandus esset.

Porro quoniam coemeterium benedictione ecclesiastica, ac S. Crucis erectione Deo dicatum sit, Parochi omnem pastorem zelum ad eiusdem decorem promovendum exerant, curando, ut illud convenienter septum ac circum circa arboribus ornatum sit, atque docendo fideles, coemeterii neglectum fidei eorum tepiditatem, ac charitatis erga parentes ac fratres defectum ostendere, sicque illos opprobrio ac ludibrio esse mundo.

¹⁾ S. Niceph. cap. VI de foeneratoribus Pitra Tom. II, pag. 323 — ²⁾ Timoth. Alexandr. quaest. 14. —

Din asemenea reverintia catra cemetieriu voru priveghiá parochii, cá fora scirea si invoirea si a Ordinariatului, nime se nu cuteze a scote trupu de omu din mormentu, cá se-lu duca in altu mormentu.

TITULULU VII.

DESPRE VIETI'A CLERULUI.

CAPUT I.

Despre datorinti'a clerului de a propasí si a se perfectená in sacrele scientie.

Din inalt'a misiune a preotiloru de a conduce turm'a cea cuventatoria la pasiunile cele mantuitoarie ale adevéuriloru de credintia si de moralu, urméza datorinti'a loru cea mai santa, de a-si castigá scienti'a necessaria, si a se perfectená in ace'a din dí in dí, pentru-cá fiindu densii lumin'a lumii dupa cuventulu Domnului¹⁾, cum voru luminá, deca ei insisi voru orbécá in intunereculu nescientiei²⁾, si cum voru avé scientia, deca nu se voru nesuí diu'a noptea a se deprinde si perfectená in studiile perfacute? —

Chiaru si s. Scriptura ne invetia, cá: „*Buzele preotului voru padí scienti'a si legea voru cercá din gur'a lui*“³⁾.

Fiindu-cá oficiulu pastoralu alu preotului este a combate erorile, a deslegá indoelile, si a delaturá defaimarile lucruriloru celoru sante, de sine se intielege, cá elu trebue se fie prevediutu cu tote armele necesarie, cá-ci la din contra scade védi'a si autoritatea adevéuriloru propuse de Baserica, si astufeliu preotulu trage asupra pedeps'a amenintiata de Domnulu prin gur'a profetului: „*Pentrucá ai lapedatu scienti'a, si eu te voi lapedá pre tine, cá se nu preotiesci mie*“⁴⁾.

Perfectiunarea clerului in scientiele sacre o pretinde inaintarea rapede a culturei in tote clasele societatei, de ora-ce la din contra singuru statulu preotiescu ar remané indereptu cu nespusa scadere a autoritatei sale, o poftesce mai incolo si impregiurarea ace'a, cá inimicii credintiei prin cultur'a cea irre-

¹⁾ S. Matth. Evang. cap. V, 13, 14. — ²⁾ I. Timoth. cap. IV, 13, —

Ex hac erga coemeterium reverentia Parochi invigilabunt, ne quis absque scitu ac consensu Ordinarius, corpus defuncti, sine illud ad alium tumulum transferendi, exhumare praesumat.

TITULUS VII.

DE VITA CLERICORUM

CAPUT I.

De clericorum obligatione in sacris scientiis progrediendi ac semet perficiendi.

E sublimi sacerdotum, gregem ovium rationalium, ad salutaria veritatum fidei ac morum pascua conducendi missione fuit gravissima sibi scientiam necessariam comparandi, atque semet in eadem magis magisque perficiendi obligatio; etenim quum illi iuxta Domini verba lux mundi sint ¹⁾, quomodo illuminabunt, si ipsi in ignorantiae tenebris versentur ²⁾, et quomodo scientiam possidebunt, nisi in studiis peractis semet diu noctuque exercere ac excolere satagant? —

Ipsa quoque S. Scriptura nos docet „*Labia sacerdotis custodient scientiam et legem requirent ex ore eius*“ ³⁾.

Quoniam pastorale sacerdotis munus est errores profligare, dubia solvere, nec non rerum sacrarum insultationes retundere, sponte sua sequitur ipsum omnibus necessariis armis instructum esse debere, secus enim veritatum ab Ecclesia propositarum dignitas ac auctoritas minuitur, sicque sacerdos in se concitat poenam a Domino per os Prophetæ intentatam „*Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ut ne sacerdotio fungaris mihi*“ ⁴⁾.

Clerum in sacris scientiis excoli exigit celerrimus culturae per omnes gradus societatis progressus, namque secus solus status sacerdotalis summo auctoritatis suae damno regrederetur; id exigit illa quoque circumstantia, quod fidei adversarii irreligiosa

³⁾ Malachia cap. II, 7. — ⁴⁾ Osce cap. IV, 6. —

ligiosa, nu înceta a invinui baseric'a că dens'a ar fi partinitorea obscurantismului.

Deci clerulu mai virtosu in dilele nostre este datoriu a cultivá scientiele cele adeverate, si prin intiept'a loru intrebuintiare a confundá intieptiunea lunei.

Cultivarea clerului in scientie o demanda si ss. Canone ¹⁾, si o recomanda cu multa caldura si ss. Parinti ai Basericeii ²⁾.

Sinodulu pre bas'a motiveloru aduse ascépta dela cleru implinirea conscientiosa a acestei dorintie sante, si 'lu admonieza cá in cultivarea scientieloru sacre se aiba inaintea ochiloru numai marirea lui Domnedieu, mantuirea sufleteloru credintiosiloru, si binele basericeii, éra spre ajungerea scopuriloru acestor'a se se silésca a-si procurá mediulocele literarie necesarie, castigandu-si celu pucinu câte unu manualu din fie-care ramu alu scientieloru theologice si infientiandu cu poteri unite biblioteci diecesane, districtuali si parochiali.

In urma Sinodulu asepta dela tote Ordinariatele, cá la conferirea beneficiiloru basericescii, si la impartirea feliuriteloru ajutorie, spre sternirea nobilei emulatiuni in cleru, se fie cu destinsa consideratiune la nesuintiele de ulterior'a perfectiune científica, dovedite de concurenti in restempulu servitiului loru, si pentru ace'a voru poftí dela Protopopi, cá in informatiunile anuali despre clerulu districtualu se reporteze cu tota conscientiositatea in acest'a privintia.

CAPU II.

Despre detorinti'a clerului de a progresá in moralitate si in portare esemplaria.

Fiindu statulu preotiescu celu mai stralucitu si deregatori'a preotiloru cea mai alésa, si de cea mai mare insemnatate, acest'a perfectiune si inaltíme a statului loru poftesce o esemplaritate a vietiei, si o integritate a moravuriloru cá ace'a, in câtu se nu se para a demintí cu portarea, cea ce predica cu cuventulu.

Dreptu ace'a si marele Apostolu avendu in vedere cuventulu Domnului disu catra invetiacei „*Voi sunteti sarea pamentului*“ ³⁾,

¹⁾ Synod. Carthag. can. 24; Synod VII, can. 2. — ²⁾ S. Ioan. Chrysostom. de Sacerdotio lib. IV, cap. 4 »Quid enim cuiquam profuerit

eorundem eruditione Ecclesiam arguere haud desinant, ac si ipsa obscurantismi faulrix esset.

Hinc clerus nostris potissimum diebus veras scientias colere tenetur, earumque prudenti usu mundi sapientiam confundere.

Cleri in scientiis eruditionem ss. quoque Canones praecipiant ¹⁾, atque ss. Ecclesiae Patres magno fervore commendant ²⁾.

Synodus rationibus allatis ducta, huiusce sacrae obligationis debitum adimplementum a clericis expectat, eosque monet, ut in sacris scientiis excolendis solummodo Dei gloriam, animarum fidelium salutem ac Ecclesiae bonum prae oculis habeant, atque necessaria ad hos fines consequendos media comparare studeant, ex singulis disciplinarum theologicarum obiectis manualia sibi procurando, atque viribus unitis bibliothecas dioecesanarum, districtuales ac parochiales erigendo.

Demum Synodus ab omnibus Ordinariatibus expectat, ut in beneficiis ecclesiasticis conferendis, ac diversis subsidiis distribuendis ad nobilem in Clero aemulationem excitandam, peculiari attentione nisus ulterioris scientificae perfectionis per Parochos concurrentes tempore servitorum suorum comprobatos prosequatur, — et idcirco a Protopopis exigent, ut in annuis de Districtus Clero informationibus hoc quoque sub respectu omni sinceritate referant.

CAPUT II.

De clericorum obligatione moribus ac vita exemplari proficiendi.

Quum status sacerdotalis praestantissimus, munusque sacerdotum egregium, maximeque momenti sit, haec perfectio atque status sublimitas talem vitae exemplaritatem ac morum integritatem exigit, ut numquam factis refellere videatur id, quod verbo praedicat.

Propterea S. quoque Apostolus prae oculis habens verba Domini ad discipulos prolata „*Vos estis sal terrae*“ ³⁾, Titum hor-

---

adversus gentiles fortiter pugnare, si illum populentur Iudaei? Quid si utrisque devictis Manichaeis diripiatur? vel si his etiam prostratis, qui fatum inducunt, intus positas oves iugulent? ecquid opus est omnes diaboli haereses recensere? quas omnes nisi pastor sciat probe refellere, vel per unam possit lupus maximam ovium partem devorare«. — ³⁾ Math. V, 13. —

indemna pre Titu „Intru tote dandute pre tine esemplu de fapte bune intru invetiatura, intregime, onore, nestrictiune, cá celu contrariu se se rusíneze, ne avendu nimica a graí de noi hula“ ¹⁾. De unde si s. Joanu gura-de-auru ne dogenesce: „Preotulu trebuie se aiba vietia nemaculata, cá cu totii se privésca in densulu cá intru unu esemplu, de-ora-ce Domnedieu pentru ace'a ne-u alesu pre noi, cá se fimu cá nesce lumina si invetiatori ai celoru alalti, si cá se petrecemu pre pamentu cá nesce angeri“ ²⁾.

Un'a multime mare de detorintie suntu impreunate cu demnitatea preotului, cari se manifestéza in dupla direptiune: in deprinderea virtutiloru crestine, si in incungiurarea fapteloru celoru rele si a ocupatiuniloru lumesci, necuvenite statului preotiescu.

a) Ce se tiene de deprinderea virtutiloru, preotii se premérge cu esemplu bunu credintiosiloru sei in tote virtutile, si anume in virtutile theologice, morali, si ale indurarei spirituali si temporali, dintre tote inse se se silésca a implení cu scumpetate tote detorintiele statului preotiescu ³⁾, cá astufeliu vedindu omenii faptele loru cele bune se preamarésca pre Tatalu celu cerescu ⁴⁾.

b) Era de alta parte preotii suntu detori a se ferí α) de portarea deregatoriiloru civili ⁵⁾, de a se face arendatori, procuratori ⁶⁾, seau a-si agonisí subsistinti'a din lucruri de rusfne si necuvioase ⁷⁾; β) de a tiené crisme insísi in casele loru parohiale, ori de a umblá la acelea ⁸⁾, γ) de a se imbatá ⁹⁾, de negtiatoria marsiava ¹⁰⁾, de a fi batausiu si iubitoriu de certe ¹¹⁾, de lacomi'a de averi, si de venarea uritului castigu ¹²⁾, de camataria ¹³⁾, de amestecarea averiloru basericesci cu ale sale proprii ¹⁴⁾, de instrainarea averi basericesci ¹⁵⁾, de caventia chizasta ¹⁶⁾, si de venatulu cu strepitu alu fiereloru.

Cu atatu mai vertosu suntu detori a se ferí si de tote pecatele, cari prin legea firei, si prin legile lui Domnedieu si ale Basericei suntu oprite toturoru crestiniloru, de-ora-ce ne-asemenatu strica basericei, deca portarea mireniloru e cu mai pucine scaderi decatu cea a preotiloru. Si cá se se pota preotii

¹⁾ Tit. II, 7, 8. — ²⁾ Chrysostom. Hom. 10 in ep. ad Timoth. —

³⁾ Canon. Apost.; Syn. VI, can. 19. — ⁴⁾ Matth. V, 14. — ⁵⁾ Can. Apost. 81. — ⁶⁾ Conc. VI, can. 3. — ⁷⁾ Conc. Carthag. can. 18; Conc. IV, can. 3, 7. ⁸⁾ Conc. Carthag. can. 47; Conc. VI, can. 9. — ⁹⁾ Can. Apost. 42, 43.

tatur „in omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, ut is qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis“¹⁾. Unde et S. Iohannes Chrysostomus monet: *Sacerdos debet vitam habere immaculatam, ut omnes in illum velut in aliquod exemplum intueantur, idcirco enim nos elegit Deus, ut simus quasi luminaria et magistri caeterorum, ac veluti angeli versemur in terris*²⁾.

Multitudo ingens officiorum, quae sacerdotis dignitati connexa sunt, in duplicem directionem se manifestat: nempe in virtutibus christianis exercendis, atque in operibus malis, nec non occupationibus statui sacerdotali minime congruentibus devitandis.

a) Quod virtutum exercitium attinet, sacerdotes bono exemplo fidelibus suis in omnibus virtutibus praeluceant, et quidem in virtutibus theologicis, moralibus, nec non spiritualis ac temporalis misericordiae, super omnia autem cuncta sacerdotalis status munera adimplere satagant³⁾, ut sic homines videntes bonam eorum opera glorificent Patrem, qui in coelis est⁴⁾.

b) Altera ex parte sacerdotes cavere debent α) a muneribus saecularibus gerendis⁵⁾, a bonis aliorum conducendis, item a procuratore agendo⁶⁾, nec non a vita rebus abiectis ac indecentibus sustentanda⁷⁾; β) praeterea interdictum est sacerdotibus cauponam servare in domibus parochialibus, sive popinas adire⁸⁾; γ) item ebrietati indulgere⁹⁾, turpem quaestum exercere¹⁰⁾, pugnaces ac rixarum cupidos esse¹¹⁾, insuper cavere debent ab avaritia et turpibus lucris sectandis¹²⁾, ab usuris exigendis¹³⁾, a bonis ecclesiasticis cum propriis commiscendis¹⁴⁾, a bonis ecclesiasticis abalienandis¹⁵⁾, a fideiussionibus praestandis¹⁶⁾, nec non a strepitoso ferarum venatu.

Eo vel magis abstinere debent ab omnibus peccatis, quae lege naturali, divina ac ecclesiastica omnibus christianis interdiciuntur, namque Ecclesia vehementer desolatur, dum laicorum mores meliores sunt quam sacerdotum. — Atque ut sacerdotes in perfectione morali statui eorum congruenti semet conser-

— ¹⁰⁾ Niceph. CP. can. 167, ap. Em. Pitra. — ¹¹⁾ Can. Apost. 27; S. Nicephor. can. 164 et Tharasius ep. canonica ap. Em. Pitra Tom. II. pag. 311. — ¹²⁾ Conc. I, can. 17. — ¹³⁾ Can. Ap. 44; Conc. VI, can. 10. — ¹⁴⁾ Conc. Antioch. can. 24. — ¹⁵⁾ Conc. VII, can. 12. — ¹⁶⁾ Canon. Ap. 20. —

9
6
 tiené si înaintă în perfectiunea morala cuvenita statului lor, Sinodulu nu pote din destulu a recomandă preotiloru meditațiunea lucrurilor divine, rogatiunea neîncetata, cetirea cartiloru religioase, pregătirea cuvenita la celebrarea santei Liturgii, recitandu orele canonice, frecuentarea evlaviosa a ss. Sacramente, convenirea la exercitii spiritali, si la adunari districtuali, în cari împrumutatu se se edifice, că astufeliu se se conserveze si se crească în densii zelulu si spiritulu adevératu basericescu.

CAPU III.

Despre Preotii celibi.

De oră-ce Apostolulu dice: „cà celu neînsuratu grigescce de ale Domnului cum se placa lui Domnedieu“ ¹⁾, de ace'a cei ce aru semtî în sine acestu daru mare de a sierbî lui Domnedieu necasatoriti, si astufeliu liberi de grigile familiari, se-si aduca aminte, că chiaru statulu lor de mai mare perfectiune recere în tota privinti'a un'a portare mai esemplaria departata si de cea mai mica umbra de suspitiune ²⁾.

Sinodulu reîmprospetandu legislatiunea basericeî noastre cu privire la preotii neînsurati, cu Sinodulu I dela Nice'a, opresce preste totu că: „nice Episcopului, nice presbiterului, nice diaconului, nice macaru ver'unuiu din cei din cleru se-i fie iertatu a aré muiere subintrodusa, (seau tienatoria), aforq numai decutu maica, sora, seau matusia, seau singuru atari persone, cari departa tota suspitiunea“.

În urma Sinodulu dogenesce în Domnulu pre preotii celibi că diu'a si noptea rogandu-se lui Domnedieu, prin mediolocirea Preacuratei Vergure Mari'a, se cêra statornicia în darulu conținerii si alu înfrênarei, — i admonieza, că neîncetatu se se ocupe cu cetirea s. Scripturi si a vietiei santiloru, si cu studii theologice, urmandu sfatulu s. Hieronimu datu lui Nepotianu: „Nice candu se cada din manile tale cetirea sacra, invetia ce trebuie se propuni, si cu cetirea neobosita castiga-ti cuventulu credintiosu, că potinte se fi si a îndemnă intru invetiatur'a cea sanatosă“ ³⁾, si pre cei ce graescu în contra a-i certă“ ⁴⁾; si în urma i îndemna pre preoti, că cu cumpatu, postu si cu alte fapte de penitintia se

¹⁾ I. Cor. VII, 32. — ²⁾ Conc. I, can. 3; Conc. VI, can. 5; Conc. VII, can. 18, 22; S. Basil. can. 88 ad presbyt. Gregor. — ³⁾ S. Hieronym.

vare ac progredi valeant, Synodus haud potest sibi temperare, quin sacerdotibus impense commendet rerum divinarum meditationem, assiduam orationem, librorum piorum lectionem, atque inculcet convenientem ad S. Liturgiam celebrandam, horarum canonicarum recitatione praeparationem, devotam SS. Sacramentorum frequentationem, — ad exercitia spiritualia nec non congregationes districtuales confluxum, in quo mutuo semet aedificent, sicque zelus atque spiritus vere ecclesiasticus in ipsis vere conservetur augeaturque.

CAPUT III.

De Presbyteris coelibibus.

Quoniam Apostolus dicit „*Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo*“¹⁾, idcirco qui in se magnum isthoc, Deo qua coelibes ac proinde a curis familiae immunes serviendi donum sentirent, meminerint, ipsum eorundem maioris perfectionis statum, vitam omni sub respectu magis exemplarem, atque ab omni, vel minima suspicionis umbra remotam exigere²⁾. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Synodus legislationem Ecclesiae nostrae relate ad coelibes renovans, cum Synodo prima Nicaena per omnia prohibet, „*nec Episcopo, nec Presbytero, nec Diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas, quae suspensiones effugiunt*“.

Demum Synodus Presbyteros coelibes in Domino hortatur, ut diu noctuque Deo preces fundentes ab illo, Beatissimae Virginis Mariae intercessione, in dono castitatis ac continentiae perseverantiam petant, — monet quoque, ut S. Scripturae et vitae Sanctorum lectioni, nec non studiis theologicis indesinenter incumbant, consilium S. Hieronymi Nepotiano datum sequentes: „*Nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, disce quod doceas, lectione assidua obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana*“³⁾, et eos, qui contradicunt, arguere“⁴⁾; ac denique sacerdotes obsecrat, ut moderatione, ieiunio, aliisque poenitentiae operibus semet

se armeze in contr'a ispitei sburdariloru trupesci, imitandu esemplulu S. Apostolu: „*muncescu trupulu meu, si-lu supunu servitutei, cá nu cumv'a altor'a predicandu, insumi se fiu netrebnicu*“¹⁾).

CAPU IV.

Despre preotii insurati (casatoriti).

Baseric'a nostra din tempurile apostolice a admisu la S. Preotia barbati casatoriti cu una vergura²⁾, concediendu-li a petrece in usulu casatoriei si dupa primirea s. s. orduri³⁾ pedepsindu chiaru cu asprime pre cei ce se aru sfii a primí s. cuminecatura dela preotulu insuratu⁴⁾. Despre care disciplina basericesca e marturia sinodulu Trulauu.

Cu tote acestea canonele impun preotiloru insurati strinsa obligatiune de a se abstiené de usulu casatoriei de câte ori voru se se apropie de s. Altariu spre celebrarea s. Liturgii⁵⁾.

Era la casu, cându se-ar⁶⁾ aratá cu marturii credintiose, cá preotés'a a infrantu credinti'a conjugala, Preotulu conjunge este datoriu nu numai a se abstiené dela impreunarea trupésca cu dens'a, ci si a-se despartí de conlocuire pentru totu de-a un'a, si deca va vietuí impreuna cu dens'a, trebuie se inceteze dela tote functiunile sacre⁶⁾.

Pentru ace'a Sinodulu recomanda Ordinariatelor, cá strinsu se vighéze, cá numai de acei clerici se se inainteze la ordurile sacre, cari suntu casatoriti cu persone vergure bine educate, cu fric'a lui Domnedieu si cu nume bunu.

Éra pentru incunginurarea atátu a neintielegeriloru si neplaceriloru familiari, cátu si a pericolulu de indifferentismu religiosu, Ordinariatele numai pre acei clerici insurati i voru promová la ordurile sacre, cari voru fi avendu muieri greco-catolice, pentru ace'a nu va ff iertatu nice unui clericu a se insurá inainte de a insinúa Ordinariatulu respectivu person'a, cu care voiesce a pasí la casatoria, si inainte de a capatá binecuventare archieresca.

1) I. Cor. IX. 27 — 2) Can. Ap. 17, 18; I. Tim. III, 18. — 3) Can. Ap. 5. — 4) Conc. Carthag. can. 33. — 5) Conc. Carthag. can. 33. —

adversus voluptatum carnalium tentationes armis instruant, S. Apostoli exemplum imitantes. „*Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar*“¹⁾).

CAPUT IV.

De Presbyteris Coniugatis.

Ecclesia nostra inde ab antiquis temporibus viros virgini uni²⁾ iunctos ad S. Presbyteratum admisit, eisdem post susceptos quoque sacros ordines³⁾ usum matrimonii concedendo, atque illos, qui sacram communionem a Presbytero coniugato⁴⁾ recipere abhorrent, severe puniendo; — cuius disciplinae ecclesiasticae testis est Synodus quoque Trullana.

Nihilominus Canones Presbyteris coniugatis strictissimam imponunt obligationem se se ab usu matrimonii abstinendi, quoties ad S. Altare sine celebrandae S. Liturgiae accedere intendunt⁵⁾.

Casu vero, quo papariam fidem coniugalem fregisse testibus fide dignis comprobaretur, Presbyter coniux non solum a commercio coniugali abstinere tenetur, verum eam in perpetuum dimittere convenit. Quod si cum illa convixerit, ab omnibus sacris functionibus cesset⁶⁾.

Idcirco Synodus Ordinariatus stricte invigilandum iniungit, ut illi solummodo clerici ad ordines sacros provehantur, qui virginibus pie educatis, atque bona fama gaudentibus iuncti sunt.

Ad dissensiones atque odia praecavenda in familiis, nec non periculum indifferentismi erga religionem arcendum, Ordinarius illos solummodo clericos coniugatos ad ordines sacros promovebunt, qui mulieres graeco-catholicas habebunt, propterea nulli clerico matrimonium inire licebit, priusquam Ordinariatus concernenti personam, quam ducere intendit, insinuaverit, atque ad id praesulam benedictionem obtinuerit.

¹⁾ Conc. Neocaes. can. 8. S. Nicephor. can. 99, ex Typico (Pitra Tom. V, pag. 337).

In urma Sinodulu admonieza pre preotii casatoriti, cá astufeliu se-si guberneze sociile, si tota cas'a loru, cátu ace'a se sierbésca de esemplu, si spre edificarea tuturoru credintiosiloru, atátu in pietate si in harmonia, cátu si in ordine buna si in activitate neobosita.

CAPU V.

Despre a dou'a casatori'a a clericiloru, cari au primitu ordurile sacre.

De ora-ce Apostolulu concediendu veduvei, carea nu se ar' poté infréná, a trece la a dou'a casatoria, adauge *cá mai fericita ar' fi de ar' remané asia*¹⁾, pentru ace'a in baseric'a nostra se-a consideratu a dou'a si a trei'a si celelalte nunte, de si intre laici se consideráu de valide, inse mai pucinu perfecte, si demne de ore-careva correptiune²⁾.

Baseric'a nostra inse a condamnatu cu totulu casatori'a a dou'a a clericiloru, ce au primitu ordurile sacre³⁾, dictandu pedepse canonice contr'a celoru ce aru tentá astufeliu de casatoria⁴⁾ precum recunósce si enuncia si insasi instructiunea emanata dela Sacra Congregatiune de propaganda Fide de dto 28 Juniu 1858.

CAPU VI.

Despre distractiunea privata a clerului.

Fiindu-cá ins'asi natur'a omului recere, cá dupa ostenéla mai indelungata, prin repausu si onesta distractiune se-si renoiésca poterile atátu cele trupesci cátu si cele spirituali, cá astufeliu cu indoita energia se se apuce éراسi de lucrarile sale: pentru ace'a Preotiloru inca suntu iertate distractiunile re-creatorie, si conforme statului preotiescu.

Distractiunile iertate si recomandavere clerului suntu: conversatiunile cu barbati culti, si cu poporenií sei, facia cu cari preotulu se se póрте cu gravitatea receruta cá si unu parinte necompromitiendusí védi'a in aintea acelora ori atragându-si invidia. Éra in atingere cu barbati de alte confesiuni preotii trebuie se arete iubire, si se se porte cu tota modesti'a, se grigésca inse, cá nu cumva

1) 1. Cor. VII, 39, 40. — 2) Conc. Neocaes. can. 7; S. Basil. can.

Demum Synodus Presbyteros coniugatos hortatur, vitae socias omnemque rem familiarem ita moderari, ut omnibus fidelibus tam in pietate ac concordia, quam in bono ordine ac indefessa industria exemplo ac aedificationi sint.

CAPUT V.

De secundis nuptiis Clericorum in sacris Ordinibus constitutorum.

Cum Apostolus viduae continentiam servare haud valenti ad secundas nuptias transire concedens, subiunxerit „*Beatior autem erit si sic permanserit*“¹⁾, idcirco in Ecclesia nostra secundae, tertiae et posteriores nuptiae licet inter laicos validae, tamen minus perfectae, atque correptione quadam dignae putabantur²⁾.

At Ecclesia nostra Clericorum in Sacris Ordinibus constitutorum secundas nuptias omnino damnavit³⁾, poenas canonicas in eiusmodi matrimonia attentantes sanciendo⁴⁾, prouti agnoscit et enunciat ipsa quoque Instructio a S. Congregatione de Propaganda Fide die 28 Iunii anni 1858 hac in re emanata.

CAPUT VI.

De privata clericorum Recreatione.

Quum ipsa indoles hominis post diuturniores labores tam corporis quam animi vires quiete ac honesta recreatione reparare postulet, ut sic viribus additis denuo suas agrediatur occupationes: propterea sacerdotibus quoque oblectamenta exhilarantia atque statui sacerdotali convenientia permittuntur.

Recreationes licitae ac clero recommendabiles sunt: conversationes cum viris eruditis, nec non cum fidelibus propriis, erga quos sacerdos omni gravitate velut pastor se gerere debet, — attendendo ne auctoritas sua in eorum oculos ac invidiam incurrat, in conversando vero cum aliarum confessionum asseclis, sacerdotes dilectionem exercere, omnique modestia se gerere

---

41, 50. — ³⁾ Can. Apost. 17, 26. — ⁴⁾ Conc. Ancyr. can. 10; Conc. Neocæs., can. 2; Conc. VI, can. 3.

prin acomodare in cele religioase se dovedésca indiferentismu: dreptu ace'a se se nesuiesca cu argumente fundate a sustiené respectulu cuvenitu adeveruriloru credintiei precum si a institutiuniloru basericesci.

Mai incolo suntu iertate clerului petreckerile oneste in case private onorate, preambarea, cultivarea musiceii si a cantului mai virtosu a celui sacru, cultivarea pomiloru, floriloru, si gradiniloru.

Nu pote inse suferi Sinodulu, cá preotii se cetésca cárti oprite si immorali, se cerceteze crisímele, afara de casulu necessitatei in caletorii ¹⁾, precum nice ace'a, cá se se imbeta, mai in colo nu pute suferi, cá preotii se amble la venatulu fiereloru ²⁾, se se joce in cárti din patima, si cu indemnu de castigu ³⁾, si cu omeni cártiasi de professiune, asemenea nu iérta Sinodulu frecuentarea teatreloru profane, participarea la jocurile, ce se facu cu ocaasiunea ospetieloru si a baluriloru ⁴⁾, precum nice amblarea in tempu de nopte ⁵⁾, cá astufeliu se pota incungiurá ori-ce prepusu sinistru. University Library Cluj

In urma Sinodulu admoniéza pre Preoti, cá in distractiunile loru se-si aduca aminte de cuvintele santului Apostolu Paulu, carele dice: „*Cei ce se folosescu cu lumea acést'a (se fia) cá cum nu se-aru folosi, cá trece tipulu lumii acesteia*“ ⁶⁾, si éراسi „*blandetiele vostre se fie sciute totutoru omeniloru: Domnulu aproape este*“ ⁷⁾.

CAPU VII.

Despre vestimentulu clerului.

Preotii suntu detori cu reverintia a privi darulu chiamareloru, si a nu se lapedá nice in portulu din afara de starea si deregatori'a preotiésca: dreptu ace'a in sensulu s. s. Canone. Preotii suntu datori a portá vestímente indatinate si corespunditorie statului seu, folosindu-se de acele atátu in caletorii câtu si in alte ocupatiuni ⁸⁾.

De unde Sinodulu strinsu obléga pre toti Preotii, cá de câte-ori celebréza s. Liturgia se fia imbracati in vestímentu talariu. Precum si candu se infacisieza la Ordinariu, la adunári protopopesci, ori la deregatoriile din afara, se fia imbracati in vestímente preotiesci cuvenite statului.

¹⁾ Can. Ap. 42, 54; Conc. Laod. can. 24. — ²⁾ Can. Ap. 42. —

debent, — curent attamen ne forte accomodatione in sacris indifferentismi argumenta praebeant: idcirco respectum fidei veritatibus atque Ecclesiae institutionibus debitum firmis rationibus tueri studeant.

Porro clericis permittuntur honestae recreationes in domibus privatis honoratis, deambulatio, musicae, cantusque potissimum ecclesiastici exercitatio, pomorum, florum, nec non hortorum cultura.

Synodus autem tolerare haud potest, ut sacerdotes libros prohibites ac immorales legant, popinas visitent, excepto casu necessitatis in itinere ¹⁾, sicuti nec ut inebrientur: porro haud potest tolerare, ut sacerdotes ferarum venatai vacent ²⁾, chartifoliis cum animi affectione ac lucri cupidine ludant ³⁾, vel cum viris studiosissime chartifoliis ludentibus, pariter Synodus haud admittet spectacula profana adire, saltationum in conviviis nuptialibus, sive in choreis participes fieri ⁴⁾, item nocturno tempore vagari ⁵⁾, ut sic omnem sinistram suspicionem effugiant.

Postremo Synodus sacerdotes monet, ut in recreationibus verborum S. Pauli Apostoli meminerint, qui dicit „*Qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur; praeterit enim figura huius mundi*“ ⁶⁾, — et rursus „*modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est*“ ⁷⁾.

CAPUT VII.

De Clericorum Habitu.

Sacerdotes donum vocationis suae reverentia prosequi tenentur, atque ne habitu quidem externo statum ac munus sacerdotale spernere, idcirco in sensu SS. Canonum Sacerdotes vestes consuetas ac statui suo convenientes deferre, iisque tam in itineribus, tam aliis negotiis distenti uti tenentur ⁸⁾.

Unde Synodus omnes Sacerdotes stricte obligat, ut quoties S. Liturgiam celebrarent, veste talari induantur, — prout etiam Ordinariatum, congregationes districtuales et magistratus civiles adeuntes habitum sacerdotalem statui convenientem deferant.

³⁾ Conc. Laodic. can. 54; Conc. VI, can. 24. — ⁴⁾ Const. Ap. lib. I. cap. 4. — ⁵⁾ I. Cor. VIII, 31. — ⁶⁾ Philipp. IV, 5. — ⁷⁾ Conc. VI, can. 28.

În alte afaceri și ocupațiuni Preotii se potu folosi și de vestiminte preotiesci civili, asisderea de colóre négra seu obscura, oprite fiindu vestimintele scurte de dupa mod'a mirenilor și de colóre deschisa.

Mai încolo se facu atenti, că și în portarea vestimentelor cuvenite statului se urmeze modesti'a și umilinti'a prescrisa în s. s. Canone¹⁾.

Pentru ace'a se voru ferí a portá pre vestimintele lorú sinore de alta colóre²⁾, ori vestiminte lucuose, ânele în degete³⁾, afora de Episcopi, și de alti demnitari, caror'a li competu. Era de alta parte încungiurandu necuratieni'a și neglígenti'a esteriorului, și în ast'a privintia se se nesuiésca a sustiené decorea clericala, aducându-si aminte, că curati'a din afara nu fara temeiu se socotesce de semnul puritatii interne.

Toti aceia, cari aru face în contr'a asiediemintelorú disciplinari deduse mai susu, voru fi pedepsiti dupa rigorea s. s. Canone.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TITULULU VIII.

DESPRE ORDULU MONASTICU ALU S. BASILIU MARELE.

CAPU I.

Despre restaurarea ordului Santului Basiliu marele.

Dorinti'a de a se înaltiá prin deprinderea practica a sfa-turilorú evangelice⁴⁾, la una mai mare perfectiune morala, déde origine la modulu mai severu de viétia religiosa numita mai tardiu și monastica, în carea barbati cu pietate destinsa, prin votulu castitatii perpetue, alu saraciei de buna voia, și alu ascultarei perfecte, și prin observarea asiediamintelorú rânduite spre usiorarea tienerei acelorú voturi, sau întrunitu sub unulu și acelasi superioru spre a se deprinde în celea mai alese virtuti evangelice, și lapedandu-se de tote poftetele lumei, a-si cercá asilu în singuratate.

¹⁾ Conc. VII, can. 16. — ²⁾ Ibid. — ³⁾ Constit. Apost. lib. I, cap.

In aliis negotiis ac occupationibus Presbyteri vestibus sacerdotalibus civilibus quoque nigri sive obscuri coloris indui possunt, prohibito attamen existente vestitu breviori, more laicorum et aperti coloris.

Porro monentur vel in vestibus proprio ordini congruentibus gestandis modestiam ac humilitatem a SS. Canonibus praescriptam sectari¹⁾.

Itaque cavebunt, ne in vestimentorum suorum fimbriis alieni coloris lineas adiiciant²⁾, ne splendidis ac pretiosis vestibus exornentur, ne annulos palam digitis suis inserant³⁾, exceptis Episcopis, aliisque Ecclesiae Dignitariis, quibus competit. Ex alia vero parte immunditiam ac habitus externi neglectum vitantes hoc quoque sub respectu decorem clericalem servare studeant, memores, quod habitus extrinseci decentia haud sine causa intrinsecam morum honestatem exprimat.

Quicumque statutis disciplinariis superius deductis contraire praesumerent, rigori poenarum a SS. Canonibus sanctorum subiacebunt.

TITULUS VIII.

DE ORDINE MONASTICO S. BASILII MAGNI.

CAPUT I.

De Ordine S. Basilii Magni restaurando.

Desiderium practico consiliorum evangelicorum exercitio⁴⁾ ad maiorem moralem perfectionem ascendendi, originem dedit severiori rationi vitae religiosae serius monasticae dictae, in qua pietatis distinctae viri, castitatis perpetuae, paupertatis voluntariae et obedientiae perfectae voto, nec non statutorum ad eorundem votorum adimplementum facilius reddendum destinatum observantia sub uno eodemque capite coaluere, — ut in praecipuis evangelicis virtutibus se se exercerent, atque omnibus mundi voluptatibus spretis, in solitudine asylum quaerent.

2, n. 9. — ⁴⁾ Matth. XIX, 11, 12, 21; Luc. IX, 23; XIV, 33.

Acésti'a institutiune apretiuindu-se de câtra Baserica dupa meritulu ei, si latînduse cu rapediune in tote partile lunei crestine, mai virtosu pentru conformitatea ei cu spiritulu Evangheliei, din singuratate a trecutu si la cetâti, si dobandi ore-si care organisare mai detaiata de câtra unii Parinti straluciti ai Basericei, intre cari cuprinde locu de frunte S. Basiliu Marele.

Acestu mare Parinte alu Basericei cu scopu câ viéti'a singuratica se nu se abata dela sant'a ei destinatiune, déde acelei institutiuni regule potrivite, cari pâna in dîu'a de astadi suntu urmate in Baseric'a orientala. — Cei ce imbracisiéza modulu vietiei prescisu de S. Basiliu, si-retienura numirea de Monachi, si se numescu Basiliti.

Baseric'a grecésca in legislatiunea canonica a ei invederatu a doveditu, câta insemnatate pune pre institutululu acestu salutaru, si pentru ace'a nu numai a nesuitu din tempu in tempu a luá mesurile necesarie, pentru a mediucóci, cá ordulu monasticu alu S. Basiliu se respunda deplinu chiamarei sale primitive, ci totu de una data pentru marile merite, ce-si castigà acelu ordu facia cu baseric'a, atâtu pre terenulu cultivarei scientieloru sacre si alu educatiunei tinerimei, câtu si cu privire la latirea religiunei crestine, la conservarea moralitateri in poporu, si la inaintarea decorei cultulu divinu: nu se-a indoitu a-i atribui una influintia destinsa preste intregu organismulu basericescu alu ei.

De unde inaltiandu la treptele cele mai de frunte ale ierarchiei basericesci pre barbatii eminenti din sinulu ordulu monasticu basilitanu, primî dela acei'a multe legi si institutiuni salutarie, apte spre conservarea disciplinei basericesci, si a pietateri crestinesci.

Dreptu ace'a Sinodulu avêndu in vedere, câ Ordulu santulu Basiliu, amesuratu institutiunei lui primitive, este unu faptoru preainsemnatu si binemeritatu in viéti'a Basericei nostre, si câ prin urmare neglegerea seau chiaru apunerea acelu Ordu se pote cugetá de una mare scadere pentru intregitatea organismulu basericescu: afla cu cale a edice in principiu restaurarea Ordulu santulu Basiliu marele in tote diecesele acestei Provincie.

Haec institutio ab Ecclesia pro merito suo aestimata, atque per omnes Christiani orbis plagas celeriter dilatata, potissimum ob eiusdem cum S. Evangelii spiritu consonantiam, e solitudine ad urbes quoque commigravit, atque ex parte quorundam eximiorum Ecclesiae Patrum, inter quos S. Basilius principem tenet locum, constitutionem magis praecisam assequuta est.

Magnus iste Ecclesiae Pater, ne vita solitaria a sacro suo fine declinaret, regulas huic institutioni accomodatas praescripsit, quae in Ecclesia orientali hodieum asseclas numerant. — Qui vitae rationem a S. Basilio praescriptam amplectuntur, monachorum nomine insigniuntur, Basilitaeque audiunt.

Ecclesia Graeca in legislatione sua canonica palam ostendit, quantum ponderis huic salutifero instituto tribuerit, — propterea non solum pro tempore et pro re necessaria consilia capere adnitebantur, ut Ordo monasticus S. Basilius pristinae suae vocationi adamussim responderet sed etiam ob insignia merita, quae Ordo ille erga Ecclesiam tam in scientiis sacris excolendis, ac iuventute instituenda, quam in religione christiana propaganda, in populi moribus tuendis, nec non in cultus divini decore promovendo sibi comparaverat, haud dubitavit illi in totam ecclesiasticam constitutionem vim salutarem conferre.

Unde viros eminentes e gremio ordinis monastici Basilitarum ad praecipuos hierarchiae Ecclesiasticae gradus evehendo, ab illis plurimas leges ac salutare institutiones disciplinae ecclesiasticae ac pietati christianae conservandae idoneas consequuta est.

Itaque Synodus considerans S. Basilius Ordinem, iuxta primaevam sui institutionem in vita Ecclesiae nostrae partem permagni momenti nec non benemeritam constituere, atque illius ordinis neglectum vel plane interitum constitutionis ecclesiasticae integritati damnum afferre; opportunum ducit, Ordinis S. Basilius Magni in omnibus huiusce Provinciae Dioecesibus restaurationem in principio edicere.

CAPU II.

Despre regularea si organizarea monastirilor acestui Ordu in Provinci'a basericésca greco-catolica de Alb'a-Julia.

Pentru-cá Ordulu monasticu alu S. Basiliu restaurandu-se in acést'a Provincia se pota respunde scopului si destinatiunei sale, este neaparatu de lipsa, cá acel'a amesuratu spiritului religiosu propriu acestui institutu se se reformeze, respective se se revoce in viétia.

Dreptu ace'a Sinodulu afla cu cale a edfice si ace'a, cumcá restaurarea numitului Ordu are se se intemple atátu pre bas'a asiediaminteloru cuprinse in regulele, si alte scrieri ascetice ale S. Basiliu marele, câtu si pre bas'a s. s. canone ale Basericeii nostre, fiindu-cá numai in modulu acést'a se pote sperá cu teneiu inffiorirea vietiei monastice in Ordulu restaurandu, si corespunderea densului intru tote la relatiunile de dreptu, ce se-au desvoltatu in legislatiunea Basericeii nostre.

Cu privire la prefigerea asiediaminteloru de disciplin'a domestica, si la modalitatea desvoltarei spiritului religiosu si a vietiei monastice, sinodulu cu totu de a dinsulu pretinde: se se aiba in vedere, si cu scumpetate se se aplice invetiaturile salutare cuprinse in opurile S. Basiliu marele asia numite ascetice, etice seau morali, precum si in cartea: *Regularum fusius disputatarum*“, si cea alalta „*Regulae per compendium et interrogationem*“, in cartea numita „*Constitutiones monasticae*“, si in cartea „*De vera atque integerrima virginitate*“¹⁾.

Éra ce se tiene de disciplin'a esterna a ordului S. Basiliu, si de relatiunea monastirilor intre sine, precum si facia cu autoritátile ierarchice, Sinodulu poftesce, cá in tote aceste Ordulu monasticu se se reguleze si se se acomodeze prescrieriloru s. s. canone.

Pentru legatur'a organica intre membrii ordului restaurandu, pentru mai usior'a desceptare si conservare a spiritului monasticu, si pentru uniformitatea disciplinei, Sinodulu afla de bine a decide: cá monastirile restaurande si infientiande in tote Diecesele acestei Provincie, in tote cele monastice interne se fie subordonate unei monastiri mame, in fruntea carei-a se stèe unu Protoegumenu seau Archimandritu.

¹⁾ S. Basilii Magni opera, quae latine extant omnia. Coloniae Agrip-

CAPUT II.

De Monasteriis huiusce Ordinis in Provincia Ecclesiastica graeco-catholica Alba-Iuliensis constituendis atque coordinandis.

Ut Ordo monasticus S. Basilii in hac Provincia resuscitatus fini ac destinationi suae respondere valeat, necessarium est, ut ille spiritui religioso huic instituto proprio conformitèr reformetur, respective in vitam vocetur.

Quamobrem Synodus id quoque edicendum censet, dicti Ordinis restaurationem tum ad normam statutorum in regulis, aliisque S. Basilii Magni scriptis asceticis comprehensorum, tum ad SS. Ecclesiae nostrae Canonum dictamen fieri debere, namque sic solummodo fundate sperari potest fore, ut in Ordine restaurato vita monastica efflorescat, atque Ordo iuris relationibus in Ecclesiae nostrae legislatione evolutis penitus congruat.

Ad statuta disciplinae domesticae, nec non spiritus religiosi vitaeque monasticae evolutionis modum determinandum, Synodus ex proposito iubet: ut doctrinae salutares in operibus S. Basilii Magni asceticis, ethicis sive moralibus dictis, item in libro: „*Regularum fusius disputatarum*“ nec non „*Regularum per compendium et interrogationem*“, praeterea in libro „*Constitutiones monasticae*“ dicto, atque in libro „*De vera atque integerrima virginitate*“¹⁾ contentae prae oculis habeantur, ritaeque applicentur.

Quod Ordinis S. Basilii disciplinam externam, atque Monasteriorum inter se et ad hierarchicas auctoritates relationem attinet, Synodus exigit, ut Ordo monasticus hisce sub respectibus ad SS. Canonum dictamina constituatur atque accommodetur.

Ad organicum inter Ordinis restaurandi membra nexum firmandum, ad spiritum monasticum facilius excitandum servandumque, nec non ad disciplinae uniformitatem tuendam, Synodus decernit: ut Monasteria restauranda atque in omnibus huius Provinciae Dioecesibus erigenda, in cunctis monasticis internis negotiis monasterio matri, cui Protohegumenus sive Archimandrita praesit, subordinentur.

---

pinæ an. 1617 a pag. 236—399.

Episcopulu respectivu pre cei ordinati pote se-i dispuna pre calea Protoegumenului la alte monastiri din dieces'a s'a seau la ver-un'a parochia, seau de voru fi cualificati si de Profesori la ver-unu institutu literariu, deca se-ar' recere acést'a pentru binele Basericei si a credintiosiloru, si deca prin ace'a nu se vetama constitutiunile monastice.

Preste totu Ordulu monasticu intru tote asia stà sub jurisdictiunea Episcopului diecesanu, câtu este indatoratu a portà grigi'a cuvenintiosa preste tote monastirile, ce se afla in teritoriulu lui, si a priveghiá, cá in acele disciplin'a monastica se se abserveze amesuratu prescriseloru S. S. canone¹⁾.

Ce se tiene de infientiarea mánastiriloru, acele numai cu scierea si cu invoirea Episcopului respectivu se potu intemeiá, si dupa-ce suntu destinate si consecrate de monastiri, acele impreuna cu bunurile de densele tienatorie nu mai potu fi in-trebuintiate spre alte scopuri mirenesci²⁾.

Deci pre bas'a acestoru principii a legislatiunei nostre canoniche Sinodulu avêndu in vedere de o parte vechimea si multele merite, ce si le-a castigatu inca in secululu trecutu manastirea Santei Treime dela Blasiu, de alta parte impregiurarea, cá ace'a se afla la scaunulu metropolitanu, si cá ace'a in intielesulu litereloru fundatiunali imperatesci din 21 Augustu 1738 este dejá prevediuta cu venituri considerabili: inaltia prin acést'a manastirea Santei Treime din Blasiu la demnitatea de manastire mana pentru tota Provinci'a basericésca greco-catolica a Albei-Julie, subordinandu-i nu numai tote mánastirile actu esistenti in acést'a Provincia, dintre cari anumitu mánastirea dela Bicsadu, aflandu-se in cele monastice sub jurisdictiunea Protoegumenului manastirei S. Nicolau dela Muncaciú, prin acést'a se enuncia, a fi de lipsa, cá din partea Ordinariatului de Gherl'a se se puna pasii necesarii la locurile sale, cá ace'a se se scota de sub ace'a jurisdictiune si atárnare in sensulu Bulei canonizatorie a Episcopatului de Gherl'a, carea emanata 6 Calendas Decembris 1853 cu pasulu initiale „*Cunctis sit notum*“, intre altele enuncia „*Auctoritate nostra Apostolica . . . . Ecclesias, monasteria, con-*

¹⁾ Conc. IV, cau. 4. —

Episcopus respectivus sacris ordinibus initiatos, si Ecclesiae atque fidelium bonum exposceret, et salvis monasticis Constitutionibus disponere potest mediante Protohegumeno ad alia Dioecesis suae Monasteria, nec non ad aliquam Parochiam, idoneos autem ad cathedras quoque Professorales penes quoddam litterarum Institutum applicare potest.

Generatim loquendo Ordo monasticus ita iurisdictioni subiacet Episcopi Dioecesani, ut omnium Monasteriorum territorio ipsius existentium debitam curam habere debeat, atque invigilare, ut in illis disciplina monastica ad praescripta SS. Canonum vigeat ¹⁾).

Quoad Monasteriorum erectionem, illa sciente tantum ac consentiente Episcopo concernente fundari possunt, atque postquam semel in monasteria destinata ac consecrata sunt, una cum bonis ad ipsa spectantibus in alios fines mundanos converti haud possunt ²⁾).

Hisce legislationis nostrae canonicae principiis conformiter Synodus considerans ex una parte vetustatem, ac multa merita, quae Monasterium Sanctissimae Trinitatis Blasiense iam saeculo elapso sibi comparaverat, ex altera parte illam circumstantiam, quod hocce Monasterium penes Sedem Metropolitanam constitutum, atque in sensu litterarum fundationalium Imperialium de die 21 Augusti 1738 requisitis redivisibus auctum sit: Sanctissimae Trinitatis Blasiense Monasterium ad dignitatem Monasterii Matris pro universa Provincia ecclesiastica graeco-catholica Alba-Iuliensi hisce evehit, eidem subordinando non solum omnia in hac Provincia actu existentia Monasteria, quae inter nomiatum quoad Monasterium Bicsadiense ad usque Protohegumeni Monasterii S. Nicolai Munkacsiensis iurisdictioni in monasticis subiectum existens, Synodus necessarium esse enunciat, ut Ordinariatus Armenopolitanus apud loca competentia illius in dicta iurisdictione ac dependentia exemptionem exoperari curet, in sensu Bullae Episcopatum Armenopolitanum confirmantis, VI Kalendas Decembris 1853 emanatae cuius initium „*Cunctis si notum*“ qua inter alia enunciat: „*Auctoritate*

²⁾ Conc. IV. can. 24; Conc. VI, can. 49.

ventus, utriusque sexus personas . . . sive sub Episcopi Munkacsiensis, sive sub Episcopi Fogarasiensis jurisdictione hactenus fuerunt, ab illorum ordinaria potestate prorsus eximimus et liberamus, easque sic exemptas novi Episcopi Armenopolitani eiusque in perpetuum successorum spiritali potestati attribuimus, ac subiectas declaramus“. Ci manastirei mame din Blasiu subordinămă si tote manastirile de Ordulu S. Basiliu infientiande iu venitoriu, si cari esista.

Dreptu ace'a Sinodulu concrede Ordinariatului metropolitanu, cá densulu midilocindu susceperea tineriloru de buna sperantia in ordulu Basilitanu, si tramitiendui la institute mai inalte de invetiamentu, si de educatiune monastica, prin zelulu si activitatea loru se restaureze ace'a manastire mama. Acést'a realisandu-se din fie-care diecesa se se tramita la manastirea mama tineri, cari aru avé chiamare la statulu monasticu, cari apoi sustienendu prob'a novitiatului, asisderea se se tramita la institute mai inalte, spre a-se perfectiuná in studiile filosòfice si teologice, precum si in deprinderea vietiei monastice, cari dupa acea reintorcundu-se in Diecesele loru, si inaintanduse la ordurile sacre, se se asiédie in manastirile esistenti ori infientiande.

CAPU III.

Despre aplicarea Basilitiloru la catedrele professorali in gimnasiile greco-catolice diecesane.

Restaurandu-se manastirea Preasantei Treime din Blasiu, si providiendu-se ace'a cu barbati cualificati, si in numeru cá acel'a, câtu prin aplicarea unor'a din monachi, atâtu la deregatoriile mánastiresci, câtu si la catedrele gimnasiali, vigorea spiritului religiosu si disciplin'a vietiei monastice nice una scadere se nu sufere: Sinodulu judeca a fi cu cale, cá Parintiloru Basiliti se li se concreda institutiunea tinerimei gimnasiali din Blasiu in câtu va fi cu potintia baremu in parte, poftindu acést'a de una parte insesi literele fundationali ¹⁾, de alt'a chiaru si prosperarea si inflorirea invetiamentului, de-ora-ce numai asiá se-aru poté realisá, prin stabilitatea mai asecurata a Profesoriloru, perfectiunarea poteriloru de invetiamentu.

¹⁾ Dato 21 August. 1738 punct. 4.

nostra Apostolica . . . . Ecclesias, monasteria, conventus, utriusque sexus personas . . . sive sub Episcopi Munkacsiensis, sive sub Episcopi Fogarasiensis iurisdictione hactenus fuerunt, ab illorum ordinaria potestate prorsus eximimus et liberamus, easque sic exemptas novi Episcopi Armenopolitani eiusque in perpetuum successorum spirituali potestati attribuimus, ac subiectas declaramus“; — sed Monasterio Matri Blasiensi omnia Ordinis S. Basilii in futurum quoque erigenda Monasteria subordinamus.

Itaque Synodus Ordinariatui metropolitano concedit, ut bonae spei iuvenes in Ordinem Basilitarum assumendo, eosque ad sublimiora litterarum nec non Monasticae educationis instituta mittendo, eorum zelo ac activitate Monasterium Principale sive Archimonasterium Blasiense restauret. — Hoc peracto, ex singulis Dioecesibus ad Monasterium isthoc iuvenes, qui vocationem ad statum monasticum haberent, mittantur, qui postquam Novitiatus experimentum subierint, pariter ad sublimiora instituta semet in studiis philosophicis ac theologicis nec non in vitae monasticae exercitio perficiendi gratia mitantur, — qui deinde in Dioeceses suas reversi, ac Sacris Ordinibus initiati, ad Monasteria existentia vel erigenda disponantur.

CAPUT III.

De Monachis Basilitis ad cathedras in Gymnasiis graeco-catholicis Dioecesanis applicandis.

Monasterio Sanctissimae Trinitatis Blasiensi restaurato, eoque idoneis ac tot numero viris exornato, ut spiritus religiosi vigor ac vitae monasticae disciplina, quorumdam monachorum tam ad officia monastica, quam ad cathedras gymnasiales applicatione, nullum detrimentum patiatur; Synodus opportunum censet iuventutis gymnasialis Blasiensis institutionem, in quantum fieri potest, saltem ex parte Patribus Basilitis comittendam esse, — cum id ex una parte ipsae fundationales litterae¹⁾, ex alia vero parte institutionis quoque bonum ac emolumentum exposcere videatur, namque hac solummodo ratione obtineri poterit, ut viri institutioni addicti stabilius munere suo fungantur, ac proinde ipsa institutio laetiora capiat incrementa.

ventus, utriusque sexus personas . . . sive sub Episcopi Munkacsiensis, sive sub Episcopi Fogarasiensis jurisdictione hactenus fuerunt, ab illorum ordinaria potestate prorsus eximimus et liberamus, easque sic exemptas novi Episcopi Armenopolitani eiusque in perpetuum successorum spirituali potestati attribuimus, ac subiectas declaramus". Ci manastirei mame din Blasiu subordinăm si tote manastirile de Ordulu S. Basiliu infientiande in venitoriu, si cari esista.

Dreptu ace'a Sinodulu concrede Ordinariatului metropolitanu, cá densulu midilocindu susceperea tineriloru de buna sperantia in ordulu Basilitanu, si tramitiendui la institute mai inalte de invetiamentu, si de educatiune monastica, prin zelulu si activitatea loru se restaureze ace'a manastire mama. Acést'a realisandu-se din fie-care diecesa se se tramita la manastirea mama tineri, cari aru avé chiamare la statulu monasticu, cari apoi sustienendu prob'a novitiatului, asisderea se se tramita la institute mai inalte, spre a-se perfectiuná in studiile filosòfice si teologice, precum si in deprinderea vietiei monastice, cari dupa acea reintorcundu-se in Diecesele loru, si inaintanduse la ordurile sacre, se se asiédie in manastirile esistenti ori infientiande.

CAPU III.

Despre aplicarea Basilitoru la catedrele professorali in gimnasiile greco-catolice diecesane.

Restaurandu-se manastirea Preasantei Treime din Blasiu, si provediendu-se ace'a cu barbati cualificati, si in numeru cá acel'a, câtu prin aplicarea unor'a din monachi, atâtu la deregatoriile mánastiresci, câtu si la catedrele gimnasiali, vigoarea spiritului religiosu si disciplin'a vietiei monastice nicé una scadere se nu suferé: Sinodulu judeca a fi cu cale, cá Parintiloru Basiliti se li se concreda institutiunea tinerimei gimnasiali din Blasiu in câtu va fi cu potintia baremu in parte, poftindu acést'a de una parte in sesi literele fundationali ¹⁾, de alt'a chiaru si prosperarea si inflorirea invetiamentului, de-ora-ce numai asiá se-aru poté realisá, prin stabilitatea mai asecurata a Profesoriloru, perfectiunarea poteriloru de invetiamentu.

¹⁾ Dato 21 August. 1738 punct. 4.

nostra Apostolica . . . . Ecclesias, monasteria, conventus, utriusque sexus personas . . . sive sub Episcopi Munkacsiensis, sive sub Episcopi Fogarasiensis iurisdictione hactenus fuerunt, ab illorum ordinaria potestate prorsus eximimus et liberamus, easque sic exemptas novi Episcopi Armenopolitani eiusque in perpetuum successorum spirituali potestati attribuimus, ac subiectas declaramus; — sed Monasterio Matri Blasiensi omnia Ordinis S. Basilii in futurum quoque erigenda Monasteria subordinamus.

Itaque Synodus Ordinariatui metropolitano concedit, ut bonae spei iuvenes in Ordinem Basilitarum assumendo, eosque ad sublimiora litterarum nec non Monasticae educationis instituta mittendo, eorum zelo ac activitate Monasterium Principale sive Archimonasterium Blasiense restauret. — Hoc peracto, ex singulis Dioecesibus ad Monasterium isthoc iuvenes, qui vocationem ad statum monasticum haberent, mittantur, qui postquam Novitiatus experimentum subierint, pariter ad sublimiora instituta semet in studiis philosophicis ac theologicis nec non in vitae monasticae exercitio perficiendi gratia mitantur, — qui deinde in Dioeceses suas reversi, ac Sacris Ordinibus initiati, ad Monasteria existentia vel erigenda disponantur.

CAPUT III.

De Monachis Basilitis ad cathedras in Gymnasiis graeco-catholicis Dioecesanis applicandis.

Monasterio Sanctissimae Trinitatis Blasiensi restaurato, eoque idoneis ac tot numero viris exornato, ut spiritus religiosi vigor ac vitae monasticae disciplina, quorundam monachorum tam ad officia monastica, quam ad cathedras gymnasiales applicatione, nullum detrimentum patiatur; Synodus opportunum censet iuventutis gymnasialis Blasiensis institutionem, in quantum fieri potest, saltem ex parte Patribus Basilitis comittendam esse, — cum id ex una parte ipsae fundationales litterae¹⁾, ex alia vero parte institutionis quoque bonum ac emolumentum exposcere videatur, namque hac solummodo ratione obtineri poterit, ut viri institutioni addicti stabilius munere suo fungantur, ac proinde ipsa institutio laetiora capiat incrementa.

Cu privire la invetiamentul dela alte gymnasii greco-catholice din acést'a Provincia basericésca, Sinodulu din motivele amintite doresce, cá in catu va fi cu potintia si se va recere, si la acele se se aplice Parinti, si in specie ce se tiene de Gymnasiulu Episcopescu din Beiusiu, Sinodulu primesce cu via placere urmatori'a dechiaratiune a Illustritatei sale Episcopului greco-catolicu actualu dela Oradea mare: „*Si in Dieces'a Oradeana se pote introduce, in catu Episcopulu Diecesei Oradane se dechiara a tradá tota fundatiunea Gymnasiului de Beiusiu Basilitoru, ma cu consensulu santului Scaunu Apostolicu si a-lu Maiestataei sale, dupa regularea dominiului Episcopescu de Beiusiu, a-li concede un'a parte corespundietoria de pamentu aratoriu si de padure*“ . . . .

CAPU IV.

Despre aplicarca acelor'a dupa cercustari si la alte institute de crestere.

La intemplantia ace'a preadorita, candu Ordulu S. Basiliu, in Provinci'a aceast'a ar' luá unu sboru atatu de imbucuratori, in catu pre langa observarea esacta a disciplinei monastice, si infflorirea vietiei religioase, ar' produce rezultatele asceptate pre terenulu invetiamentului gimnasialu, unde aru fi aplicati, Sinodulu nu este in contra a-li pune in prospectu Pàrintiloru Basiliti aplicarea celoru mai destinsi de-intre densi de Spirituali in Seminarii, ori de Profesori la Teologia, seau de Religiune in scolele normali, si preparandiali, pre cum si concrederea eventuala a conducerei unoru institute de crestere a tinerimei, precum aru fi Seminariile de prunci si convictele greco-catholice romane ale acestei Provincie.

TITULULU IX.

DESPRE INSTITUTIUNEA JUNIMEI.

CAPU I.

Despre educatiunea si institutiunea clerului tineru.

Deora-ce guvernarea sufleteloru este maestri'a maiestrielor, Baseric'a totu de a un'a a fostu cu luare aminte destinsa la ace'a, cá din tineretie se pregátésca individi caror'a se li concreda pastorirea sufleteloru. Pentru ace'a si infientiá in-

Quoad institutionem vero in reliquis huius Provinciae ecclesiasticae Gymnasiis graeco-catholicis, Synodus e motivis superius allatis desiderat, ut in quantum fieri poterit, ac necessarium duceretur, ad eadem quoque Patres applicentur, atque speciatim quod Gymnasium Episcopale Belenensiense spectat, Synodus sequentem Illustrissimi Domini moderni Episcopi graeco-catholici Magno-Varadinensis declarationem magno animi gaudio exceptit: „*In Dioecesim quoque Magnovaradinensem Ordo iste introduci potest, namque Dioecesis Magnovaradinensis Episcopus paratum se exhibet, totam Gymnasii Belenyesiensis foundationem Basilitis tradere, imo S. Sedis Apostolicae ac Maiestatis Suae consensu illis dominio Episcopali Belenyesiensi regulato, agrorum ac sylvarum partem congruam tribuere velle*“ . . . .

CAPUT IV.

De illorum pro adiunctis ad alia quoque educationis instituta applicatione.

Exoptatissimo illo eventu, quo S. Basili Ordo in hac Provincia adeo felicia caperet incrementa, ut penes disciplinae monasticae exactam observantiam, atque vitae religiosae efflorescentiam, in institutione gymnasiali, ubi adhibiti fuerint, progressus expectatos produceret: Synodus haud abnuitt Patribus Basilitis in prospectu sistere fore, ut illorum praestantissimi in Seminariis, qua Spirituales ac Theologiae Professores, in scholis vero normalibus ac praeparandorum qua doctrinae Religionis magistri applicentur, nec non ut quaedam educationis iuventutis instituta, prouti puerorum Seminaria ac Convictus graeco-catholici romani huiusce Provinciae, eorundem futurae directioni concedantur.

TITULUS IX.

DE IUVENTUTIS INSTITUTIONE.

CAPUT I.

De cleri iunioris educatione ac institutione.

Quum animarum regimen ars artium sit, Ecclesia iugi sollicitudine ferebatur, ut a pueris individua efformet, quibus animarum curam demandaret. — Idcirco penes Episcopia ac Monasteria instituta quoque theologica erexit, in quibus praeter

stitute theologice pre langa Episcopii si Manastiri, in cari pre langa cunoscintiele necesarie gramaticali si filosofice se propuneau candidatilor de preotia mai virtosu scientiele s. Scripturi, si a ss. canone basericesci ¹⁾, si din tineretie se deprindeau aceia in pietate si in virtutile recerute de statulu, pentru care se pregateau.

Aceste institute theologice numite astadi si Seminarii, fiendu in interesulu celu mai mare pentru binele si venitoriulu s. Baserice, pretindu tota sollicitudinea Ordinariateloru. Dreptu ace'a Sinodulu nu pote din destulu a recomandá Ordinariateloru, cá acele din tote poterile si dupa tote mediulocele, ce li stau sub dispusetiune, se se nàsuiasca, nu numai a iufentiá seminarii theologice proprii in Diecesele lor; ci acele astufeliu a le organisá, in catu atatu cu privire la dotarea si la buna administrarea interna economica si disciplinaria, catu si cu privire la institutiunea theologica preadeplinu se respunda cerintieloru tempului, si acceptarei Basericei nostre greco-catholice.

Si anume Directiunea Seminarieloru se se concreda barbatilor intielepti, cu esperintia, si devotati crescerei tinerimei clericali, si incátu este cu potintia la barbati celibi. Éra pentru manuducerea spirituala a clericiloru, in fie-care Seminarium se se constitue câte unu spiritualu, barbatu blandu, piu, affabilu, eloquentu si eruditu in scientiele sacre, mai virtosu in scientia ascetica. Asemenea si catedrele professorali se se concreda pre calea concursulu barbatiloru de eruditiune si pietate comprobata, cari fiendu dotati dupa cuvenintia, in decursulu mai indelungatu de servitiu, se aiba ocaziune a se perfectoná in studiile loru speciali, si spre scopulu acest'a seminariile se fie inzestrate cu bibliotece bine organizate si din tempu in tempu inavutite cu operile cele mai alese si mai necesarie.

Limb'a propunerei in Seminariile nostre diecesane este limb'a cultulu domnediescu, cu tote aceste Sinodulu nu vré a preiudecá dreptulu Ordinariateloru de a dispune, cá in Seminariile loru unulu ori altu studiu se se propuna si in limb'a latina.

Studii obligatorie pre lunga cele indatinate se fie si studiulu dreptulu Baserice de ritulu grecu, a ritulu basericescu.

Grammaticae ac Philosophiae rudimenta Presbyteratus candidatis praesertim sanctae Scripturae ac SS. Canonum scientia tradebatur ¹⁾, — ibique a tenera aetate, in pietate ac virtutibus statui, ad quem se parabant, convenientibus exercitabantur.

Instituta isthaec theologica, hodie Seminaria quoque dicta, cum pro bono ac futura S. Ecclesiae prosperitate maximi momenti sint, omnem Ordinariorum sollicitudinem exposcunt. — Itaque Synodus haud potest sat sufficienterque Ordinariis commendare, ut illi pro cunctis suis viribus ac omnibus, quae praesto sunt, mediis adhibitis non solum propria Seminaria theologica in Dioecesibus propriis erigere, verum eadem ita quoque instituere adlaborent, ut tum quoad dotationem, ac bonam internam oeconomicam nec non disciplinarem administrationem, quam quoad theologicam institutionem, exigentiae aevi atque Ecclesiae nostrae graeco-catholicae expectationi adamussim respondeant.

Ac in specie regimen Seminariorum viris prudentibus, ac cleri iunioris educationi addictis, ac quantum fieri potest caelibis vitae demandetur. Pro directione vero spirituali clericorum in quolibet Seminario constituatur Spiritualis, vir nempe mansuetus, pius, affabilis, eloquens, ac in scientiis sacris, praesertim in ascensi eruditus. — Pariter cathedrae quoque disciplinarum theologicarum via publici concursus, eruditionis ac pietatis comprobatae concedantur viris, qui salario convenienti remunerati, decursu diuturnioris servitii, occasionem semet in studiis specialibus perficiendi nanciscantur, atque hunc in finem Seminaria bibliothecis bene constitutis, ac pedetentim operibus selectissimis et necessariis auctis instructa sint.

Lingua, qua in Seminariis nostris dioecesanis obiecta tradantur, est lingua cultus divini; nihilominus Synodus haud vult derogare Ordinariorum iuri, praecipiendo, ut in eorum Seminariis unum vel aliud obiectum lingua latina tradatur.

Studia obligata praeter consueta sint quoque studium iuris Ecclesiae Graeci ritus, insuper scientia ritus ecclesiastici, atque

---

¹⁾ Conc. Carthag. can. 24; Conc. VII, can. 2. —

si alu eloquentiei sacre in modu theoreticu si practic. — Éra ce se tiene de educatiunea spirituala a Clerului tineru, Sinodulu decide, cá in tote Seminariile diecesane se se tiena exercitii spirituali de done ori in anu, la inceputulu cursulu anualu, si la ss. Pasci, éra clericii se fie datori a se marturisi celu putinu odata intru un'a luna, si se se indemne la primirea desa a santei Cuminecaturi. Asemenea se se tiena in tota diu'a lectiune spirituala.

Pentru a stôrní emulatiunea in clerulu tineru din aceastăa Provincia si spre a dá ocaziune mai ampla de a se perfectoná in scientiele teologice, Sinodulu primesce in principiu infieutiarea unui Seminaru greco-catolicu centralu pentru tota Provinci'a redicandu la Scaunulu metropolitanu, la care se se tramita tineri destinsi din tote diecesele comprovinciali. Catedrele profesoralu la acestu institutu se se concreda barbatiloru Doctori de Teologia, ori licentiati in dreptulu basericescu, pre calea concursulu publicandu in tota Provinci'a. Profesorii acestia se se indatoreze a elucrá manualele din respectivele loru studii, cari aprobandu-se de Sinodulu provincialu si tiparindu-se pentru uniformitate se se adoptéze cá manuale la tote institutele teologice din Provincia.

CAPU II.

Despre scolele gimnasiali confesionali.

Deora-ce etatea tineretieloru, deca de buna ora nu se conduce bine, este plecata spre vitii, si nepregatindu-se prin dezvoltarea graduata a facultatiloru intelectuali, remane neapta de a ascultá cu profectu scientiele mai inalte, mai virtosu cele teologice. Dreptu acea mam'a baserica totu de a un'a se a nasuitu a impreună cu institutele sale teologice, si scole mediulocii pregatitorie. Intru aceste scole se pregateau tinerii, cari aveau aplicare spre statulu preotiescu, in studiile gramatice, rethorice, si filosofice, precum si in artile frumose cá totu atate scientie ajutorie pentru studiile teologice. Acestea scole mediulocii astadi se numescu si gimnasii, facia cu cari scole Baseric'a cu atatu pote fi mai putinu indiferenta, cu cátu chiaru din acele are se primésca tineri pregatiti spre a fi suscepti la studiile teologice. De unde se pote intielege de sine, cá

sacrae eloquentiae, modo tam theoretico quam practico. — Quod educationem spiritualem Cleri iunioris attinet, Synodus decernit, ut in omnibus Seminariis dioecesanis exercitia spiritualia bis per annum, initio nempe cursus annui nec non tempore Paschatis habeantur. — Clerici vero decursu anni scholastici semel saltem in mense confiteri teneantur et excitentur ad frequentem communionem. Item quovis die lectioni spirituali adsint.

Ad cleri iunioris huiusce Provinciae aemulationem excitandam, atque ad occasionem semet in scientiis theologicis excolendi praebendam, Synodus in principio admittit, ut penes Sedem Metropolitanam pro universa Provincia Seminarium graeco-catholicum centrale erigatur, ad quod iuvenes selecti e cunctis dioecesibus comprovincialibus mittantur. Scientiarum ad isthoc Institutum Cathedrae concedantur viris in Theologia vel in Iure Canonico Doctoribus vel saltem licentiatis, via concursus in universa Provincia publicandi. Huiusce instituti Professores pro specialibus studiis respectivis elucubrare obligentur manualia, quae a Synodo Provinciali approbata atque typis vulgata uniformitatis gratia in omnibus huiusce Provinciae institutis theologicis qua manualia adhibeantur.

CAPUT II.

De scholis gymnasialibus graeco-catholicis.

Quum adolescentium aetas nisi a teneris annis bene informetur, in vitia propensa sit, atque nisi graduata facultatum intellectualium evolutione excolatur, ad studiis sublimioribus praesertim vero theologicis cum profectu vacandum inepta haeret; idcirco Mater Ecclesia institutis suis theologicis scholas quoque medias preparatorias adiungere nunquam non adlaboravit. — In his scholis iuvenes, qui vocationem ad statum sacerdotalem habent, in studiis Grammaticae, Rhetoricae, Philosophiae ac artium liberalium qua in totidem scientiis disciplinarum theologicarum auxiliaribus se praeparabant. Scholae istae mediae hodiae Gymnasia audiunt, erga quae Ecclesia eo minus indifferens esse potest, quum ex ipsis iuvenes bene praeparatos accipiendos habeat, qui ad studia theologica admittantur. — Unde per se intelligi potest, Ecclesiam peculiarem semper adhibuisse sollicitudinem,

Biserica deschilinitu a priveghiatau totu de a un'a, cá educatiunea si instruirea tinerimei in astufeliu de institute se se conceda barbatiloru de scientia si pietate probata, dela cari tinerimea se primésca nu numai invetiatura solida in scientia, ci si educatiune religiosa-morala.

Dreptu ace'a Sinodulu recomanda cu de a dinsulu Ordinariateloru cu privire la gimnasiile fundate de catra Episcopii Greco-catholici de pia aducere aminte, si prin urmare intru tote subordonate conducerei si supravighiarei acelor'asi, cá se aplice de Profesori pre calea concursuala barbati basericesci cualificati, cu moralitate exemplara, si cu adevveratu spiritiu preotiescu, se se propuna tote studiile dupa manuale cá acele, in cari nemicu se se afle contra religiunei si a buneloru moravuri, éra in specie ce se tiene de studiulu doctrinei de religiune, Ordinariatele in contielegere se mediolocésca compilarea unui manualu pentru gimnasiulu superioru, in carele, pre langa pertractarea esacta si deslucita a obiecteloru de credintia, de moralu si de istoria basericesca, se se cuprinda si respunsurile potrivite la objectiunile mai comune nascocite in contr'a religiunei si a basericei catolice in genere, si a basericei greco-catolice in specie. Acestu manualu censurandu-se de barbati de specialitate, si aprobându-se de Ordinariate, se se introduca la tote gimnasiile pentru instituirea tinerimei greco-catolice, care tinerime totu de odata se fie obligata a invetiá cantulu basericescu incepéndu inca din prim'a clasa gimnasiala.

In urma Ordinariatele se fie cu luare aminte, cá in memoratele gimnasii disciplin'a si moralitatea tinerimei se se sustiena, si se se promovéze, pentru ace'a prin Directiunile respective voru dispune cele de lipsa pentru cá tinerimea se frecuentéze regulatu s. Biserica in Dominicis si Serbatori, se se infatisieze la catechisari cu pietatea si pregatirea receruta, se se apropia la tempulu indatinatu de ss. Sacraminte ale Penitentiei si a s. Eucharistii, la serbatorile ss. Pasci se-i se tiena exercitii spirituali.

Era cu privire la Gimnasiile greco-catolice, cari nu stáu sub imediata conducere a Ordinariateloru respective, aceste se se nevoiésca a-si câstigá valore dreptului loru de suprainspec-

ut iuventutis in eiusmodi institutis educatio ac institutio, scientiæ probataeque pietatis concedantur viris, per quos iuventus non solum sana doctrina imbuatur, verum piis quoque moribus induatur.

Itaque Synodus Ordinariis de industria commendat, ut quoad Gymnasia ab Episcopis graeco-catholicis piae memoriae fundata, ac proinde eorum directioni ac inspectioni in omnibus subiecta in professores via publici concursus viros ecclesiasticos idoneos, moribus exemplaribus, ac spiritu vere sacerdotali praeditos assumant, studia omnia iuxta manualia tradantur, in quibus nihil religioni ac bonis moribus adversum contineatur; quod autem doctrinae religionis studium attinet, Ordinarii collatis consiliis, manuale pro Gymnasio superiori elucubrandum curent, in quo praeter articulorum fidei ac morum, nec non historiae ecclesiasticae plenam ac dilucidam pertractationem, responsa quoque accomoda praecipuis contra Religionem atque Ecclesiam catholicam in genere, ac graeco-catholicam in specie confictis obiectionibus comprehendantur. — Hocce manuale per viros rei peritos recensitum, atque ab Ordinariis adprobatum, ad iuventutem graeco-catholicam instituendam in omnia Gymnasia introducatur, quae iuventus una tantum ecclesiasticum inde a prima classe gymnasiali discere teneatur.

Demum Ordinarii attendant, ut in supradictis Gymnasiis, iuventutis disciplina ac mores foveantur promoveanturque, propterea per concernentes Directores efficiant, ut iuvenes diebus dominicis ac festivis Ecclesiam diligenter frequentent, Catechesi pietate ac requisita praeparatione adsint, tempore consueto S. Poenitentiae ac Eucharistiae sacramenta recipiant, S. autem Paschate ad illos exercitia quoque spiritualia habeantur.

Quoad illa Gymnasia graeco-catholica vero, quae immediatae Ordinariorum concernentium Directioni haud subiacent, hi exequi satagant ius suum eadem instituta graeco-catholica inspiciendi,

tiune preste acele institute confesionali, priveghiandu cá la acele se nu se aléga de Profesori fora numai barbati greco-catholici, nice se se intrebuinteze manuale contrarie religiunei si moralului, éra de Profesori de doctrin'a religiunei se se constituie numai barbati basericesci autorisati de respectivele Ordinariate, cari se fie îndetorati a propune studiulu acel'a dupa manualulu prescriendu de catra Ordinariatu, si a grigí preste educatiunea religiosa a tinerimei, cá astufeliu Ordinariatele se pota avé garantia segura si suficiente despre pregatirea cuvenita a tineriloru, ce aru aspirá la studiile theologice ori pedagogice.

Cu privire la gimnasiile de statu, frequentate de tineri greco-catholici, Ordinariatele se-si puna tota silinti'a, cá institutiunea religiosa acelei tinerime se fie prea deplinu ascurata, si spre scopulu acest'a seau se exoperedie infintiarea catedreloru de doctrin'a religiunei si de limb'a Romana dotate de catra Statu, ori de catra respectivele confesiuni, seau se insarcineze pre respectivii Parochi, pre langa anumita remuneratiune anuala a propune tineriloru greco-catholici studiile amintite, precum si a supravighiá, cá ace'a tinerime se frecunteze Baseric'a nostra greco-catholica din locu, acolo se primésca ss. Sacraminte, si se se deprinda in cântarile basericesci.

Cu aceast'a ocaziune Sinodulu este silitu a recunosce necesitatea infintiarei a mai multoru Seminarii pentru prunci, dupa norm'a celui din Oradea mare, si mai virtosu langa gimnasiile din aceast'a Provincia, cá astufeliu sub conducerea barbatiloru esperti se afle scutintia moralitatea cea amenintiata a tinerimei, si sub regule salutarie se se dedée la diligitia si la deprinderea celoru alalte virtuti.

CAPU III.

Despre institutele pedagogice (preparandiali) diecesane.

Avendu instructiunea populara scopu duplu, adeca de a cresce societatei civile cetatieni buni, éra basericei poporenii credintiosi, baseric'a de a pururea fú ingrigita de inaintarea instructiunei elementarie, pentru ace'a se-a nasuitu dupa poteri a concrede ace'a institutiune barbatiloru cualificati in metodulu propunerei cunoscintieloru elementari, si totu una data inzestrati

curam adhibentes, ut in Professores ad illa viri tantum graeco-catholici assumantur, neque manualia religioni ac moribus inimica adhibeantur, in doctrinae Religionis professores viri solum modo ecclesiastici a respectivis Ordinariis approbati assumantur, qui hocce studium iuxta manuale ab Ordinariis determinandum tradere, atque iuventutis religiosae educationi invigilare obligabuntur, — ut hac ratione Ordinarii de sufficienti ac debita praeparatione iuvenum, qui ad studia theologica aut paedagogica tenderent, certi reddantur.

Quoad status gymnasia, ab adolescentibus Romanis graeco-catholicis frequentata Ordinarii omnem dabunt operam, ut eiusdem iuventutis religiosa institutio in tuto collocetur, atque hunc in finem, ut sive religionis doctrinae ac linguae Romanicae cathedrae per statum erigantur, atque salario convenienti provideantur, sive Parochi respectivi penes annuam remunerationem adolescentibus graeco-catholicis studia superius commemorata tradere, atque invigilare teneantur, ut iuventus Ecclesiam graeco-catholicam illius loci adeat, SS. Sacramenta ibidem recipiat, ac in cantu ecclesiastico exerceatur.

Hac occasione Synodus nonnulla puerorum Seminaria ad normam Seminarii Magnovaradinensis praesertim penes gymnasia huius Provinciae erigendi necessitatem agnoscit, ut tali modo sub virorum prudentium regimine periclitati iuvenum mores refugium nanciscantur, atque illi sub regulis salutaribus diligentiae ac reliquarum virtutum exercitiis assuefiant.

CAPUT III.

De Institutis paedagogicis (praeparandorum) dioecesanis.

Quum populi institutio duplicem habeat finem, societati nempe civili bonos cives, Ecclesiae vero populum fidelem educandi, Ecclesia omnibus temporibus institutioni elementari promovendae adnitebatur, ideoque hanc institutionem viris in cognitionum elementarium tradendarum methodo versatis atque morum exemplaritate praecluentibus pro posse committere in-

cu portare morala exemplara. Spre surescerea astorufeliu de individi se infientiara sub conducerea Ordinariateloru intitute pedagogice numite si preparandii.

De ora-ce inse Statulu civilu inca e cointeressatu cu privire la inffiorirea acestoru intitute, Sinodulu din partea sa ascépta dela tote Ordinariatele, cá acele se se nesuiesca a infientiá si a sustiené atari intitute pedagogice confessiunali.

Cá aceste se pota respunde deplinu scopului loru, Sinodulu prescrie, cá Directiunea ataroru intitute se se concreda barbatiloru basericesci cualificati in scientiele pedagogice, éra cathedrele professorali incâtu se va poté se se concrédá asisterea personeloru basericesci, inse cari voru fí perfacutu cursulu studiiloru pedagogice, la ore-care institutu pedagogicu mai inaltu catolicu. Cu privire la studiile prescrise prin lege, acele se se propuna dupa manuale aprobate in cointielegere cu Ordinariatele acestei Provincie basericesci. Ce se tiene de doctrin'a Religiei, ace'a se se propuna dupa manualulu prescriendu pentru gimnasiulu superioru, asemenea si Tipiculu si Cantarile basericesci. Pentru sustienerea disciplinei, a moralitatei, si pentru deprinderea alumniloru in functiunile cantorali in astufeliu de intitute, se se prelucre statute aprobande de cátra respectivele Ordinariate, si acele se se pazésca cu tota esactitatea, numai astufeliu potendu-se sperá desteritatea receruta la sierbirea functiuniloru sacre, si portare morala exemplara in alumnii instituteloru pedagogice, cari cá fitori docenti au se premérgea cu esemplu bunu in aintea poporeniloru.

CAPU IV.

Despre scolele normali capitali diecesane.

Dupa-ce intre credintiosii Basericei, afora de aceia ce-si alegu carier'a cultivarei scientieloru mai inalte, mai este si alta classa de poporeni, nu mai pucinu insemnata de si nu asiá numerosa cá cea de antâiu, anume class'a mediulocia a cetatieniloru, cari se cuprinde cu feluritele maiestrii si industriei, la cari tote inca se receru precunoscentie necessarii mai intinse si mai fundate, de câtu cumi suntu cele pentru poporulu de rondu : Baseric'a pre langa institutele mai inalte, si mediulocii de invetiamentu, se a nesuitu a mai infientiá si scole elementari principali, numite si scole normali, cari suntu cá si temeiuulu scoleloru mai inalte.

tendebat. Ad eiusmodi individua excolenda sub Ordinariorum moderamine, Instituta paedagogica, Praeparandorum ad Magisteria quoque dicta erecta sunt.

Quum autem Status civilis prosperitas horum institutorum aequè interest, Synodus ex parte sua ab omnibus Ordinariis expectat ut ii eiusmodi instituta paedagogica graeco-catholica erigere ac conservare satagant.

Ut haec instituta finem suum assequi valeant, Synodus statuit, directionem eiusmodi institutorum viris ecclesiasticis in arte paedagogica versatis demandandam, cathedras vero professorales, in quantum fieri poterit, pariter personis ecclesiasticis, et quidem iis tantum, qui studiorum paedagogicorum cursum, apud sublimius quoddam Institutum paedagogicum catholicum peregerint, committendas esse. Quod studia legibus praescripta attinet, eadem iuxta manualia collatis mutuis inter Ordinariatus huiusce Provinciae ecclesiasticae consiliis aprobata tradantur. Doctrina vero Religionis iuxta manuale pro Gymnasio superiori praescribendo proponatur, item Typicon ac Cantus ecclesiasticus. Ad disciplinam bonosque mores sustentandos, atque ad alumnos horum Institutorum in cantorum functionibus quoque exercendos, statuta ab Ordinariis concernentibus approbanda condantur, eaque diligenter servantur, namque hac solummodo ratione sperari potest fore, ut horum institutorum paedagogicorum alumni ad sacras functiones obeundas idonei evadant, atque qua futuri ludimagistri populo morum exemplaritate prae-luceant.

CAPUT IV.

De dioecesanis scholis normalibus principalibus.

Quum inter fideles Ecclesiae praeter illos, qui studiorum sublimiorum rationem et suscipiunt et ingrediuntur, alia quoque fidelium classis haud minoris momenti etsi paucioris numeri datur, classis nempe intermedia civium, qui variis opificiis ac industriis vacant, pro quibus quoque praenotiones magis extensae magisque fundatae, quam pro vulgo requirantur: Ecclesia praeter litterarum instituta sublimiora ac media, scholas elementares principales, normales quoque dictas, quae fundamenta scholarum superiorum dici possunt, erigere adnitebatur.

Dreptu ace'a Sinodulu recomanda tuturoru Ordinariateloru, cá mai virtosu in opidele si comunele mai impopulate se se nesuiesca a infientiá scole bune normali, si a staruí cu de a dinsulu, cá acele respundiendu cerintieloru instructiunei adeverate in tota privinti'a se in florésca. Totu de odata Sinodulu recunosce lips'a cea mai urgenta a infientiarei scoleloru primarie pentru fetitie, celu pucinu in tienuturile acele, unde se afla scole normali, cá astufeliu si celu alaltu sexu se se bucare de cuvenit'a institutiune.

Directiunea ataroru scole normali se se concrédá persone-loru basericesci inzestrate cu necesariile cunoscintie pedagogice. De invetiatori si invetiatoresc la aceste scole se se aplice persone cualificate, cari au absolvitu cursulu pedagogicu, si au portare morala exemplara. Studiele prescise se se propuna dupa manuale didactice elucrate de barbati de specialitate si aprobate prin contielegerea Ordinariateloru.

Directiunile respective ale acestoru scoli se voru ingrigi atátu de catechisarea tinerimei scolare, amesuratu presciseloru diecesane, câtu si de sustinerea disciplinei si a moralitateri scolariloru.

CAPU V.

Despre scolele elementari.

Avendu Baseric'a inalt'a misiune de a lucrá mantuirea sufletésca a tuturoru credintiosiloru sei, zelulu si activitatea ei de a respandi adeveturile descoperite, nu se a' restrinsu la unele clási ale societateri omenesci, ci a imbratisiatu pre tote acele. De unde Basericei este de a se multiamí generalisarea instructiunei popularie; dreptu ace'a Baseric'a credintiosa chiamarei sale nu numai nu pote renuciá la dreptulu de a conduce invetiamentulu elementariu, si a privegiá preste densulu, cei compete chiaru si dupa esemplulu Mantuitoriului nostru Isusu Christosu, carele imbratisindu si binecaventandu pre prunci a dísu: „*Lasati pre prunci, si nu-i opriti pre ei a vení la mine, cá unor'a cá acestor'a este imperati'a ceriului*“¹⁾, — ci díu contra are cea mai strinsa datorintia a se ingrigi despre crescerea religiosa a generatiunei fragede, care are se formeze succes-

¹⁾ Matth. XIX, 14. —

Ideirco Synodus omnibus Ordinariis commendat, ut praesertim in oppidis ac pagis frequentioribus, optimas scholas normales erigere studeant, atque assiduam dent operam, ut illae rectae institutionis postulatis respondentes, omni ex parte emineant. Insimul Synodus urgentissimam necessitatem agnoscit puellarum quoque scholas primarias in illis saltem regionibus erigendi, in quibus scholae normales existunt, ut sic sequior quoque sexus debita institutione haud destituatur.

Directio vero eiusmodi scholarum normalium personis ecclesiasticis requisitis cognitionibus paedagogicis instructis demandetur. In magistros ac praeceptorices harum scholarum personae idoneae, quae cursum paedagogicum peregere, atque exemplares mores praeseferunt, assumantur. Studia vero praescripta iuxta manualia didactica per viros rei peritos elucubrata ab Ordinariis consiliis collatis approbata tradantur.

Harum scholarum directores tum adolescentibus ad praescripta dioecesana catechizandis, tum disciplinae ac moralitati eorum fovendae invigilabunt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPUT V.

De scholis elementaribus.

Quum Ecclesia sublimem omnium fidelium suorum spiritualem salutem operandi missionem habeat, eius zelus ac studium veritates revelatas propagandi ad quasdam societatis humanae classes haud restrictum est, sed omnes illas amplectitur. Hinc Ecclesiae in acceptis referendum est populi institutionem universalem evasisse, ac proinde Ecclesia, vocationis suae memor, non solum iuri institutionem elementarem moderandi, eique invigilandi, renunciare haud potest, quod ipsi vel ad Iesu Christi Salvatoris Nostri exemplum competit, qui pueros amplectens atque benedicens dixit: „*Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire, talium est enim regnum coelorum*“¹⁾, — sed e contra summa eidem incumbit obligatio, tenellae generationis futuram fidelium progeniem constituentis religiosae

centi'a credintiosiloru sei, căci numai astufeliu pote implini mandatulu Domnului: „*mergeti si invetiati tote poporele*“, cu atātu mai virtosu, de ora-ce meritele Basericei pre terenulu instructiunei popularie cu temeiu de nimene se pote trage la indoiala, si Statulu inca nu numai nu are nemicu de a-se teme de influinti'a, ce se cuvine Basericei preste scolele elementarie, ci din contra intregu scopulu instructiunei elementarie numai atunci se pote ajunge, decumv'a ace'a mediulocesce educatiunea religiosa a unui poporu, cea ce fora influinti'a cuvenita a Basericei nice se pote cugetá.

Dreptu ace'a Sinodulu recomanda cu de a dinsulu Ordinariateloru, cá cu totu zelulu se staruiesca la mediulocirea inffioriei scoleloru poporali, cá astufeliu corespunsiendu acele dupa potintia si cerintieloru instructiunei adeverate, nu numai se nu pota fi scose de sub aripile Basericei, si asiá se se periclitete caracterulu confessionalu alu acelor'asi, ci prin progressulu ce-lu voru dovedí acele, se storca respectulu, ce se cuvine drepturiloru Basericei preste instructiunea populara.

Parochii cá Directorii scoleloru elementarie strinsu se indatarescu a respunde deplinu acestei importante deregatorii a loru, ingrigindu-se de conscientios'a si esact'a administratiune a averiloru scolarie, visitandu mai adese-ori scol'a supraveghiandu cum si implinesce docentele oficiulu seu, ce portare morala are, si luandu mesurile necesare, pentru-cá pruncii se frecventeze scol'a regulatu si se fie prevediuti cu cartile prescise dela Ordinariatu. Mai incolo densii — Parochii — prin cuventari basericesci se descepte poporulu cu privire la necesitatea si la folosulu invetiaturei si a cresterii scolarie, deora-ce nepricepându densulu aceast'a necesitate, adese-ori nu numai e indiferente in privinti'a scolei, ma de multe ori si impedecea infientiarea aceleia; se-i arete chiaru si strins'a datorintia, ce are de a-si cresce pruncii sei in frie'a Domnului, si astufeliu de a sustiené in stare inffiorita scol'a, si despre aceast'a datorintia se-lu invetie chiaru si in tribunalulu Santei Penitintie, si de va gasí a fi de lipsa se-i si mustre negliginti'a.

In urma Parochulu, cá invetiatoriulu religiunei, si catechetu in scolele elementari, este datoriu in intielesulu statuteloru

educationi prospiciendi, etenim sic solummodo Domini *mandatum* „*Euntes docete omnes gentes*“, effectui mancipare potest, — eo magis, quod merita, quae Ecclesia in populo instituendo sibi acquisivit, a nemine iure in dubium vocari possint, et vel ipse Status civilis non solum vim salutarem Ecclesiae in scholas elementares competentem nihil metuendam habeat, verum e contra integer institutionis elementaris finis tunc tantum obtineri possit, dum illa populi educationem religiosam operatur, quod absque influxu Ecclesiae debito, nec cogitari quidem potest.

Ideirco Synodus Ordinariis impense inculcat, omni zelo efficere, ut scholae populares efflorescant, quo sic rectae institutionis postulatis quoque pro posse correspondentes, illae non solum Ecclesiae auctoritati subdici haud possint, quo facto earundem character confessionalis periclitaretur, verum progressu, quem illae comprobabunt, debitum Ecclesiae in institutionem populi iuribus respectum extorqueant.

Parochi scholarum *elementarium* Directores strictissime obligantur huius gravissimi sui muneris partes perfecte adimplere, bonorum scholarum iustae atque exactae administrationi providendo, scholam saepius visitando quomodo ludimagister munere suo fungatur, quosque mores praeseferat, invigilando, atque media necessaria adhibendo, ut pueri diligenter scholam frequentent, et libris ab Ordinariis praescriptis provisi sint. Porro ipsi — Parochi — allocutionibus sacris populum de institutionis ac educationis scholasticae necessitate ac utilitate illuminent, namque populus hanc necessitatem haud perspiciens saepius non solum se erga scholam indifferentem exhibet, verum saepe et impedit eius erectionem, dein strictissimam in timore Domini prolem suam educandi, ac proinde scholam in statu florenti conservandi obligationem vel in S. Poenitentiae tribunali edoceant, ac si opus fuerit, negligentiam eius plane reprehendent.

Demum Parochus qua doctrinae religionis magister ac scholae elementaris Catecheta, in sensu statutorum dioecesanorum

diecesane a catechisá propunându scolariloru doctrin'a religiunei, si istori'a biblica, in cari studii apoi docentele vá deprinde pre densii prin repetirea celoru propuse de parochi, cá astufeliu invetiaceii se le invetie acelea de rostu.

In parochiile mai mici potendu fi statiunea de docente se se impreune cu oficiulu cantoralu, cá astufeliu docentele avendu mai buna subsistentia, se pota mai deplinu corespunde datorintiei sale.

CAPU VI.

Despre scolele repetitionali de dominec'a si despre catechisare.

Fiendu-cà tingerimea dupa-ce a trecutu preste etatea, in care dupa legi este obligata a frecuentá scol'a elementara, aru dá uitarei cea mai mare parte a cunoscintieloru cascigate, de cumv'a din candu in candu nu i se aru intinde ocasiunea de a-si revocá in memoria celea invetiate in pruncia, intieptiesce se a in-grigitu atátu Baserie'a câtu si Statulu, cá tinerii de ambe sexele, pâna candu nu pasiescu la viét'a conjugala, se fia îndatorati Dominec'a si in serbatori a se infatisiá la asiá numitele scole de repetire.

Sinodulu apretiuindu importanti'a acestei institutiuni necesarie si folositorie, oblóga pre toti Parochii si docentii, cá in tote dominecile si serbatorile obligate, se adune tineretulu de ambe sexele la prelegerile repetitionali, si in propunere astufeliu se se acomodeze, incatu feciorii se amble la scol'a repetitionala dupa cultulu divinu de demanét'i'a, éra fetele inainte de inseratu, tienendu-li docentele prelegeri din obiectele prescrise pentru scolele elementari. Éra la Inseratu se se afle cu totii la catechisarea tienênda prin Parochu, amesuratu statuteloru diecesane, si numai dupa inseratu se fia iertatu a-si petrece inse fora periclitarea moralitateri.

Cu privire la orasie, Parochii voru fi cu destinsa luare aminte, cá tinerii, carii se pregatescu la feliuritele maiestrii, ori negotiatorie, cu atátu mai virtosu se frecventeze regulatu aceste prelegeri repetitionali, cu câtu cá aceia dupa prescriesele mai inalte nu potu fi inaintati la gradulu de călfe, deca dela respectivulu oficiu parochialu nu voru produce testimoniu, cá au frecuentatu scol'a repetitionala, si prin urnare deca parochii

catechizare tenetur, pueris doctrinam Religionis atque historiam biblicam tradendo, in quibus obiectis dein ludimagister iis, quae a Parocho proposita sunt, repetitis pueros exercitabit, ut sic eadem memoriae mandent.

In parochiis minoribus, si fieri posset, ludimagistri munus cantoris officio iungatur, ut hac ratione ludimagister ampliori salario provisus obligationi suae melius satisfacere queat.

CAPUT VI.

De scholis dominicarum repetitionalibus, et de catechesi.

Quum iuventus aetate, qua iuxta leges scholam elementarem adire tenetur, transacta, maiorem notionum acquisitarum partem oblivioni traderet, nisi eidem nonnumquam occasio ea, quae in pueritia addidicerat, in memoriam revocandi suppeditaretur, sapienter tum Ecclesia tum Status providerunt, ut iuvenes utriusque sexus, antequam coniugale consortium ineant, diebus dominicis ac festivis scholis repetitionalibus dictis interesse teneantur.

Synodus hanc necessariam ac utilem institutionem maximi faciens omnibus Parochis ac Ludimagistris iniungit, ut cunctis diebus dominicis ac festivis utriusque sexus iuventutem ad praelectiones repetitionales cogant, atque in tradendo ita se accommodent ut adolescentes quidem ante meridiem cultu divino peracto, puellae vero ante vesperras scholam repetitionalem adeant, quibus ludimagister praelectiones ex obiectis pro scholis elementaribus praescriptis habeat; ad vesperras autem omnes conveniant atque catechesi per Parochum ad statutorum dioecesanorum praescripta habendae intersint, atque postea solummodo permittatur illis distractio absque omni tamen morum periculo facienda.

Quoad oppida vero Parochi summam attentionem impendant, ut adolescentes, qui ad varia opificia aut mercaturas se praeparant, eo magis hisce praelectionibus repetitionalibus diligenter intersint, quod illi iuxta superiorum praescripta ad opificum aut mercatorum gradum ascendere haud valeant, nisi ab officio parochiali concernente testimonium exhibuerint, se scholam repetitionalem frequentasse, ac proinde si parochi nostri

nostri gr.-catolici aru negleže această'a datorinția, tinerii aru fi siliti a amblá la scolele repetitionali a altoru confessiuni cu mare scádere a basericeii noastre.

TITULULU X.

DESPRE JUDETIELE BASERICESCI

CAPU I.

Despre Consistoriele diecesane.

Poterea data Episcopiloru cá urmatori ai SS. Apostoli nu este numai legislativa si gubernativa ci totu unadata si judecato-résca. Pentru ace'a Episcopii suntu ordenarii judecatori a toturoru causeru basericesci civili, criminali si matrimoniali, atátu a clericiloru, cátu si a mireniloru din Diecesele loru ¹⁾.

Inse Episcopii jurisdicțiunea loru in mare parte o deprindu prin colucrarea Preotiloru ²⁾, cari forméza asiá numitele Senate seu Consistorie.

Presedintele Consistoriului este Episcopulu, ér' in absentia a aceluia Vicariulu generalu, ori Vicariulu capitulariu in casulu de vacantia a scaunulu episcopescu.

Membrii Consistoriului se dñcu: Asessori consistoriali si suntu toti Canonicii Basericeloru catedrali, precumu si alti Preoti denumiti de atari din partea Episcopiloru.

Fia-care Consistoriu cá foru basericescu trebuie se aiba pre lunga presedinte, si pre lunga unu anumitu numeru de asessori, unu Notariu si unu Fiscu, cari toti suntu detori a jurá, cá voru implení cu scumpetate lucrarile, ce li se-aru comite de presedinte spre a le pregatí si referí, cá voru dá voturile dupa tóta dreptatea, de câte ori se-aru poftí, cá voru grigí cu conscientiositate tóte actele concredite loru, si voru pastrá secretele nu numai despre decisiunile consistoriali, ce nu au se ésa la publicitate, ci si despre opiniunile si voturile date de singuratecii membrii consistoriali in causele pertractate, pre cumu si despre incidentiele si intemplarile din midiloculu Consistoriului,

¹⁾ Conc. I, can. 5; Conc. Antioch. can. 6; Conc. IV, can. 9. —

graeco-catholici hanc obligationem neglexerint, adolescentes maximo ecclesiae nostrae detrimento alienarum confessionum scholas repetitionales adire cogentur.

TITULUS X.

DE IUDICIIS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

De Consistoriis Diecesanis.

Potestas Episcopis qua SS. Apostolorum successoribus collata non est solum legislativa ac gubernativa, verum una et iudicialis. Ideoque Episcopi sunt ordinarii iudices omnium causarum ecclesiasticarum civilium nempe, criminalium et matrimonialium tum Clericorum tum laicorum in Dioecesibus suis¹⁾.

Episcopi attamen iurisdictionem suam cooperantibus Presbyteris²⁾ exercent, qui sic dictos Senatus sive Consistoria efficiunt.

Consistorio praeest Episcopus, eo vero absente, Vicarius Generalis, sede autem vacante Vicarius Capitularis.

Membra Consistorii Assessores consistoriales vocantur, suntque omnes Ecclesiarum Cathedralium Canonici, prout et alii Presbyteri ab Episcopis ad id muneris deputati.

Consistorium quodvis praeter Praesidem ac certum Assessorum numerum Notarium quoque ac Fiscum habere debet, qui omnes emittere tenentur iuramentum se causas sibi a praeside committendas diligenter excussuros ac relatores, vota, quotiescumque poscerentur, ad iustitiae leges daturos, acta omnia sibi concedita omni religione asservaturos, atque secreta non solum circa decisiones Consistorii, quae revelandae haud sunt, verum etiam circa opiniones et suffragia ab unoquoque Consistorii membro in causis pertractatis data, prouti et circa incidentia nec non eventus in Consistorio occurrentes servaturos, quibus

²⁾ Const. Apost. lib. II, cap. 44, 46. —

prin a caroru divulgare aru suferí scãdere atãtu onorea si auctoritatea Consistoriului, cãtu si reputatiunea singurateciloru membri.

De Episcopu se tiene a judecã, cã ore unulu ori altu actu aru fi de a se pertractã in Consistoriu, ori numai pre cale presidiala.

Inse cu tote acestea Episcopulu are de a pertractã cu scirea Clerului respective a Senatului seau Consistoriului trebile tienetorie de averea basericésca ¹⁾, mai incolo trebile tienetorie de susceperea, educatiunea si de chirotonirea clericiloru ²⁾, afacerile basericeloru si a scoleloru pre cumu si cauzele judecatoresci ³⁾ civili, criminali si matrimoniali, si in urma Episcopii s'au indatenatu in Consistorie a face conferirea beneficieloru mai insemnate dupa praxea esistente in Baseric'a nostra.

Tote actele inregistrate si pertractate in Consistoriu, suntu a-se repune in archivu si a se pastrã cu cea mare grigia sub respundietatea Notariului consistoriale, carele sub pedéps'a pierderei oficiului seu este opritu a comunicã partiloru litigante estrase protocolare, ori alte acte fora scirea Consistoriului.

a) *Consistoriele diecesane cã foruri in cause basericesci civile.*

Cause basericesci civile suntu acele, ce privescu drepturi spirituali de ale credintiosiloru, si au in vedere singuru folosulu loru privatu.

Atari cause suntu atãtu cele curatu spirituali precumu: cele tienetorie de credintia, de s. Sacramente, de cultu, de s. Liturgia, de jurisdictiunea si de disciplin'a basericésca; cãtu si celea, ce au strensa legatura cu cele spirituali, precumu: beneficiile basericesci impreuna cu infientiãrea, stramutarea si conferirea acelor'a, tote drepturile parochiali, dreptulu de patronatu, inmormentarea basericésca si implenirea voturiloru.

Judecatoriu competentu in drepturele si cauzele acestea este Baseric'a, fiendu-cã acele suntu de natura spirituale, si Baseric'a dupa esemplulu Apostoliloru ⁴⁾ de a porurea a judecatu atari cause, supunendu certariloru canonice pre cei ce alergãu la judetiele civili in cause basericesci cu inconjurarea judetiului basericescu ⁵⁾. — Tocm'a si mirenii suntu obligati a acusã la forulu

¹⁾ Theoph. Alex. cap. 10. — ²⁾ Theoph. Alex. can. 7; S. Basil. ep. 7 ad Chorepiscopos. — ³⁾ Syn. Carth. can. 141; Const. Ap. lib. II, cap.

divulgatis tum honor ac auctoritas Consistorii, tum singulorum membrorum existimatio detrimentum pateretur.

Episcopi est decernere, num unum aliudve negotium in Consistorio, an via praesidiali pertractandum sit.

Attamen Episcopus negotia bona Ecclesiarum¹⁾, item Clericorum susceptionem, educationem ac ordinationem²⁾, et Ecclesiarum atque scholarum proventus spectantia, prouti et causas iudiciales³⁾ nempe civiles, criminales et matrimoniales Cleri respective Senatus sive Consistorii consilio pertractat, demum iuxta praxim in Ecclesia nostra vigentem, Episcopi praecipua quoque beneficia in Consistoriis conferre consueverunt.

Omnia acta in indicem relata, atque in Consistorio pertractata ad Archivum reponenda, atque summa diligentia custodienda sunt periculo Notarii Consistorialis, qui sub poena Officii amittendi, extractus protocolares sive alia acta inscio Consistorio partibus litigantibus communicare prohibetur.

a) *Consistoria Dioecesana qua fora in causis Ecclesiasticis civilibus.*

Causae ecclesiasticae civiles sunt illae, quae iura spiritualia fidelium concernunt, atque solum privatum eorum bonum respiciunt.

Tales causae sunt tum pure spirituales prouti: quae fidem, SS. Sacramenta, cultum, S. Liturgiam, iurisdictionem atque disciplinam ecclesiasticam respiciunt, tum quae spiritualibus intime connexae sunt, prouti beneficia ecclesiastica, una cum eorum erectione, translatione ac collatione, omnia iuria parochialia, ius patronatus, sepultura ecclesiastica, atque votorum implementum.

Iudex in eiusmodi iuribus ac causis competens est Ecclesia, nam hae spiritualis naturae sunt, atque Ecclesia ad Apostolorum exemplum⁴⁾ eiusmodi causas nunquam non iudicavit, poenis canonicis illos subiiciendo, qui in causis ecclesiasticis, iudicio ecclesiastico praetermisso, ad tribunalia saecularia recurrebant⁵⁾. — Imo vel ipsi laici Clericos et Monachos in omnibus causis

44, 49; C. 15. q. 7, cap. 6: »Episcopus nullus causam audiat absque praesentia suorum clericorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi praesentia clericorum confirmetur«. — ⁴⁾ I. Cor. VI, 1. — ⁵⁾ Conc. IV, can. 9. —

episcopescu pre clerici si monachi in tote causele spirituali, ce le-aru avé.

b) *Consistoriele diecesane cá foruri in cause basericesci criminali.*

Cause basericesci criminali se dñcu acelea, cari avendu in vedere binele publicu, tientescu spre descoperirea si pedepsirea delicteloru facute in contr'a legiloru basericesci.

De causele basericesci criminali se tienu delictete, prin cari se vatema *religiunea*, pre cumu : apostasi'a, eresulu, schism'a, sudálmi-le, sacrilegiele, juramentulu strembu, superstitiunile, simoni'a ; ori se vatema *dilectiunea deapropelui*, pre cumu suntu : omicidiulu, mutilarea, duelulu, procurarea abortului ; ori se vatema *amorea catra sine* cu privire la fericirea eterna, pre cumu suntu : pecatele trupesci ale necurattei, abusulu cu santele Sacraminte, cu jurisdictiunea, si ori ce alte lucrári libere esterne, prin cari se calca ver-una lege basericésca penale¹⁾.

Judecatoriulu ordinariu si competente in cause basericesci criminali asemenea este baseric'a in Episcopii ei.

CAPU II.

Despre Tribunalele matrimoniali.

Sub cause matrimoniale stensu luate se intielegu tote trebile acelea de casatoria, cari au de obiectu dechiararea nulitatei casatoriei, ori despartirea casatoriiloru de patu si mésa.

Pertractarea acestoru cause, cá unele ce privescu Sacramentulu casatoriei, se tiene de competentia esclusiva a basericeii, carea avendu dreptu a statorí piedece de casatoria, si a dispensá dela acelea, trebuie se aiba sf dreptulu de a le judecá, ér' cu privire la efectele civili ale causeroru matrimoniali, acele se tienu, de judecatoriile din afora.

Fiindu causele acestea de una mare importantia, se considera de cause publice, si pentru inconjurarea pericolului de necontenire a partiloru litigante, se pertractéza cátu se pote fára intardfére.

¹⁾ Pitra: Iuris Eccles. Graec. Hist. et Monum. tom. II, pag. 537. —

spiritualibus occurrentibus ad forum episcopale deferre tenentur.

b) *Consistoria Dioecesana qua Fora in causis Ecclesiasticis criminalibus.*

Causae ecclesiasticae criminales dicuntur illae, quae bonum publicum respiciendo, ad delicta contra leges ecclesiasticas patrata detegenda ac punienda tendunt.

Ad causas ecclesiasticas criminales referuntur delicta, quibus *religio* laeditur, prouti: apostasia, haeresis, schisma, imprecationes, sacrilegia, periurium, superstitiones, simonia; sive *charitas erga proximum* offenditur, prouti sunt: homicidium, mutilatio, duellum, procuratio abortus; sive *charitas erga seipsum* in salute aeterna prosequenda posthabetur, prouti sunt: peccata carnalia, abusus cum SS. Sacramentis, cum iurisdictione, atque aliae actiones externae liberae, quibus lex quaedam ecclesiastica poenalis violaretur¹⁾.

Iudex ordinarius causarum Ecclesiasticarum criminalium pariter est Ecclesia in eius Praesulibus.

CAPUT II.

De Foris Matrimonialibus.

Causarum matrimonialium nomine veniunt omnes illae controversiae matrimoniales, quae nullitatis matrimonii declarationem, nec non coniugiorum a thoro et mensa separationem pro obiecto habent.

Pertractatio eiusmodi causarum utpote Sacramentum Matrimonii respicientium ad exclusivam Ecclesiae competentiam spectat²⁾, quae impedimenta Matrimonii statuendi atque ab iis dispensandi iure praedita, ius quoque de iisdem iudicandi habeat necesse est; effectus autem civiles causarum matrimonialium ad iudicia saecularia spectant.

Quum eiusmodi causae magni momenti sint, pro causis publicis reputantur, atque ad partium litigantium incontinentiae periculum evitandum quantum fieri potest absque mora pertractantur.

²⁾ S. Basil. can. 35. --

Sentintiele aduse in cause vinculari nu trecu nice una data in judecãti definitive, si in putere de dreptu complenit (in rem judicatam), ci descoperindu-se falsitatea motiveloru, acelea se retractéza.

Spre pertractarea causeloru matrimoniali Episcopii compunu foruri din preoti cualificati, de intre cari, afara de presiedinte, trebue se fia celu pucinu 4 asessori cá judecatori si unu notariu.

La pertractarea causeloru matrimoniali vinculari, este necesaria presenti'a Defensoriului matrimonialu, carele fiendu barbatu cunoscutoriu de canóne si cu conscientia, e obligatu se apere validitatea casatoriei cu tóte argumintele posibili.

Defensorulu matrimonialu dela forulu de I Instantia din oficiu este detoriu a apelá sentintiele aduse contr'a validitãtei casatoriei, asemenea si Defensorulu matrimonialu de la forulu de II Instantia, déca forulu acest'a se-aru pronunciá contr'a validitãtei casatoriei, si Defensorulu nu e convinsu in conscienti'a s'a despre suficienți'a motiveloru, pre cari se baséza acelea sentintie.

Aducédu-se in un'a si acea-si cauza de càtra doue foruri de antai'a si a dou'a instantia sentinti'a pentru validitãtea casatoriei, acuatoriului casatoriei i se denéga apelatiunea.

Ér' de cumu-v'a forulu I si II se-aru pronunciá contr'a casatoriei, si Defensorulu dela forulu de a II Instantia ar' apelá la forulu alu III, si acolo s'aru aduce sentintia pentru validitãtea casatoriei, stã in voi'a actorului a apelá la forulu alu IV-lea, a càruia sentintia este decidietore. Sierbindu totu de un'a de norma ace'a cinosura, cá pentru dechiararea validitãtei matrimoniului se receru doue sentintie conforme, ér' pentru edfcerea nulitãtei, la casu de apelatiune la forulu alu III ori alu IV, se receru trei sentintie conforme.

CAPU III.

Despre Forurile Instantieloru.

Causele basericesci civili, criminali si matrimoniali, dupa daten'a immemoriala basata pre Codicele Basericeci nostre se potu judecá si in Forurile protopopesci cá foruri delegate de I-a Instantia ¹⁾, luandu-se afara causele Protopopiloru, cari in I-a Instantia se judeca de Consistoriele respective.

¹⁾ Const. Ap. lib. II. cap. 42 et 44.

Sententiae in causis vinculum spectantibus nunquam in rem iudicatam transeunt, verum rationum falsitate detecta retractantur.

Ad causas matrimoniales pertractandas Episcopi ex Presbyteris idoneis fora constituunt, quae praeter Praesidem ad minus quatuor Assessoribus qua Iudicibus atque Notario coalescere debent.

Ad causas matrimoniales vinculum attinentes pertractandas necessaria est praesentia Defensoris Matrimonii, viri videlicet SS. Canonum periti atque bonae conscientiae, qui matrimonii validitatem omnibus iustis rationibus tueri tenetur.

Matrimonii defensor I^{ae} Instantiae a sententiis contra matrimonii validitatem latis ex officio appellare tenetur, pariter II^{ae} quoque Instantiae Defensor Matrimonii, quum istud forum contra matrimonii validitatem sententiam proferret, atque Defensor in conscientia sua de rationum, quibus isthaec sententia fulcitur, sufficientia persuasus haud esset.

Si in una eademque causa in duobus Foris primae et secundae Instantiae pro matrimonii validitate sententia lata fuerit, accusatori matrimonii appellatio denegatur.

Quod si vero I^{ae} ac II^{ae} Instantiae Fora contra matrimonium sententias tulerint, atque II^{ae} Instantiae Defensor ad III Forum appellaret, ac ibidem sententia pro matrimonii validitate proferretur, in Actoris libertate positum est, ad IV quoque Forum provocare, cuius Deliberatum sententiam decisivam constituit. Eo semper pro cynosura habito, quod pro matrimonii validitate declaranda duae sententiae conformes semper requirantur; pro nullitate vero, casu appellationis ad Forum III vel IV edicenda, tres sententiae conformes exigantur.

CAPUT III.

De Instantiarum Foris.

Causae Ecclesiasticae civiles, criminales et matrimoniales iuxta consuetudinem immemorabilem Codici Ecclesiae nostrae innixam, et in Foris Protopopalibus qua I^{ae} Instantiae Foris Delegatis¹⁾ iudicari possunt, exceptis causis Protopoparum, quae in I^a Instantia per Consistoria concernentia iudicantur.

Delegatiunea Forului protopopescu in cauzele matrimoniale, totu de a un'a va se dca in unulu fia-care casu, se se faca in scrisu de cătra Episcopu, care pentru forulu localu, deca in Domnulu va judecă, că e bine, pote delegá altu foru invecinatu din dieces'a sa, seau chiaru si Consistoriulu.

Dela Forurile protopopesci se facu apelatiunile la Scaunulu episcopescu dupa axiom'a juridica: „*a Delegato fit appellatio ad delegantem*“¹⁾).

Dela Forurile episcopesci se apeléza la Forulu Metropolitanu cá foru de a III Instantia²⁾, — ér' dela Forulu Metropolitanu se inaintéza apelatiunea de a dreptulu la s. Scaunu apostolicu, carele amesuratu principiiloru edise in conciliulu dela Sardic'a Can. 5, constitue si in Provinci'a gr. cat. de Alb'a-Julia pre unulu de intre Episcopii acestei Provincie, carele in numele santului Scaunu apostolicu cu putere delegata judeca in forulu alu IV-lea tóte cauzele apelate.

Forulu de a III-a Instantia pentru Dieces'a Metropolitana va fi altu Foru delegatu de Pontificele.

S. I. V. M. si T. T. S. S. O.

XVI.

Decretulu subscriptiunei Acteloru sinodali.

Noi

Joanu Vancea de Buteasa Archiepiscopulu si Metropolitanulu gr. cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu etc.

Terminanduse degiá pertractarile sinodali provocămu pre toti Parintii acestui Sinodu, cá fiacarele se se presenteze in persona, si se se apropia la santulu altariu, si acoló unulu fia-care se subscrie dupa Noi decretele aduse in acestu Sinodu provinciale acumu terminatu.

Datu Blasiu 14/2 Maiu 1872.

Joanu Vancea Archiepiscopu si Metropolitu de Fagarasiu si Alb'a-Julia intarinđu am subscrisu.

¹⁾ Decret. lib. I. tit. XXIX. de Officio et potestate iudicis delegati;

Delegatio Fori Protopopalis in causis matrimonialibus qualibet vice, scilicet pro singulis causis, fiat in scriptis ab Episcopo, qui pro Foro locali, si in Domino id expedire iudicaverit, aliud ex vicinis Foris suae dioecesis vel etiam Consistorium delegare possit.

A Foris Protopopalibus appellationes ad Sedem Episcopalem fiunt iuxta iuris axioma: „a Delegato fit appellatio ad delegantem“¹⁾.

A Foris Episcoporum ad Forum Metropolitanum qua III^{ae} Instantie Forum appellatur²⁾, — a Foro vero Metropolitanum appellatio directe ad Sedem Apostolicam promovetur, quae in sensu principiorum in Concilio Sardicensi Canone 5° edictorum, in Provincia quoque graeco-catholica Alba-Iuliensi unum ex Episcopis huius Provinciae constituit, qui S. Sedis Apostolicae vice ac nomine causas appellatas in Foro IV^{ae} Instantiae potestate delegata iudicat.

III^{ae} Instantiae Forum pro Metropolitana Dioecesi erit aliud Forum a Pontifice delegatum.

BCS. V. I. M. et O. S. S. H. r. y. Cluj

XVI.

Decretum subscriptionis Actorum Synodalem.

Nos

Ioannes Vancea de Buteasa Archiepiscopus et Metropolita graeco-cath. Alba-Iuliensis et Fogarasiensis, etc.

Pertractationibus synodalibus iam terminatis omnes huius Synodi Patres monemus, ut unusquisque in sua persona compareat; atque ad sacrum altare accedat, quo post Nos singulus eorum Decreta in hac Synodo provinciali nunc ad finem perducta lata subscribat.

Datum Blasii die 14/2 Maii 1872.

Ioannes Vancea Archiepiscopus et Metropolita Fogarasiensis et Alba-Iuliensis definiens subscripsi.

Sext. Decretal. Lib. I. tit. XVI. eod. — ²⁾ Synod. Carthag. can. 36.

- Joanu Olteanu, Episcopulu Lugosiului, intarindu am subscrisu.
- Joanu Anderc6, Vicariu generale Capitulariu alu Diecesei Armenopolitane, intarindu am subscrisu.
- Joanu Szab6, canonicu custode alu Oradei mari, c6 ablegatulu Illustris. D. Episcopu de Oradea-mare, intarindu am subscrisu.
- Timoteiu Cipariu, Prepositulu Capitulului metropolitanu, si ablegatulu aceluiasi capitulu, am subscrisu.
- Constantinu Papfalvi, Canonicu Lectoru si Deputatu capitulariu, am subscrisu.
- Joanu Fekete-Negrutiu, canonicu cantoru metropolitanu si deputatu capitulariu, am subscrisu.
- Elia Vlassa, canonicu metropolitanu prebendatu, c6 teologu archidiecesanu, am subscrisu.
- Basilu Nistoru, canonicu cantoru si deputatulu capitulului de Oradea-mare, am subscrisu.
- Stefanu Moldovanu, prepositu capitulariu, prelatu pontificiu si deputatulu Capitulului din Lugosiu, am subscrisu.
- Mihailu Nagy, canonicu lectoru si prelatu pontificiu, c6 deputatulu capitulului din Lugosiu, am subscrisu.
- Stefanu Biltiu, canonicu scolasticu si deputatu ablegatu alu capitulului greco catolicu Armenopolitanu, am subscrisu.
- Joanu Antonelli, vicariu foraneu episcopescu alu Fagarsiuului, c6 teologu am subscrisu.
- Petru Popu, vicariu foraneu in Hatiegu, c6 teologu, din dieces'a Lugosiului, am subscrisu.
- Demetriu Coroianu, vicariu foraneu alu Selagiului, c6 teologu, din dieces'a Armenopolitana, am subscrisu.
- Gregoriu Moisilu, vicariu episcopescu foraneu alu Rodnei in dieces'a Armenopolitana, parochu si archidiaconu in Nasendu etc., c6 teologu sinodale, am subscrisu.
- Mihailu Pavelu, vicariu foraneu alu Marmatiei in dieces'a Armenopolitana, c6 teologu am subscrisu.
- Gabriilu Popu, archidiaconulu Clusiului, c6 teologu am subscrisu.

- Ioannes Olteanu, Episcopus Lugosiensis, definiens subscripsi.
- Ioannes Anderkó, Vicarius generalis Capitularis dioeceseos Armenopolitanae, definiens subscripsi.
- Ioannes Szabó Canonicus Custos Magno-Varadinensis, uti Procurator Illmi D. Episcopi Magno-Varadinensis, definiens subscripsi.
- Timotheus Cipariu, Praepositus Capituli metropolitani, et Procurator eiusdem Capituli, subscripsi.
- Constantinus Papfalvi, Canonicus Lector et Deputatus Capitularis, subscripsi.
- Ioannes Fekete-Negrutiu, Canonicus Cantor metropolitanus, et procurator Capitularis, subscripsi.
- Elias Vlassa, Canonicus metropolitanus praebendatus, ceu Theologus Archidioecesanus, subscripsi.
- Basilius Nistoru Canonicus Cantor et deputatus Capituli Magno-Varadinensis, subscripsi.
- Stephanus Moldovanu, Praepositus Capitularis, Praelatus Pontificius, nec non Procurator Capituli Lugosiensis subscripsi.
- Michaël Nagy, Canonicus Lector ac Praelatus Pontificius, ceu deputatus Capituli Lugosiensis, subscripsi.
- Stephanus Biltiu, Canonicus Scholasticus ac Deputatus Procurator Capituli Graeco-Catholici Armenopolitani, subscripsi.
- Ioannes Antonelli, Vicarius foraneus episcopalis Fogarasiensis, ceu Theologus subscripsi.
- Petrus Popu, Vicarius foraneus Hatieghiensis, ceu Theologus ex Dioecesi Lugosiensi, subscripsi.
- Demetrius Coroianu, Vicarius foraneus Selagiensis, ceu Theologus, ex Dioecesi Armenopolitana, subscripsi.
- Gregorius Moisilu, Vicarius episcopalis foraneus Radnaënsis in Dioecesi Armenopolitana, Parochus et Archidiaconus Naseudensis etc. ceu Theologus Synodalis subscripsi.
- Michaël Pavelu, Vicarius foraneus Marmarosiensis in Dioecesi Armenopolitana, ceu Theologus subscripsi.
- Gabriel Popu, Archidiaconus Clusiensis, ceu Theologus subscripsi.

- Joanu Bercianu, archidiaconu, parochu gr. cat. in liber'a cetate reg. Aradu, asesoru consistoriale si profesor u cá teologu, am subscrisu.
- Tom'a Jeronimu Albani, Basilitu si Egumenu Ven. Mănăstiri dela SS. Treime din Blasiu am subscrisu.
- P. Beniaminu Jácziu, protoegumenu emeritu alu Ordului S. Basiliu celu mare, Consultoru si Egumenu la mănăstirea dela Bikszád, am subscrisu.
- Joanu Isaia Tordai, cá vicariu mănăstirei dela Bikszád am subscrisu.
- Dr. Victoru Mihályi, secretariu metropolitanu, canonistu si notariu sinodalu, am subscrisu.
- Dr. Joanu Ratiu, profesor u de ss. teología, canonistu si notariu sinodale, am subscrisu.
- Dr. Basiliu Juti u, parochu in Vadu, asesoru consistoriale, doctoru de s. teología, teologu diecesanu alu Oradei-mari, canonistu si notariu sinodale, am subscrisu.

- Ioannes Bercianu, Archidiaconus, Parochus Graeco-Cathol. in libera reg. civitate Arad, Assessor Consistorialis et Professor ceu Theologus, subscripsi.
- Thomas Hieronymus Albani Basilita et Egumenus Ven. Monasterii Blasiensis ad SS. Trinitatem subscripsi.
- P. Beniaminus Iáczin Ord. S. Basilii M., Emeritus Proto-Egumenus Ordinis Consultor, et Monasterii Bikszádiensis Egumenus, subscripsi.
- Ioannes Isaias Torday, ceu Vicarius Monasterii Bikszadiensis (Bixad) subscripsi.
- Dr. Victor Mihályi, Secretarius metropolitanus, Canonista et Notarius Synodalis, subscripsi.
- Dr. Ioannes Ratiu Professor SS. Theologiae, Canonista et Notarius Synodalis, subscripsi.
- Dr. Basilius Jutiu, Parochus Réviensis (Vadu) Assessor Consistorialis, Doctor sacrae Theologiae, Theologus Dioecesanus Magno-Varadinensis, Canonista et Notarius Synodalis, subscripsi.

XVII.

DECRETULU

**Prin care se recunoscce Primulu Conciliu alu Provinciiei
Alb'a-Juliei si Fagarasiu.**

Dupace Pontificele Piu alu IX-lea de pia memoria prin literile Apostolice „*Ecclesiam Christi*“, din 6 Decembre in anulu Incarnatiunei Domnului 1853 a fundatu Provinci'a basericésca romana de ritulu grecescu in Transilvani'a, Archiepiscopulu si Episcopii sufragani ai noiei Provincie si-au propusu a celebrá primulu conciliu provinciale; pre carele R. D. P. Joanu Vancea Archiepiscopulu Fagarasiului si Albei-Julie l'a conchiamatu pre dfu'a de 5 Maiu 1872, si l'a terminatu fericitu in 14 a aceleasi lune. Substernându acelasi R. D. P. Archiepiscopu si cei alalti Presuli ai Provinciiei cu supunerea cuvenita decretule aceluasi conciliu spre censurare si aprobare Santului Scaunu, Em. Parinti ai Congregatiunei de propaganda fide pentru Negotiele Ritului orientalu, aceleasi le-au esaminatu, si dupa esemplariulu aci alaturatu le-au recunoscutu; cá testimoniu despre recunoscerea acést'a au demandatu a se edá decretulu presinte, cá se se observe in modu inviolabile de cătra toti aceia, de cari se tiene.

Sententi'a acést'a a S. Congregatiuni subscrisulu secretariu referindu-o Santtatei Sale D. n. Pontifice Leonu alu XIII in audienti'a din 8 Martiu a. c., Santtatea Sa a aprobat'o si a binevoitu a o intari, anulandu ori ce alte ordinatiuni contrarie.

Datu in Rom'a din Resiedinti'a S. Congregatiuni de Propaganda Fide pentru Negotiele Ritului orientalu la 19 Martiu anulu 1881.

JOANU CARD. SIMEONI *Prefectu.*

SERAFIMU CRETONI *Secretariu.*

XVII.

DECRETUM

**Quo Concilium Primum Provinciae Alba-Iuliensis et
Fogarasiensis recognoscitur.**

Cum s. m. Pius Papa IX Apostolicis litteris *Ecclesiam Christi* datis sexto Kalendas Decembris anno Incarnationis Dominicae 1853 erexisset Provinciam Ecclesiasticam graeci ritus Rumeni in Transilvania, Archiepiscopus et Episcopi suffraganei novae Provinciae ad celebrationem primi Provincialis Concilii animum adiecerunt; quod R. P. D. Joanne Vancea Archiepiscopo Fogarasiensi et Alba-Iuliensi anno 1872 die 5 Maii indictum, die 14 eiusdem mensis feliciter absolutum fuit. Cum itaque eiusdem Decreta idem R. P. D. Archiepiscopus, aliique Provinciae Praesules, eo quo par erat obsequio, S. Sedis examini iudicioque subiecissent, Emi Patres S. Congregationis de Propaganda Fide pro Negotiis Ritus Orientalis, eadem ad examen revocarunt, et iuxta exemplar hisce adnexum recognoverunt; in cuius recognitionis testimonium praesens Decretum edi mandarunt, ut ab omnibus ad quos pertinet inviolabiliter observentur.

Quam S. Congregationis sententiam cum subscriptus Secretarius SSmo Dno Nostro Leoni Papae XIII in Audientia diei 8 Martii hujus anni retulerit, Sanctitas Sua in omnibus eam probavit et ratam haberi voluit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Aedibus S. Congregationis de Propaganda Fide pro Negotiis Ritus Orientalis die 19 martii an. 1881.

JOANNES Card. SIMEONI *Praefectus.*

SERAPHINUS CRETONI *Secretarius.*

APENDICE

la

ACTELE SI DECRETELE

Conciliului Provinciei Ecclesiastice de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, celebratu in anulul Domnului 1872.

I.

La Titlulu II. Capu IV.

Literele s. congregatiuni a indicelui despre censurarea cartiloru.

Illustrissime si Reverendisime Domnule!

Intre calamitățile diverse, de cari e apasata Baseric'a lui Domnedieu de tôte părțile in aceste timpuri de doliu, pre dreptulu e de a se numerá multimea cărților perverse, cari inundéza mai intregu pamentulu, si prin cari Religiunea divina alui Christosu, ce trebuie se fia onorata de toti, se despretiuesce de câtra omeni nemorali si stricati, moravurile bune, mai cu séma ale junimei incaute se corumpu cu totul, ma chiaru si ordinea si drepturile vietiei sociali se restorna si se conturba de susu pâna diosu. Si precumu erá datin'a loru vechia, se încérca a efeptuí ace'a nu numai prin cărți lucrute cu unu studiu scientificu profundu, ci si prin brosiure, ce se vendu cu unu pretiu bagatelu, si prin dñuarie publice destinate chiaru spre scopulu acest'a, spre a-si versá veninulu nu numai in omeni literati si cu scientia, ci spre a corumpe si credinti'a si simplicitatea toturoruru celoru neculti si a poporului de diosu.

Pastorii legitimi, cari grigescu de turm'a lui Christosu, cá se abata reulu acest'a dela poporele sie-si incredintiate, de regula deferescu S. Congregatiuni a Indicelui tôte cărțile de natur'a ace'a, nesuindu-se cu totu de-adinsulu, cá se ferésca pre credintiosi dela cetirea estoru cărți oprite prin sentinti'a si proscriptiunea Scaunului Romanu. Si la atari totu de-un'a s'a aretatu si se areta gat'a S. Congregatiune, carea si-dá silinti'a si nesuinti'a in tôte dilele, cá se satisfaca oficiulu impusu sfe-si de câtra Pontificii Romani.

APPENDIX

ad

ACTA ET DECRETA

Concilii Provinciae ecclesiasticae Alba-Julienensis et Fogarasiensis
anno Domini 1872 celebrati.

I.

Ad Titulum II. Cap. IV.

Litterae s. congregationis indicis super censura librorum.

Illustrissime ac Reverendissime Domine!

Inter multiplices calamitates, quibus Ecclesia Dei luctuosis hisce temporibus undique premitur, recensenda profecto est pravorum librorum colluvies universum pene orbem inundans, qua per nefarios ac perditos homines divina Christi Religio, quae ab omnibus in honore est habenda, despicitur, boni mores incautae praesertim iuventutis penitus labefactantur, et socialis quoque consuetudinis iura et ordo sus deque vertitur, et omnimode perturbatur. Neque ut vetus ipsorum mos erat, id praestare tantum nituntur libris magno apparatu scientiae elaboratis, sed et parvis, qui minimi veneunt libellis, et per publicas atque ad hoc confectas ephemerides, ut non litteratis modo et scientibus virus illud insinuent, sed rudioris cuiusque et infimi populi fidem simplicitatemque corrumpant.

Qui autem super gregem Christi vigilias agunt legitimi Pastores, ut hanc perniciem a populis sibi commissis avertant, ad Sacram Indicis Congregationem quoscumque ex iis libris de more deferunt zelo adlaborantes, ut Romanae Sedis habito iudicio et proscriptione a vetita lectione talium librorum fideles deterreant. Neque iis difficilem se praebet et praebet S. Congregatio, quae quotidianam operam studiumque impendit, ut officio sibi a Romanis Pontificibus demandato satisfaciat.

Totusi, fiindu ingreunata prin inmultirea denuntiarilor din tóta lumea crestina, nu pote implini neintreruptu ace'a, cá se aduca judecata prompta si numai decátu asupra fia-carei cause, de unde urméza, cá ingrigirea se fia cate-odata prea tardia, si remediulu neeficace, pre candu au urmatu dejá daune enorme din cetirea ataroru cárti.

Spre delaturarea reului acestuia nu odata s'au ingrigitu Pontificii Romani, si cá se facemu de esemplele din alte tempuri, in evulu nostru prin Leonu XII-le de pia memoria in 26 Martiu ~~1825~~ s'a datu unu Mandatu, ce este adausu la finea Reguleloru Indicelui si alaturatu la Literelere acestea, in puterea caruia se demanda Ordinariateloru, cá se se nesuesca a proscerie si a confiscá din manile credintiosiloru propria auctoritate tote cartile stricatióse edate in dieces'a sa si imprasciate pre la aceia.

Inse fiindu-cá dispusetiunea intiepleta a acestui Mandatu Apostolicu corespunde pre cátu se pote de bine necesitátiloru de acumu ale credintiosiloru, religiunei, ce trebue aparata, si intregitatei moravuriloru, Preasanti'a S'a Domnulu Nostru *Pap'a Piu IX-le* a dispusu reimprospectarea memoriei aceluia, publicarea din nou a cuprinsului aceluia, si a se pretinde observarea lui din partea Ordinariateloru locali, ce'a-ce si facemu cu sollicitudinea receruta prin aceste litere indemnatorie, in numele si cu auctoritatea Scaunulu Apostolicu. Cari de voru ff intemperate cu recerut'a ascultare (ce'a ce suntemu securi), cele mai mari rele se voru delaturá mai alesu in diecesele acelea, in cari suntu de urgentia midilóce prompte coercitive. Si, cá nu cumva se cutéze cinev'a in modu temerariu a nu luá in socotintia, seau a tiené de nepublicate sentintiele si proscruptionile Ordinariateloru sub pretextulu defectului de jurisdictiune, seau din altu motivu, Santi'a S'a a concesu, pre cumu in puterea si auctoritatea aceluia prin Literile de facia se si concede, cá in obiectulu acest'a se procéda si cá Delegati ai Scaunulu Apostolicu, ne impiedecandu-i nimicu contrariu.

Er' la Scaunulu apostolicu se se substérna numai acelea opuri seau scripte, cari sunt a se esaminá mai profundu, seau cari receru sentinti'a auctoritateri supreme, spre a poté avé efeptu salutaru.

Quia tamen ex toto Christiano Orbe increbrescentibus denunciationibus praegravatur, non id praestare perpetuo valet, ut promptum et expeditum super quavis causa ferat iudicium: ex quo fit, ut aliquando serotina nimis sit provisio et inefficax remedium, cum iam ex lectione istorum librorum enormia damna processere.

Ad hoc incommodum avertendum non semel Romani Pontifices prospexerunt, et ut aliarum aetatum exempla taceamus, aevo nostro per sa. me. Leonem XII. Mandatum editum est, sub die 26 Martii 1825, ad calcem Regularum Indicis insertum et hisce litteris adiunctum, vi cuius Ordinariis locorum praecipitur, ut libros omnes noxios in sua dioecesi editos, vel diffusos propria auctoritate proscribere, et e manibus fidelium avellere studeant.

Cum autem huius Apostolici Mandati provida constitutio praesentibus fidelium necessitatibus, et tuendae doctrinae morumque incolumitati optime respondeat SSmo Dno Nostro *Pio Papae IX* placuit eius memoriam esse recolendam, tenorem iterum vulgandum, et ab Ordinariis locorum observantiam exigendam, quod excitatoriis hisce nostris litteris, nomine et auctoritate Apostolicae Sedis sollicite praestamus. Quis si debita obedientia respondeat (sicut pro certo habemus), gravissima mala removebuntur in iis praesertim dioecesibus, in quibus promptae coërcitionis urgeat necessitas. Ne vero quis praetextu defectus iurisdictionis, aut alio quaesito colore Ordinariorum sententias et proscriptiones ausu temerario spernere, vel pro non latis habere praesumat, Eis Sanctitas Sua concessit, sicut Nomine et Auctoritate Eius praesentibus conceditur, ut in hac re, etiam tanquam Apostolicae Sedis Delegati, contrariis quibuscumque non obstantibus, procedant.

Ad Apostolicum autem iudicium ea deferantur opera vel scripta, quae profundius examen exigant, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum Supremae Auctoritatis sententia requiratur.

Intru acestea Ilustrisime si Reverendisime Domnule Tidorimu din anima inmultirea darurilor divine, si suntemu prea dispusi toturoru insarcinariloru noue preaplacute.

Rom'a, in 24 Augustu 1864.

Alu Ilustritatei Tale

celu mai adictu:

Ludovicu Card. de **Alteriis**

Prefectulu S. Congregatiuni alu Indicelui.

(L. S.)

Fr. Angelu Vincentiu Modena

de Ord. Predicat. Secretariulu S. Congregatiuni a Indicelui.

MANDATULU

Pontificalui Leonu XII-le de pia memoria adausu la Decretulu S. Congregatiuni a Indicelui, Sambata in 26 Maiu 1825.

Sanctitatea S'a a demandatu, se se revóce in memori'a toturoru Patriarchiloru, Archiepiscopiloru, Episcopiloru si altor'a, caror'a li-s'a concrediutu gubernarea Basericeiloru, cele ce se cuprindu in Regulele Indicelui publicate la mandatulu S. Sinodu Tridentinu, si in observatiuni, in instructiune, si decretule generali ale Sumiloru Pontifici Clemente VIII-le, Alesandru VII-le si Benedictu XIV-le, si suntu puse in fruntea Indicelui pentru càrtile interdise, cu autorisare de a sterge de totu si a proscie càrtile corupte, cá adeca, fiendu cu totulu imposibilu a introduce in Indice tóte càrtile stricatióse, ce aparu ne intreruptu, se se nevoiesca a scote din manile fideliloru atari càrti cu propria auctoritate, si insii se invetie pre credintiosii sei, care genu de nutrementu este salutariu pentru densii, si éراسi carele trebuie se lu-socotésca de stricatiósu si mortiferu, cá nu cum-v'a se fia sedusi in primirea aceluia prin vre-o aparintia, sí se se strice prin amagire.

INSTRUCTIUNEA

S. Congregatiuni publicata Marti in 4 Martie MDCCCXXVIII.

Sacr'a Congregatiune revóca in minte toturoru Patriarchiloru, Archiepiscopiloru, Ordinariateloru si Inquisitoriloru locali cea

Interim Tibi Illme et Rme Domine copiosa divinatorum charismatum incrementa ex animo precamur, et ad pergrata quaeque officia nos paratissimos exhibemus.

Datum Romae die 24 Augusti 1864.

Amplitudinis Tuae

Addictissimus

Ludovicus Cardinalis de **Alteriis**

S. Indicis Congregationis Praefectus.

Loco † Sigili

Fr. Angelus Vincentius Modena

Ord. Praed. Sacrae Indicis Congr. a Secretis.

MANDATUM

S. M. Leonis XII additum Decreto Sac. Congreg. Indicis die Sabbati 26 Martii 1825.

Sanctitas Sua mandavit in memoriam revocanda esse universis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque in Ecclesiarum regimen praepositis ea, quae in Regulis Indicis Sacrosanctae Synodi Tridentinae iussu editis, atque in observationibus, Instructione, Additione, et generalibus Decretis Summorum Pontificum Clementis VIII, Alexandri VII, et Benedicti XIV, auctoritate ad pravos libros proscribendos abolendosque Indici Librorum Prohibitorum praeposita sunt, ut nimirum, quia prorsus impossibile est, libros omnes noxios incessanter prodeuntes in Indicem referre, propria auctoritate illos e manibus Fidelium evehere studeant, ac per Eos ipsimet fideles edoceantur quod pabuli genus sibi salutare, quod noxium ac mortiferum ducere debeant, ne ulla in eo suscipiendo capiantur specie ac pervertantur illecebra.

MONITUM

Sac. Congreg. editum Feria III die IV Martii MDCCCXXVIII.

Sacra Congregatio in mentem revocat omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Ordinariis, et Inquisitoribus locorum id, quod

ce se prescrie în Canonulu No II, între cele publicate din mandatulu S. Conciliu Tridentinu, cu cuvintele aceste: *cărțile ereticiloru, cari tracteaza despre religiune din propusu, se condamnă cu totulu, și cele ce le a demandatu Clemente alu VIII de pia memoria în instructiunea despre oprirea cărtiloru, cu cuvintele urmatorie § VI: în genere înse cu privire la cărțile rele și stricatiose se declara și statoresce, că cele ce sau edatu la începutu în ore care limba, și apoi sau interdîsu și condamnatu de către Scaunulu Apostolicu, acele, în ori ce limba se voru traduce după ace'a, și ori unde în lume, se se considere de interdîse de acelasi Scaunu și sub acelesi pedepse condamnate.*

INSTRUCTIUNEA

S. Congregatiuni publicata în VI Ianuarie MDCCCXXXVI

Fiendu-că s'a referitu S. Congregatiuni cu certitudine, că santele cărți ale Biblielor se divolga prin convorbiri, că în unele locuri se tiparescu, fără că se se observeze legile cele mai salutare cu privire la acelasi lucru, și fiendu-că din caus'a ace'a e de temutu, că nu cumva, după conspiratiunea omeniloru perversi mai cu sema în timpurile aceste, se se insinue erorile ascunse sub aparatulu eloquentiei divine, din motivulu acela S. Congregatiune a decisu a se revocá de nou în memori'a tuturoru cele ce s'au decretatu alta data, și anume versiunile în limbele materne nu debue permise, *afora de acele ce voru fi fostu aprobate de Scaunulu Apostolicu, seau se voru fi edatu cu adnotatiuni luate din Santii Parinti ai Basericei, seau dela barbati eruditi și catolici* (din decr. S. Congr. a Indicelui 15 Juniu 1757 în adausulu la Reg. Ind.): afara de ace'a debue se insistemu cu totulu pre lunga acelea, cari s'au statoritu în caus'a ace'a prin Regul'a a patr'a a Indicelui, și éراسi prin mandatulu Pontificelui de pia memoria Clemente alu VIII.

praescribitur in Regula, inter editas iussu S. Concilii Tridentini N. II. his verbis; *Haereticorum libri, qui de Religione ex professo tractant, omnino damnantur: Et ea, quae mandavit sa. me. Clemens VIII in instructione de prohibendis Libris, sequentibus verbis §. VI In universum autem de malis et perniciosis Libris id declaratur atque statuitur, ut qui certa aliqua lingua initio editi, et deinde prohibiti ac damnati a Sede Apostolica sunt, iidem quoque, in quamcumque postea vertantur linguam, censeantur ab eadem Sede ubique gentium, sub eisdem poenis interdicti et damnati.*

MONITUM

Sac. Congr. editum Fer. V. die VII Ianuarii MDCCCXXXVI

Cum ad S. Congregationem certo relatum fuerit, sacratissimos Bibliorum Libros vulgari sermone nonnullis in locis typis edi, quin saluberrimae de ea re leges serventur, cumque inde pertimescendum sit, ne, quae hominum nequam hisce praesertim temporibus conspiratio est, errores sanctiore divini Eloqui apparatu obvoluti perperam insinuentur, censuit eadem S. Congregatio revocanda iterum esse in omnium memoriam, quae alias decreta sunt, vernaculas nimirum Bibliorum versiones non esse, permittendas, *nisi quae fuerint ab Apostolica Sede adprobatae, aut editae cum adnotationibus desumptis ex sanctis Ecclesiae Patribus vel ex doctis Catholicisque viris* (ex decr. S. Congreg. Ind. 15 Iun. 1757 in addit. ad Reg. Ind.): iis praeterea omnino insistendum, quae per Regulam quartam Indicis et deinceps ex mandato sa. me. Clementis VIII, in eam causam praestituta fuerunt.

II.

La Titlulu V. Capu VIII.

Instructiunea S. Congregatiuni de Propaganda Fide tramisa Ven. si Preudistinsului Archiepiscopu de Alb'a Juli'a si Fagarasiu, si V. V. Episcopi ai Provinciei Transilvaniei.

Despre Indisolubilitatea Matrimoniului in casu de adulteriu si parasire perfida.

Nu se pote spune câta bucuria sufletésca a semtitu acést'a S. Congregatiune, indata ce a' intielesu, cá in fine, prin ostení'a, barbatfa, si constanti'a Venerabililoru Presuli ai acestei Baserice de Alb'a Juli'a si Fagarasiu, s'au efeptuitu, cá abusulu acel'a inechitu, prin care fara pedépsa se disolvá casatori'a crestina seau pentru adulteriu seau din caus'a parasirei perfide a unuia dintre casatoriti, a inceputu nunumai a se intrecurmá, ci a se smulge mai din radecini, cá nice candu se nu mai produca surcei. Si intru adevéru ace'a cu atáfa a causatu mai mare bucuria Congregatiunei, fiendu cá prin acésta intrecurmáre si sterpire a unui abusu de atare natura si atátu de mare, vede, cá s'au dusu in deplinirea dorita formul'a acé'a de credintia, pre care Pontificii Romani esprese o propunu spre marturisire toturoru Greciloru si Orientaliloru, cari, abdícându prin juramente de erori, lapedându certele eresului, si a le schisme, se rentorna la unitatea Basericeii catolice, cá la uniculu asilu alu adevéruului.

Prin formul'a acést'a propusa acelor'a de cátra Urbanu alu VIII, fia-care este obligatu se marturisésca: „Asemenea „legatur'a Sacramentului Matrimoniului este indisolubila, si desi, „se potu despartí conjugii de patu si conlocuire din caus'a adulterului, eresului seau din alte cause, totusi nu li este iertatu ¹⁾ „se contraga altu matrimoniu“. Si acésta formula o au conprobatu si confirmatu toti Pontificii, cari au urmatu dupa Urbanu, intre cari numimu cu deosebire pre Benedictu alu XIV, care a propusu lui Simonu Evodiu Patriarchului alesu alu Basericeii Antiochiane, formul'a acést'a de credintia spre publicare si marturisire ²⁾.

II

Ad Titulum V. Cap. VIII.

Instructio Sacrae Congregationis de Propaganda Fide ad Ven. ac praestantissimum Archiepiscopum Fogarasiensem et Albae Iuliae, et ad VV. Episcopos Provinciae Transylvaniae transmissa.

De indissolubilitate Matrimonii in casu adulterii et perfidae desertionis.

Difficile dictu est, quanta animi laetitia Sacra haec Congregatio fuerit affecta, cum primum accepit, factum fuisse tandem opera, fortitudine, atque constantia Venerabilium istius Ecclesiae Fogarasiensis seu Albae Iuliae Praesulum, ut inveteratus ille abusus, quo coniugium christianum vel ob adulterium, vel ob perfidam alterius coniugis desertionem impune solvebatur, coeperit non excindi modo, sed pene radicitus convelli, ne unquam amplius fruticetur. Atque id quidem ex eo accidit Congregationi iucundius, quod per hanc talis tantique abusus excisionem atque evulsionem, videat optatae executioni mandatam illam fidei formulam, quam Romani Pontifices omnibus Graecis atque Orientalibus expresse profitendam proponunt, qui, eiuratis erroribus ab haereseos vel schismatis dissidiis ad Catholicae Ecclesiae unitatem, tamquam ad unicum veritatis asyllum se recipiunt.

In hac enim formula ab Urbano VIII illis proposita aperte quisquis profiteri tenetur: „Item Sacramenti Matrimonii vinculum indissolubile esse, et quamvis propter adulterium, haeresim, aut alias causas possit inter coniuges thori et cohabitationis separatio fieri, non tamen illis aliud matrimonium contrahere fas esse“¹⁾. Hancque formulam qui Urbanum subsequuti sunt Pontifices omnes plane comprobarunt, confirmaruntque; quos inter Benedictum XIV praesertim volumus appellatum, qui Simoni Evodio, electo Ecclesiae Antiochenae Patriarchae, hanc ipsam proposuit fidei formulam edendam profitendamque²⁾.

¹⁾ In Bullario. Bened. XIV. tom. I. pag. 260. — ²⁾ In Constit. LXXVII. *Nuper ad Nos*. In Bullar. eiusdem Pontif. Tom. I. p. 258.

Si Scaunulu Apostolicu, de câte ori i-s'a oferitu ocasiunea, nici una data n'a incetatu de a impune si pretinde observarea acestui articlu, care este de atât'a insemnatate. Pentru-câ se scie din actele Conciliului ~~Florentinu~~, cã Sumulu Pontifice Eugeniu IV s'a plânsu tare in contr'a acestui abusu invehitu, ce erã in valore la Greci, si cã aceia nu au avutu ce sei-replice ¹⁾. Din care cauza acelu Pontifice in decretulu seu pentru Armeni in acela-si Conciliu a decisu acestea: Binele „matrimoniului se imparte in trei, antãiu este pruncii sus-„ceputi si educati spre onorea lui Domnedieu, alu doile este „credinti'a, carea debue se-o pastreze unu consociu cãtra celu „alaltu, alu treile este *indivisibilitatea matrimoniuului*, pentru-cã „ace'a insemna Unirea lui Christosu cu Baseric'a. *Desi este „iertatu a despartí de patu din caus'a fornicatiunei (curviei) „totusi nu se pote contrage altu matrimoniu, fiindu-cã legatur'a „matrimoniului contrasu in modu legalu, este perpetua“* ²⁾. In fine chiar' acestu articlu l'a definitu solemnul Sinodulu ecumenicu Tridentinu in Sesiunea XXIV Can. VIII, cu cuvintele aceste: „De va dfee cineva, cã Baseric'a gresiesce, — cãndu a „invetiatu si invetia, conformu doctrinei Evangelice si Apostolice, „cã pentru adulteriulu unui dintre consorti matrimoniuulu nu se „pote dissolve, si cã amendoi, ori chiar' si celu inocente, care „n'a datu causa adulteriului, pâna cãndu traiesce celu alaltu „consociu, nu pote contrage altu matrimoniu, si cã acel'a, care „dimitiendu pre adultera va luã pre alta, curvesce, precumu si „ace'a, care parasindu pre adulteru s'a maritatu dupa altulu, — „se fia anathema“.

Mai incoló prin canonulu acest'a conciliulu n'a decisu altu-ceva, decãtu ce s'a crediutu in ambele Baserece Occidentala si Orientalã si s'a observatu prin traditiune continua dela Christosu si Apostoli. Ce privesce Baseric'a latina seau occidentala, lucrulu e deplinu probatu. Pentru-cã inca la inceputulu secului alu V in Conciliulu Milevitanu II s'a stabilitu ace'a mai cu aceasi formula, pre carea a aprobat'o dupa ace'a Conciliulu Tridentinu, si in Canonulu alu 7-le dupa cumu amu amentitu o a primitu, cuvintele aceluia suntu aceste: „Decidemu, „cã dupa invetiatur'a Evangelica si Apostolica nici celu lasatu de

¹⁾ Concilia generalia et provinc. Severini Binii, Colon. Agripp. 1618

Neque umquam destitit Apostolica Sedes, quoties sibi se obtulit occasio ab inculcanda atque exigenda huius articuli, qui tanti momenti est, observatione. Iam enim ex Actis Concilii Florentini constat Eugenium IV Summum Pontificem de hoc penes Graecos inveterato abusu fuisse graviter conquestum, nec quid ii reponerent, invenerunt¹⁾. Qui propterea Pontifex in suo decreto pro Armenis in eodem Concilio haec edixit: „As-
„signatur autem triplex bonum matrimonii, primum est proles
„suscipienda et educanda ad cultum Dei; secundum est fides
„quam unus coniugum alteri servare debet; tertium est *indi-*
„*visibilitas matrimonii* propter hoc, quod significat coniunctionem
„Christi et Ecclesiae. *Quamvis autem ex causa fornicationis*
„*liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium*
„*contrahere fas est, cum matrimonii vinculum legitime contracti*
„*perpetuum sit*“²⁾. Demum hunc ipsum articulum solemniter Oecumenica Tridentina Synodus definivit Sess. XXIV. can. VIII. his verbis: „Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit et
„docet iuxta Evangelicam et Apostolicam Doctrinam, propter
„adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse
„dissolvi, et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam
„adulterio non dedit, non posse, altero coniuge vivente, aliud
„matrimonium contrahere, moecharique eum, qui dimissa adul-
„tera, aliam duxerit, et eam, quae dimisso adultero, alii nupserit,
„anathema sit“.

Hoc porro canone Concilium nihil aliud sanxit, quam quod in utraque Ecclesia Occidentali et Orientali continenti traditione a Christo et Apostolis creditum et servatum est. Quoad Ecclesiam quidem Latinam seu Occidentalem res est perquam explorata. Iam enim saeculi V initio a Concilio Milevitano II id adstructum fuerat eadem pene formula, quam deinceps Concilium Tridentinum adscivit suamque in can. VII. quam memoravimus fecit, eiusque verba haec sunt: „Placuit, ut secundum Evange-
„licam et Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore,
„neque dimissa a marito alteri coniungantur: sed ita maneant

„muiere, nici ce'a lasata de barbatu se nu se impreune cu „altulu: ci se remana asiá, seau se se impace. Ce deca nu „voru face, se se supuņa la penitentia“ ¹⁾.

Si in acea-si doctrina se unescu, precum se scie S. Ilariu Pictavianulu ²⁾, S. Ambrosiu ³⁾, S. Jeronimu ⁴⁾, S. Augustinu ⁵⁾, S. Inocentiu I ⁶⁾. A reproduce aci cuvintele proprie a unui fia-caruia, socotimu de superfluu; va fi de ajunsu a produce testimoniulu celu mai ponderosu alu S-lui Inocentiu, prin care raspunde lui Exsuperiu Episcopului Tاراconianu, care-lu intrebase in obiectulu acest'a: „Caritatea t'a m'a intrebatu si de „aceia, cari au trecutu la alta casatoria intrevenindu repudiulu. „E evidentu, că ambii acesti-a suntu adulteri. Cei-ce s'au „grabitu la alta impreunare, inca traindu soc'ia, de si casatori'a „se pare desfacuta, nu potu se nu se socotesca de adulteri, „in cătu si persoanele, cu cari se casetorescu inca se pare, că „comitu adulteriu, dupa cuvintele Evangheliei: *Ori cine si lasa „muierea s'a, si ieá pre alta, precurvesce, asemenea si celu, ce ieá „pre cea lasata, precurvesce*. ⁷⁾ Deniace'a'y trebuey retienuti dela „Comuniunea cu credintiosii“ ⁷⁾.

Toam'a asiá de chiare si preemptorie suntu si testimoniile Parintiloru grecesci despre lucrulu acest'a. Si chiar' convingerea primei Baserice dela inceputu ni-o aréta barbatulu apostolicu Hermas in cartea *Pastoris*, carea cătu de multu o au pretinitu forte multi Parinti vechi, si inca cu mare auctoritate, abia este cinevá, care se nu scia. Mai departe in ace'asi, cartea a II. Mandatulu IV. se cetesce: „deca vá remané muierea in „pecatulu seu? si dŃce (angerulu): se o dimita pre ace'a bar- „batulu. Si barbatulu se remana de sine. Er' deca-si vá fi „dimisu muierea s'a, si vá fi luatú pre alt'a, si elu precur- „vesce ⁸⁾“. Er' Justinu Martirulu in apologi'a I. arctandu, cu cătu intrece disciplin'a crestinesca pre cele paganesci, enuncia in genere, cá a lui Christosu, acestu preceptu despre castitate: „Celu ce ieá pre cea lasata de barbatu, precurvesce“ ⁹⁾.

Cu acestea se unescu decisiunile Canoneloru numite Apostolice, cari totu de a un'a au avutu auctoritate mare in Baserec'a

¹⁾ Can. XVII. Acta Concil. Harduin. Tom. I. col. 1700. — ²⁾ In Cap. IV. Comment. in Matth. num. 22 ed. Maur. — ³⁾ Exposit. in Luc. lib. VIII. — ⁴⁾ Epist. LXXVII. n. 3. 4. col. 455 ed. Vallars. et in Comment. in Cap.

„aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur“¹⁾).

Atque in eandem doctrinam conspirant, ut notum est, S. Hilarius Pictaviensis²⁾, S. Ambrosius³⁾, S. Hieronymus⁴⁾, S. Augustinus⁵⁾, S. Innocentius I⁶⁾. Quorum singula per singulos verba referre heic supervacaneum putamus; satis erit S. Innocentii gravissimum testimonium producere, quo Exsuperio Episcopo Tarraconensi, qui hac de re eum interrogaverat, respondit: „De his etiam requisivit dilectio tua, qui, interveniente repudio, alii se matrimonio copularunt. Quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse coniugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum, ut etiam hae personae, quibus tales coniunctae sunt, etiam ipsae adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in Evangelio: *Qui dimiserit uxorem suam et duxerit, alteram, moechatur, similiter et qui dimissam duxerit moechatur.* Et ideo omnes a Communione fidelium abstinendos“⁷⁾).

Verum non minus luculenta sunt ac peremptoria, quae Graeci Patres hac super re nobis exhibent testimonia. Ac primae ipsius nascentis Ecclesiae sensum patefacit vir Apostolicus Hermas in libro *Pastoris*, cui quantum tribuerint vetusti Patres, iique nec pauci numero, nec minus auctoritate insignes, vix est, qui possit ignorare. In eo porro libro II. Mandato IV. legitur: „Si permanserit in vitio suo mulier? Et dicit (Angelus): Dimittat illam vir. Et vir per se maneat. Quod si dimiserit mulierem suam, et aliam duxerit, et ipse moechatur“⁸⁾. Iustinus vero Martyr in Apologia I. ostendens quantum Christianam institutio praestet gentilium institutionibus, hoc de castitate velut Christi praeceptum generatim enuntiat: „Qui ducit repudiatam ab altero viro, moechatur“⁹⁾).

Quibus congruunt, quae in Canonibus Apostolicis nuncupatis, quorum magna semper extitit in Ecclesia graeca auctoritas, con-

XIX. S. Matth. — ⁵⁾ In duobus lib. *De Coniugiis Adulter.* ad Pollentium. —

⁶⁾ Epist. ad Exsuperium Tarraconensem. n. 12. edit. Constant. col. 794. et iterum Epist. II. ad Victricium Rotomagensem. n. 15 ibid col. 752. — ⁷⁾ Epist. IV. loc. cit. — ⁸⁾ Edit. Coteler. *PP. Apost.* Tom. I. edit. Antwerp. 1698. pag. 87. —

⁹⁾ Edit. Maran. n. 15.

grecesca. Pentru-cà in cau. XLVIII se statorcesce preste totu si fàra nici una exceptiune: „Déca cutare laicu lasandu-si mu-
„ierea, va luá alt'a, seau pre un'a dimisa dela barbatululu seu,
„se se desparta“¹⁾. De aci a urmatu cà S. Basiliu, S. Gregoriu
Nazianz., S. Joanu Chrisostomu, Teodoretu si altii mai multi,
pre cându dáu credintiosiloru facultate a-si dimitte muierea
adultera, pre atunci unanimu tragu la indoieala, cà aceia ar'
poté se-si ièe alta muieru dupa dimiterea celei adultere, pâna
cându ace'a e inca in viétia.

Si intru adevèru S. Basiliu chiar' in canonulu alu IX, de
care abuseza atât de multu aceia, cari apera divortiulu, afirma
insolubilitatea absoluta a casatoriei dîcîndu: „Dupa invetiatur'a
„Domnului Christosu nici barbatiloru nici muieriloru nu li este ier-
„tatu a se despartî, de câtu pentru adulteriu. Inse daten'a nu este
„asiá, pentru-cà cu privire la muieri aflâmu, cà se observa multe cu
„acuratétia, pentru-cà Apostolulu dice, *cà acel'a, care se im-
„preuna cu meretricea devine unu corpu. Er' Jeremi'a, déca va
„fi muieru cu altu barbatu, se nu se întorça la barbatulu seu,
„ci fiindu maculata va remanê maculata: si érasî, celu ce tiene
„pre cea adultera, este nebuuu si implu. Er' datin'a demanda, cá
„si barbati adulteri, si cari petrecu in fornicatiune, se se retiena
„dela muieri. Deci ace'ace traesce cu unu barbatu dimisu,
„nu sciu de se pote numí adultera. Pentru-cà crim'a privesce
„pre muieru, carea si-a dimisu barbatulu ori din ce cauza s'ar'
„fi dusu dela elu. Séu batuta se nu suferu, cu tote cà erá
„mai bine se suferu bataile, decâtu se se desparta de barbatu:
„seau pentru dauna in bani, care inca nu este scusa de
„ajunsu: er' déca traesce in fornicatiune, nu avemu acést'a pre-
„vediuta in praxea eclesiastica, ma inca muieru nici nu este
„demandatu, se se desparta de barbatulu infidelu, ci se remana
„pentru temple nésicura. Pentru-cà ce scii muieru, *cu vei mantul'
„pre barbatu?* De unde ace'a, ce-si lasa barbatulu, si merge dupa
„altulu, este adultera: er' celu pârásitu e escusabilu, si ace'a
„ce locuesce cu elu, nu se condamna. Er' déca barbatulu, care
„s'a despartîtu de muieru, ieá alt'a, si elu este adulteru, pen-
„tru-cà face, cá ace'a se comita adulteriu, si ace'a, ce locuesce
„cu elu, este adultera, pentru-cà si-a luat unu barbatu strainu“²⁾.*

1) Apud Coteler. edit. Antwerp. Tom. I. pag. 444. — 2) Epist.

stituta sunt. Etenim in can. XLVIII. indefinite, nullaque prorsus exceptione facta statuitur: „Si quis laicus uxore sua eiecta, „*aliam acceperit, vel ab alio dimissam, segregetur*“¹⁾. Exinde factum est, ut S. Basilius, S. Gregorius Nazianz., S. Ioannes Chrysostomus, Theodoretus, aliique passim, dum uno ore facultatem tribuunt fidelibus coniugem dimittendi adulteram, unanimi consensione inficientur eos posse, adultera dimissa, eaque vivente, aliam ducere uxorem.

Sane S. Basilius, vel in ipso Canone IX. quo tantopere abutuntur, qui divortium propugnant, omnimodam insolubilitatem adstruit matrimonii dicens: „Aeque viris et mulieribus convenit „secundum sententiae consequentem quod a Domino pronunciatum est, non licere a matrimonio discedere, nisi ob „fornicationem. Consuetudo autem non ita se habet, sed de „mulieribus quidem multa accurate observari deprehendimus, „cum Apostolus quidem dicat, quod *qui adhaeret meretrici, fit „unum corpus*. Ieremias vero, *quod si fuerit mulier cum alio „viro, non revertetur ad virum suum, sed polluta polluetur: et „iterum, qui habet adulteram, stultus est et impius*. Consuetudo „autem etiam adulteros viros et in fornicationibus versantes „iubet a mulieribus retineri. Quare quae una cum viro dimisso habitat, nescio an possit adultera appellari. Crimen „enim hic attingit mulierem, quae virum dimisit, quam de „causa a coniugio discesserit. Sive enim percussa plagas non „ferat, ferre satius erat quam a coniuge separari: sive damnum „in pecuniis non ferat, ne haec quidem iusta excusatio: sin „autem, quoniam ipse vivit in fornicatione, non habemus hanc „in ecclesiastica consuetudine observationem, imo vero ab infideli viro non iussa est mulier separari, sed propter eventum incertum remanere. *Quid enim scis mulier, an virum salvum sis factura?* Quare, quae reliquit, est adultera, si ad „alium virum accessit: qui autem relictus est, dignus est venia, „et quae una cum eo habitat, non condemnatur. Sed si vir, „qui ab uxore discessit, accessit ad aliam, est et ipse adulter, „quia facit, ut ipsa adulterium committat, et quae una cum ipso „habitat, est adultera, quia alienum virum ad se traduxit“²⁾

Din cari invetiăm, dupa S. Parinte, că in sensulu Evangeliului barbatulu si muierea suntu egali, desi daten'a introdusa prin legile civili permite barbatului se dimita muierea din caus'a adulterului, precându acesteia-i denega. Dealmintrea densulu dupa norm'a Evangeliului pre ambii, va se dica pre barbatu si muiere, -i dechiara de vinovati pentru adulteriu, deca seau barbatulu va luá muiere adultera, seau muierea se va maritá dupa barbatu adulteru, pâna cându traiesce unulu din doi desi dimisu. Cátu de drépta este parerea densului se vede atátu din alte locuri ¹⁾, câtu si cu deosebire din Regul'a LXXIII, in care dechiara absolutu chiaru si in causa de adulteriu: „nu este iertatu barbatului, dupa ce si-a dimisu soci'a, se iée pre alta“: nice „nu se cuvine, cá muierea repudiata de barbatu se fia luata de câtra altulu“ ²⁾ si acést'a dupa norm'a invetiaturei evangelize, carea o aduce totu acolo.

Cu S. Basiliu se unesc S. Gregoriu Nazianzenulu, care asemenea reproba daten'a introdusa de legile civile cu privire la repudiarea muieriloru adultere, precându din contra muieriloru nu li este iertatu a repudiá pre barbatii adulteri, dîcundu: „Cu privire la acést'a (cestiune) vedu pre multi reu „pasionati, er' legea loru nedrépta si neconstanta. Pentru-cá „ce a fostu caus'a de pre muiere au oprit'o, er' barbatului „i-au concesu si l'au lasatu liberu? Si cá muierea, care a in- „treprinsu unu planu neonestu in contr'a chilee barbatului seu, „se fia constrinsa la expiarea adulterului, si se fia torturata „prin cele mai aspre pedepse ale legeri, er' barbatulu, care a „violatu prin adulteriu credinti'a promisa muierii, se nu fia supusu nice unei pedepse? Legea acést'a nice de cumu nu o „aprobú, daten'a acést'a de locu nu o laudu“ ³⁾. Si in Epist. CCXI. „Intru adeveru, scrie, cu multa placere asi fi datu suatu „lui Uerianu alu meu, cá se tréca cu vederea multe din cele „puse la midilocu, si se nu aprobe divortiulu, fiindu-cá displace „legiloru nostre cu totulu: desi legile Romaniloru judeca alt- „mintrea“ ⁴⁾. Prin cuvintele acestea S. Parinte espresu opune legiloru civile, cari permitu divortiulu, legile crestine, cari lu oprescu.

¹⁾ Can. XLVIII. — ²⁾ Edit. cit. Tom. II. in *Moralibus*, pag. 308. —

Ex quibus discimus iuxta B. Patrem pares ex Evangelio esse virum et mulierem, etsi consuetudo per leges civiles inducta tribuat marito facultatem dimittendi propter adulterium mulierem, quam huic denegat. Caeterum ipse ad normam Evangelii utrumque, virum scilicet et mulierem, reum adulterii declarat, qui alterutro vivente, licet dimisso, vel vir alteram duxerit uxorem, vel uxor alteri viro nupserit. Quam germanam esse eius mentem tum ex aliis locis ¹⁾, tum potissimum ex Regula LXXIII apparet, in qua absolute pronunciat etiam in casu adulterii: „Quod non licet viro uxore dimissa, aliam ducere“: neque „fas est repudiatam a marito ab alio duci uxorem“ ²⁾ idque ad normam evangelicae doctrinae quam ibidem adducit.

S. Basilio consonat S. Gregorius Nazianzenus, qui itidem reprobatur consuetudinem a legibus civilibus inductam de repudiandis uxoribus adulteris, dum e contra non licet mulieribus repudiare adulteros maritos, dicens: „Circa hanc (quaestionem) „plerosque male affectos cerno, ac, legem eorum iniquam, nec „sibi constantem, Quid enim causa fuit, cur mulierem coërce-
rent, marito contra indulgerent, eumque liberum relinquerent? „Et mulier quidem, quae improbum consilium adversus viri „sui cubile susceperit, adulterii piaculo constringatur, acer-
bissimisque legum poenis exercietur; vir autem, qui fidem „uxori datam per adulterium violaverit, nulli supplicio obno-
xius sit? Hanc legem haudquaquam probo, hanc consuetu-
dinem minime laudo“ ³⁾. Et in Epist. CCXI. „Equidem li-
bentissime, scribit, consilium dedissem meo Ucriano, ut multa „eorum quae in medio interiecta sunt, praetercurreret, quo „divortium ratum non faceret: quod legibus nostris omnino „displicet: tametsi Romanorum leges aliter iudicent“ ⁴⁾. Per quae quidem verba expresse Beatus Pater opponit legibus civilibus, quae permittunt divortium, leges Christianas, quae illud vetant.

³⁾ Orat. XXXVII. n. 6. edit. Maur. 1778. Tom. I. pag. 649. — ⁴⁾ Opp. edit. Paris. 1630. Tom. I. pag. 905.

In fine S. Joanu Chrisostomu afirma constant, că matrimoniulu este indisolubile in ori ce casu, pentru-că densulu desaproba cu totulu legile civile, cari decreteza divortiulu, că pre unele contrarie legeri evangelice. Elu serie: „ce vomu dice „aceluia, care va judecă despre noi cându ni va ceti legea „amintita dfeundu, am demandatu, se nu luati pre muierea repudiata, spunendu-vi, că comiteti adulteriu: deci cumu ai cutezatu „se pasiesci la una casatoria oprita? ce vomu dice, ce vomu „respunde? Pentru-că nice una data nu este iertatu, se se „ieia de pretestu legi straine acolo, ci este necesariu, că cei „ce tacu si suntu amestecati in lucru, se fia aruncati in foculu „gehenei impreuna cu adulterii, si cu cei ce facu injuria „casetoriei straine. Că-ci si celu ce a dimisu muierea fără „causa de curvia, si celu ce a luat pre cea dimisa trairdu inca „barbatulu ei, se fia pedepsiti impreuna cu muierea dimisa“ ¹⁾ si erasi in altu locu se pronuncia absolutu: „Nice se nu-mi „dici: elu a dimis'o; pentru-că dimis'a remane inca muierea dimitentelui“ ²⁾. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din acésta doctrina constanta si unanima a mai marilor a urmatu, că credintiosii, dupace muierea s'a dimisu pentru crima adulteriuului, nice una data nu au cutezatu se inchiaie casatorie noue, pre câtu tempu a trairu acea. Intru adeveru din tota anticitatea nu se pote produce nice macaru unu esemplu despre incheierea verunei casetorie de natur'a acésta, mai cu séma cu invoirea si aprobarea auctoritatii eclesiastice. Care procedura cu atât'a e de a se considerá mai multu, fiindu-că legile imperiale permitu atari divortie, asia dara este unu argumentu invincibile, că in tempulu acela inca nu incepuse a se introduce prax'a punibila si stricatioua despre disolvarea matrimoniului, ci că a fostu inca in vigore disciplin'a unanima a doctrinei evangelice si apostolice in Baseric'a Greco-Orientală, carea, precumu in altele asia si in articolulu acest'a s'a unitu cu Baseric'a Romana seau occidentala. Altcumu atunci s'aru fi intemplantu adeseori astufeliu de disolveri matrimoniali, dupa cumu s'a intemplantu dupa acea; s'aru fi nascutu forte multe neintielegeri si controversie din caus'a acésta intre ambele Baserice. Totusi câtu potemu sci noi din istorii si monuminte chiar' si din tempurile cele mai vechi, nicairi nu amu aflatu, că in tempulu acel'a se se fi nascutu seau

Demum S. Ioannes Chrysostomus insolubile quocumque in casu coniugium constanter affirmat, quum civiles leges, quae divortium sanciant, tamquam contrarias legi Evangelicae planissime improbat. Scribit enim: „Quid enim dicemus ei, qui de nobis iudicaturus est, quando legem illatam in medium legerit dicens: iussi repudiatam uxorem non ducere, dicens id adulterium esse: Quomodo igitur ausus es ad prohibitas nuptias accedere? Quid dicemus, quid respondebimus? Numquam enim illic fas externas leges praetexere, sed necessarium est, tacentes et ligatos in gehennae ignem immitti cum adulteris et alienum thorum iniuria afficientibus. Nam et qui dimiserit absque causa stupri, et qui eiecitam vivente viro duxerit, cum eiecta illa punientur“¹⁾. Et iterum absolute alibi pronunciat: „Nec mihi enim dicas: ille eiecit. Nam eiecta adhuc manet eiicientis uxor“²⁾.

Ex hac constanti atque unanimi Maiorum doctrina factum est, ut numquam ausi fuerint fideles, dimissa ob adulterii flagitium uxore, novas celebrare nuptias illa vivente. Sane ex universa antiquitate ne unum quidem proferi exemplum potest de eiusmodi celebratis coniugiis, ecclesiastica praesertim probante aut suffragante auctoritate. Quae agendi ratio eo pluris facienda est, quod imperiales leges eiusmodi divortia permetterent. Argumento igitur ineluctabili est aetate illa nondum noxiam ac perniciosam de dirimendis coniugiis praxim induci caepisse, sed adhuc Evangelicae et Apostolicae doctrinae consentientem viguisse disciplinam in Ecclesia Graeco-Orientali, quae ut in ceteris, sic etiam in hoc articulo cum Romana seu Occidentali conveniebat Ecclesia. Alioquin tum frequentes, prout postea factum est, eiusmodi coniugiorum diremptiones accidissent; inter utramque Ecclesiam dissensiones, et controversiae hac de causa excitatae fuissent quamplurimae. Verumtamen, quantum ex historiis aut monumentis repetere vel longissime possumus, nihil umquam quaestionis per eam aetatem inter utramque Ecclesiam hac de

---

¹⁾ In Serm. *De libello repudii*, num. 3. edit. Maur. Tom. III. pag. 207. — ²⁾ Hom. XVII. in Math. Tom. VII. pag. 227. seq. n. 4.

agitatu între ambele Baserice ver una cestiune în obiectulu acest'a; desi intru adeveru ar' fi lucru de mirare, se nu fia remasu nici una urma despre una atare cestiune.

Asia dara atare praxa stricatiosa nu se pote deduce nice din literele sacre, nice din traditiunea Betrâniloru, dupa cumu au cugetatu unii în tempurile mai târde. Pentru-câ altmintrea urmele acestei certe reciproce s'aru vedé undeva în documintele vechi. Din contra se scie, câ scriitorii grecesci nu au recursu nice nu sau provocatu la funtânele aceste, decâtu dupa-ce Baseric'a romana a inceputu a urmari cu asprime acestu abusu, care luá dimensiuni din ce în ce mai mari, câ în ori ce modu se-si mandrésca prax'a s'a priu ore care colore de adeveru, pentru câ se nu marturisésca, câ sau abatutu asiá de tare dela calea invetiaturei evangelice si apostolice.

Deci acést'a praxa seau mai bine abusu alu Basericei Greco-Orientale nu e de a se scote de aiurea, decâtu din legile Imperatjloru, pre cari, în modulu celu mai neiertatu le-a primitu între decisiunile canonice în *Nomocanonulu* seu mai ântâiu impiulu Fotiu, auctorulu schismei triste, prin care baseric'a grecésca s'a despartitu decâtra cea Romana seau Catolica, câ si cumu legile profane despre lucrulu acest'a, reprobate decâtra Parinti, aru avé puterea auctoritateri eclesiastice si canonice. Asia din tempulu acela a provenitu, câ daten'a aceia perversa a inceputu mai ântâiu a se verí pre furisiu în Baseric'a greco-orientala prin nepasarea episcopiloru fara energia si preadicti puterei laice, cr' dupa ace'a prin aprobarea reului crescându, pâna ce respândindu-se în lungu si în latu a prinsu radecini afunde, neesterminabile mai prin nice una putere omenésca. Acésta procedura, care s'a introdusu în tempurile mai târde si care diferiá asia de tare de ace'a, care aveá deplina putere în tempurile anteriori, cându eráu în flore Santii Parinti ai Basericei, arata pâna la evidentia, câ la inceputu cu totulu alta doctrina erá în valere, si câ numai dupa schism'a cea trista a inceputu a se reslati si a precumpani prax'a contraria.

Ce'a ce nice chiaru interpretii greci ai dreptului Canonice nu au cutezatu se nege, ma din contra marturisescu publice. Va fi destulu se amintímu aici unu singuru scriitoriu, care la

re exortum, aut agitatum novimus; quodque certe mirabile foret, nullum huiusmodi quaestionis vestigium memoriae proditum fuisse.

Itaque non ex Sacris litteris neque ex Maiorum traditione, prout serioribus temporibus nonnulli excogitarunt, repeti perniciosae eiusmodi praxis potest. Secus enim huius concertationis vestigia alicubi in vetustis documentis apparent. Contra vero notum est ad hos fontes non se recepisse, aut provocasse graecos scriptores, nisi postquam acriter Ecclesia Romana gliscentem hunc abusum insectari coepit, ut quoquomodo praxim suam aliquo veritatis colore cohonestarent, ne turpiter adeo se ab Evangelicae et Apostolicae doctrinae tramite descivisse faterentur.

Non aliunde igitur haec praxis seu verius abusus Ecclesiae Graeco-Orientalis arcessendus est, quam ex Imperatorum legibus, quas per summum nefas primum nefarius Photius luctuosi schismatis auctor, quo graeca Ecclesia a Romana seu Catholica discissa est, in suo *Nomocanone* inter Canonicas sanctiones adscivit, perinde ac si profanae leges a Patribus haec super re reprobatae, vim ecclesiasticae et canonicae auctoritatis haberent. Ex eo enim tempore factum est, ut furtim primo perversa illa consuetudo in Ecclesiam Graeco-Orientalem irreperere coeperit, dissimulantibus ignavis episcopis laicae potestati nimis addictis, postea vero etiam ingravescens malum probantibus, donec longe lateque diffusum altas egerit radices nulla fere humana vi convellendas. Haec autem adeo diversa agendi ratio, quae serioribus temporibus obtinuit, ab ea, quae vixit anteriori aetate, florentibusque Ecclesiae Sanctissimis Patribus, luculenter ostendit aliam prorsus primitus doctrinam invaluisse, nec nisi post luctuosum schisma contrariam gliscere ac praevalere praxim coepisse.

Quod neque ipsi iuris Canonici interpretes graeci inficiari ausi sunt, immo vero aperte fatentur. Satis heic sit unum commemorare penes Graeco-Orientalis non exiguae auctoritatis

greco-orientali se bucura de una auctoritate mare, pre monachulu Blastaru, care tractându despre cauzele, prin cari se disolva matrimoniulu, de cari numera multe atâtu din partea barbatului, câtu si din partea muierei, tote le deduce dela legile Imperatoru, densulu scrie astfeliu: „despre solutiunea Matrimoniului tractéza „multe legi in multe locuri. Dar' mai perfectu Novel'a lui Justinianu, care spune claru cauzele, pentru cari barbatulu seu „muierea pote repudiá pre sociulu seu. . . . Er' cauzele suntu „enumerate espresu de Imperati religiosi, din caus'a carora unice „se pote disolvi matrimoniulu“. Intre cauzele aceste numera si pre ace'a „deca muierea este acuzata pentru adulteriu, si a „fostu convinsa prin legi despre adulteriu“¹⁾.

Inse, cá se ne folosimu de cuvintele cele ponderose ale lui Piu VI, se scie, cá prin legile omenesci câte una data se ierta pentru fragilitatea umana unele, ce nu suntu iertate dupa dreptulu conscientiei. Se scie, cá nu au lipsitu legi, cari permitu atare modu de usura, care de locu nu se pote impacá cu dreptulu naturalu si divinu, încâtu facultatea data ataroru legi in modulu acest'a mai bine s'ar' numi impunute decâtu libertate iusta. Si cá se nu ne departâmu de materi'a din cestiune, asemenea se scie, cá si in seclii primi ai Basericei a fostu permisu dupa legile omenesci, cá se se disolve matrimoniulu din anumite cauze, dânduse pote chiaru si facultate ambeloru părți de a incheiá alte casetorii. Ce dîcu inse la aceste Parintii Basericei? Chrisostomu in cap. VII epist. cátra Rom. *Se nu-mi citedi legile esterne si profane, cari demanda a se dá libelu de repudiare, si a se face divortiu; pentru-cá securu Domnedieu nu va judecá dupa legile aceste, ci dupa acelea, pre cari le-a pusu densulu.* Hieronimu in Epist. 30. *Altele suntu legile Imperatoru, altele alui Christosu: alt'a demanda Papinianu, alt'a Paulu alu nostru; pentru ace'a acel'a-si S. Doctoru marturisesce, cá Fabiol'a a pecatuitu, pentru-cá repudiându pre barbatulu, ce e dreptu adulteru, si care avuse comerciu cu una prostituta, si servitore ordinaria, nu a remasu nemaritata; desi o escusa, pentru-cá a fostu tenera si dupa legile civile se permitea repudiulu, scriendu: Asia dara si Fabiol'a, pentru-cá erá convinsa, si cugetá, cá cu dreptulu si-a dimisu barbatulu, si fiendu-cá nu cunoscuse vigorea evangeliului, in care li-se taie muielororu totu pretestulu de a se maritá, pâna cându*

scriptorem, Blastarem monachum, qui de causis agens, quibus matrimonium solvitur, quasque haud paucas tum ex parte mariti tum ex parte uxoris recenset, eas omnes repetit ab Imperatorum legibus. Sic enim scribit: „De matrimonii solutione multis in locis multae leges tractant“. „Sed perfectius Novella Iustiani, quae diserte causas exponit, ob quas maritus aut uxor „repudium coniugi mittere potest. . . . Causae vero nominatim „enumeratae sunt a religiosis Imperatoribus, ob quas solas matrimonium solvere licet“. Inter has causas autem et illam refert: „Si adulterii mulier accusata, et secundum leges adulterii convicta fuerit“¹⁾).

Notum vero est, ut gravissimis Pii VI verbis utamur, humanis legibus nonnulla interdum humanae fragilitati concedi, quae non licent iure conscientiae. Notum est non defuisse leges talem usurae modum permittentes, quae cum iure naturali ac divino conciliari prorsus non valeant, ut proinde facultas hisce legibus data impunitas potius discenda foret, quam iusta libertas. Ac ne a subiecta materia discedamus, notum pariter est primis quoque Ecclesiae saeculis permissum humanis legibus fuisse, ut certis de causis matrimonia solverentur, forte etiam utrique parti facultate ad alias nuptias transeundi facta. Quid porro ad haec Ecclesiae Patres? Chrysostomus in cap. VII. epis. ad Rom. *Non mihi recites leges externas atque profanas, quae libellum repudii dare, ac divortium facere praecipunt; non enim profecto secundum has leges iudicaturus est Deus, sed iuxta eas, quas ipse posuit.* Hieronymus Epist. 30. *Aliae sunt leges Caesarum, aliae Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus Noster praecipit.* Quocirca idem S. Doctor *peccasse fatetur Fabiolam, quod repudiato marito, adultero quidem, et qui se scorto, vilique mancipio miscuerat, non innupta manserit; tametsi eam excuset, quod adolescentula esset, et civilibus legibus permitteretur repudium, scribens: Igitur et Fabiola, quia persuaserat sibi, et putabat, a se virum iuste dimissum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo*

¹⁾ Matth. Blastaris Syntagma Alphabeticum litt. b. Cap. XIII.

traiescu barbatii, precându incungiura multe rane de ale diavolului, necautu primì o singura rana ¹⁾).

Mai departe cându prax'a acea atâtu de stricatiosa se improbà din partea Scaunului Apostolicu, atunci in fine scriitorii Basericei greco-orientale, cá se o justifice in ori ce modu, au recursu la textulu din Math. V. 32 si XIX. 9, unde este adausa clausul'a exceptiunei: *luandu-se afora caus'a fornicatiunei . . . . . decatu pentru fornicatiune*; cá si cumu adeca Christosu Salvatorulu nostru ar' fi voitu prin ace'a se dée, in casu de adulteriu, nu numai facultate de a dimitte muierea, ce a comisu fornicatiune, ci si de a-si luá alt'a, dupa ce a dimisu pre acea. Cátu este de nenimerita interpretarea acea si câtu de straina de intentiunea lui Christosu, acea o vede usioru fiacine, care liá aminte la scopulu, ce si la propusu atunci, va se dica pentru-cá se stérgea libelulu de repudiare, pre care l'a concesu Moise pentru duriti'a animei poporului israelitu, si pentru-cá se restatoréseca Matrimoniulu Crestinu dupa instituirea sa divina dela inceputu, cá se fia perpetuu indisolbilu. Acestu scopu intru adeveru de locu nu l'ar fi ajunsu, deca ar' fi datu credintiosiloru sei facultatea de a face divortiu din punctu de adulteriu. Acést'a o vede fia-care, déca ia aminte la locurile paralele alui Marcu X. 11 si Luc'a XVI 18 unde eschidiendu-se ori ce esceptiune, Christosu absolute numesce adulteru pre acela, care dimitiendu-si soci'a sa, si-va luá pre alt'a, si pre acea, care dimitiendu pre barbatu, se va maritá dupa altulu. Celu ce este atentu la Paulu Apostolulu Rom. VII 4 seqq. apoi 1 Cor. VII 10, 11 si 39, care espune invetiatur'a despre indisolubilitatea perpetua a Matrimoniului Crestinu. In fine celu ce ia aminte la sensulu intregi anticitati eclesiastice, care in cuvintele citate din Mateiu nu recunosce, se se fia datu de catra Christosu alta facultate, afora de dimisiunea sociei adultere cu privire la patu si mésa; durandu inse legatur'a matrimoniului, pana va traí acca.

Asia aceiasi scriitori indesiertu au recursu la patrociniulu Canonului alu IX alu S. Basiliu, cá si cumu S. Parinte ar' veni in contradictiune cu sine insusi, cându, precumu amu vediutu, baséza pre prescrierea evangelica indisolubilitatea absoluta a Matrimoniului Crestinu, si cà aru fi comisu una absurditate, cându in sensulu legiloru civile a admisu, cà barbatulu intru

*nubendi universa causatio, viventibus viris, foeminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit*¹⁾.

Cum porro ab Apostolica Sede adeo perniciosa obiurgaretur praxis, tunc demum Graeco-Orientalis Ecclesiae scriptores, ut eam quoquomodo cohonestarent, confugerunt ad textus Matth. V. 32. et XIX. 9. ubi clausula apponitur exceptionis: *excepta fornicationis causa . . . . . Nisi ob fornicationem*; quasi nempe voluerit Christus Salvator Noster per eam, adulterii flagitio interveniente, tribuere facultatem non modo dimittendi uxorem fornicariam, verum etiam et alteram ducendi, ea dimissa. Quae quidem interpretatio quam absona sit et a Christi mente aliena unusquisque facile videt, qui attendat ad scopum, quem sibi id temporis proposuit, nempe abolendi concessum a Moyse ob durtiem cordis Israeliticae gentis libellum repudii, ac revocandi Coniugium Christianum ad primaevam eiusdem divinam institutionem perpetuae indissolubilitatis. Quem profecto scopum minime attigisset, si divortii faciendi fidelibus suis in causa adulterii tribuisset facultatem. Unusquisque praeterea id videt, qui attendat ad loca parallela Marci X 11 et Luc. XVI 18 ubi quavis exclusa exceptione, absolute Christus adulterii reum pronunciat, qui, dimissa uxore sua, alteram duxerit, et eam, quae, dimisso viro, alteri nupserit. Qui attendat ad Paulum Apostolum Rom. VII 4 sequ. tum 1 Cor. VII 10, 11 et 39, Christi exponentem de Matrimonii Christiani perpetua indissolubilitate doctrinam. Qui demum ad universae ecclesiasticae antiquitatis sensum attendat, quae in allegatis Matthaei verbis non aliam datam a Christo facultatem agnovit praeter coniugis adulterae dimissionem quoad thorum habitationemque, coniugii vinculo, quamdiu illa vixerit, perseverante.

Sic perperam iidem Scriptores ad Canonis IX S. Basilii patrocinium se receperunt, quasi nempe S. Pater secum ipse pugnasset, dum, ut vidimus, absolutam Coniugii Christiani ad normam evangelicam adstruxit indissolubilitatem; atque absurde iuxta

¹⁾ Litt. Ad Anton. Archiep. Pragens. die 11 Iulii 1789. —

adeveru pote repudiá pre soci'a s'a in casu de fornicatiune, si din contra, cá soci'a nu pote repudiá pre barbatulu adulteru, si acésta dupa-ce a recunoscutu, cá ambii conjugi au dreptu egal in sensulu doctrinei evangeliice si apostolice.

Er' deca prelanga acea aru recurge la unu scriitoriu seau la altulu, care sar' paré cá-i partinesce asia de tare, atunci érași li replicánu cu acelasi Pontifice laudatu si de pia amintire cu Piu VI: „Traditiunea Basericeii nu debue se se culéga din „parerile private ale acestoru, precumu se vede chiaru din con- „troversi'a cu privire la administrarea botezului decatra eretici, „si cá Fericirea nu debue se se protraga pana la dfu'a judecatei „ultime; desi barbatií acestia destinsi prin eruditiune si sanctitate „au gresítu in punctele aceste, totusi Baseric'a a decisu aceste „controversie in puterea traditiunei. Pentru-ce se nu fi potutu „asiá dara si acést'a? Deci cá se remanemu prelanga intrebarea „presenta despre disolvarea legaturei matrimoniale din cáus'a „absentiei, mai multu nu este iertatu unui barbatu catolicu se „ventileze cestiunea, si se o socotésca inca cá si supusa indo- „ielei, pentru-cá prin definitiunea clara a Conciliului Tridentinu „adusa in can. VII este decisa pentru totudeuna“¹⁾.

Stáundu lucrulu astu feliu, acést'a S. Congregatiune precáundu dá laud'a meritata Archiepiscopului acestei Provincie Metro- politane a Alb'a-Iuliei, care totudeuna a lucratu cu multa pla- cere, cá atare abusu invecchitu, de a disolvá matrimoniulu pentru adulteriu seau pentru parasire perfida, se se estermineze cu totulu, pre atunci-lu indemna la constantia si barbatia in pro- pusulu susceputu. Ma inca si pre Episcopii suffragani ai acestei Baserice Metropolitane, de repetite ori i indemna cu deadinsulu acést'a S. Congregatiune, cá si densii se aplice cu urgentia zelulu si ingrigirea sa pentru propusulu acést'a, cá cu unu sufletu si cu puteri unite se se obtiena scopulu doritu. Cu atáta mai vertosu, cá atunci cându s'a concrediutu esecutarei fericite actulu Uniunei acestoru diecese cu Baseric'a Catolica, s'a pusu conditiunea espresa, cá Grecii orientali se promita nu numai cá marturisescu impreuna cu Scaunulu Apostolicu cei patru articli, in cari nu se uniáu cu acea, ci si cá „voru admite, marturisi „si crede acelea ce le admite, marturisesce si crede S. Mama „Baserica Romana“. Acum inse nu este neci una indoiala, cá

civiles leges admisisset virum quidem in casu fornicationis posse uxorem repudiare, non item vero uxorem adulterum maritum; idque postquam par in utroque coniuge iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam ius cognovisset.

Quod si praeterea ad unum alterumve scriptorem, qui ipsi quadantenus favere videatur, recurrant, rursum cum eodem laudato fel. rec. Pontifice Pio VI reponimus: „Non ex privatis istorum sententiis Ecclesiae traditio est colligenda, ut patet vel ex controversia circa Baptismum ab haereticis collatum, et Beatitudinem non protrahendam ad diem ultimi iudicii; licet enim in hisce capitibus viri eruditione et sanctitate conspicui erraverint, Ecclesia nihilominus eiusmodi controversias ex traditione diremit. Quidni ergo et praesentem similiter dirimere potuerit? Quamobrem ut in praesenti quaesito haereamus de solvendo matrimonii vinculo absentiae causa, haud amplius licet viro catholico quaestionem agitare, et velut dubitationi adhuc obnoxiam habere, quae Tridentini aperta definitione can. VII allata prorsus dirempta est“¹⁾.

Quae cum ita sint, Sacra haec Congregatio dum debita laude prosequitur istius Metropolitanae Albaeuliensis Archiepiscopalem, qui maiori usque alacritate adlaborandum duxerit, ut inveteratus eiusmodi abusus dissociandi propter adulterium aut perfidam desertionem coniugium penitus convellatur, eundem ad constantiam et fortitudinem in suscepto proposito adhortatur. Immo vero istiusmodi Metropolitanae Ecclesiae suffraganeos Episcopos etiam atque etiam Sacra haec Congregatio enixe excitat, ut et ipsi in hoc idem studium ac sollicitudinem suam impense conferant, ut uno animo coniunctisque viribus optatus finis obtineatur. Eo vel magis, quod cum actus Unionis istiusmodi dioeceseon cum Ecclesia Catholica feliciter executioni mandatus est, adposita fuerit expressa conditio quod Graeci-Orientales polliceantur non modo profiteri cum Apostolica Sede quatuor articulos, in quibus ab ea dissidebant, verum etiam „Ea omnia admittere, profiteri ac credere, quae S. Mater Ecclesia Romana admittit profitetur et credit“. Iam vero nullum dubium

¹⁾ Ibidem. —

Baseric'a Romana crede si marturisește articolul despre absolut'a indisolubilitate a Matrimoniului Crestin si in casul adulterului si parasirei perfide.

Deci Presulii acestei Provincie debue se insiste in modu speciale pre langa articolul acesta in cea ce priveste pre renitenti, decumva voru fi atari, carora li se pote comunicá instructiunea presenta. Cáci asia mai usioru se voru convinge, că nu se tractéza despre introducerea unei doctrine noue in diecesele aceste, ci singuru despre eliminarea totale a abuzului invecitu, care prinsese radecini afunde. Ma instructiunea acést'a nu pucinu va folosi chiaru spre luminarea ochiloru acelei pãrti din gintea aceasi, care apartiene inca schismei triste si perseveréza continúu in erore cu privire la lucrulu acesta.

Inse inainte de a terminá acést'a instructiune, acést'a S. Congregatiune a cugetatu, că debue se faca atenti pre Antistii acestei Provincie la incungiurarea altei erori cu privire la dissolvarea matrimoniului, care asemenea nu se pote impacá cu doctrin'a cea adevêrata a Basericii Catolice. Intieleti, că este vorb'a despre separarea unui conjuge decatra celu alaltu, ce se intempla undeva adese ori fora consensulu aceluia de a depune ore-care profesiune monastica sub pretextulu unei vieti mai perfecte. Mai incolo este dogma de credintia definita decatra Conciliulu ecumenicu Tridentinu: „Matrimoniulu ratu inse ne-„consumatu, se dirima prin profesiunea religiosa solemna a unuia „dintre conjuigi“¹⁾; ci deca matrimoniulu intre fideli va fi fostu consumatu nu se pote dissolvá neci decumu, de nu cumva se voru intielege intre siue cu consensu egale, că se pastreze continentia, si inca dupa dispusetiunea cnonica, că adeca soci'a se se oblige la votulu castitatei, seau déca va fi mai tenera, se se retraga in manastire, că barbatulu se pota profesá viati'a monastica. Asia-dara si prax'a acést'a e de a se numerá intre abuzurile, cari sau introdusu prin legile imperiali, si sau reprobatu de catra Santii Parinti²⁾. Intru adevêru auctorulu vechiu alu epistolei catra Celantia, ascrisa S. Hieronimu, si care se crede³⁾, că este seau a S. Paulinu seau alui Sulpiciu Severu, imputa aspru matronei aceleia, pentru-că a promisu continentia fara

¹⁾ Can. VI. sess. XXIV. — ²⁾ Id enim invenimus constitutum in Novell.

subest Romanam Ecclesiam credere et profiteri articulum de absoluta etiam in casu adulterii ac perfidae desertionis, coniugii Christiani insolubilitate.

Quocirca huic articulo speciali ratione insistendum ab istiusmodi Provinciae Praesulibus est penes oblucentes, si qui fuerint, quibus praesens instructio communicari poterit. Sic enim facilius sibi persuadebunt non agi de nova in istis dioecesibus introducenda doctrina, sed unice de inveterato abusu penitus eliminando, qui altas radices fixerat. Immo vero haec ipsa instructio haud parum proderit oculis illuminandis illi eiusdem gentis parti, quae adhuc luctuoso schismati adhaeret, quaeque in errore hac super re iugiter perseverat.

Verum antequam huic instructioni finis imponatur, censuit Sacra haec Congregatio admonendos istius Provinciae Antistites de altero vitando errore circa connubii dissolutionem, quique similiter componi nequit cum sana Ecclesiae catholicae doctrina. Intelligitis sermonem esse de separatione, quae identidem alicubi fit unius coniugis ab altero absque eius consensu ad aliquod profitendum monasticum institutum sub perfectioris vitae obtentu. Porro fidei quidem dogma est ab Oecumenico Concilio Tridentino definitum: „Matrimonium ratum non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum „dirimi¹⁾); „ast si matrimonium inter fideles fuerit consummatum dissolvi nulla ratione potest, nisi inter ipsos pari consensu de servanda continentia conveniant, et quidem iuxta canonicam dispositionem, scilicet ut uxor voto se castitatis obstringat, aut si iunior fuerit, in monasterium se recipiat, ut maritus vitam monasticam profiteri possit. Adeoque et haec praxis inter abusus recensenda est, qui a legibus imperialibus inducti sunt, atque a Sanctis Patribus reprobat²⁾. Sane antiquus auctor epistolae ad Celantiam S. Hieronymo adscriptae, quaeque aut S. Paulini, aut Sulpicii Severi esse creditur³⁾, acriter arguit eam matronam, quod absque mariti consensu continentiam voverit. Id ipsum praestitit S. Augustinus in Epist. ad Armenta-

Iust. 22 de Nuptiis ubi de iure repudii. Item lib. V. Cod. tit. 17 et in Digestis tit. De divortiiis. Insuper in Novell. 123 De Sanctiss. Episcop. C. 40 Solvatur Matrimonium. — ³⁾ Apud Vallars. in monito ad Ep. CXLVIII.

consensulu barbatului. Totu asemenea a procesu si S. Augustinu in Epist. catra Armentariu si Paulina, pentru-cà -lu indemna la observare votului continentiei, la care se obligase, cu tote aceste lu opresce dela observarea aceluia, déca soci'a lui nu-si dà consensulu seu, adaugându: „Pentru-cà nu trebuie se se faca „astufeliu de voturi de catra cei casetoriti, decatu cu consensulu „si voi'a comuna. Si déca s'a facutu pripitu, mai bine se se „coréga usiuretatea, decâtu se se indeplinésca promisiunea“ ¹⁾. Asemenea S. Gregoriu M. care scrie totu acea catra Teoctista Patricia, se dechiara si mai apertu: „Suntu de aceia, cari dîcu, „cà matrimoniile debue se se dissolve din caus'a religiunei, debue „se se scia, cà desi a concesu acést'a *legea umana*, totusi a „opritu *legea divina* . . . . Scimu, pentru-cà este scrisu: *voru fi „doi in unu corpu*. Asiá-dara déca barbatulu si muierea suntu „unu corpu, si barbatulu -si dimite soci'a diu caus'a religiunei, „seau muierea pre barbatulu, ce remâne in lumea acést'a, seau „care trece pote la lucruri neiertate, ce conversiune este acést'a, „din care una si aceasi carne de un'a parte a trecutu la con- „tinentia, de alta parte remâne in necuratia“ ^{2) 3)}.

Si lasandu pre cei alalti, S. Basiliu Marele a marturisitu aperte totu acea doctrina; pentru-cà in *Regulele tractate mai pre largu* in Interog. XII scrie forte chiaru in obiectulu nostru dîcundu: „Si aceia, cari fiindu împreunati prin matrimoniu, pa- „siescu la unu atare modu de viétia (Monasticu) inca debue in- „trebati, *ore facu aceia cu consensu comunu* dupa preceptulu „Apostolului: *Pentru-cà, dîce, nu are potere preste corpulu seu,* „deci celu ce pasiesce, debue primitu inaintea mai multoru mar- „tori . . . . pentru-cà déca cea alalta parte nu se invoiesce si se „opune, fiindu mai pucinu ingrigita, cumu se placa lui Domnedieu, „se-i vina in minte Apostolulu care dîce: *Domnedieu ne-a chia- „matu in pace*“ ³⁾.

Scimu cà totu acea s'a statoritu de catra cele mai multe Concilie, si de catra sumii Pontifici, a caroru decrete suntu in- registrate de catra Gratianu in cauza XXVII §. 2⁴⁾, si in De- cretalia lib. III tit. 32⁵⁾,

Asia dara cá erorile aceste, pre cari le-au vêritu legile profane, precumu amu aratatu, se fia departe de poporele con- crediute grigei vostre, acést'a S. Congregatiune nu numai cà

rium et Paulinam, nam eum hortatur ad continentiae votum servandum, quo sese obstrinxerat, vetat nihilominus illud servare, si eius uxor suum non praebeat assensum, adiiciens: „Nam et vovenda talia non sunt a coniugatis, nisi ex consensu et voluntate communi. Et si praepropere factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quam persolvenda promissio“ ¹⁾. Item S. Gregorius M. qui apertius adhuc id ipsum scribit ad Theoctistam Patriciam: „Si dicunt, inquit, causa religionis conjugia dissolvi debere, sciendum est, quia etsi hoc *lex humana* concessit, divina lex tamen prohibuit. . . . Scimus quia scriptum est: *erunt duo in carne una*. Si ergo vir et uxor una caro sunt, et religionis causa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortasse ad illicita migrantem, quae est ista conversio, de qua una eademque caro et ex parte transit ad continentiam, et ex parte remanet in pollutione“ ²⁾.

Ac caeteris omissis, Magnus S. Basilius eandem aperte doctrinam professus est. Etenim in *Regulis fusius tractatis* Interrog. XII haec in rem nostram praeclare scribit: „Atque ii etiam, qui matrimonio coniuncti ad huiusmodi vitae genus (Monasticum) accedunt, interrogandi sunt, *an mutuo consensu id efficiant* ex Apostoli praecepto: *Nam, inquit, sui corporis potestatem non habet*, sique qui accedit coram pluribus testibus recipiendus est. . . . Quod si dissentiat altera pars, repugnetque, quod minus sollicita sit, quomodo placeat Deo, in mentem veniat Apostolus, qui dicit: *In pace autem vocavit nos Deus*“ ³⁾.

Id ipsum a plerisque Conciliis constitutum novimus, ac summis Pontificibus, quorum decreta relata sunt a Gratiano in *Causa XXVII §. 2* ⁴⁾, et in *Decretalibus lib. III tit. 32* ⁵⁾.

Ut igitur huiusmodi errores, quos profanae, ut plane ostendimus, leges obtruserunt, procul absint a populis vestrae curae concreditae Sacra haec Congregatio non modo cupidissime exoptat,

¹⁾ Epist. CXXXVII n. 9 edit. Maur. — ²⁾ Lib. XI Ep. XLV. ed. Maur. col. 1130. — ³⁾ Opp. edit. Maur. Tom. II pag. 354. — ⁴⁾ A cap. 21 ad 26. — ⁵⁾ Capp. 2, 3, 4.

doresce din anima, ci si speréza cu tota increderea. Si dejá, insii predecesorii Tei Antistii Basericeii Fagarasiane prin zelulu seu intru cultivarea viniei Domnului, si prin ardorea lor, au prestatu intru adeveru acestei sperantie prea dorite gagiulu celu mai securu. Pentru-cá densii inca de multu din indemnu propriu singuru din nisuinti'a ace'a, de care eráu inflacarati pentru aperarea dogmei catolice, au inceputu dupa potintia a sterpi din turmele vostre abusulu de atare natura si asia de mare. Nu este deci nice una indoiala, nu numai cá nu vei incetá nici una data dela acést'a intrepreindere, ci cá din contra continúu si cu incordare si mai mare te vei nesuí a o continuá si in fine a o duce intru indeplinire. Mai cu séma cându in atâte moduri si asia de tare te indémna pre Tine si pre Venerabili Coepiscopi voi'a manifesta a P. S. Nostru Domnu P. P. Piu IX. caruia câtu-i zace la anima, cá frumseti'a acestoru Baserice nu numai se nu se uritiesca prin nici o macula, seu crétia, ci din df in df se inloreasca mai multu, si asia mai tare se placa sponsulu eternu, acést'a o sciti voi toti, Venerabili Presuli, mai bine decâtu ceialalti. Nu este de a se crutiá deci nice una labore, nice o activitate, nice o greutate numai se poteti pervení una data la obtienerea scopulu doritu. Nu voru lipsí, cu adeveratu, lupte din partea contrariloru numelui catolicu: se voru rescolá inimicii vostri, seu mai bine inimicii lui Christosu, si culegundu dificultáti din tote pãrtile, cu una conspiratiune unanima se voru incercá a combate constanti'a si barbati'a vostra. Ci in constantia, taría si perseveranti'a luptei este pusa coron'a invingerei, carea va dá-o voúe in dfu'a ultima Domnulu dreptulu Judecatoriu, acaruia sponsa a-ti pastrat'o intre calamitáti si necadiuri nemaculata, neviolata si ne-atinsa de pestilentia ererei. Fericiti veti fi pre pamentu, déca ve voru batjocóri pre voi omenii pentru aperarea dreptatei si adeverului: dar' cu multu veti fi mai fericiti atunci, cându lupt'a legitima, carea a-ti sustienutu-o pentru aperarea Sponsei lui Christosu, va remunerá-o Sponsulu, donatoriulu gloriei ceresci eterne, cu coron'a nevestedíta.

sed et fidentissime sperat. Atque huius optatissimae spei, iam ipsimet praedecessores Tui Ecclesiae Fogarasiensis Antistites suo in vinea Domini excolenda zelo, suoque fervore arrham profecto illi certissimam praestiterunt. Iamdiu enim ipsi uno illo, quo ardentissime flagrarunt tutandi catholici dogmatis studio, sponte permoti, e vestris gregibus talem tantamque abusionem eradicare pro viribus coeperunt. Nullum igitur dubium, non modo quin ab incepto unquam sis destiturus, sed quin usque etiam et usque alacriori nisu coneris inceptum persequi, ac tandem aliquando consummare. Praesertim cum ad id tot tantisque modis Te ac Venerabiles Coëpiscopos istius Provinciae vehementer adhortetur SS. Domini Nostri Pii PP. IX manifestissima voluntas, cui quantum cordi sit, ut istarum Ecclesiarum venustas non modo nulla turpetur macula, aut ruga, sed ut in dies efflorescat magis, magisque adeo aeterno placeat sponso, Vos, omnes, Venerabiles Praesules, plus quam caeteri probissime nostis. Nullis ergo parcendum laboribus, nulli industriae, nullis incommodis, modo ad optati tandem finis ademptionem fas sit pervenire. Non deerunt profecto ab adversariis catholicis nominis pugnae: exorientur inimici vestri, aut verius inimici Christi, ac difficultatibus undiqueversum petitis, constantiam ac fortitudinem vestram oppugnare unamini conspiratione connitentur. Ast in constantia, fortitudine, et longaminitate certaminis reposita est corona victoriae, quam in suprema illa die reddet Vobis Dominus iustus iudex, cuius sponsam Vos illi inter aerumnas et labores immaculatam, atque ab omni erroris contagione intactam inviolatamque servastis. Beati quidem heic eritis, si maledixerint vobis homines propter iustitiae ac veritatis propugnationem: sed multo tum beatiores, cum legitimum certamen, quod in defendenda Christi sponsa sustinistis, caelestis aeternae gloriae largitor et sponsus immarcescibili donabit corona.

III.

La titululu V. Capu IX.

Instructiunea S. Congregatiuni de Propaganda Fide cãtra Archiepiscopulu de Fagarasiu si Episcopii sei Sufragani de ritulu greco-unitu, emanata in lun'a Juniu 1858.

Despre Matrimoniile mixte.

Literele despre matrimoniile mixte, cari le-ati scrisu deunadi Venerabili Presuli, cãtra Archiepiscopulu Tarsenu Nuntiu Apostolicu in tienuturile Austriace, la mandatulu P. S. Nostru Domnu sau transpusu acestei S. Congregatiuni pentru propagarea numelui crestinu; impunendui-se totu una data, cã, eseminãndu dupa datena si cumpenindu cu maturitate cele ce se cuprindu in literele memorate, se vi scrie cu de ameruntulu respunsuri si instructiuni acomodate.

S. Congregatiune este convinsa, cã Voi Venerabili Presuli sciti cu certitudine cele ce sau dechiaratu si prescrisu despre materi'a acest'a de cãtra S. Pontifice Gregoriu XVI de pia memoria, atãtu in Literile Apostolice, cãtu si in Instructiunea data in numele Aceluia in 30 Aprilie 1841 cãtra Episcopii Ungariei si Transilvaniei; fiindu-cã aceste decrete si mandate Pontificali s'au comunicatu prin Archiepiscopulu Strigonianu cu toti Episcopii si cu cei de ritulu greco-catolicu, cari traiãu pre atunci in tienuturile acelea, si au fostu primite din partea acelu Antisti escelenti cu cea mai profunda reverintia si cu asemenea bucuria. Din documintele atãtu ale acestei preclare vigilantie Pontificiale, cãtu si ale preaintieptei ingrigiri pastorale se pote vedé din destulu, care a fostu doctrin'a constanta si procedur'a Basericei universale si a S. Scaunu relativa la matrimoniile acelea, cari s'au intemplatu cãndu-va se se contraga intre catolici si eretici seau schismatici; deci nu e de lipsa, cã se tractãmu de nou si se mai comprobãmu lucrulu Voae preacunoscutu cu aceleasi argumente istorice seau teologice seau cu alte forte multe, cari vi stãu de indemana.

Mai incolo din partea acelu Preainaltu Pontifice forte in-tieptiescè s'a statoritu ace'a cã invetiatur'a Basericei si par-

III.

Ad Titulum V. Cap. IX.

Instructio Sacrae Congregationis de Propaganda Fide ad Archiepiscopum Fogarasiensem et Episcopos eius Suffraganeos Graeci ritus uniti, mense Junio 1858 emanata.

De Matrimoniis Mixtiis

Litterae, quas nuper, Venerabiles Praesules ad Archiepiscopum Tarsensem in Austriacis Ditionibus Apostolicum Nuntium, super mixtis nuptiis dedistis, Sacrae huic Congregationi Christiano nomini propagando ex SSmi Domini Nostri mandato traditae sunt; eidemque simul iniunctum est, ut rite examinatis matureque perpensis, quae in praefatis litteris continentur, opportuna ad Vos responsiones atque instructiones perscriberentur.

S. Congregatio persuasum habet minime Vos ignorare, Venerabiles Praesules, quae hac super re a Summo Pontifice Gregorio XVI fel. rec. tum in Litteris Apostolicis, tum in Instructione Eius nomine die 30 Aprilis 1841 ad Episcopos Hungariae et Transilvaniae datis, declarata et praescripta sunt; quandoquidem per Archiepiscopum Strigoniensem Pontificia haec Decreta atque mandata cum omnibus etiam Graeci ritus catholicis Episcopis, qui tunc in illis regionibus existebant, communicata, atque ab eximiis illis Antistitibus summa cum reverentia parique animi gaudio accepta fuere. Ex huiusmodi praeclaris tum Pontificiae vigilantiae, tum sapientissimae pastoralis sollicitudinis documentis abunde cognosci potest, quatenus constans fuerit Universalis Ecclesiae et S. Sedis doctrina et agendi ratio circa illas nuptias, quas Catholicos inter et haereticos seu Schismaticos celebrari aliquando contigerit; neque proinde opus est, ut iisdem aut aliis quam plurimis, quae suppeterent, historicis seu theologis argumentis rem Vobis notissimam retractare et magis comprobare oporteat.

In porro sapientissime a Summo illo Pontifice statutum est, ut dum Ecclesiae doctrina atque immutabilia ecclesiasticae

tile inmutabile ale disciplinei eclesiastice se fia observate cu mare ingrigire, si de locu se nu se detraga auctoritatii acelei legi a Basericei, prin care se oprescu atari matrimonie mixte cá neiertate si stricatioase; totusi din caus'a dificultátiloru grele, de cari aru fi apesati Antistii catolici pentru circumstantiele cele triste ale lucruriloru si locuriloru, s'au intrebuintiatu remedie de tolerantia acomodate.

A concesu adeca Preasantulu Pontifice, cá de câte ori matrimoniulu unui barbatu acatolicu cu una muiere catolica, si din contra, desi lipsescu cautiunile prescrise de Baserica, nice de cumu nu se pote impedeá fãra de pericolulu unui reu si scandalu mai mare spre daun'a religiunei, si totu odata se observaru, cá pote fi spre folosulu Basericei si binele comunu, deca atare matrimoniu ori cátu de opritu si neiertatu se se celebreze mai bine in aintea unui parochu catolicu, decãtu a unui Ministru ereticu, la care usioru ar' alergá pãrtile, atunci parochulu catolicu seau altu preotu, care ar' funcioná in locul densului, va poté asiste la casetori'a ace'a numai cu presentia materiala, eschidiendu-se ori ce ceremonia eclesiastica, cá si cum ar' avé numai rolulu unui martoru simplu, precumu se dice, *qualificatu* seau *autorizabilu*; asia incãtu audiendu consensulu âmbiloru contrahenti, dupa ace'a conformu oficiuluu seu se pota inregistrá actulu implinitu valide in Matriculu cununatiloru.

Apoi acelasi Pontifice a demãndatu, se se notifice Episcopiloru in numele seu, cá aceia in astufeliu de impregiurari potu permite mai de parte, cá se se faca din partea parochuluu catolicu atãtu proclamãriile indatinate, intrelasãndu inse ori ce amintire, ce privesce religiunea acelora, cari au contrasatu matrimoniulu, cátu si ace'a, cá se dée litere curatu testimoniale despre indeplinirea acestoru proclamãri, in cari (numai se nu fia altu impedimentu dirimatoriu) se se enuncie numai ace'a, cá nice unu impedimentu nu este contra matrimoniuluu incheiatu, afora de prohibitiunea Basericei din caus'a religiunei mixte, ne mai adaugãndu nici unu cuventu, de unde s'ar' nasce ver una suspitiune cu privire la consensu seau aprobare.

In fine desi a escitatu cátu se pote de tare nisuinti'a sacriloru

disciplinae capita sarta tecta haberentur, et ne minimum quidem auctoritati illius Ecclesiae legis detraheretur, qua huiusmodi mixta matrimonia tamquam illicita et pernicioosa prohibentur; gravissimis tamen difficultatibus, quibus ob tristes rerum locorumque circumstantias catholici Antistites premerentur, opportuna tolerantiae remedia adhibita fuerint.

Indulsit nimirum SSimus Pontifex, ut quotiescumque matrimonium acatholici viri cum catholica muliere vel vicissim, deficientibus licet cautionibus ab Ecclesia prescriptis, absque maioris mali scandalique periculo in Religionis perniciem interverti omnino non possit, simulque in Ecclesiae utilitatem et commune bonum vergere posse dignoscatur, si huiusmodi nuptiae quantumlibet vetitae et illicitae coram catholico parochο potius, quam coram Ministro haeretico, ad quem partes facile confugerent, celebrentur, tum parochus Catholicus aliusve Sacerdos eius vice fungens, poterit iisdem nuptiis materiali tantum praesentia, excluso quovis ecclesiastico ritu adesse, perinde ac si partes unice ageret meri testis, ut aiunt, *qualificati* seu *authorizabilis*; ita scilicet ut audito utriusque coniugis consensu deinceps pro suo officio actum valide gestum in matrimoniorum librum referre queat.

Dein idem Pontifex suo nomine Episcopis significare iussit in hisce rerum circumstantiis pati illos ulterius posse, ut a parochο catholico tum consuetae proclamationes fiant, omni tamen praetermissa mentione circa eorum religionem, qui nuptias sint contracturi, tum etiam de peractis hisce proclamationibus litterae merae testimoniales concedantur, in quibus (dummodo nullum aliud adsit dirimens impedimentum) unice enunciatur: nil aliud praeter Ecclesiae vetitum, ob mixtam religionem, impedimentum conciliando matrimonio obstare; nullo prorsus verbo addito unde consensus aut approbationis levis suspicio sit oritura.

Denique quamquam Sacrorum Praesulum et Parochorum

Presuli si a Parochiloru, cá se indemne si se faca atenti pre catolici, se nu celebréze astufeliu de matrimonie in aintea unui ministru acatolicu; totusi deca se voru incheiá in modulu acela matrimonie mixte cu desconsiderarea admonitiuniloru si indemnâriloru, considerându circumstantiele peculiare atâtu cele trecute, câtu si cele presenti ale locuriloru, despre cari este vorb'a, a dechiaratu, cá Episcopii si Parochii se le disimuléze cu prudentia, si desi suntu illicite, totusi se le considere de valide.

Intielegeti mai incolo, Illustrissimi Presuli, cá prin remediile unei atare tolerantie si indulgentie, S. Scaunu neci de cumu nu a recesu dela invetiatur'a ace'a a Basericeii, prin care a judecatu totu de a un'a, cá matrimoniile mixte de comunu suntu pline de periculu multiplu de a pecatuí, si cá prin urmare chiaru din natur'a si cualitatea loru sunt illicite; si legea ace'a universale a Basericeii, prin care se oprescu in genere, nice n'a sters'o nice n'a schimbat'o.

S. Scaunu se infiora de matrimoniile acele, precumu s'a infioratu totu de a un'a, si cu deosebire semte dorere, cá in tempurile nostre ocuru mai desu in mai multe tienuturi, si nu se potu impiedecá cu totulu; si deca, cu deosebire din caus'a acést'a nu numai cá suferu matrimoniile acele in unele tienuturi, unde locuescu mestecati catolici cu eretici seau cu schismateci, ci câte unadata pre lenga dispensare si permite din caus'a circumstantieloru pecularie a le impregiarariloru si personeloru, cá unu barbatu catolicu seau una muiere catolica se pota contrade matrimonie cu una muiere seau barbatu, cari apartienu eresului seau schismei; totusi voiesce se se procédá totu de a un'a cu tota precautiunea, cá observandu-se unele conditiuni si cautéle, se se departeze dela astufeliu de casetorie tote acelea, cari suntu contrarie legéi naturale seau divine.

Asemenea deca nu ar' poté se se impiedece nice decumu, fâra de periculu unui scandalu mai mare, celebrarea matrimonieloru mixte lipsindu conditiunile acelea, atunci nice nu tace in faci'a crimei patrate decâtra fii sei, nice nu permite, cá contractulu nelegalu alu conubiului se se onoreze cu ceremoniile acelea, prin cari se indatinéza a santf casetoriele, cari se contragu in Domnulu; totusi precându deploréza matrimoniile acele,

studium quam maxime excitaverit, ut catholicos hortentur et moneant ne eiusmodi matrimonia coram acatholico ministro celebrarentur; tamen si spretis ipsorum monitis et hortamentis mixta matrimonia ea ratione inita fuerint, inspectis tam praeteritis, quam praesentibus locorum, de quibus sermo est, peculiaribus circumstantiis, ab Episcopis et Parochis prudenter dissimulanda et quamvis illicita, tamen pro validis habenda esse declaravit.

Intelligitis porro, Amplissimi Praesules, huiusmodi tolerantiae et indulgentiae remediis S. Sedem minime recessisse ab illa Ecclesiae doctrina, qua mixta matrimonia multiplici peccandi periculo communiter affecta, ac proinde suapte natura et ratione illicita esse semper iudicavit, nec legem illam universalem Ecclesiae, qua generatim prohibentur, aut sustulisse aut immutasse.

Abhorret S. Sedes, uti semper abhorruit, ab illis connubiis, maximeque dolet, quod nostris temporibus in pluribus regionibus frequentius occurrant, nec penitus impediri possint. Quod si hac praesertim de causa ea matrimonia in quibusdam regionibus ubi catholici cum haereticis seu schismaticis permixti habitant, non solum tolerat, sed quandoque etiam ob peculiare rerum et personarum circumstantias dispensando permittit, ut catholicus aliquis vir, aut catholica aliqua mulier cum muliere, aut viro haeresi aut schismati addictis nuptias contrahant, semper tamen et omnino cautum esse vult, ut observatis quibusdam conditionibus et cautelis ea omnia ab huiusmodi connubio removeantur, quae legi naturali aut divinae adversantur.

Rursus si impediri omnino citra maioris mali scandalique periculum nequeat, quominus deficientibus illis conditionibus matrimonia mixta celebrentur, tunc neque ad perpetratum a filiis suis crimen tacet, neque illicitum connubii foedus iisdem caeremoniis cohonestare permittit, quibus eas nuptias sanctificare solet, quae in Domino contrahuntur; attamen dum illa coniugia deplorat, atque indubiis verbis et factis damnanda esse declarat

si dechiara prin cuvinte si fapte nedubie, că suntu de condamnatu, se folosese de indulgenti'a ace'a, că, pentru incungiurarea daunelor mai mari, se se permita a se face ace'a, ce cugeta, că se pote face fără vatemarea lui Domnedieu, si ce crede, că pote se fía chiaru pentru binele Basericei si salutea filoru sei.

Dejá din literile Vostre memorate adresate numitului Nuntiu Apostolicu, cu mare intristare a intielesu Sanctitatea Sa, că mai cu séma cele ce s'au prescrisu de către Preaintieptulu seu Antecesore Gregoriu XVI de pia memoria, cu privire la asistinti'a pasiva, dupa cumu se numesce, atâtu între greco-catolici câtu si între omenii schismatici seau nice decumu nu se concredu esecutarei, seau déca se esecutéza, prin indulgenti'a acést'a de locu nu se pote împiedecá, că se nu se incheia matrimonie mixte in aintea preotului schismaticu. Pentru-cá deca asistinti'a ace'a pasiva s'ar' impune absolutu, si catolicii greci s'ar' privá de binecuventarea preotului unitu pentru atare matrimoniu, a-ti scrisu, că ar' avé urmarea segura, că acei catolici neabdicându nice decumu de contragerea matrimonielor mixte, s'ar' indreptá către preotulu schismaticu pentru obtinerea binecuventarei; si asia atâtu densii câtu si întréga famili'a loru s'aru espune pericolului perversiunei; fiendu-cá dupa doctrin'a Basericei orientale la validitatea matrimoniului se recere necesarie benecuventarea preotiesca; si matrimoniulu nu se considera de ratu si legitimu seau Sacramentu atâtu din partea schismaticiloru câtu si a greco-catoliciloru, déca nu se celebréza aplicându-se ceremoniele solemne ale Basericei, nice nu se potu convinge — dupa cumu ati dfsu — că matrimoniulu contrasau numai in presenti'a parochului, si inca neimplenindu acel'a nice unu servitiu divinu, se-lu considere si veneréze cá sacramentu si legatura indisolubila. Cá se se împiedece deci, ce dupa profund'a Vostra pietate si religiositate cunosctei, că debue se se împiedece, că se nu se contraga atari matrimonie in aintea preotiloru schismatici, din partea catoliciloru spre periculu densiloru si a descendentiloru sei, a-ti cugetatu, că va fí remediulu celu mai bunu deca nu uniculu, că se se concéda preotului catolicu, se asiste la matrimonielle díse, si se le cohonesteze prin ceremoni'a sacra si eclesiastica.

ea utitur indulgentia, ut ad graviora damna avertenda id fieri patiatur, quod sine Dei offensa fieri posse cognoscit, quodque in ipsius Ecclesiae utilitatem necnon in filiorum suorum salutem cedere posse confidit.

Iam vero ex memoratis Vestris litteris ad praefatum Apostolicum Nuntium datis, non sine magno animi dolore percepit Sanctitas Sua, illa praesertim, quae a Sapientissimo Antecessore suo Gregorio XVI fel. rec. circa passivam assistentiam, quam vocant, praescripta sunt inter graeci ritus tam catholicos quam schismaticos homines aut minime executioni mandari, aut si exequerentur, nullomodo hac indulgentia impediri posse, quominus mixta matrimonia coram Sacerdote schismatico ineantur. Nam si passiva illa assistentia omnino urgeretur, atque catholici graeci pro huiusmodi nuptiis Sacerdotis uniti benedictione privarentur, fieri certissime scripsistis, ut iidem catholici ab ineundis matrimoniis mixtis minime desistentes, ad Sacerdotem Schismaticum pro obtinenda benedictione se converterent; sicque tum ipsi tum universa ipsorum proles perversionis periculo committerentur. Ex Orientalis enim Ecclesiae doctrina Sacerdotalem Benedictionem ad Matrimonii validitatem necessario requiri; nec ratum et legitimum seu Sacramentum tam a Schismaticis quam a Catholicis graeci ritus hominibus censi connubium, nisi adhibitis Ecclesiae solemnibus caeremoniis celebraretur, neque iisdem persuaderi posse asseruistis, ut matrimonium praesente tantum Parocho, illoque nihil prorsus Sacri agente conciliatum pro Sacramento et pro indissolubili foedere haberent atque venerarentur. Ut proinde impediatur, quod certe impediri debere pro summa Vestra pietate et religione cognoscitis, quominus eiusmodi nuptiae a catholicis in suorum ipsorum et futurae prolis perniciem coram schismaticis Sacerdotibus ineantur, optimum si non unicum rati estis fore remedium, ut catholico Sacerdoti indulgeatur dictis matrimoniis assistere, et illa sacro et ecclesiastico ritu coonestare.

Intru adevèru suntu de forte mare momentu, Reverendissimi Presuli, celea ce ni-s'au referitu din partea Vostra despre cestiunea cea forte ponderosa in atare strémtoare, nice nu suntu de a se socoti pucinu periculele si dificultátile, cari dupa parerea Vostra ar' urmá in Diecesele acelea din asistentia — numita — pasiva.

Deci debue se respundemu la fia-care. Si cá se incepemu de acolo, de unde Vi se pare mai cu séma, cá se nascu dificultátile memorate, adeca dela binecuventarea preotiésca, despre care a-Ti afirmatu, cá este necesaria la validitatea matrimoniului dupa invetiatur'a insasi a Basericeii Orientale. Insi-Ve intielegeti securu, cá cestiunea acésta este strinsu impreunata cu alt'a forte ponderosa si de mare celebritate, va se dfca despre Ministrulu Sacramentului Matrimoniului, care se tractéza intre invetiati catolici din diverse párti. In care obiectu fiendu-cá cestiunea nu s'a decisu inca prin nice unu decretu alu Basericeii, acésta S. Congregatiune nu are in cugetu se ieè asupra-si nice partea judecatoriului nice se defínésca cestiunea ins'asi. Intru acc'a inse nu pote preterá parerea, care aseréza, cá insisi contrahentii suntu Ministrii Sacramentului, dupa marturisirea lui Benedictu XIV in opulu despre Sinodulu Diecesanu L. VIII. Cap. XIII n. 4 et seq., si este mai comuna si se baséza pre arguminte forte valide, la cari, nu se pote negá, cá s'au adausu unu mare pondu prin procedur'a a insusi S. Scaunu. Deci desi ambe parerile se potu aপরá liberu de cátra barbatii teologi, totusi déca se tractéza despre valoarea peculiara a cutarui matrimoniu, debue se vorbinu si se procedemu cu precautiune si circumspectiune, cá se nu se pronuncia matrimoniulu indata cá si invalidu din caus'a acc'a cá s'a celebratu fára binecuventarea preotului. Desi Baseric'a pána acumu nu a pronunciatu nemica despre Ministrulu Matrimoniului, acc'a cu tote acestea este forte certu, cá S. Scaunu nice decumu nu socotesce intru atáta binecuventarea preotiesca si alte ceremonie eclesiastice, cari se indatinéza a se indebuintiá la incheiarea case-toriiloru, incátu se judece, cá acelea suntu cu totulu necesaria la validitatea matrimoniului. Pentru-cá cá se tacemu altele mai multe, se vede chiaru de acolo, cá laudatulu Gregoriu XVI,

Maximi sane momenti sunt, quae a Vobis Reverendissimi Praesules, in huiusmodi angustiis de re gravissima relatae sunt; neque parvi facienda pericula et difficultates, quae ex Vestra sententia passivam, uti aiunt, assistentiam in illis Dioecesibus consequerentur.

Ad singula proinde respondendum est. Atque ut ab eo incipiatur, ex quo praesertim memoratae difficultates oriri videntur, a Benedictione scilicet Sacerdotali, quam ex ipsius Ecclesiae Orientalis doctrina ad Matrimonii validitatem necessariam esse asseruistis. Ipsi profecto perspiciatis hanc quaestionem intime connexam esse cum alia gravissima et celeberrima de Ministro nempe Sacramenti Matrimonii, quae inter catholicos doctores hinc inde agitur. Qua in re cum nullo adhuc Ecclesiae decreto quaestio decisa sit, haec S. Congregatio nec iudicis partes assumere, nec ipsam questionem definire modo habet in animo. Interim vero praeteriri nequit, sententiam, quae ipsos contrahentes Sacramenti Ministros esse defendit, teste Benedicto XIV in opere de Synodo Dioecessana lib. VIII. cap. XIII n. 4 et seq. et communiorem esse et validissimis niti argumentis, quibus ex ipsius S. Sedis agendi ratione magnum pondus accessisse negari haud potest. Hinc licet utraque sententia libere defendi queat a viris theologis, si tamen de valore peculiaris cuiusdam matrimonii agitur, caute et circumspecte loquendum et agendum est, nec statim tamquam invalidum pronuntiandum erit matrimonium ex eo, quod absque Sacerdotis benedictione celebratum sit. Quamquam enim Ecclesia nihil haecenus de ministro Matrimonii pronuntiaverit, illud nihilominus certissimum est, S. Sedem sacerdotalem Benedictionem aliosque ecclesiasticos ritus, qui in conciliandis nuptiis adhiberi solent, minime eo loco habere, ut eos ad Matrimonii validitatem omnino necessarios esse iudicet. Quod ut alia plura omittantur, ex eo manifeste patet, quod laudatus Gregorius XVI nonnullorum

calcându pre urmele unor Antecesorii de ai sei in Literele desu mentionate, cari Voue de securu Vi suntu forte cunoscute si familiari, socotesce si dechiara de valide matrimoniile mixte incheiate numai cu asistinti'a pasiva a parochului, fâra de nici una ceremonie religiosa, fiindu-câ dechiara, câ preotulu, care este de facia numai cu presenti'a materiala, ascultându consensulu ambiloru conjugii, dupa ace'a amesuratu oficiului seu pote inferi in matricul'a cununatiloru actulu câ si implinitu valide.

Si nu debue ascultatu cela, ce ar' dîce, câ atari matrimonie suntu ce e dreptu valide câ contracte, dar' nu suntu provedinte cu demnitatea Sacramentului; pentru-câ cându este vorb'a despre matrimoniulu Crestiniloru, nu se pote distinge contractulu de Sacramentu. „Pentru-câ precumu a dechiaratu deunadî Prea-santulu Pontifice Pap'a Piu IX de pia memoria in epist. câtra „regele Sardiniei de dto 19 Septembrie 1852 este dogma de „credintia, câ Matrimoniulu s'a redicatu la demnitate de sacramentu prin Domnulu Nostru Isusu Christosu; si dupa invetiatur'a Basericeii, natur'a Sacramentului nu adauge contractului ore care calitate accidentală, ci ea se tiene de insasi „esenti'a Matrimoniului asia, in câtu uniunea conjugala între „Crestini nu este legitima de câtu in Matrimoniu, care este „Sacramentu, afara de care nu este de câtu concubinatu“. Deci deca va dîce cineva, câ matrimoniile mixte incheiate numai prin asistinti'a pasiva a parochului, pre cari S. Scaunu le considera de valide, suntu lipsite de ratiunea Sacramentului, presupune, câ contractulu in matrimoniulu Crestiniloru se pote despartî de Sacramentu si in acést'a contradîce doctrinei Basericeii.

Acumu câ se venimu la acelea, ce le-ati reportatu despre invetiatur'a Basericeii orientale cu privire la binecuvântarea preotiesca, se scie securu, câ Baseric'a ace'a câ si cea Occidentala a indebuintiatu ceremoniile sacre si binecuvântarea preotiesca in celebrarea casetoriiloru credintiosiloru câ in Sacramentulu legii noue, dela originea numelui crestinu, si câ totu una data a interdîsu forte stricte toturoru, se nu cutêze a incheiâ legature conjugale cu intrelasarea seau neglegerea aceloră. Inse din documintele eclesiastice ale Orientelii nu se pote demonstrâ, câ matrimoniile incheiate in contr'a acestui usu comunu alu Basericeii sau consideratu nu numai de illicite ci si de invalide.

Antecessorum suorum vestigia secutus in saepe memoratis suis Litteris, quae Vobis certe notissimae sunt et familiares, mixtas nuptias cum sola passiva Parochi assistentia absque ullo sacro celebratas pro validis habeat et declaret, cum Parochum, qui materiali tantum praesentia adest, audito utriusque Coniugis consensu, deinceps pro suo officio actum tamquam valide gestum in matrimoniorum librum referre posse decernat.

Nec audiendus esset, qui diceret huiusmodi matrimonia valida quidem esse tamquam contractus, non autem Sacramenti dignitate insignita. Nam quando de Christianorum matrimonio agitur, contractus a Sacramento distingui nequit. Fidei enim „dogma est, ut nuper declaravit SSmus Pontifex Pius PP. IX „fel. rec. in epistola ad Sardiniae Regem die 19 Septembris 1852 „data, Fidei dogma est matrimonium a Domino Nostro Iesu „Christo ad Sacramenti dignitatem evectum esse; atque ex Ec- „clesiae doctrina Sacramenti ratio non qualitatem aliquam ac- „cidentallem refert contractui superadditam, sed ad ipsius matri- „monii essentiam pertinet ita, ut unio coniugalis inter Christianos „non sit legitima nisi in matrimonio, quod sit Sacramentum, „extra quod non habetur nisi concubinatus“. Quare si quis mixta connubia cum passiva tantum Parochi assistentia conciliata, quae S. Sedes pro validis habet, Sacramenti ratione destituta esse pronuntiaverit, contractum in matrimonio Christianorum a Sacramento dividi posse supponeret, atque in hoc doctrinae Ecclesiae contradiceret.

Nunc vero ut ad ea veniamus, quae de Orientalis Ecclesiae doctrina circa Benedictionem Sacerdotalem retulistis, notum profecto est eandem Ecclesiam non minus quam Occidentalem inde ab origine Christiani nominis in celebrandis fidelium nuptiis, utpote novae legis Sacramento, sacros ritus Sacerdotumque benedictiones adhibuisse, simulque omnibus severissime interdixisse, ne illis praetermissis seu neglectis coniugale foedus conciliare auderent. Quod autem matrimonia contra hunc communem Ecclesiae usum inita non solum pro illicitis, sed etiam pro irritis habita fuerint, ex ecclesiasticis Orientis documentis demonstrari nequit.

Intru adevèru nu amu aflatu nice una asertiune a ver unui Parinte vechiu alu acelei Baserice, nice unu canonu de alu Conciliiloru, din care se se veda, cà s'ar' fi dechiaratu ace'a cu cuvintele esprese si nedubie. Mai departe Euchologiele Orientaliloru si ale Greciloru cându amintescu solemnitàile si ceremoniele, cu cari se celebréza casetori'a, presupunu consensulu imprumutatu, prin care se lega intre sine Sponsulu si Spons'a, si sanctifica impreunarea cá si facuta dejá, fàra cá se se dechiare prin ver unu cuventu, cà Preotulu este celu ce impreuna pre Sponsi in matrimoniu, seau cà densulu implinesce si conferesce Sacramentulu. Apoi fiendu-cà casetori'a de a dou'a si a trei'a ora nice nu se incoronéza, nice nu se binecuenta, si cu tote acestea, desi se desapropa la Orientali, se primescu cá Sacramentu, se vede, cà de locu n'a fostu considerata cá necesaria la constituirea Sacramentulu nice coronarea nici binecuentarea.

Ma chiaru din scoțiile lui Balsamonu la Canonele S. Basiliu 37, 38, 40 se vede, cà din vechime s'a socotitu, cumcà matrimoniile se potu indepliní numai prin consensulu contrahentiloru. Prin urmare persuasiunca ace'a despre necesitatea binecuentarei preotiesci se vede, cà s'a nascutu in timpurile mai târdie, ce se pote esplicá fàra dificultate; pentrú-cà se scie, cà imperatulu Leonu Filosofulu in secululu alu nouelea a adusu legea (intre Novele 89) a carei titulu este: *cà matrimoniile se nu se socotésca de firme fàra sânt'a binecuentare* si in care a demandatu, *cà acelea-si se se confirme cu testimoniulu binecuentarei sacre*. Barbati invetiati demustra inse, cà schimbandu-se in tempulu acela atátu conditionile publice ale imperiulu, câtu si cele private, actele acele legitime, dupa cari conformu prescriului dreptulu civile debuiau se se faca casetoriele, cá se devina juste si legitime, seau au esitu din usu, seau cà nu au mai fostu suficiente, cá se se recunosca in fia care matrimoniu, cà acelea se potu considerá de legitime dupa norm'a legiloru. Deci Imperatulu a socotitu, cà ceremoniele sacre indatenate a se indebuintiá decàtra baserica la celebrarea conuniiloru, prestéza documentulu celu mai certu, din care se pote cunosce si probá onorea maritala, si afectiunea si consensulu legitimu in unirea conjugale, care se recere la matrimoniile adevèrate si legitime.

Equidem nullum cognovimus antiqui eiusdem Ecclesiae Patris effatum, nullum conciliorum Canonem, quo illud expressis ac indubiis verbis declaratum fuisse appareat. Porro Orientalium et Graecorum Euchologia dum solemnitates ac ritus commemorant, quibus connubium celebratur, mutuum consensum, quo Sponsus et Sponsa inter se copulantur, supponunt, atque coniunctionem tamquam iam factam sanctificant, quin ullo verbo significetur, Sacerdotem esse, qui Sponsos in matrimonium coniungat, aut Sacramentum ipsum efficiat et conferat. Dein cum secundae et tertiae nuptiae nec coronarentur nec benedicerentur, et nihilominus, quamvis apud Orientales improbarentur, tamquam Sacramentum reciperentur, patet minime spectatam fuisse ut necessariam sive coronationem sive benedictionem ad Sacramentum constituendum.

Immo ex ipsius Balsamonis scholiis ad Canones S. Basilii 37, 38, 40 patet antiquitus reputatum fuisse nuptias solo contrahentium consensu perfici. Hinc persuasio illa de sacerdotalis Benedictionis necessitate posterioribus temporibus orta esse videtur; quod nec difficulter explicari potest. Constat enim Leonem Philosophum Imperatorem nono saeculo legem tulisse (inter Novellas 89) cuius titulus est *ne matrimonia citra sacrum benedictionem firma habeantur*, et in qua iussit eadem *sacrae benedictionis testimonio confirmari*. Viri autem docti demonstrant, mutatis illo tempore tum publicis, tum privatis imperii conditionibus actus illos legitimos, quibus ex iuris civilis praescripto nuptias, ut iustae legitimaeque evaderent, conciliari oportebat, aut in desuetudinem abiisse, aut amplius non suffecisse, ut in singulis connubiis cognosceretur ea ad legum normam pro legitimis haberi posse. Hinc ratus est Imperator sacras caeremonias ab Ecclesia in celebrandis nuptiis adhiberi solitas praebere certissimum documentum, quo maritalis ille honor et affectio atque legitimus in unionem conjugalem consensus, qui ad vera et legitima matrimonia requiritur, cognosci et probari posset.

Inse atare sanctiune a imperatului Leonu, adusa adeca prin potestatea civila, n'a potutu nice se schimbe legile eclesiastice, nice se introducea impedimentulu dirimatoriu de matrimoniu. Tota influinti'a aceleia este de a se referi numai la efectele civile ale matrimoniului. Cu tote aceste cei mai multi Orientali, cari au adunatu si interpretatu atâtu Canonele câtu si legile Imperatoru, au inferitu in colectiunea sa ace'a sanctiune seau lege, precumu si alt'a mai târdia publicata decâtă Alexiu Comnenu. Asia nici decumu nu debue se ne mirâmu, că in sa sanctiunea seau legea a fostu aplicata dupa ace'a si la natur'a sacramentale a Matrimoniului, fiendu-că scie fia-cine, carele a cunoscutu istori'a dreptului eclesiasticu la Greci, că in Baseric'a orientala s'a atribuitu sanctiuniloru imperatesci auctoritate egala má si mai mare decâtă santeloru Canone, mai cu séma dupa-ce ace'a s'a ruptu dela unitate prin schism'a cea infioratore. Deci parerea, care socotesce de nevalide casetoriele incheiate fara binecuventarea Preotului, cu atâtu a prevalatu mai usioru in animele omeniloru, cu câtu aveau aceia interesu mai mare, că cununiile se se celebréze in atare modu, care s'aru pretinde la obtinerea efecteloru civile a acelora. De altmintrea cumcă in Baseric'a orientala nici in tempurile posteriore inca n'a fostu primita decâtă toti parerea, care afirméza, că Preotulu este ministrulu acestui Sacramentu, si că Binecuventarea preotiésca este necesaria la validitatea aceleia-si sacramentu, se vede din acelea, ce le discutá Gabrielu Metropolitulu Filadelfianu despre Casatoria, in tractatulu seau opsiorulu, ce l'a scrisu despre Sacraminte¹⁾. Acestu scrietoriu din seclulu XVII, precându in tractarea altoru Sacraminte vorbesce despre Ministrulu acelor'a, pre atunci cându disputá despre Matrimoniu, pre Ministru-lu preteréza cu totulu. In capu 2 din acelasi tractatu despre matrimoniu enumerându cele, ce se receru la matrimoniulu *legitimu* (*νομimon*), in loculu alu patrulea dîce că *se cuvine, că matrimoniulu se fia incheiatu prin preotu si prin rogatiunile si binecuventârile lui*. Er' in capu 9, dupa-ce aseráse in capulu precedente, că *materi'a acestui Sacramentu este consensulu reciprocu alu barbatului si alu femeei* conformu invetiaturei doctoriloru destinsi, dîce că *form'a este marturisirea vorbeloru densiloru in aintea celoru presenti*, adeca: *Voiesci-me, voiescu-te*. Din acésta doctrina se vede a urmá

Huiusmodi vero Leonis Imperatoris sanctio, utpote a civili potestate lata nec ecclesiasticas leges mutare, neque dirimens matrimonii impedimentum inducere potuit. Tota ipsius vis ad civiles tantummodo matrimonii effectus referenda erat. Attamen plurimi Orientales, qui tum Canones, tum Imperatorum leges, collegerunt atque interpretati sunt, eandem sanctionem seu legem, sicut et aliam posteriorem ab Alexio Comneno publicatam, in suas collectiones retulerunt. Minime autem mirandum est, quod ipsa sanctio seu lex ad Sacramentalem etiam Matrimonii naturam deinceps fuerit applicata; cum neminem, qui ecclesiastici iuris historiam apud Graecos noverit, lateat, imperatoriis sanctionibus in Orientali Ecclesia, maxime postquam diro schismate ab unitate avulsa fuit, parem imo et maiorem quam sacris Canonibus attributam fuisse auctoritatem. Hinc sententia, quae matrimonia absque Sacerdotis benedictione inita pro invalidis habet, in hominum animis eo facilius praevaluit, quo magis illorum intererat, ut nuptiae eo modo celebrarentur, qui ad consequendos ~~ecclésiasticos~~ ~~earumdem~~ effectus omnino requireretur. Ceterum posterioribus etiam temporibus in Ecclesia Orientali sententiam, quae Sacerdotem huius Sacramenti Ministrum, atque sacerdotalem Benedictionem ad eiusdem Sacramenti validitatem, necessariam esse asserit, minime ab omnibus receptam fuisse ex iis patet, quae Gabriel Metropolita Philadelphiensis in tractatu seu opusculo, quod de Sacramentis conscripsit, de Matrimonio disserit¹⁾. Qui saeculi XVII scriptor, dum in aliorum Sacramentorum tractatione de eorum Ministro sermonem habet, ubi de Matrimonio disputat, Ministrum penitus praeterit. Capite quidem 2 eiusdem de matrimonio tractatus enumerans ea, quae ad *legitimum* (*voquuvor*) matrimonium requiruntur, quarto loco oportere dicit *ut matrimonium sit coniunctum per Sacerdotem et preces eius ac benedictiones*. Capite vero 9 postquam in praecedenti Capite *muteriam* huius Sacramenti *mutuum viri et foeminae consensum esse iuxta praestantes doctores* asseruerat, *formam esse dicit confessionem verborum ipsorum coram adstantibus, hoc est; Vis me, volo te*. Ex hac doctrina suapte se-

¹⁾ Apud. Schelstrate in Actis Orientalis Ecclesiae contra Lutheri haeresim Pars I pag. 253.

de sine, că Gabrielu Metropolitulu Filadelfianu nicidecumu nu a consideratu pre preotu că ministru alu Sacramentului, fiindu-că densulu invetia, că form'a debue se se aplice materiei chiar' decâtă contrahenti, adeca debue se se faca tote acelea, prin cari se absolve caus'a matrimoniului; mai incolo binecuventarea preotiesca, carea o recere la matrimoniulu legitimu (*νομuμον*) dupa parerea densului nu adauge nimic'a la firmitatea si validitatea aceluia.

Celea, ce sau adausu până aci in capetele ultime despre ministrulu Sacramentului Matrimoniului, precumu si despre necesitatea Binecuventarei preotiesci, se nu credeti Venerabili Presuli, că sau dfsu pentru ace'a, că acést'a S. Congregatiune ar' fi voitu seau se aduca judecata seau se reprobe convicțiunea acestoru credintiosi, in urm'a căreia dorescu cu atât'a ardore a onorá cununiele prin ceremoniile religiose. Nici de cumu: ci fiindu-că a-Ti facutu amintire despre lucrulu acest'a că si despre caus'a cea mai de frunte a dificultătiloru, a cugetatu, că este detorinti'a s'a, a produce celu pucinu unele spre dilucidarea acestei cestiuni forte momentose, că se nu se para, că a preterat'o cu tacere din propusu, si asiá că admite de buna voie, că ins'a Baseric'a orientala fără dubietate a consideratu si pre Preotu de ministru alu Sacramentului, si Binecuventarea densului că necesaria pentru validitatea Matrimoniului. Intru adeveru in lucrulu, ce privesce părțile necesarie ale Sacramentului si institutiunea divina a aceluia, doctrin'a atâtu a Basericeii orientali câtu si a celei Occidentale debue se consune câtu se pote de tare si se fia acea-si; si fiindu-că că s'a esperiatu in Baseric'a orientale si mai cu séma de cătra acestu Scaunu Apostolicu, că binecuventarea preotiesca si cele lalte ceremonie sacre intrebuintiate la celebrarea Matrimoniului, nici de cumu nu se socotescu nice nu sau socotitu de parte necesaria a acelu Sacramentu, este chiaru, că cele ce se afla prescise, cu privire la materi'a ace'a, in Baseric'a orientala, nu au potutu se se tienă de invetiatur'a ei dogmatica, ci numai de disciplina, prin urmare cununiele incheiate intre fideli de ritulu orientalu nu suntu de a se socoti nevalabile si invalide indata, ce s'a constatat, că acele au fostu celebrate fără binecuventarea Preotului.

qui videtur, Gabrielem Metropolitam Philadelphiensem minime considerasse Sacerdotem tamquam Sacramenti Ministrum, quippe qui formam ab ipsis Coniugibus materiae applicandam, seu ea omnia agenda esse doceat, quibus Sacramenti ratio absolvitur. Benedictio porro Sacerdotalis, quam ad legitimum (*νομικόν*) matrimonium requirit, ex eius sententiam nihil faceret ad illud firmum ac validum reddendum.

Quae hactenus per summa capita de Sacramenti Matrimonii Ministro nec non de Sacerdotalis Benedictiois necessitate allata sunt, non ideo dicta esse credatis, Venerabiles Praesules, quod Sacra haec Congregatio in hac re vel iudicium proferre, vel istorum fidelium persuasionem reprobare voluerit, qua nuptias religiosis ritibus corroborari tanto ardore desiderant. Minime quidem: Sed quoniam huius rei veluti praecipuae difficultatum causae a Vobis mentio facta est, suum esse duxit, aliqua saltem ad gravissimam hanc quaestionem dilucidandam afferre, ne illam consulto silentio praeteriisse, sicutque ultro admittere videatur, ipsam Orientalem Ecclesiam indubie et Sacerdotem pro Sacramenti Ministro, et ipsius Benedictioe tamquam pro valore Matrimonii necessariam habuisse. Profecto in re, quae necessarias Sacramenti partes divinamque eiusdem institutionem respicit, tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesiae doctrinae apprime conspirare eademque esse debet; cumque exploratum sit in Occidentali Ecclesia ac praesertim ab hac Apostolica Sede Benedictioem Sacerdotalem ceterosque sacros ritus in matrimonii celebratione adhibitos, minime pro necessaria eiusdem Sacramenti parte haberi aut habitos fuisse, patet ea, quae circa eandem benedictionem in Ecclesia Orientali praescripta inveniuntur, non ad dogmaticam ipsius doctrinam, sed ad disciplinam tantummodo pertinere potuisse, proindeque nuptias inter fideles Orientalis ritus conciliatas, non statim pro irritis et invalidis esse habendas, simul ac constiterit eas absque Sacerdotis benedictione fuisse celebratas.

De almintrea in afacerea matrimoniilor mixte, despre cari avem de tractatu cu Voi acumu, nu importa nemica, precumu preabine intielegeti insive, care parere si-o imbracisiéza cineva in privinti'a Ministrului casatoriei, si a necesitatei Binecuventarei. Căci nu ace'a se cërca, ore intru adevèru recere-se Binecuventarea preotiesca la contragerea valida a acestoru matrimonie, ci fundamentulu lucrului este in ace'a, că ore considerandu ace'a convingere, carea credintiosiloru de ritulu grecescu li face odiosa asistinti'a pasiva a Parochului, trebue a se omite ace'a asistintia, si in loculu ei iertatu e Preotulu a (cobonestá) onorá acele casetorii prin rogatiunile si ceremoniele baserecesci.

Dejá mai susu s'a dîsu, că S. Scaunu cîte una data dispenseza dela legea, carea opresce matrimoniile mixte si permite, că premitiendu-se si observandu-se precautiunile cuvenite, acele casetorie se se serbéze dupa form'a prescisa de Conciliulu Tridentinu. Astu-feliu de casetorie contrase cu indulgenti'a Basericeii suntu intru adevèru iertate si se potu contrage de barbatulu catolicu seau de muierèa catolica fara nice unu pecatu.

Dar' S. Scaunu pentru-că se nu se stérgea nice odata din sufletulu Catholiciloru amintirea Canoneloru, cari urgisescu aceste casetorie, si amintirea acelu zelu preacostante, cu care S. Mama Baserica s'a indatenatu a abate pre fii dela contragerea acelor casetorie, ce s'aru incheiá, spre perirea s'a si a filoru fitori, afara de precautiunile amintite, cari la tota intemplantrea trebue premise, se indatenéza a prescrie inca si alte conditiumi, adeca despre omiterea binecuventarei Parochului la serbarea acelor casetorie, si despre incheiarea casetoriiloru afara de Baserica.

Deci deca S. Scaunù a socotitu, că binecuventarea preotiesca nu este de a se dá nice casetoriiloru acelor'a, cari-su iertate, si se facu cu indulgenti'a Basereceii, cumu va poté permite seau tolerá, că se se aprobeze prin ceremonie sante acele casetorie, cari nebagandu in séma precautiunile prescise de Baserica, suntu cu totulu neiertate si de reprobatu?

Scimu, că Pontificii Supremi, cându s'a tractatu despre casetoriile contragânde cu iertarea Basericeii, cîte una data au fostu cu tolerantia, si au comisu prudentiei Prelatiloru, că

Caeterum in mixtorum connubiorum negotio, de quo nunc Vobiscum agendum est, nil refert, ut optime Ipsi intelligitis, quanam circa Matrimonii Ministrum ac benedictionis necessitatem sententiam quis amplectatur. Non enim illud quaeritur, utrum Sacerdotalis benedictio reapse requiratur ad valide contrahendum eiusmodi matrimonia; sed totius rei cardo in eo situs est, ut decidatur utrum habita ratione illius persuasionis, quae graeci ritus fidelibus passivam Parochi assistentiam exosam reddit, haec ipsa assistentia omitti debeat, atque eius loco liceat Sacerdoti eadem connubia adhibitis ecclesiasticis precibus et caeremoniis cohonestare.

Iam superius dictum est, S. Sedem aliquando in lege matrimonia mixta prohibente dispensare ac permittere, ut, praemissis observatisque debitis cautelis, eadem connubia iuxta formam a Concilio Tridentino praescriptam celebrarentur. Eiusmodi nuptiae cum Ecclesiae venia initae, licitae profecto sunt, ac citra omne peccatum a catholico viro seu catholica muliere contrahi possunt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Attamen S. Sedes, ut in animis Catholicorum numquam obliteretur memoria Canonum, qui haec detestantur connubia, atque constantissimi illius studii, quo S. Mater Ecclesia filios avertere consuevit ab iisdem nuptiis in eorum futuraeque prolis perniciem contrahendis, praeter memoratas cautiones, quae omnino praemitti debent, alias ulterius praescribere solet conditiones de omittenda scilicet in eorum connubiorum celebratione Parochi benedictione, deque ipsa celebratione extra Ecclesiam peragenda.

Quod si proinde eadem S. Sedes ne in illis quidem matrimoniis Sacerdotalem Benedictionem adhibendam esse duxit, quae licita sunt et cum Ecclesiae venia contrahuntur, quomodo permittere aut tolerare poterit, ut sacris ritibus cohonestentur ea coniugia, quae ob neglectas cautelas ab Ecclesia praescriptas illicita prorsus sunt et reprobanda?

Novimus equidem Summos Pontifices, ubi de licitis, et cum venia Ecclesiae contrahendis Matrimoniis ageretur, aliquando tolerantia usos fuisse atque Antistitum prudentiae commisisse, ut

considerandu toate impregiurările lucrurilor a locurilor si a timpului, se judece densii, cându se potu si trebuie se se observéze — fără frica si pericolu unui reu mai mare, — memoratele conditiuni relative la casetoriéle amintite, adeca afara de Baserica si fără binecuventarea Parochului seau a altui preotu catolicu delegatu pre dreptulu, si erasi cându se pote tolerá, spre incungiurarea relelor si scandaleloru mai mari, daten'a de a binecuventá acele casetorie. Ci desi câte una data pote intrevení toleranti'a in acele casetorie, cari suntu iertate cá unele contrase cu indulginti'a Basericei, dar' a pronunciá, cá ace'a indulgentia este de a se estinde fără alegere la toate casetoriéle mixte, nu va cutezá nimene se afirme, déca va considerá, care e invetiatur'a si tienut'a constante a Basericei in acestu lucru.

Voi, Reverendisimi Prelati! prea bine sciti, cá amintitele casetorie fura oprite de Baserica mai vertosu pentru ace'a, pentru-cá prin inchieierea acelor'a conjugele catolicu de cele mai multe ori s'ar' espune pericolului de a calcá preceptele legéi naturali si domnedicesci, prin carea se obliga a-si cresce fíi in religiunea catolica, fără de carea nu e mantuíre, si a abate dela sine tota oca siunea de a relabá si de a procurá cu totu zelulu mantuírea celui alaltu conjugé. Deci deca unu atare periclu nu se va departá prin precautiuni acomodate si inca eficaci, catoliculu ar' lucrá temerariu prin inchieierea astorufeliu de casetorie, si precumu declara Supremulu Pontifice Piu VII de fer. amint. ¹⁾ *nu numai ar' vatemá decretéle canonice, ci ar' pecatui si directu si forte greu in contr'a legéi naturali si domnedicesci.*

De aci intielegeti dejá insive Venerabililoru Prelati! cá Preotulu catolicu nu pote binecuventá casetoriéle, cari catolicii nu le potu inchieíá fără pecatu forte greu. Pentru-cá si densulu ar' fi vinovatu de crima forte grea in aintea lui Domnedieu si a Basericei, cá unulu care nu numai ar' aprobá prin fapt'a s'a propria pecatulu si sacrilegiulu strainu, si ar' conlucrá la ele, ci inca seau ar' administrá Sacramentulu celoru publice nedemni, déca vrei se aibi pentru acele de Ministru pre acel'a, seau prin aplicarea ritulu sacru ar' concurge la sacrileg'a profanare a Sacramentulu, déca, precumu invetia cei mai multi, insisi contrahentii cá Ministrii sí conferescu imprumutatu Sacramentulu.

ipsi omni rerum, locorum ac temporum ratione habita iudicent, quando praedictae conditiones de ipsis praefatis coniugiis, extra Ecclesiam nempe et absque Parochi aut alius catholici Sacerdotis rite deputati benedictione, sine gravioris mali metu et periculo possint ac debeant servari, et quando ad maiora mala et scandala propulsanda tolerari possit mos eadem coniugia benedicendi. Ast etsi huiusmodi tolerantia in illis matrimoniis aliquando intercedere queat, quae utpote cum Ecclesiae venia ineunda, licita sunt, illam tamen ad omnia mixta connubia indiscriminatum extendendam esse nemo pronunciare audebit, qui animo reputet, quatenus in hac re sit constans Ecclesiae doctrina et agendi ratio.

Vos, Reverendissimi Praesules, minime latet praefata matrimonia ideo maxime ab Ecclesia prohibita esse, quia in illis contrahendis catholicus coniux ut plurimum periculo committeretur transgrediendi ipsius legis naturalis et divinae praeceptum, quo tenetur suam prolem in religione catholica, extra quam non est salus, educare et a se omnem perversionis occasionem avertere, atque alterius coniugis salutem omni studio procurare. Hinc nisi eiusmodi periculum opportunis iisque efficacibus cautionibus penitus amoveatur, catholicus in praedictis mixtis matrimoniis ineundis temere ageret, atque, ut declarat Summus Pontifex Pius VIII fel. rec. ¹⁾, *non modo canonicas violaret sanctiones, sed directe etiam gravissimeque in naturalem et divinam legem peccaret.*

Iam vero inde Vosmetipsi intelligitis, Venerabiles Praesules, matrimoniis, quae sine gravissimo peccato a catholicis contrahi nequeunt, minime a catholico Sacerdote bene precari posse. Gravissimi siquidem criminis et ipse coram Deo et Ecclesia reus foret, quippe qui non solum aliorum peccatum et sacrilegium proprio actu approbaret, illisque cooperaretur, sed etiam aut Sacramentum publice indignis administraret, si pro illius Ministro eundem habere velis, aut sacri ritus exhibitione ad sacrilegam Sacramenti profanationem concurreret, si, ut plurimi tenent, ipsi contrahentes ut Ministri sibi invicem conferunt Sacramentum.

---

¹⁾ Pius VIII in litteris apostolicis ad Archiep. Colonien. et Episcopos Suffraganeos die 25 Martii 1830.

De ace'a unde nu se potu împiedecá casetoriile neiertate între Catolici si eretici seau schismatici, preaintieptii Potifici Romani cautându la trist'a conditiune a acelor'a, cari se incurca in astufeliu de casetorii, si la mai marele bine alu Basericeii au socotitu, cá se pote suferi numai cu asistentia pasiva a parochului, carea s'au indatenatu a o permite in contragerea matrimoniilor mixte, cu observarea conditiunilor si cu dispensarea lor. Dara binecuventarea preotiesca si alte rituri — ceremonie basericesci nici una data nu le au admisu in astufeliu de casetorii, má inca au declaratú totu de a un'a si constantu, cá trebue a se retiené dela ori-ce ceremonía sacra.

Nici se se dîca, cá precumu Baseric'a s'a indatenatu a tolerá câte una data asistintia pasiva pentru delaturarea relorú si scandalelorú mai mari, pentru aceasi cauza pote iertá, cá atunci, cându sponsii se contrarieza la acést'a asistentia pasiva, casetoriei lorú de si ilicite se i-se dè Binecuventarea preotiesca. Pentru-cá nu aceasi, ci diversa este caus'a asistentiei pasive si **Ca Binecuventarei preotiescibrary Cluj**

Parochulu, carele din toleranti'a S. Scaunú, si numai pentru cá se faca destulu legeri Conciliului Tridentinu, este de facia numai cu presentia materiale cá martoru la una casetoria illicita, lasa se se intemple in aintea s'a, ce'a-ce densulu nu pote împiedecá, ce'a ce de s'ar' fi intemplatu altufeliu, ar' fi spre daun'a atátu a conjúgelui catolicu, câtu si a Basericeii. Parochulu nu dîce nemicu, nu face nemicu, din ce se se para, cá elu ar' aprobá ori ar' coonestá lucrarea neiertata si periculosa a aceluiasi conjuge; má inca chiar' prin ace'a, cá asiste la unu actu din natur'a s'a santu, fâra cá se faca rogatiunile si ceremoniele acele, prin cari Baseric'a de alta data le si aproba casetoriile si le si face mai solemne, in modu manifestu, seau tacundu si nefacundu nemicu declara, cá din partea catolicului se contrage una casetoria, pre carea Baseric'a o reproba si o condemna cá pre un'a periculosa si neiertata. Si din contra, déca preotulu ar' binecuventá acele casetorii neiertate, nu numai ar' lasá se se intemple ce'a ce nu pote împiedecá, ci densulu cu lucrarea s'a propria ar' conlucrá la pecatulu altor'a, si pre lângá acést'a profanandu ministeriulu sacru si publicu, in care functionéza,

Quamobrem ubi illicitaé nuptiae Catholicos inter et haereticos seu schismaticos impediri minime possunt, sapientissimi Romani Pontifices tristem eorum, qui huiusmodi connubiis implicantur, conditionem, atque maius bonum Ecclesiae respicientes, passivam tantummodo Parochi assistentiam, quam in mixtis matrimoniis conciliandis, servatis conditionibus, et cum Eorum dispensatione permittere consueverunt, tolerari posse arbitrari sunt. Benedictionem autem sacerdotalem caeterosque Ecclesiae ritus nunquam in eiusmodi nuptiis admiserunt, imo expressis verbis ab omni sacro ritu abstinendum esse semper et constanter declararunt.

Neque dicatur Ecclesiam, sicut ad maiora mala et scandala amovenda passivam assistentiam aliquando tolerare consuevit, ob eandem rationem indulgere posse, ut quando sponsi hanc passivam assistentiam adversantur, eorum nuptiis quamvis illicitis sacerdotalis Benedictio adhibeatur. Nam diversa et non eadem est passivae assistentiae et sacerdotalis Benedictio nis ratio.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Parochus, qui ex S. Sedis tolerantia, et tantum ut Concilii Tridentini legi satisfiat, illicito matrimonio tamquam testis materiali tantum praesentia adest, coram se fieri sinit, quod ipse nequit impedire, quodque si alio modo factum fuerit, tam in catholici coniugis, quam in Ecclesiae damnum cederet. Parochus nihil dicit, nihil agit, quo illicitam et perniciosam eiusdem coniugis actionem aut approbare aut cohonestare videatur; imo hoc ipso, quod actui ex natura sua sacro assistat, quin ullo modo eas exhibeat preces et caeremonias, quibus Ecclesia alias matrimonia et approbat et solemniora reddit, manifeste vel tacendo et nihil agendo declarat a catholico iniri connubium, quod Ecclesia tamquam illicitum et perniciosum reprobatur atque damnatur. E contra Sacerdos iisdem illicitis nuptiis benedicens non tantum fieri sineret, quod nequit impedire, sed ipse propria sua actione aliorum peccato cooperaretur, et insuper sacrum et publicum ministerium, quo fungitur, profanando, illiciti-

s'ar' paré, că aproba cunun'ia neiertata atâtu in numele seu câtu si a Basericei, si că chiar' prin lucrulu seu spriginesce libertatea loru, ce'a periculosa mantuirei sufleteloru si credintiei.

Asia-dara de-sî trebuie a nesuî cu totu zelulu, că se se oprésca catolicii de a alergá la preotii schismatici pentru binecuventarea casetoriilor loru mixte, si asiá se se dè si pre sine si fetii sei fitori periclului de a relabá; totusi se vede chiaru, că trebuie se o faca acést'a într'unu asiá modu, in câtu se fía cu totulul fàra de pecatu. Fiindu-cà ce din sine e reu si pecatu, nu se pote admite nici pentru împiedecarea releloru mai mari, nici pentru promovarea ori-càroru bunuri.

Intr'ace'a fiendu-cà intre credintiosii adicti ritului grecescu, dupa parerea Vostra unanima ace'a asistentia pasiva, ce a iertat'o Gregoriu alu XVI pentru regnulu Ungariei, nu se pote pune in usu, unulu seau altulu dintre Voi Reverendisimi Prelati! a socotitu a intempiná reulu macaru in parte, deca s'ar' reintregí ace'a lege, prin carea se demandá cá tote casetoriile mixte fàra deosebire se se faca in aintea parochului catolicu, seau déca s'ar' prescrie una lege noua, cá acele casetorii seau se se celebréze tote in aintea parochului sponsului, seau tote in aintea parochului sponsei.

Dara restabilindu-se in vigoarea prima legea ace'a de mai in ainte, ar' urmá totu acele dificultàti seau si mai mari. Că-ci, precumu se vede din cele de mai susu, parochului catolicu nici una data nu-i va poté fi iertatu se imparta binecuventarea preotiesca casetoriloru acelor'a cari cu calcarea legi se contragu in modu neiertatu, si deca ar' denegá-o, precumu de securu ar' trebui se o denege de câte ori ar' lipsí cautelele prescise de Baserica, pàrtile refusandu asistenti'a lui, seau nebagandu in séma legea civila ar' merge la preotulu schismaticu, că se-si serbeze cunun'ile, cari nu aru avé drepturile civili, seau partea catolica ar' trece la schisma, că se-si capete drepturile acele si se scape de pedeps'a civila.

Totu asiá de pucinu folosu ar' urmá pentru Baserica, si nici nu s'ar micșiorá greutàtìle, déca prin una lege noua s'ar' dá dreptulu de a asiste seau singuru parochului mirelui, seau singuru parochului miresei.

tas mixtas nuptias tam suo, quam Ecclesiae nomine approbare, earumque libertatem saluti animarum et fidei causae perniciosa sua ipsa opera fovère videretur.

Itaque quamquam omni studio enitendum est, ut impediatur catholici, quominus pro benedicendis mixtis ipsorum nuptiis ad Sacerdotes schismaticos confugiant, sicque se ipsos et futuram sobolem perversionis periculo committant; ea tamen ratione semper agendum esse clare dignoscitur, quae prorsus ab omni peccato aliena est. Quandoquidem quod ex se malum et peccatum est nec ad impedienda maiora mala, nec ad promovenda quaecumque etiam bona admitti potest.

Interim cum inter fideles, qui graeco ritui addicti sunt, ex Vestra concordia sententia passiva illa assistentia a Gregorio XVI pro Hungariae Regno indulta in usum deduci minime possit, unus alterve Vestrum Reverendissimus Antistes ratus est, malis et difficultatibus saltem ex parte obviam iri, si illa lex reintegraretur, qua omnia indiscriminatim matrimonia mixta coram catholico parcho fieri iubebantur, vel nova lege praescriberetur, ut eadem matrimonia vel omnia coram sponsi, vel omnia coram Sponsae parcho celebrarentur.

Attamen revocata ad pristinum vigorem priore illa lege, eaedem vel etiam maiores haberentur difficultates. Numquam siquidem uti ex superius dictis patet, licere poterit catholico parcho, ut in nuptiis, quae spretis conditionibus illicite contrahuntur, sacerdotalem Benedictionem impertiatur, quam si negaret, uti certe negare deberet quotiescumque cautelae ab Ecclesia praescriptae deficerent, partes passivam ipsius assistentiam recusantes, aut posthabita lege civili ad Sacerdotem schismaticum confugerent nuptias celebraturi, quae iuribus civilibus carerent, aut pars catholica ad schisma transiret, ut illis iuribus potiatum atque civiles poenas effugiat.

Parum itidem utilitatis pro Ecclesia sequeretur, nec difficultates minuerentur, si nova lege aut solius sponsi, aut solius sponsae Parcho assistendi ius tribueretur.

Cà-ci in ainte de tote este de observatu, cà in Transilvani'a nici acumu nu suntu acelesi legi cá in Ungari'a cu privire la crescerea religiosa a filoru din casetorfile mestecate. Cà-ci in Ungari'a deca sponsulu este catholicu, toti fiii trebuie se se creasca in religiunea catolica; er' deca sponsulu este acatolicu seau schismaticu, atunci fetele trebuie se se creasca in religiunea catolica a mamei; er' fetiorii se lasa a urmá confesiunea tatalui. In Transilvani'a din contra fiii trebuie se se creasca dupa sexu in religiunea unuia seau a altuia dintre parinti. Deci in Transilvani'a ori s'ar' dá dreptulu de a asiste parochului mirelui, ori parochului miresei, ar' fi se se implinesca precautiunile prescise la fia-care casetoria mixta; cari deca s'ar' refúsá, ar' trebui se se refuse si Binecuentarea preotiesca. In Ungari'a inse desi parochulu mirelui celu pucinu din toleranti'a S. Scaunu ar' poté aplicá ceremoniele sacre la tote casetoriele mixte intre barbatulu catholicu si muierea acatolica, totusi ace'a n'ar' fi iertatu parochului miresei fàra cá espresu se se fi luat precautiunile pentru crescerea in santieni'a religiunei catolice a toturoru prunciloru. Din aceste dejá se vede, cà atátu in Ungari'a câtu si in Transilvani'a, ori cumu s'ar' decide pentru parochu dreptulu de a asiste la casetoriele mixte, totusi potu obveni casetorii, cari este necuvenintiosu se le binecvente preotulu catholicu; de aci dificultàtile, cari s'au indatenatu a se nasce la atari casetorii neiertate, nice de cumu nu s'ar' delaturá. Apoi, deora-ce prin acést'a lege noua parochului schismaticu seau alu mirelui seau alu miresei ar' fi se se dèe chiar' acel'asi dreptu de a asiste la casetorii cá si catholicului, catholicii prin insasi legea s'ar' constringe la una comunicatiune in cele sacre cu ministrulu schismaticu. Inse una astufeliu de lege Baseric'a nici insasi nu pote se o aduca, si nici pote se poftesca vre una data cá se o aduca poterea civila.

Astu-feliu standu lucrulu vedeti Voi insi-Ve Venerabili Presuli! cà din atari legi s'ar' poté sperà puciniu seau nemicu intru folosulu Basericeii; càci desi s'ar' poté aplicá Binecuentarea preotiesca in loculu asistentiei pasive, ce'a ce vedeti cà este cu totulu necuvenintiosu, prin aceste legi de locu nu s'ar' oprí, cá catholicii, cari nu voru se se lase de casetorfile mixte

In primis enim animadvertendum est non easdem in Transylvania quam in Hungaria civiles leges circa religiosam proles in mixtis nuptiis procreandae educationem etiam modo obtinere. In Hungaria siquidem dum sponsus catholicus est, universa proles in catholica religione educanda est; dum vero sponsus acatholicus seu schismaticus, filiae quidem in matris catholicae religione educari iubentur, filii autem patris confessionem sequi permittuntur. E contra in Transylvania proles iuxta sexum in alterutrius parentis religione educanda est. Hinc in Transylvania sive sponsi, sive sponsae Parocho assistendi ius tribueretur, in quolibet mixto connubio praescriptae cautelae exigendae essent, quae si negarentur, negari etiam deberet sacerdotalis Benedictio. In Hungaria autem licet parochus sponsi in omnibus matrimoniis mixtis inter virum catholicum et mulierem acatholicam contrahendis saltem ex tolerantia S. Sedis sacros ritus adhibere possit, tamen sponsae Parocho id non liceret, nisi de universa prole in catholicae religionis sanctitate educanda expresse cautum foret. Ex his iam patet tum in Hungaria, tum in Transylvania, quomocumque demum Parocho ius assistendi mixtis nuptiis decerneretur, coniugia obvenire posse, quibus bene precari catholico Sacerdoti nefas est; et proinde difficultates, quae in illicitis iisdem nuptiis oriri solent, nullo modo removerentur. Deinde cum, eadem hac nova lege, parochus schismatico vel sponsi vel sponsae idem omnino ac catholico matrimoniis assistendi ius tribuendum esset, catholici per ipsam legem ad vetitam in sacris communicationem cum schismatico Sacrorum Ministro adigerentur. Eiusmodi vero legem Ecclesia nec ipsa ferre, nec ut a civili potestate feratur, petere unquam potest.

Quae cum ita sint Vosmetipsi perspiciatis, Venerabiles Praesules, ab huiusmodi legibus parum vel nihil pro utilitate Ecclesiae sperandum fore; quandoquidem etiamsi passivae assistentiae loco ipsa sacerdotalis Benedictio adhiberi posset, quod, prorsus nefas esse cognoscitis, istis legibus minime impediretur, quominus catholici ab illicitis mixtis connubiis desistere nolentes

neiertate se nu se intorca la Preotii schismatici, si mestecandu-se in riturile lor nelegitime, pre incetulu se se departeze de credinti'a si uniunea Basericei catolice. Asia-dara pre una alta cale trebuie se intempina'mu acele rele si dificultati multiple, cari pre dreptulu Ve nelinirescu si Ve supera intru atata.

Mai incolo se pare, ca neci intrunu modu nu se pote face ace'a mai securu si mai eficace, de catu deca Voi cu tota ardorea, de carea e sciutu ca sunteti cuprinsi pentru mantuirea sufletelor, veti lucra intru acolo, ca credintiosii concrediuti grigei Vostre se se nesuesca seau a incungiura cu totulu caseitorile mixte, seau celu pucinu se le serbeze observandu cu acuratetia precautiunile cuvenite.

Ca se poteti ajunge la acest'a mai antaiu va trebui inculcatu cu zelu tare si constantu acelu articlu alu credintiei nostre despre necesitatea credintiei si a unitatei catolice pentru dobandirea mantuirei. Carea dogma principale a Religiei Crestine, precumu bine sciti, este marturisita atatu in nenumerate locuri la Santii Parinti, catu si enuciata in acte solemne ale Basericei, si mai alesu in acele marturisiri de credintia, cari fiendu propuse de Scaunulu Apostolicu, le primescu atatu Grecii catu si ceilalti catolici orientali. De ace'a se nu incetati a repeti fideliloru acele cuvinte, de cari se servece prea renumitulu invetiachelu alu Apostoliloru S. Ignatiu Martirulu in epistol'a catra Filadelfiani dicundu: „se nu gresiti, fratii miei: deca cineva urmeza pre facatoriulu de schisma, nu dobandesce mostenirea imperatfei ceresci“. Ca-ci atatu Voi insive, catu si ceilalti pastori, cari Vi suntu supusi, trebuie se excite poporulu la credinti'a si unitatea catolica, la care s'a adusu din preamarea binefacere alui Domnedieu, ca la unic'a cale de mantuire, carea trebuie padfita cu unu zelu totu mai infacaratu, si de ace'a e de incungiuratu ori-ce periclu de a o parasii. Carea necesitate de a tiené unitatea catolica una data intiparita fiindu si inradacinata aduncu in animele toturoru credinciosiloru, abia voru fi éراسi desierte admonitiunile si indemnările, prin cari voru trebui parochii se-i abata dela intrarea in legaturi case-toresci cu schismatici; seau de cumu-va ar' intreveni cate una data vre una cauza, pentru carea ar' trebui se se lase astu-

ad schismaticos Sacerdotes se convertant, atque illegitimis ipsorum ritibus sese immiscentes paullatim a catholicae Ecclesiae fide et unione recedant. Alia igitur via multiplicibus illis malis difficultatibusque occurrendum erit, quae Vos marito tantopere angunt ac sollicitos habent.

Nulla alia porro ratione id securius et efficacius fieri posse videtur, quam si omni ardore, quo Vos in procuranda animarum salute flagrare compertum est, in id intendatis, ut fideles curae Vestrae concrediti mixtas nuptias aut omnino evitare, aut saltem nonnisi observatis adamussim debitis cautelis celebrare studeant.

Quod ut assequi possitis, in primis ipsorum fidelium animis impenso constantique studio inculcandus erit ille fidei nostrae articulus de catholicae nempe fidei et unitatis necessitate ad salutem consequendam. Quod praecipuum Christianae Religionis dogma, ut probe nostis, tum innumeris penes Sanctorum Patrum locis testatum, tum solemnibus quoque Ecclesiae actibus ac praesertim illis fidei professionibus enunciatum est, quas ab Apostolica Sede propositas tam Graeci, quam caeteri Orientales catholici amplectuntur. Ne cessetis proinde fidelibus eadem repetere verba, quibus celeberrimus Apostolorum Discipulus S. Ignatius Martyr in epistola ad Philadelphienses utitur dicendo: „Ne erretis, fratres mei: si quis schisma facientem sectatur, regni Dei haereditatem non consequitur“. Etenim crebro et continuo tum a Vobismetipsis, tum a caeteris, qui Vobis subsunt, animarum pastoribus excitandus est populus ad catholicam fidem atque unitatem, ad quam summo Dei beneficio adductus est, tamquam unicam salutis viam ardentiori usque studio custodiendam, atque ideo ad omne illius deserendae periculum vitandum. Quae quidem catholicae unitatis tenendae necessitas, ubi fuerit in cunctis fidelium animis impressa alteque defixa, haud facile deinceps irrita erunt monita atque adhortationes, quibus ipsos avertere debebunt Parochi a nuptiarum foedere cum schismaticis ineundo, aut si aliqua interim causa interveniat, ob quam

feliu de casetorfi mixte, acele se nu le contraga altufeliu, de câtu castigandu dispensarea Basericei, si observandu cu religiositate conditiunile, cari s'a indatenatu a le prescrie.

Intr'acea acésta S. Congregatiune scie, că impregiurările de locu si de tempu suntu asiá de triste, in câtu unu asiá fericé resultatu alu lucrului neci nu se pote dobandí totu de a un'a neci in modu usioru. Că-ci din epistolele Vostre momentose a cunoscutu, că suntu forte mari greutăti si necasuri mai vertosu pentru-că in tienuturile Vostre si acumu suntu legi civili, dintre cari un'a, precumu se dîce, ieá litereloru reversali tota poterea oblegatoria relativu la crescerea religiosa a copiiloru, cea alalta dă libertatea periculósa de a parasí credinti'a si a trece in partea acatoliciloru. Ci pre lînga ace'a, că S. Scaunu se nevoiesce cu totu zelulu, că se se impiedece urmarile rele ale acestoru legi; totusi astufeliu de greutăti neci decātu nu potu scufi pre pastorii sufletesci de prea greulu oficiu, la care suntu obligati, că pre credintiosii, cari dorescu se contraga casetorfi mixte, precumu si pre parintii loru si pre altii, sub a carora grige stau, se-i invetie cu sirguintia, carea este credinti'a Basericei in privinti'a acelor'a, si se-i faca atenti cu tota seriositatea, se nu cutze a calcá mandatele aceleia pentru unu cástigu seau folosu pamentescu cu pierderea sufleteloru sale.

Deci va fi detorinti'a Vostra Inaltiloru Prelati! a aduce aminte parochiloru despre acestu oficiu si a li demandá, că se revoce in memori'a fideliloru acela preacunoscutu preceptu alu legeri naturali si domnedieesci, prin care ni-se demanda, se incungiuramu nu numai pecatele, ei si periculele, cari ducu mai de aproape la pecatu; precumu si altu preceptu alu aceleiasi legi, prin care parintii se indatorescu a cresce pre fii in invetiatur'a si fric'a Domnului, si de ace'a a-i invetiá adeveratulu cultu alui Domnedieu, care este senguru in Baseric'a catolica. De ace'a e de lipsa, că parochii se indemne pre credintiosi, că voindu se contraga casetorfi mixte neiertate, se cumpanesca seriosu, câtu de mare nedreptate facu ei Preainaltului Domnedieu si câtu de crudelu se porta facia de sine si de pruncii fitori, candu se punu pre sine si pre fii in periclulu de a ratecí. Mai departe parochii suntu de a se indemná si a se astringe,

mixtae huiusmodi nuptiae sini debeant, eas non aliter contrahant nisi impetrata Ecclesiae dispensatione et conditionibus, quae ab ipsa praescribi solent, religiose observatis.

Interim haec S. Congregatio minime ignorat ea esse tristissima locorum ac temporum adiuncta, ut tam felix rei exitus nec semper, nec facili modo obtineri possit. Ex gravissimis enim litteris Vestris cognovit maximas difficultates et angustias ea potissimum de causa adesse, quod in Vestris regionibus civiles leges etiam nunc habeantur, quarum una reversalibus, ut aiunt, de religiosa filiorum educatione litteris omnem vim obligandi ademit, altera perniciosam fidei deserendae et ad acatholicorum partes transeundi libertatem praebet. Ast praeterquam quod S. Sedes omni studio in id incumbit, ut funesti istarum legum effectus inhibeantur, huiusmodi difficultates animarum pastores nullo modo a gravissimo, quo tenentur officio, eximere valent, ut fideles mixta connubia inire cupientes nec non eorum parentes aliosve, quorum sub cura sunt, sedulo ab ipsis edoceantur, quaenam circa eam rem Ecclesiae sententia sit, graviterque moneantur, ne illius praecepta terreni forsitan lucri aut commodi causa in perniciem animarum suarum perfringere audeant.

Vestrum proinde erit, Amplissimi Praesules! parochos de hoc officio commonere, illisque demandare, ut in fidelium memoriam revocent notissimum illud naturalis divinaeque legis praeceptum, quo non solum peccata sed et pericula ad peccatum proxime inducentia evitare iubemur; uti etiam aliud praeceptum eiusdem legis, quo parentibus iniungitur filios educare in disciplina et correptione Domini, ideoque ipsos erudire ad verum Dei cultum, qui unice est in Ecclesia Catholica. Hinc oportet Parochi adhortentur fideles, ut illicita mixta connubia celebraturi serio perpendant, quantam Supremo Numini faciant iniuriam, et quam crudeliter erga se futurosque sibi liberos acturi sint, ubi se ipsosque filios perversionis periculo committant. Monendi porro omnino Parochi adigendique sunt, ut sedulo et

că se veghieze cu serguintia si diligintia preste turm'a s'a, si indata ce ar' fi aflatu, că suntu teneri, seau vergure, cari ar' vré se contraga cu schismatici astufeliu de casetorii mixte neiertate, se-i invetie pre acei-a si pre parintii loru invetiaturile cele mantuitorie, ne intrelasandu nimicu, prin ce i-ar' poté abate dela calcarea precepteloru lui Domnedieu si a Basericeei.

Ci fiindu-că in acésta afacere asiá de momentosa a matrimonieloru se pare, că nimicu nu se pote lasá in judecat'a si prudenti'a parochului senguru, ci tote trebue se se faca dupa sentinti'a Episcopului, acum Venerabili Prelati! Vi se voru consiliá cele, ce suntu de a se face din parte-Ve, că se nu se intemple fãra de ordine in acestu lucru.

Mai antâiu veti trebui se impuneti parochiloru, că despre ori-ce matrimoniu mixtu, care ar' vré parochianii loru se-lu contraga, se Ve inscientieze câtu mai curundu, referindu forte esactu tote impregiurãrile lucrurilor, locurilor si a persoaneloru, nice se presume a face ceva in lucrulu acest'a mai in ainte, de ce ar' fi primitu dela Voi respunsurile acomodate. Va fi detorinti'a Vostra apoi de a judecá tare cu diligintia, ce ar' fi de decisu seau de facutu, considerandu acele impregiurãri. Er' de veti vedé, că nu e nice una sperare, că se lase catolicii serbarea astoru-feliu de casetorie mixte, dar' sponsii suntu gat'a a impleni tote conditiunile, cari trebuescu premise aceluor casetorie, atunci veti poté iertá, că acele se se faca, folosindu-Ve adeca de facultatile, cari a socotitu Preasantitulu Domnu, se Vi-se dè prin decretulu Sacrei Congregatiuni instituite pentru propagarea numelui Crestinu, care se aclude aci.

Ce privesce darea binecuventarei la aceste casetorie iertate si contragunde cu concessiunea Basericeei, Sanctitatea S'a ar' dori forte tare, că si la Voi se se pota observá conditiunile, cari se indatineza S. Scaunu a le prescrie, că adeca acele casetorie se se tiena afara de Baserica si fãra binecuventare. Dar' fiindu-că, precumu ati reportatu, credintiosii Dieceseloru Vostre urescu asistenti'a pasiva, precumu se dice, că pre un'a neindatenata in Baseric'a Orientale, si intru atât'a socotescu binecuventarea preotului, in câtu deca i s'ar' negá ace'a din partea preotului catolicu, nu numai ar' suferi-o cu greu, ci ar'

diligenter gregi suo invigilent, et statim ac compererint adesse iuvenes vel virgines, qui huiusmodi mixtas nuptias cum schismaticis inire velint, tunc ipsos eorumque parentes salutaribus doctrinis imbuant, nihilque omittant, quo eos a transgrediendis Dei et Ecclesiae praeceptis avertant.

Sed quoniam in hoc gravissimo matrimoniorum negotio solius Parochi arbitrio et prudentiae nihil reliquendum videtur, sed omnia ex Episcopi sententia fieri necesse est, iam ea Vobis, Venerabiles Praesules! suggerenda sunt, quae a Vobismetipsis praestanda erunt, ne quidquam in hac re praeter ordinem fiat.

Iniungere in primis Parochis debebitis, ut Vos de quolibet matrimonio mixto, quod ipsorum parochiani contrahere cupiunt, quam citius certiores redant, exactissime relatis omnibus rerum, locorum personarumque circumstantiis, nec quidquam omnino in hac re agere praesumant, priusquam a Vobis opportuna responsa acceperint. Vestrum deinde erit diligentissime perpendere quid, habita eorundem adiunctorum ratione, decidendum agendumve sit. Quod si videbitis nullam adesse spem fore, ut catholici a celebrandis huiusmodi mixtis nuptiis desistant, paratos tamen esse sponso ad conditiones omnes adimplendas, quae iisdem nuptiis praemitti debent, tunc poteritis quidem ad eas celebrandas veniam dare, utentes scilicet facultatibus, quas SSimus Dominus Vobis tribuendas esse censuit per Sacrae Congregationis nomini Christiano propagando praeposita decretum, quod heic adiungitur.

Ad benedictionem vero quod attinet huiusmodi licitis et cum Ecclesiae venia ineundis nuptiis impertiendam, optaret quidem summopere Sanctitas Sua, ut conditiones, quas Sancta Sedes praescribere solet de celebrandis scilicet illis connubiis extra Ecclesiam et absque benedictione, etiam apud Vos servari omnino possent. Quoniam vero, ut retulistis, Vestrarum Dioecesium fideles passivam, uti aiunt, assistentiam tamquam in Ecclesia Orientali non usitatam aversantur, ac Sacerdotis benedictionem tanti faciunt, ut si illa a Catholico Sacerdote negaretur, non modo id aegre ferrent, sed timendum plane foret,

fi chiar' de temutu, se nu se intorca la Preotii schismatici pentru obtinerea ei, Sanctitatea S'a spre a incungiurá rele mai mari, a aflatu de bine a se lasá totulu prudentiei Vostre, cá Insi ve se judecati, candu s'ar' poté si ar' trebui se se observéze conditiunile amentite fàra periclulu unui reu mai mare, si candu s'ar' poté tolerá daten'a de a binecuventá acele casetorfe spre incungiurarea releloru si scandaleloru mai mari.

Intru ace'a nesmintitu va fi necesariu, cá credintiosii concediuti grigei Vostre se se invetie cu sirguintia, si se se faca atenti cu totu de adinsulu la pecatulu, càrui-a s'ar' supune, déca pentru contragerea matrimonieloru mixte ar' merge la Preotulu schismaticu, cá dela elu se iée binecuventarea casetorfei. Cà-ci seau ar' face-o ace'a, primindu binecuventarea Preotului catolicu, seau omitiendu-o ace'a, ori chiar' negandu-li-se, ar' calcá legea Basericei, prin carea se opresce asiá dis'a impartasfre in cele sante cu ereticii si schismaticii, si amestecandu-se in riturile loru cele nelegitime, ar' fi spre scandalu altor'a si pre sine s'ar' pune in periclulu relapsului.

Déca inse din cele relatate Voae de parochi se vede, cà se tracteza de unu matrimoniu mixtu, pentru contragerea càrui-a sponsii se contrarieza a observá precautiunile prescrite de Baserica seau unele din acele, atunci déca chiar' nu se pote impiedecá casetori'a, se scie, cà din indulgenti'a lui Gregoriu alu XVI se pote suferi, cá parochii catolici se faca promulgàrile indatenate. Scie S. Congregatiune, cà aceste vestiri cari suntu de a se permite casetorfeloru contragunde, in vechime n'au fostu usitate in Baseric'a Orientale, nice n'au fostu prescrite prin vre una lege generale. Ci de orà-ce din cele, ce ati scrisu in lucrulu acést'a Nuntiului Apostolicu din Vien'a, este constatatu, cà acele vestiri la Voi suntu in usu, si necesitatea de ale face acele legea civile, precumu sciti, o pretinde atâtu de tare, Vetii trebui se tolerati si Voi, cá Parochii se faca acele promulgàri, si se adeveresca, cà le au facutu asiá, precumu a prescristu acuratu Summulu Pontifice in preacunoscutele Litere Apostolice càtra Prelatii Ungariei. Va fi inse forte oportunu, cá concediendu Parochului acésta icrtare, de una data se-i impuneti, cá cu totu zelulu si cu tota caritatea

ne ad illam obtinendam ad schismaticos Sacerdotes confugiant, Eadem Sanctitas Sua ad maiora mala evitanda opportunum fore duxit Vestrae prudentiae esse omnino relinquendum, ut Ipsi iudicetis quando praedictae conditiones sine gravioris mali periculo possint ac debeant servari, et quando ad maiora mala et scandala propulsanda tolerari possit mos easdem nuptias benedicendi.

Interea necessarium plane erit, ut fideles curae Vestrae concrediti sedulo instruantur graviterque moneantur de peccato, quo obnoxii forent, si pro celebrandis mixtis matrimoniis Sacerdotem schismaticum adirent ab ipso nuptialem benedictionem accepturi. Sive enim hoc facerent accepta iam a catholico Parocho eiusmodi benedictione, sive illa omissa seu etiam negata, Ecclesiae legem transgredirentur, qua sic dicta communicatio in sacris cum haereticis et schismaticis prohibetur, atque illegitimis illorum ritibus sese immiscentes aliis scandalo essent, ac seipsos perversionis periculo committerent.

Quod si autem ex iis, quae a Parochis Vobis relata sunt, appareat agi de matrimonio mixto, in quo celebrando sponsi cautiones ab Ecclesia praescriptas aut aliquam eorum observare detrectant, tunc si nuptiae impediri omnino non poterunt, ex Gregorij XVI indulto compertum est pati posse, ut a Parochis catholicis consuetae proclamationes fiant. Non ignorat quidem S. Congregatio huiusmodi denuntiationes contrahendis nuptiis praemittendas in Ecclesia Orientali antiquitus minime usitatas, nec lege aliqua generali praescriptas fuisse. Sed cum ex iis, quae hac de re ad Apostolicum Nuntium Vindobonensem scripsistis, easdem proclamationes apud Vos in usu esse constet, atque illas faciendi necessitas, uti bene scitis, lege civili quam maxime urgeatur, tolerandum utique etiam a Vobis erit, ut Parochi proclamationes eo modo faciant, et a se factas esse testentur, quem Summus Pontifex in notissimis Litteris Apostolicis ad Hungariae Antistites datis accurate praescripsit. Maxime autem opportunum erit, si hanc veniam concedentes, Parocho

repetându si in numele Vostru admonitiunile si indemnările salutare, se se nesuesca de nou a abate pre sponsi dela comiterea unei făradelegi asiá multiple.

Er' deca Catolicii nice de cumu nu se voru poté aduce acoló, cá seau se parascesca contragerea acestoru casetorie rele, seau se asculte de preceptele legii naturali si domnediesci, atunci prudenti'a Vostra va trebui se judece, cá ore considerandu tote impregiurările de lucruri, locuri si persone, pote-se si trebue poflita seau admisa ace'a asistentia pasiva a parochului, carea Gregoriu alu XVI de feric. amint. a dechiaratu, cá se pote tolerá pentru relele mai mari si numai pentru unu mai mare folosu alu Basericei. Intru adéveru! deca veti judecá, cá indulginti'a acelu Preaintieptu Pontifice nice pote vindecá reulu, nice este spre binele Basericei, atunci nu veti pretinde ace'a asistentia pasiva. Ci ace'a intieptiesce lasandu-o, nu veti poté permite seau tolerá nice dintr'o cauza si nice cumu, cá Parochulu catolicu seau vre unu altu preotu se binecuvinteze acele casetorie neiertate si de condamnatu. Má inca va fi detorint'a Vostra a admoniá cu deadinsulu pre parochi, si a pretinde strictu dela ei, cá se se abtiena nu numai dela binecuventare si dela ori-ce alta ceremonía sacra, ci si dela ori-ce fapta seau cuventu, prin care s'ar' paré, cá cohonestéza seau aproba acele casetorie neiertate; cá nu cumu-va, precumu amu dísu dejá mai susu, se se faca si densii vinovati in aintea lui Domnedieu si a Basericei cu una crima forte grea. Er' sponsii catolici, caror'a trebue denegata binecuventarea santa in astufeliu de impregiurări, de cumva voru fi indrasnitu apoi a inchieiá legatur'a conjugale in aintea preotului schismaticu, nice trebue tractati mai duru, nice trebue parasiti cu totul; ci parochii cu tota silinti'a si cu iubire incordata voru lucrá intru acoló, cá, precumu a demandatu mai susu laudatulu Pontifice Gregoriu XVI se se notifice Episcopiloru din Ungari'a, conjugele catolicu la ocasiune favorabile se se indémne a urí pecatulu facutu, si a face penitentia amesurata; si cu prudentia se se aduca la implenirea detorintieloru, cari-lu obléga forte greu; cu deosebire trebue a grigi cu scumpetate de detorinti'a; de a dá una crescere catholica toturoru fiiloru. Deca va promite-o

simul iniungatis, ut iteratis etiam Vestro nomine salutaribus monitis et hortamentis sponso a perpetrando tam multiplici scelere omni studio omnique charitate avertere denuo conetur.

Si vero catholici nullo modo adduci poterint, ut vel a celebrandis perversis hisce nuptiis desistant, vel legis naturalis et divinae preceptis obtemperent, tunc Vestrae erit prudentiae iudicare utrum omni habita rerum, locorum et personarum ratione exigi aut admitti possit ac debeat illa passiva Parochi assistentia, quam Gregorius XVI fel. rec. ad maiora mala et ob maiorem tantum Ecclesiae utilitatem tolerari posse declaravit. Sane si sapientissimi illius Pontificis indulgentiam nec malis remedium afferre, nec in Ecclesiae bonum cedere posse iudicaveritis, illam passivam assistentiam minime urgere debebitis. Sed ea prudenti consilio praetermissa, nec ulla de causa, nec ullo modo permittere vel tolerare poteritis, ut Catholicus Parochus aut alius Sacerdos illicitis et damnandis eiusmodi nuptiis benedicat. Imo Vestri officii omnino erit admonere graviter Parochos ac stricte ab ipsis exigere, ut non solum a benedictione et a quocumque alio sacro ritu absterneant, sed ab omni etiam verbo et actu, quibus illicita illa coniugia cohonestare et approbare viderentur; ne, uti superius iam dictum est, gravissimi criminis etiam ipsi coram Deo et Ecclesia rei evaderent. Sponsi autem catholici, quibus in hisce circumstantiis deneganda est sacra benedictio, si coram schismatico Sacerdote dein coniugale foedus celebrare praesumerint, nec durius habendi, nec omnino reiiciendi aut derelinquendi sunt; sed omni conatu et sedula charitate Parochis elaborandum erit, ut quod iam prae laudatus Summus Pontifex Gregorius XVI Hungariae Episcopis significari iussit, catholicus coniux ad patratae culpa detestationem congruamque poenitentiam opportune excitetur, atque solerter adducatur ad obligationes implendas, quibus gravissime tenetur; illam praesertim de catholica universae prolis educatione impense curanda. Quae si ex voto contigant,

acést'a, si va fi evidente, că intru adeveru s'a indreptatu, si ar' fi gat'a, pre câtu va poté, se repareze scandalulu, atunci apoi va poté fi partasiu Sacramenteloru Basericeei.

Din cele espuse pâna aci dejá intielegeti, Venerabili Presuli! cu câta prudentia si cu câta constantia trebuie purcesu, unde-su de a se face casetorie mestecate între Catolici si schismatici. Că-ci nu e de a se considerá numai disciplin'a bisericeasca, carea a potutu se se schimbe dupa conditiunea lucrurilor, locurilor si a timpurilor, si carea câte una data trebuie si schimbata, unde asiá cere mantuirea sufleteloru si folosulu mai mare alu Basericeei; ci prelânga ace'a trebuie avutu in aintea ochiloru totu de-a un'a, carea este invetiatur'a neviolabile a Basericeei insesi, si cari suntu preceptele legii naturali si domnedieesci; cá nu cumu-va precandu ne nesumu a departá relele si periclele grele si secure, se provocâmu altele mai grele si se ne mestecâmu in pecate invederate.

Acumu ce privesce restulu, pucine mai suntu de adausu despre acelu capu alu instructiunei date Episcopiloru Ungariei, in care la mandatulu Pontificelui Supremu Gregoriu XVI s'a declarat, că casetoriile mixte inchieiate in aintea preotulu acatolicu, seau fâra observarea formei Conciliulu Tridentinu, trebuie disimulate cu prudentia, si desi-su neiertate, totusi suntu de a se considerá de valide.

Apoi in ainte de tote chiar' nu se pote trage la indoiala, că acésta declaratiune pontificia se estinde si la Diecesele Vostre, deorâ-ce e sciutu, că ace'a edata fiendu pentru toti Episcopii Ungariei si a Transilvaniei si tramisa toturoru, a fostu primita chiar' de Voi si de Antecesorii Vostri. Deci matrimoniile mixte contrase in aintea parochulu schismaticu, de si suntu illicite si de condamnatu, voru fi a se considerá de valide, si cu atâtu mai vêtosu, că-ci din epistolele Vostre cătra Nuntiulu din Vien'a este evidentu, că nu se pote afirmá cu securitate, că decretulu Conciliulu Tridentinu la Voi ar' avé valoare obligatoria in fia-care parochia. Pentru-că Vi este prea bine cunoscutu, că acelu decretu conformu invetiaturei espuse de Benedictu XIV in Sin. Diecesanu Cartea XII Cap. V n. 6., numai in acele locuri este in vigore, in cari este adeveritu, că

adeoque constet eum revera resipuisse paratumve esse, quoad valuerit, scandali reparationi, tunc sane poterit ipse Sacramentorum Ecclesiae particeps fieri.

Ex iis, quae hactenus exposita sunt, iam intelligitis, Venerabiles Praesules, quanta prudentia, quantaque constantia agendum sit, ubi mixtae catholicos inter et schismaticos conciliandae sunt nuptiae. Non enim solius ecclesiasticae disciplinae ratio habenda est, quae utique pro diversa rerum, locorum temporumque conditione variari potuit, atque aliquando etiam mutari debet, ubi animarum salus maiorque ipsius Ecclesiae utilitas id postulaverit; sed insuper quae sit eiusdem Ecclesiae inviolabilis doctrina, quaeque naturalis ac divinae legis praecepta prae oculis omnino habendum; ne cum mala atque pericula gravia etiam et certa propulsare intendimus, graviora provocemus manifestisque peccatis implicemur.

Nunc quod reliquum est, pauca adiungenda sunt de illo Instructionis ad Hungariae Antistites datae capite, in quo Summi Pontificis Gregorii XVI iussu declaratum est, matrimonia mixta coram Ministro acatholico, seu non servata Concilii Tridentini forma celebrata, ab Episcopis et Parochis prudenter esse dissimulanda, et quamvis illicita, pro validis habenda.

Atque in primis in dubium revocari omnino nequit, Pontificiam hanc declarationem ad Vestras quoque Dioeceses extendi, cum illam pro omnibus Hungariae et Transilvaniae Episcopis datam, omnibus pariter transmissam atque a Vobis, Vestrisve Antecessoribus acceptam fuisse constet. Matrimonia proinde mixta coram Schismatico Sacerdote contracta licet illicita sint atque damnanda, pro validis tamen habenda erunt, idque vel magis cum ex litteris, quae a Vobis ad Vindobonensem Nuntium datae fuerunt, pateat pro certo affirmari haud posse Concilii Tridentini Decretum apud Vos in singulis Parochiis vim obligandi obtinuisse. Minime enim Vos latet eiusmodi Decretum iuxta doctrinam a Benedicto XIV in Syn. Dioecessana lib. XII Cap. V n. 6 prolatam in illis tantummodo locis in vigore esse,

s'a publicatu seau dejá mai in ainte, seau cá acumu este primitu in usu, *cá decretu alu Conciliului Tridentinu*, cumu-cá casetoriéle in aintea parochului si aloru doi seau trei martori se celebréza *cá si* cu indeplinirea decretului Conciliulu Tridentinu. Din care cauza desi se va fi prescisu seau de vreunu Episcopu seau de Conciliulu provincialu seau de legea civile, si se va fi observatu apoi in fia-care parochia aceeași forma, carea fù stabilita de Conciliulu Tridentinu, déca nu va fi adevéritu, cá acésta forma s'a observatu cá un'a prescisa si impusa de amentítulu Conciliu, nu se va poté nasce din neglegerea ei unu impedimentu dirimentu de casetoria. Pentru-cá numai autoritatea suprema seau a Conciliului ecumenicu seau a Pontificelui Supremu pote prescrie una noua forma, si pote sterge poterea casetoriéloru, cari se voru contrage in contr'a acelei forme. Deci veti vedé Insi-Ve, Preastralucitiloru Prelati! cá acele legi civili, cari demandara, cá casatoriele mixte se se faca singuru in aintea Parochului catolicu, n'au potutu face, cá acele casetorie contrase in aintea parochului schismaticu se se pota considerá de invalide, desi aru fi lipsite de rezultatele civili, cari legea civile nu le dá de cátu casetoriéloru legitime.

Ce s'a dísu mai susu despre casetoriéle mixte facute in aintea preotului schismaticu, si despre vigorea decretului Conciliului Tridentinu, suntu de a se avé in aintea ochiloru si atunci, cându veti avé se judecati atátu in forulu internu cátu si in celu esternu despre valoarea acelor casetorie, cari s'au facutu seau de schismatici intre sine, seau in aintea altui preotu si nu a parochului Mirelui seau a Mirésci, seau a vre-unui preotu delegatu pre dreptulu. Cá-ci unde se va adevéri, cá in locurile, unde s'au contrasu astu-feliu de casetorie, Decretulu Conciliului Tridentinu nu s'a publicatu nice s'a observatu cá adusu de acestu Conciliu Ecumenicu, tote acele casetorie, decuniva nu va fi altu impedimentu dirimente, se voru socoti de valide.

in quibus *tamquam Concilii Tridentini decretum* aut publicatum, iam pridem fuisse, aut iam usu receptum esse constet, ut matrimonia coram Parocho et duobus vel tribus *tamquam* in executionem decreti Concilii Tridentini celebrarentur. Quare etiamsi eadem forma, quae a Concilio Tridentino stabilita est, vel ab aliquo Episcopo, vel a Concilio Provinciali, vel a lege civili praescripta et inde in parochiis singulis observata fuerit, nisi hanc formam *tamquam* a praefato Concilio praescriptam et iniunctam, et observatam fuisse constiterit, minime ex neglectu eiusdem formae dirimens matrimonii impedimentum exurgere poterit. Suprema enim tantummodo vel Concilii Oecumenici, vel Summi Pontificis auctoritas novam contrahendi formam praescribere, atque nuptiis contra huiusmodi formam celebrandis firmitatem adimere potest. Hinc Vosmetipsi etiam perspicietis, Amplissimi Praesules! leges illas civiles, quae matrimonia mixta coram solo Parocho catholico celebranda esse iusserunt, minime efficere potuisse, ut eiusmodi nuptiae coram schismatico Sacerdote contractae pro invalidis haberi possint, licet civilibus effectibus destitutae essent, quae a lege civili non nisi legitimis matrimoniis tribuuntur.

Quae nuper de mixtis nuptiis coram Sacerdote schismatico celebratis, atque de Concilii Tridentini Decreti vigore dicta sunt, tunc etiam prae oculis habenda sunt, quando in foro tum interno, tum externo de valore illarum nuptiarum iudicandum Vobis erit, quae vel a schismaticis inter se, vel coram alio Sacerdote, quam Sponsi et Sponsae proprio parocho aut Sacerdote rite deputato celebratae fuerunt. Ubi enim constiterit in illis locis, in quibus eiusmodi connubia conciliata sunt, Tridentinum Decretum non *tamquam* a Concilio hoc Oecumenico latum, aut publicatum, aut observatum fuisse, matrimonia haec omnia, nisi aliud adfuerit dirimens impedimentum, pro validis habenda erunt.

IV.

La titululu VI. Capu II.

INSTRUCTIUNE.

Despre comunicatiunea catoliciloru cu ereticii si cu schismaticii in lucrurile divine edata pentru Misionarii orientului in anulu 1729.

Deorà-ce Missionarii si Prelatii Orientului in ce privesc comunicatiunea Catoliciloru in cele divine cu ereticii si schismaticii adeseori si indelungatu au propusu acestei Sacre Congregatiuni casuri varie sub varie impregiurări de folosu, de necesitate, de pericule, asupra si inca si de persecutiuni, caror'a suntu supusi Credintiosii, si de orà-ce acésta S. Congregatiune constantu si uniformu a rescrisu: *cà nu este iertatu*; se concepuse sperarea, cà Missionarii Orientului intru adevveru voru poté intielege de ajunsu si usioru, cà in modu *speculativu* se potu escugetá casuri, in cari ar' fi iertatu a tolerá ore-care comunicatiune in lucrurile divine, ~~dara practice~~ considerandu tote impregiurarile lucrului forte cu greu se afla casuri, in cari se fía iertata comunicatiunea ace'a, si moralmente este si imposibilu a prescrie alta regula generale acomodata la totu felulu de omeni, la ori-ce tienutu si ori-ce tempu, de câtu ace'a, carea s'a datu de acésta S. Congregatiune in instructiunea edata la anulu 1729, la repetitele intrebări a Missionariloru Orientului pre bas'a acelu principiu alu doctrinei, cà comunicatiunea in cele divine cu Ereticii si Schismaticii este de a se considera in praxa de neiertata, pentru pericolulu de a se elatiná in credinti'a catolica, si pentru pericolulu de a participá in ritu cu ereticii si schismaticii, si in fine pentru pericolulu si ocasiunea scandalului; cari impregiurări precumu in praxa in genere suntu impreunate cu comunicatiunea in cele divine cu hereticii si schismaticii, asiá preste totu suntu oprite prin dreptulu ~~naturalu~~ si domnedieescu, dela care, nu este nice una potere, carea se dispenseze, nice una coniventia, care se escuse; asiá câtu nu ar' fi remasu nice una ánsa de a formá si a propune noue dubietati: deci in ace'a Instructiune pre largu este prescrisu: *Misionarii voru trebuí instruiti, cà trebue se se*

IV.

Ad Titulum VI. Cap. II.

INSTRUCTIO.

De communicatione in Divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis Edita pro Missionariis Orientis Anno 1729.

Cum saepe ac diu varii sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundae circumstantiis casus huic Sacrae Congregationi propositi fuerint a Missionariis ac Praelatis Orientis quoad communicationem in divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere*; concepta spes erat, Missionarios Orientis satis ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice* circumspectis omnibus facti circumstantiis difficilime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia praescribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accommodata, quam quae iteratis a Missionariis Orientis quaesitis data est ab hac Sacra Congregatione in Instructione edita anno 1729, eo nimirum doctrinae principio nixa, quod communicatio in divinis cum Haereticis, et Schismaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu Haeretico et Schismatico, vel denique ob periculum et occasionem scandali; quae quidem circumstantiae, quemadmodum regulariter communicationi in divinis cum Haereticis et Schismaticis connectuntur in praxi, ita universim vetitae sunt iure naturali ac divino, in quo nec ulla potestas est, quae dispenset; nec ulla conniventia, quae excuset; adeo ut nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi: proinde in ea Instructione diserte praescriptum est: *Missionarii*

retiena cu totul delã actele protestatorice ale sectei false, delã comunicatiunea în ritulu schismaticu si ereticu, delã periculu corumperei si a scandalului.

Intru adevèru în amentit'a instructiune suntã adãuse aceste cuvinte: *aceste avendu-le totu de a un'a tare si nevãtemate în aintea ochiloru, deca apoi va ocure vre una indoiela grea, se cãra suatu delã Doctorii de Teologia si delã Missionarii, cari au amblatu tempu îndelungatu în acele tienuturi.* Cari (cuvinte) unii interpretandule în contr'a intentiunei S. Congregatiunii, si-au arogatu dreptulu a definí tóte casurile, mã inca si a dá în scrisu regule generali periculoase în acést'a materia asiã de incurcãta: din cari si aplicãrile împãrechiate ale Missionariloru, consiliile desbinãte si parerile necoërente totu mai tare au incurcãtu cestiunea de-si de atâte-ori definitã, si nu fãra daun'a consciintieloru seau scandalulu si vãtemarea celoru buní; de ace'a acéstã S. Congregatiune a aflatu de bine a inculcã de nou amentit'a Instructiune si a prescrie fia-cãrui Missionariu, cã se se conforméze cu totul si se asculte de regulele propuse în ace'a.

Deci fia-cãrui Prelatu, Missionariu si Directoriu sufletescu se-i jaca la anima a invetiã pre credintiosi, si a-i îndemnã la ~~încungjurarea acestoru pericule,~~ cari de comunu au locu seau tote seau unele în comunicatiunea *în cele divine* cu Ereticii si cu Schismaticii Orientului, cari de-si conserva inca în partea cea mai mare substanti'a si valoarea Sacramenteloru, totusi nu lasã, cã catolicii se dœ semne esterne de reprobare si de separare, care aru fi se se dœe; de unde se întempla, cã conformarea esterna în acel'asi cultu, si reverinti'a cãtra Pseudoministrii Liturgiei, nu pote liberã de periculu scandalului pre nice unu catolicu ori cãtu ar' fi de tare în credintia, si ori cãtu s'ar' înfiorã de riturile eretice si schismatice, prin cari se îndeplinesce cultulu loru.

Ace'a se confirma si din împregiurarea, cã ~~abiã este la heterodoxi vre unu ritu,~~ care se nu se maculêze de vre una erore în materi'a credintiei: pentru-cã în Basericele loru seau dedicatiunea este întrã amentirea cutãrui schismaticu, pre care-lu veneréza cã pre unu Santu, seau esistu icône, seau se onoréza

instruendi erunt, quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsae sectae, a communicatione in ritu Schismatico, et Haeretico a periculo perversionis, et ab occasione scandali.

Addita quidem in praedicta Instructione haec verba sunt: *hisce semper firmis et salvis et prae oculis habitis, si ulterius aliquod grave dubium occurret, Doctores Theologos, et Missionarios diu versatos in illis Regionibus consulant.* Quae quidem aliqui contra mentem S. huius Congregationis interpretati ius sibi arrogarunt casus omnes definiendi, ac scriptis etiam regulas generales tradendi in hac materia adeo implexa periculosas: ex quibus et Missionariorum discissa studia, distracta consilia, et opiniones minime cohaerentes quaestionem, licet toties definitam, magis ac magis implicarunt, non sine detrimento conscientiarum, et scandalo offensioneque bonorum; quare haec S. Congregatio opportunum duxit praedictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino praescribere, ut regulis in ea traditis sese omnino conforment, et obtemperent.

Cordi sit ergo singulis Praelatis, Missionariis, sive Directoribus animarum fideles edocere atque excitare ad haec evitanda pericula, quae regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in Divinis* cum Haeticis, et Schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinit tamen, ut ea, quae debent, Catholici improbationis et segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, et reverentia in Pseudoministros Liturgiae, Catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, et ritus Haeticos, vel Schismaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberare non possit.

Id ex eo etiam confirmatur magis quod vix ullus sit ritus apud Heterodoxos, qui aliquo errore in materia fidei non maculetur: nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Schismatici alicuius, quem ut Sanctum venerantur, vel extant imagines, vel coluntur reliquiae, vel festa celebrantur eorum,

reliquiele, seau se tienu serbatorile acelor'a, cari morindu in schisma trecu de sânti in aintea poporului de diosu, seau in fine se face amintirea Patriarhiloru si Episcopiloru Schismatici si Eretici, cari fiindu in viatia, se lauda cá *Predicatori a Credintiei Catolice*. Din care cauza ori-cari catolici, cari convinu la ace'a celebrare de ritu si rogatiune si cultu, in asemenea impregiurări nu potu fi curati de peccatulu comunicatiunei *perverse* seau celu pucinu de peccatulu scandalului pericülosu. Nice nu-i escusa pretextulu asistentiei curatu pasive, cá-ci din insusi faptulu se vede, cá cine ieá parte la aceste functiuni ale Ereticiloru seau Schismaticiloru, convine cu densii in unitatea rogatiunei, in unitatea cultului, in unitatea veneratiunei si a ascultarei de ministrii cei stricati ai eresului si schismeii.

Acést'a se vede si din ace'a, cá Orientalii insisi in tote dfilele vedu cu ochii, audu cu urechile si marturisescu, cá nice unü sectariu intaritu in schisma nu se apropia, nu ieá parte si nu convine in Basericele Catoliciloru, nice cá se asculte mis'a, nice cá se primésca Sacramintele, din caus'a, cá ei hulescu adunările credintiosiloru cá nescari adunări de intrunire perversa, si considera acést'a de comunicatiune periculosa si neiertata si de unu ritu condemnabilu. Ér candu vedu, cá Catolicii intra in Basericele loru, participa la riturile loru si la Sacramintele loru, ore nu va fi de crediutu seau celu pucinu de temutu, cá prin acést'a se voru intari si mai tare in erorile sale, si se voru convinge si din esemplulu acest'a, cá ei ambla pre calea cea adeverata a mantuirei? Din care urmeza, cá forte cu greu se pote incungiurá periculu scandalului pernitosu chiar' si schismaticiloru si ereticiloru: si cá de ace'a catoliculu nu e securu in conscientia, déca comunica cu ei in cele divine intru ast'a specie de lucru.

Astufeliu de invetiature trebue date Credintiosiloru, de ace'a S. Congregatiune impune seriusu toturorü Prelatiloru, Missionariloru, si fia-cărui Directoru sufletescu in Oriente, cá toti se-o dfea acést'a unanimu, si se fia toti de unu cugetu si de unu intielesu, nice se invetie contrariulu nice cu suatulu nice prin modulu dispensarei: ci mai vertosu se indemne pre credintiosi dupa starea lucrului, cá se se retiena cu totul a

qui in schismate mortui veluti sancti vulgo habentur, vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, et Episcoporum Schismaticorum, et Haereticorum, qui ut *Fidei Catholicae Praedicatores* commendantur. Qua dè re, qui in ea ritus et orationis, et cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversae communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat assistentiae mere materialis praetextus; facto enim ipso excluditur, quo qui functionibus hisce Haereticorum, aut Schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, et obsequii erga perversos ministros haereseos, schismatisquè praeseferunt.

Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversae communionis blasphemantes, perniciosum, et illicitum putent commercium hoc, ritumque damnablem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur difficilime vitari posse periculum scandali perniciosi Schismaticis, et Haereticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communicet.

Haec sane Fidelibus documenta tradenda sunt, atque ideo haec S. Congregatio Praelatis, Missionariis et singulis animarum Directoribus in Oriente serio iniungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, et in eodem sensu ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis: sed magis hortentur Fideles pro re nata, ut a

comunicá *in cele divine* cu Schismaticii si cu Ereticii; ér' decum-va se voru fi abatutu vre una data dela ace'a regula, se-i indemne si invetie, cá peccatulu acel'a se-lu descopere in Sacramentulu penitentiei, cá se castige iertare dela Domnedieu, si in venitoriu se devina mai cauti.

In ascultarea marturisfriloru Missionarii si Directorii se examineze cu diligentia impregiurările casului, cari facu culp'a penitentiloru mai multu seau mai pucinu grea, si se li puna in vedere, totu de a un'a bagandu séma, cá in lucrulu acest'a se nu li faca conscientia laxa, ei prin invetiature si admonitiuni intogmite mai vertosu se-o faca mai timida si mai cauta, cá nu cumu-va comunicandu *in cele divine* cu Schismaticii si cu Ereticii, se-si puna sufletulu in pericolulu mantuírei.

De comunu aducu in ainte caus'a persecutiunei, carea Catholicii o suferu dela Eretici si Schismatici, candu se retienu dela basericele si functiunile loru. Inse se grigesca Missionarii si Directorii, cá se scia unulu fia-care, cá e desierta fric'a, deorà-ce inca e chiar' necesariu a nu cedá persecutiunei, cu atâtu mai vertosu, cá-ci ins'a si persecutiunea este egale cu intrebarea despre credintia: si ace'a inca se o arete atâtu prin esemplele atâtoru Catolici bravi si forte tari in credintia, cari nu cadu sub astu-feliu de asupríri, câtu si prin principiulu invetiaturei mai susu amintite primitu chiar' si de Baseric'a Orientale, câtu si in fine prin demnitatea numelui de catolicu, carea nu suferu, cá ei se se demita si se se supuna inamiciloru sufleteloru si a credentiei, si a uniunei, pre carea o marturisescu cu Baseric'a Romana; má inca se iée aminte, cá acestu modu de a asuprí pre Credintiosi nu are altu scopu, decâtu cá acesti-a se-i socotésca pre Heterodoxi de ministrii adeveratelor ceremonie, a adeveratei credintie si a adeveratei Baserice, si cá asiá usioru se-i faca pre catolici chiar' prin acea fapta seau prevaricatori in credintia, seau celu pucinu aprobatori ai eroriloru; desi dîcu in continúu, cá ei poftescu comunicatiunea loru numai pentru conservarea ritului si a elemosineloru. Déca tote aceste voru fi intiparite in mintea credintiosiloru cu seriositate, cu zelu si prin admonitiuni repetite, se pote sperá, cá si densii de sine voru devení mai promti si

communicatione *in divinis* cum Schismaticis, et Haereticis prorsus abstineant, et si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant in Sacramento Poenitentiae, quo veniam a Deo obtineant, et in posterum cautiore evadant.

In excipiendis vero confessionibus Missionarii, sive Directores circumstantias casus, quae magis, vel minus gravem poenitentium culpam efficiunt, diligenter examinent, eorumque oculis subiiciant; in id semper intenti, nequid laxam hac in re eorum conscientiam efficiant, sed opportunis documentis, et monitis timidiorum potius et cautiorem, ne communicando *in divinis* cum Schismaticis, et Haereticis, animam in salutis discrimen adducant.

Consuetum quidem est causam persecutionis afferre, quam a Schismaticis, et Haereticis subeunt Catholici, qui ab eorum Ecclesiis, ac functionibus abstinent. At curent Missionarii ac Directores, ut quique cognoscant vanum plerumque metum esse, imo vero etiam necessarium omnino esse persecutioni non cedere, eo vel quia persecutio ipsa aequivalet interrogationi Fidei: atque id etiam ostendant tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in fide Catholicorum, qui huiusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedictae doctrinae principio ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique Catholici nominis dignitate, quae minime patitur ut ipsi inimicis animarum, et Fidei et unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subiiciant ac demittant; quin etiam attendant non alio spectare artem hanc vexandi Fideles, quam ut ab iis agnoscantur Heterodoxi veluti verorum rituum, verae fidei, verae Ecclesiae ministri, atque ita facile Catholicos, aut a fide praevaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, et eleemosynarum. Quae quidem omnia si serio ac graviter, et iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est ex se ipsis promptiores,

mai bucurosi a suferi in tote dfilele nedreptatirile, si ca voru fi mai tari si mai constanti in unirea si comuniunea cu Baseric'a unica adeverata, carea o marturiseacu.

S. Congregatiune e deplinu convinsa, ca toti si unulu fia-care Prelatu si Directoru sufletescu in Oriente si mai vertosu Missionarii voru tiené acésta Instructiune ca una norma in praxa, lasandu ori-ce dispute in acestu lucru: si ca nu voru urma altu ceva in fapta, departandu tote imparechiarile. Ér' deca preste asteptare s'ar' intemplá altu-cumu, se scia toti, cari se lauda cu numele de Catholicu, ca acést'a S. Congregatiune in contr'a transgresoriloru va aplicá midiloce mai poternice, si pre aceia i va socoti de neapti de conducerea sufletelor si de Missiuni in Oriente.

V. Card. Petra Prefectu.

Joi in, X Maiu MDCCLIII.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
IN CONGREGATIUNEA GENERALEA SANTEI INQUISITIUNI
ROMANE SI UNIVERSALI

A SANTULUI OFICIU

Asupr'a indoieloloru propuse de cutare Missionariu a cetatei Tenos in Peloponesu, si strapuse la S. Oficiu dela Sacr'a Congregatiune de Propaganda fide prin R. D. P. Secretariu alu aceleia in diu'a de 24. Martiu a aceluasi anu: Preasantulu Parinte ascultandu voturile Eminentissimiloru a decisu:

Anume la prim'a: *Au iertatu este Catholiciloru Latini a concede seau a permite, ca in basericele loru se celebréze Mis'a preotii de ritulu grecescu, Schismatici si eretici, si pre acestia a-i admite la ceremoniele funebrale a Catholiciloru defuncti.* Relativu la partea prima a numitei indoieli e de a se raspunde, ca *Nu este iertatu;* mai alesu pentru-ca amintescu pre Patriarchulu Constantinopolitanu, si tienu serbatoarea infamului Palamas. Ca-ci ace'a atát'a insemnéza, câtu a consenti cu riturile loru eretice, si a comunicá cu ei in cele sante ale loru infectate de terfti'a schismatica si eretica; seau incái a dá ocasiune Catholiciloru de a comunicá in cele sante cu ereticii, cari intrevinu

et alacriores in dies ferendis iniuriis factos, firmiores quoque ac constantiores futuros in unione, et communione verae unius Ecclesiae, quam profitentur.

Facile sibi persuadet haec S. Congregatio omnes, et singulos Praelatos, et Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios Instructionem hanc veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud sive in agendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si praeter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui Catholico nomine gloriantur, S. hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam; eosque ut minime idoneos directioni animarum, et Missionibus Orientis habituram.

V. Card. Petra Prefetto.

Feria V. die X. Maii MDCCLIII.

IN CONGREGATIONE GENERALI SANCTAE ROMANAE
ET UNIVERSALIS INQUISITIONIS

SANCTI OFFICII

Super Dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Pelopponeso, et a Sacra Congregatione de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis per eius R. P. D. Secretarium die 24. Martii eiusdem Anni: Sanctissimus auditis Votis Eminentissimorum decrevit:

Ad primum nempe: *An liceat Catholicis Latinis concedere, permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri Graecii ritus, Schismatici, et Haeretici, atque hos admittere in funeribus Catholicorum defunctorum*: Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *Non licere*; maxime cum Patriarchae Constantinopolitani commemorationem faciant, et festum celebrent infamis Palamas. Id enim perinde est ac consentire eorum haereticis ritibus, et communicare cum eis in eorum sacris schismatico et haeretico furfure pollutis; aut saltem occasionem praebere Catholicis ad Latinas intervenientibus Ecclesias com-

la Basericele latine, ori celu pucinu de a se scandalisá. Ér' relativu la a dou'a parte a aceleiasi in câtu Schismaticii, cari insociescu funeralele catoliciloru, presteza numai *presenti'a curatu materiale* din onore civile câtra cei morti, neamestecandu-se in rogatiunile si riturile catolice, prin cari e daten'a de a inaltia pomp'a mortului si de a-i petrece pre morti la mormentu, *se pote tolerá*; ér' in câtu ar' aplicá *ceremoniele loru proprie* in acele functiuni, seau s'ar' amestecá intr' ale nostre, *nu e iertatu, si nice este de a se permite.*

La a dou'a anume: *Au iertatu e Catoliciloru de ritulu grecescu, cari n'au baserica de acel'asi ritu, se comunice in cele divine cu Grecii Schismatici si cu Ereticii.* Nu-i iertatu: pentru-câ in casulu propusu potu merge la Baseric'a Catolica a Latiniloru, si in lips'a preotului catolicu de ritulu grecescu, se primesca Sacramintele dela preotii Latini.

La a trei'a anume: *Au iertatu este confesariloru, seau preotiloru latini a administrá sacramentulu Penitentiei Greciloru Catolici, cari comunica in cele Sante cu Grecii schismatici:* Nu este iertatu afara de casulu necesitatei extreme.

Dar' pentru una mai acurata Instructiune a aceluia-si Missionariu si a altoru Missionari'a demandatu se se transcrie ce'a ce Preasantulu a invetiatu in acésta materia in Tractatululu seu de Sinod. Diecesanu *cartea 3. cap. 5 acoló.* „Si cu tote „acestea, ace'a este miser'a stare a tempului nostru, in câtu „in multe provincie, unde domnescu eresiele, seau graséza „libere, Catolicii suntu supusi durei necesitati de a conversá „cu ereticii, si de a tractá cu ei familiaru. Dar' desi dupa „disciplin'a presente introdusa de Martinu V. in renumit'a „Extravagantelorú, *Ad evitanda*, despre carea câte-va mai in „diosu, este iertatu Catoliciloru a conversá liberu cu ereticii „si a comunicá cu ei in lucrurile curatu profane si civile, „numai se nu fia denunciati espresu si cu numele; pentru „ace'a totusi Catolicii nu trebue se cugete, câ li este iertatu „a avé comerciú cu acei eretici si in lucrurile Sante si divine. „Fiindu-câ Paulu alu V. dupa una matura discussiune in lucru „a definitu, câ nu este iertatu Catoliciloru din regnulu Angliei „a merge la basericele ereticiloru si a fi de facia la ceremoniele,

municandi cum Haereticis in divinis rebus, aut ad minus scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem eiusdem dubii quatenus Schismatici comitantes funera Catholicorum *meram praesentiam materialem* exhibeant causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus Catholicis, quibus mos est funera efferre, et defunctos ad sepulchrum deducere, *tolerari posse*; quatenus vero in illa functione *proprios ritus adhibeant*, vel nostris se immisceant, *non licere nec esse permittendum*.

Ad secundum nempe: *An liceat Catholicis Graeci ritus non habentibus Catholicam Ecclesiam eiusdem ritus communicare in Divinis cum Graecis schismaticis, et haereticis. Non licere: quia* in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam Catholicam Latinorum, et in defectu Sacerdotis Catholici ritus graeci a Sacerdotibus Latinis Sacramenta suscipere.

Ad tertium nempe: *An liceat Confessariis, vel Sacerdotibus Latinis administrare Sacramentum Poenitentiae Graecis Catholicis communicantibus in Divinis cum Graecis schismaticis: Non licere extra casum extremae necessitatis.*

Pro maiori vero Instructione eiusdem Missionarii, aliorumque Missionariorum transcribi mandavit id quod Sanctissimus ad materiam docuit in eius Tractatu de Synodo Dioecesana *lib. 3. cap. 5. ibi.* „Et nihilominus ea est misera nostrorum „temporum conditio, ut multis in provinciis, in quibus haereses „aut dominantur, aut grassantur impune, duram Catholici „subeant necessitatem cum haereticis conversandi, et familiariter agendi. Verum quamvis iuxta praesentem disciplinam „inductam a Martino V. in celebri Extravagantium, *Ad evitanda*, „de qua nonnulla inferius, liceat Catholicis cum haereticis, modo „non siut expresse et nominatim denunciati, libere conversari, „et cum iisdem communicare in rebus mere prophanis, et civilibus; non ideo tamen arbitrari debent Catholici, fas „quoque sibi esse cum iisdem haereticis consortium habere „etiam in rebus Sacris, et Divinis. Siquidem Paulus V. post „maturam rei discussionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni Angliae haereticorum Tempa adire, ritibusque in-

„cari se facu acoló, precumu se pote cetti in celea doue Decrete
 „edate de acel'asi Pontifice, unulu adeca din anulu 1606,
 „celu-alaltu din an. 1607, cari se citeza de cătra Cardinalulu
 „Lauraea in 3. *Sententiar. part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9.*
 „§ 4. num. 292. Scimu că nu lipsescu Teologi, cari absolve
 „de ori-ce vina pre catolicii, cari comunica in cele divine cu
 „Ereticii si Schismaticii ne denunciati cu numele, si primescu
 „si Sacramintele dela ei; numai se concurga aceste impre-
 „giurări de lucruri: anume mai antăiu cá pre Catolici se-i
 „aduca la amintit'a comunicatiune una causá forte momentosa
 „si urgente. A dou'a: cá Ereticii seau Schismaticii, dela cari
 „primescu Sacramintele, se fía ordinati in modu validu si se
 „administreze Santele dupa ritulu catolicu fára nice una ame-
 „stecare a ritului condamnatu. A trei'a: cá comunicatiunea cu
 „ei in cele divine se nu fía una protestare esterna a dognei
 „false, cumu erá intrarea in bisericele protestantiloru, candu
 „Paulu V. a oprit'o ace'a Catoliciloru din Angli'a, fiendu-cá
 „edictule regelui demandaseru, cá toti se merge la bisericele
 „eretichiloru, cá prin ace'a se marturisesca, cá ei consentiescu
 „cu protestantii. A patr'a si in fine: cá comunicatiunea Ca-
 „toliciloru in cele sante cu ereticii nemenui se nu-i causéze
 „scandalu. Dar' mai in ainte de tote opiniunea supraamentita
 „a Teologiloru si are contrarii sei, si nu se admite de toti cá
 „secura in praxe; apoi si admitiendu-o, deora-ce tote impre-
 „giurarile enumerate trebue se fía de una data si impreúna,
 „că insocirea Catoliciloru cu Eterodoxii in lucrurile sante se
 „fía libera de ori-ce culpa, precumu invetia Silvius in *tertia*
 „*parte Sancti Thomae tom. 4. quaest. 24. art. 6. quaest. 3. concl. 3.*
 „Cardinalulu de Lugo de *Fide disput. 22. sect. 1. num. 11.* Thomas
 „a Iesu in *Tractatulu de omnium gentium salute procuranda lib. 8.*
 „*part. 2. § 4. vers.* Ci dificultatea mai mare e pre pag. 556. Car-
 „dinalulu Albitius de *inconstantia in Fide cap. 18. num. 30 et*
 „*seqq.* Cardinalulu Gottu in 2. 2. *Sancti Thomae quaest. 4. dub.*
 „6. § 3. num. 2., et *quaest. 3. de Infidelibus comparate ad*
 „*Fideles dub. 3. § 2.* De ace'a e mai imposibilu, se ocure ne-
 „cesitatea de a poté escusá dela fàradelege pre Catolicii,
 „cari se amesteca in cele sante cu ereticii si cu schismaticii.
 „Din care cauza sacrele Congregatiuni din Urbe, adeca: a

„teresse, quos inibi exercent, uti legere est in duobus Decretis
 „ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1606., altero anni
 „1607., quae referuntur a Cardinali Lauraea in 3. *Sententiar.*
 „*part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9. § 4. num. 292.* Haud
 „equidem ignoramus, non deesse Theologos ab omni culpa absol-
 „ventes Catholicos, qui cum Haereticis et Schismaticis nomi-
 „natim non denunciatis communicant in Divinis, atque etiam
 „Sacramenta ab iisdem recipiunt; dummodo haec simul con-
 „currant rerum circumstantiae: primo scilicet, ut ad praedi-
 „ctam communicationem Catholicos adigat gravissima, et ur-
 „gentissima causa. Secundo ut Haeretici, aut Schismatici, a
 „quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, et Sacra
 „administrent ritu Catholico absque ulla admixtione ritus
 „damnati. Tertio ut communicatio cum iisdem in Divinis non
 „sit externa protestatio falsi dogmatis, qualis erat ingressus in
 „Protestantium Ecclesias, cum Catholicis Angliae illum inhibuit
 „Paulus V., ideo quippe Regis Edicta omnes adire iusserant
 „Haeticorum templa, ut tali pacto se cum Protestantibus
 „sentire faterentur. Quarto demum, ut Catholicorum cum Hae-
 „reticis communicatio in Divinis nulli scandalum ingerat. Verum
 „in primis praedicta Theologorum sententia suos habet adver-
 „sarios, neque ab omnibus admittitur tamquam in praxi segura;
 „deinde ea etiam admissa, cum omnes enumeratae circum-
 „stantiae simul, et coniunctim adesse debeant, ut Catholicorum
 „cum Heterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa,
 „quemadmodum docent Silvius in *tertia parte Sancti Thomae*
 „*tom. 4. quaest. 24. art. 6. quaest. 3. concl. 3.* Cardinalis de
 „Lugo de Fide *disput. 22. sect. 1. num. 11.* Thomas a Iesu
 „*Tractatu de omnium Gentium salute procuranda, lib 8. part.*
 „*2. § 4. vers.* Sed maior est difficultas *pag. 556.* Cardinalis
 „Albitius *de inconstantia in Fide cap. 18. num. 30. et seqq.*
 „Cardinalis Gottus in 2. 2. *Sancti Thome quaest. 4. dub. 6.*
 „*§ 3. num. 2., et quaest. 3. de Infidelibus comparate ad Fideles*
 „*dub. 3. § 2.* Idcirco fere impossibile est usu venire, ut a
 „flagitio excusari valeant Catholici sese in rebus sacris cum
 „haereticis et schismaticis admiscentes. Quamobrem Sacrae
 „Urbis Congregationes, Sancti Officii videlicet, et de Propa-

„Santului Oficiu, si cea de Propaganda Fide totu de un'a au „socotitu de neiertata comuniunea, de care e vorb'a, si au elaboratu erudit'a Instructiune, fiindu Noi atunci intre minori „dandu-ni si noi silinti'a ori cumu va fi fostu, cá ace'a se se „tramita Missionariloru, cându va fi de lipsa, unde se areta „causele, pentru cari abiá se pote intemplá veru una data, cá „in praxe se pota fi nevinovata comunicatiunea Catholiciloru cu „ereticii in cele divine.

*Pentru D. Eusebiu Antoniu Calabrino Notariu
alu S. Inquisitioni Romane si Universali*

Petru Pauluti Notariu subst“.

V.

La Titululu VI. Capu XI.

Instructiunea S. Congregatiuni de Propaganda Fide càtra R. P. D. Episcopu Rosenu despre ingroparea Catholiciloru in cemetierele protestantiloru.

R. P. D. Carolu Poirier Episcopulu Rosenu referindu in relatiunea-i despre starea diecesei sale, cá in Parochi'a S. Cruci din Dieces'a s'a Catholicii n'au cemetierulu loru propriu, si de ace'a corpurile credintiosiloru morti se ingropa in cemetierulu Luteraniloru; din care cauza totu de a un'a trebue se dè una insemnata suma de bani ministrului protestantu; S. Congregatiune de Propaganda Fide in script'a-i de 16 Aprile 1862 a datu R. P. D. urmatorea Instructiune in lucrulu acest'a; adeca: I. Se puna tota nesuinti'a intr'ace'a, se aiba Catholicii unu cemetieru propriu separat de alu acatholiciloru. II. Déca inse impregiuràrile nu ar' concede, si catholicii ar fi siliti a ingropá corpurile credintiosiloru repausati in cemetierulu protestantiloru, se grigésca celu pucinu, cá in acel'a se se statorésca unu locu desclinitu si separat pentru inmormentarea catholiciloru. III. In fine déca nice ace'a nu s'ar' poté dobândí, precumu nu s'a potutu cascade pána acumu, de câteori ar' inmormentá vre unu catolicu, mai antâiu se se curetie prin binecuventare loculu, in care se inmormentéza.

„ganda Fide, *illicitam semper reputarunt communionem*, de qua
„est sermo, doctamque concinnarunt Instructionem, *nobis in mi-*
„noribus tunc degentibus, qualemcumque nostram operam na-
„vantibus, ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam,
„ubi rationes expenduntur, propter quas vix unquam accidere
„potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum haereticis
„communicatio in Divinis.

*Pro D. Eusebio Antonio Calabrino S. Romanae
et Universalis Inquisitionis Notario*

Petrus Paulutius Notarius Substit^{us}.

V.

Ad Titulum VI. Cap. XI.

*Instructio S. Congregationis de Propaganda Fide ad R. P. D.
Episcopum Rosensem super sepultura Catholicorum in coe-*
meteriis Protestantium. Central University Library Cluj

Cum R. P. D. Carolus Poirier Episcopus Rosensis in relatione status suae Dioeceseos retulisset, in Paroecia S. Crucis suae Dioeceseos non extare coemeterium catholicis proprium, ac propterea defunctorum fidelium corpora inhumari in coemeterio Lutheranorum; quam ob insuper causam qualibet vice haud levis pecuniae vis protestanti ministro erogari oporteret; S. Congregatio de Propaganda Fide litteris diei 16 Aprilis 1862 sequentem hac super re Instructionem eidem R. P. Dno dedit; nimirum: I. Studium omne in id conferret, ut Catholici proprium coemeterium et a coemeterio acatholicorum separatum haberent. II. Quod si rerum adjuncta id minime sinerent, catholicique adigerentur corpora fidelium defunctorum in coemeterio protestantium sepulturae dare, curaret saltem, ut in eodem distinctus ac separatus constitueretur locus pro catholicorum sepultura. III. Demum si nec impetrari id posset, prout etiam quoadusque id assequi datum non fuerit, quoties catholicum humari contingeret, benedictione prius lustrari deberet locus, quo sepulturae traditur.

VI.

La Titlulu VII. Cap. IV. V.

Instructiunea Sacrei Congregatiuni de Propaganda Fide, tramisa Archiepiscopului Provinciei basericesci de Alb'a-Jul'i'a si Fagarasiu, emanata la 28 Juniu in anulu 1858.

Despre continenti'a Clericiloru.

Ti este cunoscutu Illustritatei Tale, câtu de multu a stauritu Scaunulu Apostolicu, cá credintiosii de ori-ce ritu si disciplina, cá membrii aceluiasi corpu misticu se perseveréze neclatiti in unitatea spiritului, fiendu uniti aci pre pamentu sub unu capu amesuratu institutiunei divine; si cá si aceia, cari se-au desbinatu de unitatea catolica, abatenduse dela adeveru, se se intorca odata in sinulu Basericei; si in urma cá pretotindenea se infloresca unitatea credintii si santitatea disciplinei.

Deci dupa-ce credinti'a propusa prin magisteriulu infalibile alu Basericei nu se razima pre ratiuni omenesci, ci pre cuvintele divine si pre auctoritatea lui Domnedieu, Carele o a revelatu, trebue se fia un'a si aceasi la toti aceia, cari dorescu se forméze corpulu lui Christosu, si se viéze in staululu Aceluia, ér' disciplin'a basericéscá, desi dupa varietatea impregiurâriloru si a tempuriloru, seau din caus'a traditiunei si datenei diverse a verunei baserice mai insemnate, nu respinge varietatea esterna, totusi este forte necesariu, cá ace'a se nu cuprinda nemicu, ce nu ar' corespunde la santitatea aceleiasi credintie, nemicu, ce ar' fi opusu doctrinei moravuriloru seau onestâti basericesci.

Cu câta intieptiune, si cu câta ingrigire pastorale au facut'o acést'a, mai alesu cu privire la orientali, Pontificii Romani, carora li este incredintiata grigi'a de tote basericile din partea lui Domnedieu, ni arata lamuritu monumintele istoriei basericesci, si Benedictu alu XIV-lea neuitatulu Pontifice in Enciclic'a renumita — *Allatae sunt*¹⁾ — ni pune in aintea ochiloru totu, ce a dîsu si a facutu Scaunulu Apostolicu in-

VI.

Ad Titulum VII. Cap. IV. V.

Instructio transmissa a Sacra Congregatione de Propaganda Fide ad Archiepiscopum Provinciae Ecclesiasticae Fogarasiensis et Alba-Iuliensis, et die 28 Iunii anno 1858 emanata.

De Continentia Clericorum.

Non latet Amplitudinem Tuam, quantum Apostolica Sedes elaboraverit, ut fideles cuiuscumque ritus ac disciplinae, veluti membra eiusdem mystici corporis sub uno in terris capite divina institutione coniuncta, in unitate spiritus inviolate perstarent; atque ut etiam illi, qui a veritate declinantes, ab unitate catholica discesserant, tandem aliquando ad Ecclesiae sinum redirent; denique ut unitas fidei ac sanctitas disciplinae ubique terrarum floreret.

Etenim cum fides per infallibile Ecclesiae magisterium proposita, non humanis rationibus, sed divinis prorsus oraculis Deique revelantis auctoritate innitatur, unica omnino eademque apud omnes esse debet, qui Christi Corpus constituere et in unico eius ovili vivere exoptant: ecclesiastica vero disciplina, quamvis pro rerum ac temporum varietate, sive pro diversa illustrioris alicuius Ecclesiae traditione ac consuetudine, externam veluti varietatem non respuat, tamen necesse omnino est, ut nil contineat, quod non eiusdem fidei sanctitati respondeat, nihil quod morum doctrinae vel ecclesiasticae honestati adversetur.

Quo autem consilio, qua pastoralis sollicitudine id praestiterint, praesertim quoad orientales, Romani Pontifices, quibus divinitus commissa est cura omnium ecclesiarum, historiae ecclesiasticae monumenta luculenter ostendunt, et Benedictus XIV, immortalis memoriae Pontifex in percelebri Encyclica — *Allatae sunt* ¹⁾ — ob oculos evidenter ponit, quae dixerit quaeve con-

---

¹⁾ Encyclic. 26 Iulii 1755.

cependu dela Nicolau antâiulu Santulu Pontifice pâna pre tempulu seu, pentru-cá se-i întorca pre orientali la unitatea credintii si la puritatea antica a disciplinei, si se-i întarésca in ace'a.

In care obiectu se-a tîntitu din tote poterile la ace'a, cá stergënduse erorile, ce le-a semenatu inamiculu pre tempulu desbinarei, dar' ritulu orientale, încátu nu se opune credintii catolice, si nu e periculosu pentru suflete, seau nu deroga onestátii basericesci, se remana neviolatu si neschimbatu ¹⁾.

Ce'a ce a facutu cu tota anim'a si Santitatea S'a D. N. Pontificele Piu alu IX emulatoriulu zelosu alu predecesoriloru sei; pentru-cá abiá se suí pre catedr'a S. Petru Capulu Apostoliloru, si numai decátu i-a provocatu pre orientali prin epistolele sale pline de iubire ²⁾ la unirea multu dorita, facunduli celoru uniti mai multe favoruri, ne pofîndu altu ceva, decátu stirpirea eroriloru, er' ritulu orientale se remana nevatematu, precumu si disciplin'a, carea au tînut'o si au avut'o orientalii mai in ainte de desbinare, si carea se razima pre liturgiile vechie si venerande ale acelora si pre rituale, ace'a se se pastréza cu scumpetate.

Cà-ci nu cu alta intentiune a instituitu Pontificele amintitu Provinci'a noua basericesca numita de Alb'a Juli'a. Carele espresu a demandatu, cá form'a si administrarea se fia dupa ritulu si disciplin'a Basericeii orientali; cá prin esemplulu acest'a si cei desbinati se se indemne cu ajutoriulu lui Domnedieu la unire, si se se întorca in sinulu unitatei catolice. Daru dupa-ce disciplin'a acestei Provincie se-a parutu cu privire la unele a nu fi destulu de acomodata dupa esemplulu Basericeii grecesci, pentru ace'a Santitatea S'a a doritu, cá Episcopii Provinciei amintite impreuna cu Tine întielegënduse se referiti despre tote acestea deducandu-le prelucrate cu temeiu, pentru-cá de aci dupa ace'a cumpaninduse lucrurile bine se se pota face dispusetiunile de lipsa la tempulu seu.

Ce primindu I. Ta cu una sollicitudine laudabila ai implinitu prin epistol'a din 30 Novembre 1856 si prin hârtiele

---

¹⁾ Encycl. ut supra. — ²⁾ Lit. Apost. ad Orientales 6 Ianuar. 1848.

stanter egerit Apostolica Sedes a Nicolao primo Sanctissimo Pontifice ad sua usque tempora, ut orientales ab unitatem fidei ac pristinam disciplinae puritatem reduceret atque in ea firmissime solidaret.

Qua in re omnis plane cura in eo collata fuit, ut detersis erroribus, quos, durante schismate, inimicus homo clanculo superseminaverat, de cetero ritus orientalis qua in parte nec fidei catholicae adversatur, nec periculum generat animarum, aut ecclesiasticae derogat honestati, inviolatus firmusque maneret¹⁾.

Quod libentissimo prorsus animo praestitit etiam SS. D. N. Pius Papa IX decessorum suorum eximius aemulator; vix enim S. Petri Apostolorum Principis cathedram conscendit, orientales omnes ad peroptatam concordiam amantissimis plane litteris²⁾ excitare, iamque unitos favoribus augere non destitit, id unum requirens, ut errores omnimodi evellerentur, sed ritus orientalis maneret inviolatus, quemadmodum et disciplina, quam ante schisma orientales servabant et profitebantur, quaeque venerandis ipsorum antiquis liturgiis ac ritualibus innitur, religiose custodiretur.

Equidem non alio consilio novam ecclesiasticam Provinciam, ab Alba-Iulia dictam, prae laudatus Pontifex instituit, quippe qui explicate mandavit, ut forma atque administratio ad ritum et disciplinam Orientalis Ecclesiae exigeretur; ut insuper vel tali exemplo etiam dissidentes allekti ac unitatis studio, aspirante Deo, excitati, facilius in gremium catholicae unitatis se reciperent. Quoniam vero disciplina istius Provinciae non satis apte in aliquibus ad exemplum Orientalis Ecclesiae composita videbatur, ideo Sanctitas Sua voluit, ut Episcopi memoratae Provinciae una Tecum, collatis consiliis, relationem de his omnibus, appositis lucubrationibus commentatam exhibere curarent, ut inde, rebus sedulo perpensis, opportune provideretur.

Quod ubi accepit A. T. laudabili quidem sollicitudine praestitit per litteras pridie Kalendas Decembris 1856 datas perque

adause la ace'a, in care se afla multe, ce se tienu de disciplin'a orientale si de datinele si moravurile acestei Provincie noue. Mai incolo Santitatea S'a carele de nimicu nu se intereséza mai multu, cá de conservarea disciplinei orientali in curatf'a sa, doresce forte tare, cá aceia, carii avendu chiamare dela Domnedicu, se dedica spre oficie sacre, se stralucésca nu numai prin invetiatura, cè si prin intregitatea vietiei, pentru-cá cu cuventulu si cu esemplulu pre credintiosii, preste cari suntu pusi, se-i pota invetiá doctrin'a cea adeverata, si pre cei, ce contradicu, si cu esemplulu puritateri vietiei se-i convinga; pentru ace'a a dispusu, cá prin acést'a S. Congr. de Prop. Fide deocamdata Illustritatei Tale si celoru Ialti Episcopi ai acestei Provincie se Ti-se comunice unele cu privire la continenti'a Clericiloru, cari se referescu la acelea, ce in hârtiele amintite tramise de Tine se cuprindu Titl. IV. — Despre Casatori'a clericiloru, — er' in epistola §. XII.

Ori cine va cumpaní cu atentiune traditiunea adeverata cu privire la celibatulu si continenti'a clerului, va aflá in adeveru, cá din seclii primi ai Baserecei se-a observatu, si déca nu prin lege generale si esplicita, dar' celu pucinu prin praxa si datena, cá nu numai Episcopii si preotii, ci si clericii asiediati in oficie sacre se observéze nevatemata virginitate seau continenti'a perpetua. Pentru-cá acést'a se vede a o pretinde demnitatea ministeriului sacru, cu care suntu impreunate oficie domnedieesci, cá adeca aceia, cari au se sacrifice si se produca victima nemaculata, carea este ins'asi santitatea si puritatea, se stralucésca prin virginitate séu continenti'a perpetua. Afara de ace'a traditiunea SS. Parinti ni arata, cá SS. Apostoli seau au fostu verguri, seau cá dupa casatoria se-au retienutu cu totul dela ace'a, deunde si densii nu si-au pusu urmatori pre altii, decâtu pre aceia, cari au marturisitu virginitatea si continenti'a nevetemata. Aci nu e de lipsa a intinde cuvinte despre ace'a ce a invetiatu si a facutu Baseric'a Romana, Mam'a si Magistr'a celoru alalte baserice basata pre esemplulu si institutiunile Apostoliloru, carea totu deun'a a indetoritu, cá se se obsérve castitatea, carea a propagat'o in tota Baseric'a apusena, si in urma a intarit'o prin lege. Dar' chiaru si la

insuper adiuncta folia, ubi plura habentur, quae disciplinam spectant orientalem et consuetudinis moresque istius novae Provinciae. Porro Sanctitas Sua, cui nihil est potius, quam ut disciplina orientalis in sua puritate vigeat ac servetur, summopere in primis desiderans, ut qui, vocante Deo sacris addicuntur ministeriis nedum doctrina verum etiam integritate vitae praefulgeant, ut verbo et exemplo fideles, quibus praesunt, possint instruere in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, etiam puritatis vitae exemplo arguere, voluit ut per hanc S. C. de Prop. Fide quaedam interim Amplitudini Tuae caeterisque istius Provinciae Episcopi significarentur quoad continentiam clericorum, quaeve ad ea referuntur, quae in praedictis foliis a Te transmissis continentur Titulo IV — De Matrimonio clericorum, — in Epistola vero § XII.

Qui germanam traditionem de coelibatu ac continentia cleri sedulo expenderit, inveniet profecto vel a primis Ecclesiae catholicae saeculis, si non generali et explicita lege, moribus saltem ac consuetudine fuisse firmatum, ut nedum Episcopi et Presbyteri, sed et clerici in sacris constituti virginitatem vel perpetuam continentiam inviolate servarent. Eadem quippe sacri ministerii dignitas, cui officia prope divina tribuuntur, id exigere videbatur, ut qui immolare ac etiam producere deberent immaculatam victimam, quae ipsa est sanctitas ac puritas, aut virginitatis candore aut perpetua continentia niterent. Amplissima insuper Sanctorum Patrum traditio vel virgines vel post nuptias perpetuo continentes demonstrat Apostolos, unde et ipsi non alios sibi successores adscivere, quam qui virginitatem coluissent aut inviolatam continentiam profiterentur. Hic non immorandum quid Apostolorum exemplo ac institutis edocta egerit ac docuerit Romana Ecclesia ceterarum Mater ac Magistra, quippe quae nunquam illam servandae castitatis obligationem intermisit, per totam occidentalem Ecclesiam salubriter propagavit, ac tandem inviolabili lege sancivit. Sed et apud

Resariteni pre langa acea, cã celibatulul si continenti'a totu deun'a au fostu in mare onore, si se-a observatu cu scumpatate din tempurile celea mai vechie pãna astãdi, mai alesu in bisericele, in cari a inffloritu disciplin'a prin diliginti'a Episcopiloru. Pentru-cã Epifaniu unu barbatu destinsu in privinti'a santitãtei si a invetiãtorei, si carele a cunoscutu forte bine disciplin'a Basericeii resaritene, in espunerea credintiei catolice (n. 21) dice espresu „Sacerdotiulu consta din ordulu verguriloru, seau celu pucinu . . . din aceia, cari se retienu dela muierele sale, seau dupa casatori'a prima petrecu in veduvia“. Fiendu-cã dupa Hieronimu¹⁾ „Baseric'a la inceputu a statu din popore fãra de invetiãtura“, pentru ace'a se-au admisu la preotia si unii, cari fãseru casatoriti, cari seau petreceau in veduvia, seau duceau una viãtia cã si candu nu ar' avã muieri“. Deunde acelasi Epifaniu (haeresi 59) marturisesce respicatu prin cuvintele „Baseric'a lui Domnedieu nu primesce diaconu, presbiteru, Episcopu si subdiaconu pre barbatulu unei muieri, ce nasce inca prunci, ei pre acel'a, carele se-a retienutu si dela un'a, seau a traitu in veduvia, mai alesu unde suntu sincere canonele Basericeii“. La acẽst'a nu se pote opune daten'a contraria seau neobservarea vre-unei Basericeii particulãrie, fiendu vorb'a despre prax'a Basericeii resaritene; pentru-cã acelasi Epifaniu adãuge indata „Dara imi vei dice: aiãve in unele locuri preotii, diaconii si subdiaconii inca genereaza copii, inse acẽst'a nu e dupa canonu, ei dupa mintea omeniloru“. Pentru ace'a nu se pote dubitã, cã pre tempulu lui Epifaniu clericii (dela subdiaconu pãna la Episcopu) au tienutu celibatulul seau continenti'a. Ce se pote intarã si prin testimoniulu lui Hieronimu, carele petrecẽndu mai multu tempu in resaritu a cunoscutu perfectu daten'a si prax'a Basericeii resaritene: Mai incolo s. Doctoru lui Vigilantiu inimiculu celui mai infocatu alu continentiiei clericali, pre lenga alte arguminte, opune portarea Basericeii universalii: „Ce facu Basericele resaritului, ce ale Egiptului, si ale Scaunulu Apostolicu, cari seau primescu de clerici verguri, seau contenitori, seau dẽca au avutu muieri, incẽta a fã insurati“. Asia dara acẽst'a e tradiuniã basericeii universalii, acẽst'a fũ prax'a unde se-a pas-tratu curata disciplin'a.

Orientalis coelibatus aut continentia clericorum, preterquam quod maximo fuit semper in honore, antiquissimo ab usque tempore, in ecclesiis praesertim, ubi disciplina Episcoporum sedulitate florebat, religiose servabatur. Epiphanius siquidem, vir sanctitate ac doctrina insignis, quique Orientalis Ecclesiae disciplinam optime norat, in expositione catholicae fidei (n. 21) conceptis verbis affirmat „Sacerdotium ex virginum ordine praecipue constare, aut sin minus . . . ex his, qui a suis uxoribus continent, aut secundum unam nuptias in viduitate versantur“. Principio etenim, prout loquitur Hieronymus¹⁾ „quia rudis ex gentibus constituebatur Ecclesia“ ad Sacerdotium aliqui etiam assumebantur, qui iam matrimonio iuncti fuerant, sed vel in viduitate continentes vel vitam ita debebant quasi uxores non haberent. Unde idem Epiphanius (haeresi 59) diserte fatetur quemadmodum „Sancta Dei praedicatio in Diaconum, Presbyterum, Episcopum et Hypodiamonum non suscipit unius uxoris virum liberos adhuc gignentem, sed eum, qui se ab unica continuit aut in viduitate vixit, maxime ubi sinceri sunt canones ecclesiastici“. Neque contraria alicuius ecclesiae particularis consuetudo seu inobservantia quidquam obstat, dum sermo instituitur de disciplina Ecclesiae Orientalis; etenim apposite idem Epiphanius prosequitur: „At dices mihi: omnino in quibusdam locis liberos adhuc gignere Presbyteros, Diaconos et Hypodiamonos: at hoc non est iuxta canonem, sed iuxta mentem hominum“. Quapropter ambigi nequit, quin Epiphanius tempore clerici (ab Hypodiamono ad Episcopum) coelibatum vel continentiam colerent. Quod aptissime firmari etiam potest testimonio Hieronymi, qui ob diuturnam in oriente commorationem, illius Ecclesiae mores ac disciplinam perfectissime noverat: porro s. Doctor Vigilantio, clericali continentiae infensissimo, praeter alia argumenta, factum opponit universalis Ecclesiae: „Quid facient orientis Ecclesiae, quid Aegypti et Sedis Apostolicae, quae aut virgines clericos accipiunt aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistant“? Haec denique universalis Ecclesiae traditio, hi mores erant, ubi purior disciplina vigeat.

---

¹⁾ Lib. advers. Iovinian.

Unii dintre Greci cugeta și afirma cu mare cutesanția, că Episcopii Resaritului de sine, fără de a fi fostu obligați prin vreuna lege au observatu conteninți'a, spre carea i-a îndetoritu mai întâiu Sinodulu dela Trulla. Inse pre lenga testimoniile forte chiare ale Parinților, chiaru și însasi Iustinianu cu multu mai în ainte de canonele trullane a dispusu ¹⁾ dechiarandu, că elu este esecutorulu canoneloru de mai în ainte, că Episcopii se se alega dintre calugari, seau și din cleru inse dintre aceia, cari nu au nice copii și nice muieri, au celu pucinu nu traiescu cu acelea. Totu acést'a disciplina se afla și la sectele resaritene, cari se-au desbinatu de Baserica mai în ainte de tempulu lui Iustinianu, cari tote convinu în ace'a, că de Episcopi se se alega celibi ²⁾.

Cu totulu altmintrea se-a întemplat cu privire la preoti și la cei alalti clerici; pentru-că neobservarea seau daten'a cea laxa, ce a fostu în unele biserice particulare pre tempulu lui Epifaniu, cu tempu a prinsu radecini, și se-a propagatu asia, încâtu în urma se-a latitu în tota Baserica Resaritena; și întarinduse daten'a ace'a, ce'a ce mai în ainte fû permis numai Cantoriloru și Lectoriloru, se-a întinsu și la preoti și la alți clerici constituiti în oficie sacre, că adeca se convietuésca cu muierile, cu cari se-au casatoritu mai în ainte de ordulu sacru. Ma în cutare Provincia Resaritena patim'a disciplinei mai laxe merse până acolo, încâtu se încumetâru a se casatori chiaru și dupa susceperea orduriloru sacre, ceea ce se-a reprobatu și se-a opritu strinsu și sub cele mai grele pedepse, și prin ambele drepturi celu Basericescu anume și celu civile, și înca mai în ainte de canonele trullane; dupa cumu se vede acést'a respicatu din legile lui Iustinianu. Deora-ce Imperatululu numitu se plange tare ³⁾ în contr'a unoru clerici, cari *desprețuindu canonele sacre* se încumeta a se casatori dupa hirotonia. Fiendu-că canonele sacre opreau aspru sub pedépsa de a și pierde oficiulu sacru, că nice unu preotu, diaconu și subdiaconu se nu se pota casatori dupa ce a primitu ordulu acela; deunde dîce acelasi Iustinianu „precumu suntu oprite unele că acestea prin canonele

¹⁾ Lib. I. Cod. De Episc. et Cler. L. 44 — Novel. 123. c. 14, 29. —

Putant quidam Graecorum et nimis confidenter asserunt, Episcopos in Oriente sponte sua, non aliqua lege adstrictos servasse continentiam, quam dicunt primo in Trullana Synodo fuisse sancitam: ast praeter clarissima Patrum testimonia vel ipse Iustinianus, qui longe ante trullanos canones leges disposuit, quique profitetur, se esse priorum Canonum executorem, non semel inculcat¹⁾, ut Episcopi vel ex ordine eligantur monachorum, vel ex clero quidem sed ii, qui neque filios, neque uxorem habeant, aut illi saltem non cohaereant. Eadem insuper viget disciplina apud sectas orientales, quae vel ante Iustiniani tempora ab unitate defecerant, omnes quippe in eo conveniunt, ut Episcopi eligantur coelibes²⁾.

Longe aliter accidit quoad Presbyteros aliosque clericos; etenim quae erat tempore Epiphanii inobservantia seu laxa alicuius Ecclesiae particularis consuetudo, ita tractu temporis radices agere ac propagari cepit, ut tandem totam pene orientalem Ecclesiam pervaserit: et invalescente consuetudine, quod tantum Cantoribus Lectoribusque permissum erat, etiam Presbyteris tributum fuit aliisque clericis in sacris constitutis, ut nimirum cum uxoribus, quas ante sacram ordinationem duxerant, consuescerent. Quinimo eo usque in aliqua Provincia Orientali se protulit laxioris disciplinae aestus, ut nonnulli etiam post sacrorum ordinum susceptionem matrimonium attentare praesumpserint; quod tamen utroque iure, Ecclesiastico videlicet ac Caesareo, et quidem ante trullanos canones, severe ac sub gravissimi poenis improbatum prohibitumque fuit, ut vel ipsae Iustiniani leges loculenter ostendunt. Etenim praefatus Imperator graviter conqueritur³⁾ de quibusdam clericis, qui *despicientes sacros canones* post ordinationem nuptias attentare praesumpserant. Sacri siquidem Canones severe vetabant sub poena privationis sacri ministerii, ne qui ex Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis post huiusmodi ordinationem coniugari possent; unde, prosequitur idem Iustinianus „quemadmodum sacris canonibus pro-

²⁾ Cous. intinerar. hierosolymit. Ioannis Cotovici, qui conceptis verbis id testatur de Chaldaeis Nestorianis. — ³⁾ Cod. Lib. 1. Tit. 3. De Episc. et Cler. § *Sacris Canonibus*.

sacre, asia se opresce acést'a si prin legile nostre¹⁾, si adaugându pedepse civili la cele canonice, pre fiii, ce se nascu din atari casatorii afurisite, i dechiara de ilegítimi, cá si candu se-ar' fi nascutu din casatoria incestuosa, incátu se nu se considere nice cá naturali seau spurii, cè cu totulu si pretutindenea de opriti, si ne demni de succesiunea parintiloru²⁾. Pána aci Justinianu. Si apoi cu privire la derepturile basericesci, dupa cumu observa forte bine Benedictu alu XIV-lea³⁾ puterei civile i-s'a lasatu glori'a de a obedí, éra nu auctoritatea de a demandá; totusi cu privire la obiectulu, despre carele se tractéza, Imperatulu vorbesce relativu la canonele sacre.

Nice se pote aduce in contra, cá conciliulu provinciale Anciranu prin canonulu X a permis diaconiloru, cari se-au marturisu la ordinatiune, cá nu se potu retiené, se pota contrage casatoria si dupa susceperea orduriloru; cá-ci desi canonulu acela a avutu puterea permisiunei pentru provinci'a Ancirana, totusi nu a potutu se schimbe disciplin'a Basericei Resaritene, si ace'a nice nu o a schimbatu in adeveru; dupa cumu marturisescu despre acést'a respicatu Epifaniu, Hieronimu si alti Parinti, precumu si Imperatulu insusi²⁾. Deunde Sinodulu Trullanu in canonulu VI decide preste totu sub pedeps'a depunerei, cá nice unui subdiaconu, diaconu ori preotu nu-i este iertatu a pasi la casatoria dupa ordinatiune³⁾; de aci si canonistii grecesci inea marturisescu, cá canonulu Sinodului Anciranu se-a abrogatu cu totulu prin celu dela Trulla⁴⁾.

Acestea asia fiendu ori cine vede, câtu este de departe de disciplin'a adeverata a Basericei Resaritene daten'a ace'a, cá subdiaconii, cari au pasitu la casatoria dupa-ce au primitu subdiaconatul, se se promovéze la ordurile mai mari, deora-ce asia ceva e in contra chiaru si a Sinodului Trullanu.

Pentru ace'a Santitatea Sa, carele se intereséza forte multu cá moravurile acestei Provincie, delaturanduse ori si ce coruptiune, se se intocnesca dupa cinosur'a disciplinei celei curate resaritene, laudandu-ti dupa meritu propusulu repetitu alu Illustritatei Tale,

---

¹⁾ Instruc. — *Eo quavis tempore* die 4 Maii 1745. — ²⁾ Auth. Coll. IX. Tit. VI. Nov. 123. Cap. XIV. — *Non. valente eo, qui ordinat in tempore ordinationis permittere Diaconum aut Subdiaconum post ordina-*

hibita sunt talia, sic et secundum nostras leges rem ipsam prohiberi et canonicas poenas civilibus cumulans filios ex tali nefaria coniunctione susceptos illegitimos decernit ac si ex incestuoso coniugio prognati essent „ita ut neque naturales aut nothi seu spurii intelligantur, sed prorsus et undique prohibiti, et successionis genitorum indigni“¹. Haec Iustinianus. Et quamvis in iuribus ecclesiasticis, ut rectissime loquitur Benedictus XIV¹), potestati laicae sola relicta sit gloria obsequendi, non auctoritas imperandi, tamen in re, de qua agitur, Imperator loquitur relative ad Sacros Canones.

Neque obstat, quod Provinciale Concilium Ancyranum Canone X Diaconis, si in ordinatione contestati fuerint, se non posse continere, permisit, ut vel post ordines susceptos matrimonium contrahere possent: esto enim, quod canon ille concessionis vim habuerit pro Ancyrana Provincia, non poterat certe Orientalis Ecclesiae disciplinam immutare et revera non immutavit, prout perspicuis verbis una testantur Epiphanius, Hieronymus aliique Patres, et ipse Imperator apertissime tuetur²). Quapropter vel ipsa Trullana Synodus canone VI. sub depositionis poena generatim decernit, ut nulli penitus Subdiacono, vel Diacono aut Presbytero post ordinationem nuptias contrahere liceat³); unde etiam Graccorum canonistae ultro fatentur canonem concilii Ancyrani a Quinisesto fuisse penitus abrogatum⁴).

Quae cum ita sint facile quisque videt, quantum a germana Orientalis Ecclesiae disciplina sit alienus mos ille, ut hypodiaconi contrahentes post huiusmodi ordinationem matrimonium, ad superiores ordines promoveantur, cum hic vel ab ipsa Trullana Synodo penitus abhorreat.

Quapropter Sanctitas Sua, cui summopere est cordi, ut mores istius Provinciae, quacumque corruptela detersa, ad normam purioris disciplinae orientalis componantur, haud potest quin meritis laudibus prosequatur Amplitudinis Tuae propositum

tionem uxorem accipere etc. — ³) Can. VI. Conc. Trull. — Quoniam in Apost. canonibus (can. 27) dictum est, eorum qui non ducta uxore in clerum promoventur, solos lectores et cantores uxorem posse ducere et nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono vel Presbytero post sui ordinationem contrahere liceat. Si autem fuerit hoc ausus, deponatur etc. — ⁴) Balsam. Zonaras, Aristenius aliique — Cons. Arcud. lib. 7. c. 57 et Bened. XIV. Instruc. *Et quamvis tempore.*

spre a' nu mai admite pre nimene la ordurile sacre, déca nu va fi celibe, seau déca nu se va fi casatoritu pre lege mai in ainte de primirea subdiaconatului, dupa daten'a resaritena. Aci in propusulu acest'a Illustritatea Ta impreuna cu cei alalti Episcopi ai acestei Provincie se stati neclintiti, si dela acela se nu ve abateti.

Ce se tiene de clericiei aceia, cari dupa susceperea ordului subdiaconatului se-au casatoritu, si pentru cari Te rogi Illustritatea Ta, cá de astadata prin dispensatiune Apostolica, in modu legitimu se se pota promová la gradurile mai inalte: Santitatea Sa luandu in consideratiune motivele aduse, si din gratia speciale se-a induratu a dispensá, cá déca nu suntu alte pedece, se se pota promová la Diaconatu si Presbiteratu, si pre lenga ace'a se pota vietuá in casatori'a, ce au contras'o. Concesiunea acést'a a Scaunului Apostolicu inse privesce numai pre clericiei aceia, despre cari amintesci espresu in memorat'a ta Epistola.

Altmintrea Santitatea Sa cu tota y poterea Te admonéza in Domnulu pre Illustritatea Ta si pre Venerabilii Episcopi ai acestei Provincie, si ve indemna, cá impleninduvi oficiulu vostru se ve nevoiti din tote poterile, cá se infloresca totu mai multu continenti'a clericiloru, si restituinduse dupa norm'a disciplinei genuine resaritene se se pastréze nevetemata. Er' decumva unii dupa acést'a (ce se feresca Domnedieu) dupa primirea ordurilor sacre ar' cutezá se se casatorésca, pre acestia decide Santitatea Sa, cá pre bas'a santeloru canone se se pedepsesca cu tota asprimea, pentru-cá pre aceia ce nu-i misíca zelulu spre a pastrá disciplin'a si iubirea continerei, se-i infreneze fric'a de pedepsa.

Aceste-a suntu, cari Santitatea Sa a demandatu a ti-le notificá Tie si Reverendissimiloru Episcopi ai acestei Provincie. Ce se tiene de celea lalte, se voru dispune la tempulu seu. Intru ace'a, acést'a sacra Congregatiune ti poftesce in Domnulu Illustritatea Tale si celoru lalti Episcopi conprovinciali precumu si turmei, ce vi este incredintiata, tote celea bune si fericite.

Datu la 24 Martiu 1856.

iterato firmatum, neminem scilicet deinceps admittendi ad sacros ordines, nisi aut penitus coelibem aut eum, qui ante hypodiconatum, iuxta morem orientalem, legitimam uxorem duxerit. Hic igitur Amplitudo Tua ceterique istius Provinciae Antistites in proposito permanentes firmiter state, hic haerete.

Quoad eos vero clericos, qui iam post subdiaconatus ordinem nuptias contraxere, et pro quibus Ampl. T. enixe supplicat, ut pro hac vice, ex Apostolica dispensatione, licite promoveri possint ad superiores ordines: Sanctitas Sua, attentis omnibus, et ex speciali gratia benigne dispensavit, ut quatenus nihil aliud obstat, licite promoveri possint ad Diaconatus ac Presbyteratus ordines, ac valeant insuper in coniugio iam contracto permanere. Haec autem Apostolicae Sedis indulgentia illos tantum respicit clericos, de quibus expresse loquitur memorata Epistola tua.

Ceterum SSimus D. N. vehementer hortatur in Domino Amplitudinem Tuam et Venerabiles Episcopos istius Provinciae, Vobisque addit animos, ut maiori usque alacritate ministerium vestrum implentes, sedulo nitamini, ut clericorum continentia purior floreat, ac ad normam genuinae orientalis disciplinae restituta inviolate persistat. Quod si aliqui deinceps (quod Deus avertat) post sacros, ut praefertur, ordines matrimonium attentare praesumpserint, decernit Sanctitas Sua, ut ad tramites Sacrorum Canonum severe puniantur, ut quos studium servandae disciplinae ac amor continentiae non movet, vel poenarum timor compescat.

Haec sunt quae Sanctitas Sua Tibbi et Rmmis Episcopis istius Provinciae significare mandavit. Quoad reliqua oportune providebitur. Interim haec Sacra Congregatio Amplitudini Tuae caeterisque comprovincialibus Episcopis ac gregi concredito omnia bona ac felicia in Domino adprecatur.

Datum die 24 Martii 1858.

VII.

Ad Titulum X. Cap. II.

SCHEMA

SUMMARIÆ INSTRUCTIONIS IN CAUSIS MATRIMONIALIBUS INCHOANDIS TRACTANDIS, AC DEFINIENDIS.

Matrimonium a Christo Domino ad Sacramenti dignitatem elatum, postquam initum fuerit, indissolubile esse iure divino, fidei dogma est in Ecclesia catholica.

Legitima tantummodo potestas ecclesiastica iudicare potest irritum et nullum esse Matrimonium, quatenus cum aliquo ex impedimentis dirimentibus, vel scilicet iuris naturae, vel divini, vel etiam ecclesiastici initum fuerit; facta prius accusatione contra matrimonium, de quo sermo sit.

Accusatio fieri debet a personis, quae a iure communi habiles habentur. In quibusdam enim impedimentis ipsi Coniuges tantum ad accusandum admittuntur; in aliis eorundem parentes, vel etiam quilibet de populo; ac tandem ex officio etiam inquisitio fieri potest, et quandoque debet.

Accusatio est ius personale, et fieri debet coram legitimo Ordinario ecclesiastico, et scripto. Si oretenus facta fuerit, iudicialis deinde reddatur iuxta regulas a communi iure traditas.

Ab Ordinario accepta accusatione una cum omnibus necessariis adiunctis et indiciis in casu concurrentibus testibusque nominatis de re instructis, ipse Ordinarius si ei placuerit, vel suum Vicarium Generalem, vel alium probum expertum Virum e Clero, si fas erit, seligendum, scripto delegabit, qui in iudiciali processu conficiendo munere Iudicis seu moderatoris Actorum fungatur.

Praeterea alterum quoque virum pariter scripto delegabit, qui Cancellarii officia adimpleat, ut nempe interrogationes personis examinandis faciendas, earumque responsiones in acta referat.

Demum alium in iure peritum Virum pariter scripto designabit, qui sit ecclesiasticus, quatenus haberi queat, et praevio

iuramento ad tactum SS. Dei Evangeliorum fideliter officium suum obeundi, strenue accusati matrimonii iura tueatur, omnibusque conficiendis actis continue assistat.

Verum quatenus ob peculiare locorum circumstantias interesse singulis actis nequiverit absoluto processu, ille tradatur eidem, ut eas exarare queat animadversiones, quas necessarias pro tuenda validitate accusati matrimonii faciendas iudicaverit, vel alia, quae suggesterit acta fiant.

Personae inductae quaecumque illae sint examinentur seorsum, praestito iuramento ad tactum SS. Dei Evangeliorum veritatem dicendi, et si opportunum videbitur propter impedi-
menti qualitatem, etiam iurabunt de secreto servando.

Cancellarius adnotabit diem, mensem, et annum cuiuslibet examinis; nec non examinandae personae, eiusque patris nomen, cognomen, aetatem, conditionem, statum, et patriam, ac denique quod revera iuramentum praestiterit.

Prae caeteris ille prius audiatur, qui matrimonium accusaverit, ut accusationis titulum exponat, illius existentiae probationes, circumstantias, et indicia, quae sive de propria scientia didicerit, sive ex aliena relatione, distincte referat, ac denique nominet testes de re instructos, qui deinde iuxta methodum iam traditam examini subiiciantur super iis, de quibus instructi dicuntur.

Non raro contingit, ut aliqui ex ipsis ad exteras et forsan longinquas regiones se contulerint. Hoc in casu a Moderatore Actorum accurata fiat omnium factorum ac circumstantiarum expositio, de quibus confirmatio requiritur, concinnatisque interrogationibus opportunis, ac denique testium expositis nominibus, ad Ordinarium mittatur loci, in quo personae iuridice audiendae commorantur, qui suae Curiae praecipere faveat, ut examinentur iuxta datas interrogationes.

Matrimonii accusator sive unus ex Coniugibus fuerit, sive non, ambo semper audiri debent, ut unusquisque iura sua tueri valeat, ac rationes, deductiones, ac etiam facta contra ipsum allata reicere, aut explicare queat.

Si unus Coniugum fuerit accusator, moderator processus sedulo invigilet, utrum ex eorum responsionibus, vel aliis conie-

eturis aliqua appareat collusio. Hoc in casu singula argumenta contra illorum depositiones ex processu resultantia distincte illis obiciantur, ut facta veritati, quantum fieri potest, respondeant.

Interrogationes et investigationes faciendae haud in singulas partes in hac instructione suppeditari queunt, cum vel maiores vel accuratiores fieri oporteat, prout accusationis titulus requirit, aut obvoluta erit allata factorum congeries; ac propterea sagacitati Moderatoris Actorum illas concinnare et augere, aut minuere relinquitur. Plura etenim impedimenta, quae contra matrimonii validitatem afferri possunt, facili promptaeque probationis sunt, utrum in ipso matrimonio interfuerint.

Revera impedimenta dirimentia *Voti* solemnisi in aliqua Religione ex approbatis a S. Sede emissi, *Ordinis* maioris suscepti cum onere perpetuae castitatis, *cognationis* et *affinitatis*, nec non *ligaminis*, seu vinculum praecedentis matrimonii viventibus adhuc coniugibus, omnia haec impedimenta expedite probari possunt, si authentica documenta requirantur, et in acta referantur, sive emissae solemnisi professionis, sive maioris Ordinis suscepti.

Si de carnali cognatione vel affinitate agitur, eruatur probatio ab arbore genealogica utriusque familiae sponsorum conficienda ex Matrimoniorum Regestis, et apparebit manifeste utrum matrimonium contractum sit intra gradus a iure prohibitos. Pariterque ex Regestis Baptizatorum aut Confirmatorum demonstrabitur, utrum cognatio spiritualis inter contrahentes extiterit.

Quoad ligaminis impedimentum praeter attestationem prioris matrimonii in actis allegandam, adhuc inquirendum superest, an unus ex ipsis coniugibus vixerit cum secundum matrimonium initum fuit ab alio Coniuge.

Caeterum grave profecto nemini ex Animarum Rectoribus erit, si ex huius impedimenti sermone arrepta occasione, vehementer ipsi excitentur, ut ad praecavenda gravia incommoda, quae ex hoc impedimento non raro contigisse compertum habetur, ad matrimonium ineundum neminem, quantum in ipsis erit, admittant nisi prius de libertate sui status regularia do-

cumenta exhibuerit; quod nempe nunquam a sua pubertate, carnali aut spiritali foedere se obstrinxerit, aut saltem de prioris coniugis obitu, aut de spiritali vinculo legitime relaxato documentum non attulerit.

Diligentior investigatio instituat^{ur} oportet, si de impedimenti^s agatur a vi et metu illato, aut ab impotentia ad coeundum proficiscentibus.

De priori disserendo animadvertat processus moderator in actis statuere, quod assértus metus sit in se gravis aut etiam talis habendus relate ad personam, cui infertur; quod ille, a quo fuit illatus, ea quae verbo minatur factis complere soleat; ac denique quod ille nullo modo, aut non sine gravi incommodo illatum metum vitare potuerit vel ante, vel in actu celebrationis matrimonii, ac etiam postea; nam si postea ultro, libenterque copulationem ipse expleverit, exceptioni renunciasset, et ratum habuisse matrimonium iure meritoque praesumendum.

Haec autem exceptio quatenus neque afferri, neque probari queat, continuentur acta, et examinentur sponsi, eorumque parentes, vel propinqui eorum domibus, aliique plene de minis illatis instructi, ita tamen, ut facta praecipua referant cum omnibus adiunctis locorum, temporum et personarum. Probationes enim adeo clarae concludentesque sint oportet, ut de passo metu nulla supersit ambigendi ratio.

Quae et quanta sint mala hisce connubiis certo obventura, quotidiana demonstratur experientia. Nunquam satis itaque laudandi erunt Ordinarii, Parochi, Confessarii, aliique de clero, si omni studio adlaborare curaverint, sive in explicando verbo Dei, sive in audiendis fidelium confessionibus, vel ipsis familiaribus colloquiis, ut hic scelestus immanisque paternae potestatis abusus, illis in regionibus, in quibus adhuc viget, sensim et tandem penitus evellatur. Nam naturae iura laedit, a divinis humanisque legibus execratur, exitialisque efficitur saluti animarum, corporumque sponsorum, eorumque prolis.

De altero nunc loquendo impedimento impotentiae, audiatur uterque sponsus, quibus accusatio competit, ut quisque exponat, utrum mutua voluntate se copulaverint, ac matrimonium consummare curaverint non semel, sed quandocumque ipsis li-

buerit, semperque irrito conatu tentaverint; an ex viri debilitate, aut nimia mulieris arctitudine id contigerit; an et quae remedia adhibuerint, ut impedimentum tolleretur; an parentibus, aliisque de familia amicis, aliisque eorum statum patefecerint, qui opportune deinde examini subiiciantur. Inquiratur quoque, quae-nam sit fama de asserta non consummatione, et an ipsi coniuges, examinatique testes fidem mereantur.

Quibus rite expletis duo saltem Physici ex celebrioribus de-putentur, praevio iuramento veritatis dicendae, ad inspiciendum corpus vir et praesertim illius virilia, earumque partium structuram, utrum iuxta leges naturae sint efformata, et an aliquo, et quo morbo laborent; an a nativitate vel acquisitus, et an curabilis nec ne sit morbus, et sine vitae periculo. Quidquid in inspectione invenerint, scripto referant, relationem Moderatori Actorum tradant actis alligandam, et quid ipsi sentiant de viri impotentia an sit ingenua, absoluta, vel relativa tantum, ingenue fateantur.

Duae praeterea mulieres de-putentur in obstetricia arte et praxi ex peritioribus, quae praevio similiter iuramento veritatis, corpus mulieris, eiusque genitalia membra praecipue omni diligentia observent, et scripto ipsae etiam referant, utrum omnia signa invenerint, quae constituunt physicam mulieris integritatem, et distincte exponant, quid ipsae sentiant de mulieris integritate.

Haec relatio ipsis Physicis examinanda tradatur, ut opportuna ab ipsis fiant observationes, et si iuxta naturae leges conformem esse repererint, illam confirment, secus autem uberioribus explicationibus requirantur ab eisdem obstetricibus, aut aliam inspectionem fieri praecipiant in dictis partibus corporis, aliisque signis diligentius inspiciendis.

Hisce omnibus expletis Matrimonii Defensor processum examinabit, animadversiones suas conficiet, et tandem Ordinarius habito voto illorum virorum, quos in sacris Canonibus peritos consulere iudicaverit, sententiam suam in scriptis proferat, rationesque iudicii sui e processu depromptas distincte exponat.

Sententia partibus notificetur, et optandum, ut in scriptis tradatur.

Validum fuisse matrimonium si Ordinarius iudicaverit et nemo ex coniugibus appellaverit, neque Defensor matrimonii appellabit. E contra quatenus nullum fuisse decreverit, et sponsi huic acquieverint iudicio, Defensor ad Metropolitanum appellabit, et ad ipsum deferetur processus una cum iam lata sententia; et Metropolitano ex integro novum processum indicere fas erit. Attentis autem personarum, locorumque circumstantiis consultius foret, si iam expleto processu utatur, indictis tantum aliquibus investigationibus, si pro maiori animi sui tranquillitate necessarias existimaverit, ac tandem sententiam proferet, auditis prius sibi bene visis in iureperitis, si opportunum iudicaverit.

Duae hae sententiae si non fuerint inter se conformes, ultima decisio a Sancta Sede requiratur, cui omnia acta originalia remittantur.

Indice.

Actele si Decretele Conciliului
Provinciei basericesci greco-
catolice de Alb'a-Juli'a si Fa-
garasiu tîenutu la anulu dom-
nului 1872.

Epistol'a indictionei conciliului
Provinciei basericesci greco-
catolice de Alb'a-Juli'a si
Fagarasiu II

Seria acelor'a, ce se-au per-
tractatu atatu in Congrega-
tiunile generali, câtu si in
siedintiele publice a Sinodului
Provinciei basericesci greco-
catolice de Fagarasiu si Alb'a-
Juli'a convocatu la Blasiu
pre diua de 5 Maiu 1872 si
pre cele nemidflocitu urma-
torie VIII

Programulu seau Modalitatea
tîenerei Sinodului provincialu
gr. cat. de Alb'a-Juli'a con-
vocatu la Blasiu pre $\frac{5 \text{ Maiu}}{26 \text{ Aprile}}$
1872 XIV

Officialii sinodali XX

Avorbint'ia inaugurala tîenuta
la Deschiderea Sinodului pro-
vincialu in 5 Maiu 1872 XXIV

Decretulu de deschidere a Si-
nodului provincialu XXXVIII

Decretulu despre profesiunea
credintiei XL

Decretulu despre modulu vietiei
sub tempulu sinodului XLII

Decretulu de a nu discede XLIV

Index.

Acta et Decreta Concilii Pro-
vinciae ecclesiasticae graeco-
catholicae Alba-Julienensis et
Fogarasienensis anno domini
1872.

Epistola indictionis Concilii Pro-
vinciae Ecclesiasticae gr-
cath. Alba-Julienensis et Fo-
garasiensis III

Series eorum, quae tum in Con-
gregationibus generalibus tum
in Sessionibus publicis Synodi
Provinciae ecclesiasticae gr-
cath. Fogarasienensis et Alba-
Julienensis in diem 5-tam Maii
1872 Blasium indictae ac sub-
sequentibus diebus celebratae
acta sunt IX

Officiales Synodi XXI

Oratio inauguralis Synodi Pro-
vincialis XXV

Decretum de inchoanda Synodo
provinciali XXXIX

Decretum de professione fidei XLI

Decretum de modo vivendi tem-
pore Synodi XLII

Decretum non descendendi XLV

Decretulu de a nu prejudecá . . . pag. XLIV
 Decretulu de incheiare XLVI

Avorbinti'a Escellentiei sale
 Illustrissimului si Reveren-
 dissimului D. Archiepiscopu
 de Fagarasiu si Alb'a-Juli'a
 tienuta la incheierea sino-
 dului provinciale XLVIII

Epistol'a, prin care Escellentia
 Sa Illustrissimulu si Reve-
 rendissimulu Archiepiscopu
 de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu
 a substernutu Santului Scaunu
 Actele si Decretele Sinodului,
 fiindu Pontifice Piu IX LIV

Respuusulu Santiei Sale Pap'a
 Piu IX la epistol'a omagiala
 a Escellentiei Sale Rssmului
 Archiepiscopu si Metropolitu
 de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu,
 in care a fostu supusu San-
 tului Scaunu Actele si De-
 cretele Sinodului provinciale. LVIII

Titululu primu.

Despre Credintia.

Capu I.

Despre Credinti'a catolica si
 sant'a Unire 1

Capu II.

Despre nomaculat'a Concep-
 tiune a Preacuratei Vergure
 Mar'a 9

Capu III.

Despre Marturisirea credintiei 11

Capu IV.

Despre indiferentismulu reli-
 giunariu 13

Titululu II.

Despre Baserica.

Capu I.

Despre poterea ierarhica in
 Baserica 15

Decretum non praejudicandi . . . pag. XLV
 Decretum conclusionis XLVI

Oratio habita ab Excellmo Ilmo
 et Rmo D. Archiepiscopo
 Fogarasiensi et Alba-Julien-
 si in fine Synodi XLIX

Epistola, qua Excelbnus Illmus
 et Rmus Archiepiscopus Alba-
 Juliensis et Fogarasiensis
 Acta et Decreta Synodi
 Sanctae Sedi subiicit, Pio IX
 Pontifice Maximo LV

Responsum Sanctissimi Domini
 Nostri Pii Papae IX ad epis-
 tolam homagialeam Excellmi
 ac Rssmi Archiepiscopi et
 Metropolitae Alba-Julien-
 si et Fogarasiensis, qua Acta
 et decreta Synodi Sanctae
 Sede subjecerat LIX

Titulus primus.

De Fide.

Caput I.

De Fide catholica et sacra
 Unione 2

Caput II.

De immaculata Sanctissimae
 Virginis Mariae Conceptione 10

Caput III.

De Professione Fidei 12

Caput IV.

De Religionis indifferentismo 14

Titulus II.

De Ecclesia.

Caput I.

De potestate hierarchica in
 Ecclesia 16

	pag.		pag.
Capu II.		Caput II.	
Despre Pontificele Romana	19	De Romano Pontifice . . .	20
Capu III.		Caput III.	
Despre Metropolitii . . .	27	De Metropolitii . . .	28
Capu IV.		Caput IV.	
Despre Episcopi . . .	33	De Episcopis . . .	34
Capu V.		Caput V.	
Despre Presbiterie seau despre Capitulele Basericelor Ca- tedrali . . .	37	De Presbyteriis sive Ecclesiarum Cathedralium Capitulis . . .	38
Capu VI.		Caput VI.	
Despre Vicarii generali Epis- copesci si Capitulari . . .	41	De Vicariis generalibus Episco- porum et de Vicariis Capit.	42
Capu VII.		Caput VII.	
Despre Vicarii Foranei . . .	41	De Vicariis Foraneis . . .	42
Capu VIII.		Caput VIII.	
Despre Protopopi si despre Ad- ministratorii protopopesci . . .	43	De Protopopis: Protopresbyteris et de Administratoribus Of- ficii Protopopalis . . .	44
Capu IX.		Caput IX.	
Despre Parochi, Administratori si Cooperatori seau Capelani	49	De Parochis, Parochiarum Ad- ministratores et de Coope- ratoribus sive Capellanis . . .	50
Titululu III.		Titulus III.	
<i>Despre Sinode.</i>		<i>De Synodis.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre Sinode in genere . . .	55	De Synodis in genere . . .	56
Capu II.		Caput II.	
Despre Sinodele ecumenice . . .	57	De Synodis Oecumenicis . . .	58
Capu III.		Caput III.	
Despre Sinodele provinciali . . .	57	De Synodis provincialibus . . .	58
Capu IV.		Caput IV.	
Despre Sinodele Diecesane . . .	61	De Synodis Dioecesanis . . .	62

	pag.		pag.
Titululu IV.		Titulus IV.	
<i>Despre Beneficiile basericesci.</i>		<i>De Beneficiis ecclesiasticis.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre Beneficiile basericesci in genere	63	De Beneficiis ecclesiasticis in genere	64
Capu II.		Caput II.	
Despre Beneficiile parochiali	65	De Beneficiis parochialibus	66
Capu III.		Caput III.	
Despre regularea Parochieloru si Dotarea loru	67	De statu Parochiarum ordinando atque de earundem Dotatione	68
Capu IV.		Caput IV.	
Despre conferirea Beneficiiloru parochiali	67	De Beneficiorum parochialium collatione	68
Titululu V.		Titulus V.	
<i>Despre SS. Sacraminte.</i>		<i>De SS. Sacramentis.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre Sacraminte in genere	69	De Sacramentis in genere	70
Capu II.		Caput II.	
Despre Sacraminte in specie. Despre Sacramentulu Bo- tezului	71	De Sacramentis in specie. De Sacramento Baptismi	72
Capu III.		Caput III.	
Despre Santulu Sacramentu alu Confirmatiunei	75	De sacro Chrismate sive de Sa- cramento Confirmationis	76
Capu IV.		Caput IV.	
Despre Sacramentulu Eucha- ristiei	75	De Sacramento Eucharistiae	76
Capu V.		Caput V.	
Despre Sacramentulu Peni- tentiei	79	De Sacramento Poenitentiae	80
Capu VI.		Caput VI.	
Despre Sacramentulu Ungerei de pre urma (santulu Maslu)	85	De Sacramento Extremae Unc- tionis	86
Capu VII.		Caput VII.	
Despre S. Chirotonia sean Preotia	87	De Sacramento Ordinis	88

	pag.		pag.
Capu VIII.		Caput VIII.	
Despre S. Matrimoniu (s. Casatoria seau Cununia	91	De Sacramento Matrimonii	92
Capu IX.		Caput IX.	
Despre casatoriile mestecate	99	De Matrimoniis mixtis	100
Titululu VI.		Titulus VI.	
<i>Despre Cultulu Divinu.</i>		<i>De Cultu divino.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre Necesitatea Cultului Divinu	101	De Necesitate Cultus Divini	102
Capu II.		Caput II.	
Despre promovarea Cultului divin publicu, si Santirea serbatoriloru	103	De Cultu divino promovendo et de Sanctificatione dierum festorum	104
Capu III.		Caput III.	
Despre promovarea Cultului divin domesticu seau pietatea domestica	109	De Cultu divino domestico sive pietate domestica promovenda	110
Capu IV.		Caput IV.	
Despre promovarea Cantului basericescu	111	De Cantu ecclesiastico promovendo	112
Capu V.		Caput V.	
Despre promovarea scientiei Ritului si a Tipicului basericescu	113	De Ritus ac Typici ecclesiastici scientia promovenda	114
Capu VI.		Caput VI.	
Despre revederea si edarea Cartiloru basericesci si de rogatiuni	115	De ecclesiasticis ac precationum Libris revidendis et edendis	116
Capu VII.		Caput VII.	
Despre edarea Foielor basericesci	117	De Ephemeridibus ecclesiasticis edendis	118
Capu VIII.		Caput VIII.	
Despre Posturi	119	De Jejniis	120
Capu IX.		Caput IX.	
Despre stèrpirea abuseriloru de Blàstemi, Injuraturi si Superstitiuni	123	De abusibus Blasphemiarum, Imprecationum ac Superstitionum extirpandis	124

	pag.		pag.
Capu X.		Caput X.	
Despre sufragiile pie a Basericei pentru cei morti	127	De piis Ecclesiae sufragiis pro Defunctis	128
Capu XI.		Caput XI.	
Despre Mormentarea baseri- césca (sepultura) si despre Cemeteriu	127	De Sepultura ecclesiastica et de Coemeterio	128
Titululu VII.		Titulus VII.	
<i>Despre viet' a Clerului.</i>		<i>De vita Clericorum.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre datorinti'a clerului de a propasi si ase perfectioná in sacrele scientie	131	De clericorum obligatione in sacris scientiis progrediendi ac semet perficiendi	132
Capu II.		Caput II.	
Despre datorinti'a clerului de a progresá in moralitate si in portare esemplaria	133	De clericorum obligatione mo- ribus ac vita exemplari pro- ficiendi	134
Capu III.		Caput III.	
Despre Preotii celibi	137	De Presbyteris coelibibus	138
Capu IV.		Caput IV.	
Despre Preotii insurati (ca- satoriti)	139	De presbyteris conjugatis	140
Capu V.		Caput V.	
Despre a dou'a casatoria a clericiloru, cari au primitu ordurile sacre	141	De secundis nuptiis Clerico- rum in sacris Ordinibus con- stitutorum	142
Capu VI.		Caput VI.	
Despre Distractiunea privata a clerului	141	De privata clericorum Re- creatione	142
Capu VII.		Caput VII.	
Despre vestimentulu clerului	143	De Clericorum habitu	144
Titululu VIII.		Titulus VIII.	
<i>Despre Ordulu monasticu alu S. Basiliu Marele.</i>		<i>De Ordine monastico S. Basilii Magni.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre restaurarea ordului San- tului Basiliu marele	145	De Ordine S. Basilii Magni restaurando	146

	pag.		pag.
Capu II.		Caput II.	
Despre regularea si organizarea manastiriloru acestui Ordu in Provinci'a basericeasca greco-catolica de Alb' a Jul' a	149	De Monasteriis hujusce Ordinis in Provincia ecclesiastica graeco-catholica Alba-Julieni constituendis atque coordinandis	150
Capu III.		Caput III.	
Despre aplicarea Basilitoru la catedrele profesoralu in Gimnasiale gr. catolice diecesane	153	De Monachis Basilitis ad cathedras in Gymnasiis graeco-catholicis dioecesanis applicandis	154
Capu IV.		Caput IV.	
Despre aplicarea acelora dupa cercustari si la alte institute de crescere	155	De illorum pro adjunctis ad alia quoque educationis instituta applicatione	156
Titululu IX.		Titulus IX.	
<i>Despre Institutiuinea junimeii.</i>		<i>De juventutis Institutione.</i>	
Capu I.		Caput I.	
Despre educatiunea si institutiunea clerului tineru	155	De cleri junioris educatione ac institutione	156
Capu II.		Caput II.	
Despre scolele gimnasiali greco-catolice	159	De scholis gimnasialib. graeco-catholicis	160
Capu III.		Caput III.	
Despre institutele pedagogice (preparandiali) diecesane	163	De institutis paedagogicis (preparandorum) dioecesanis	164
Capu IV.		Caput IV.	
Despre scolele normali capitali diecesane	165	De dioecesanis scholis normalibus principalibus	166
Capu V.		Caput V.	
Despre scolele elementari	167	De scholis elementaribus	168
Capu VI.		Caput VI.	
Despre scolele repetitionali de dominec'a si despre catechizare	171	De scholis dominicalibus repetitionalibus, et de catechesi	172

Titululu X.

Despre Judetiile basericesci.

Capu I.	pag.
Despre Consistoriile diecesane	173
Capu II.	
Despre Tribunalile matri- moniali	177
Capu III.	
Despre Forurile Instantieloru	179
Decretulu subscriptiunei Acte- loru sinodali	181
Decretulu prin care se recu- nosce Primulu Conciliu alu Provinciei Alb'a-Juliei si Fagarasiu	187

Titulus X.

De Iudiciis ecclesiasticis.

Caput I.	pag.
De Consistoriis dioecesanis	174
Caput II.	
De Foris matrimonialibus	178
Caput III.	
De Instantiarum Foris	180
Decretum subscriptionis Acto- rum synodaliu	182
Decretum, quo Concilium Pri- mum Provinciae Alba-Juli- ensis et Fogarasiensis re- cognoscitur	188

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apendice

la

Actele si Decretele Conciliului
Provinciei eclesiastice de
Alb'a-Julii'a si Fagarasiu, ce-
lebratu in anulu Domnului
1872.

I.

Literile S. Congregatiuni a in- dicelui despre censurarea cãrtiloru	189
Mandatul Pontificalui Leonu XII de pia memoria adausu la decretulu S. Congregatiuni a Indicelui, Sambata in 26 Maiu 1825	193
Instructiunea S. Congregatiuni publicata Marti in 4 Martiu MDCCCXXVIII	193

Appendix

ad

Acta et Decreta Concilii Pro-
vinciae ecclesiasticae Alba-
Juliensis et Fogarasiensis anno
Domini 1872 celebrati.

I.

Litterae S. Congregationis in- dicis super censura li- brorum	190
Mandatum S. M. Leonis XII additum Decreto S. Congre- gationis Indicis die Sabbati 26 Martii 1825	194
Monitum Sac. Congreg. editum Feria III. die 4 Martii MDCCCXXVIII	194

Instructiunea S. Congregatiunii publicata in VII Ianuarium MDCCCXXXVI	pag. 195	Monitum Sac. Congreg. feria V die VII Ianuarii MDCCCXXXVI	pag. 196
II.		II.	
Instructiunea S. Congreg. de propaganda Fide tramisa Ven. si Preadistinsului Ar- chiepiscopu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu si V.V. Episcopi ai Provinciei Transilvaniei.		Instructio Sac. Congr. de pro- paganda Fide ad Ven. ac praestantist. Archiepiscopum Fogarasiensem et Albae-Ju- liae, et ad V. V. Episcopos Provinciae Transylvan. trans- missa.	
Despre Indisolubilitatea Ma- trimoniului in casu de adul- teriu si parasire perfida .	197	De indisolubilitate Matrimonii in casu adulterii et perfidae desertionis	198
III.		III.	
Instructiunea S. Congregatiunii de propag. Fide cãtra Ar- chiepiscopulu de Fagarasiu si Episcopii sei sufragani de ritulu gr. cat. emanata in lun'a Juniu 1858.		Instructio San. Congreg. de propag. Fide ad Archiepis- copum Fogarasiensem et Episcopos ejus sufraganeos graeci-ritus uniti mense Junio 1858 emanata.	
Despre Matrimoniile mixte .	223	De Matrimoniis mixtis .	224
IV.		IV.	
Instructiune.		Instructio.	
Despre comunicatiunea catoli- ciloru cu ereticii si cu schis- maticii in lucrurile divine edata pentru misionarii ori- entalului in anulu 1729 .	265	De communicatione in divinis catholicorum cum haereticis et Schismaticis edita pro Missionariis orientis, anno 1729	266
Asupr'a indoieliloru propuse de cutare Missionariu a cetatei Tenos in Peloponesu, si stra- puse la S. Officiu dela Sacr'a Congregatiune de Propaganda Fide prin R. D. P. Secretariu alu aceleia in diu'a de 24. Martiu 1753: Preasantulu Parinte ascultandu voturile Eminentissimiloru a decisu	273	Super Dubiis propositis a quo- dam Missionario Civitatis Tenos in Peloponeso, et a Sacra Congregatione de Pro- paganda Fide ad S. Officium transmissis per eius R. P. D. Secretarium die 24. Martii 1753: Sanctissimus auditis Votis Eminentissimorum de- crevit	274

V.
Instructiunea S. Congregatiuni
de Propaganda Fide cãtra
R. P. D. Episcopu Rosenu
despre ingroparea Catolici-
loru in cemeteriele protes-
tantiloru . . . . . pag. 279

VI.
Instructiunea Sacrei Congre-
gatiuni de Propaganda Fide,
tramisa Archiepiscopului Pro-
vinciei basericesci de Alb'a-
Juli'a si Fagarasiu, emanata
la 28 Juniu in anulu 1858. 281

V.
Instructio S. Congregationis de
Propaganda Fide ad R. P.
D. Episcopum Rosensem
super sepultura Catholicorum
in coemeteriis Protestantium pag. 280

VI.
Instructio transmissa a Sacra
Congregatione de Propaganda
Fide ad Archiepiscopum
Provinciae Ecclesiasticae Fo-
garasiensis et Alba-Julien-
sis, et die 28 Junii anno 1858
emanata 282

VII.
SCHEMA.
Sumariae instructionis in causis
Matrimonialibus inchoandis,
tractandis, ac definiendis . 295

271

Conciliulu Provincialu Primu

ALU PROVINCIEI BISERICESCI

GRECO-CATOLICE

ALBA-JULIA si FAGARASIU

tienuutu la anulu 1872.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Concilium Provinciale Primum

PROVINCIAE ECCLESIASTICAE

GRAECO-CATHOLICAE

ALBA-IULIENSIS et FOGARASIENSIS

celebratum anno 1872.

Editiunea a II-a.

BLASIU, 1886.

Conciliulu Provincialu Primu

ALU PROVINCIEI BISERICESCI

GRECO-CATOLICE

ALBA-JULIA si FAGARASIU

tienutu la anulu 1872.

371
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Concilium Provinciale Primum

PROVINCIAE ECCLESIASTICAE

GRAECO-CATHOLICAE

ALBA-IULIENSIS et FOGARASIENSIS

celebratum anno 1872.

Editiunea a II-a.

BLASIU, 1886.

ACTELE SI DECRETELE

Conciliului provinciei bisericesci greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasin tiennutu in anulu domnului 1872.

dela Domineo'a Santului Tom'a pana Marti dupa dominec'a a
dou'a dupa Pasci.

(din 5 pana in 14 Mai)

IN BISERICA METROPOLITANA DIN BLASIU.

I.

*Epistol'a indictiunei conciliului Provinciei bisericesci greco-
catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu.*

Catra DD. Episcopi suffragani, - Venerabilele Capitule
si superiorii Monastiriloru.

Noi Comite Romanu Ioanu Vancea de Buteas'a din
indurarea lui Domnedieu si grati'a Santului Scaunu Apos-
tolicu Archi-Episcopulu si Metropolitulu greco-catolicu
romanu alu Fagarasiului si Alb'a-Juliei, Asistente la
Tronulu Pontificiu si Prelatu domesticu alu Santiei Sale,
Consiliariu Intimu de Statu alu Majestatiei Sale Sacra-
tissime, Doctoru de S. Teologia s. c. a.

Cetitoriloru salute dela Domnulu!

Sacrele pagine ale Santei Scripture ni areta, pre-
cumu si anatele venerande ale Legislatiunei Basericeii
catolice ni dovedescu fora dubietate, ca Sant'a Baserica
docente din tempulu S. S. Apostoli pana in dilele nostre

ACTA ET DECRETA

Concillii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis
et Fogarasiensis anno domini 1872.

A Dominica S. Thomae usque ad Feriam Tertiam
post Dominicam Secundam post Pascha.

(a 5. usque ad 14. Maii)

IN METROPOLITANA BASILICA BLASIENSI CELEBRATI.

I.

*Epistola indictionis Concilii Provinciae Ecclesiasticae
Graeco-Catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis.*

Ad DD. Episcopos suffraganeos, - Venerabilia Capitula -
et Superiores Monasteriorum.

Nos Joannes Vancea de Buteas'a Comes Romanus,
divina miseratione et S. Sedis Apostolicae Romanae gratia
Archiepiscopus et Metropolita Romanorum Graeci Ritus
Catholicorum Fogarasiensis et Alba-Iuliensis, Solio Pon-
tificio adsistens, Sanctitatis Suae praelatus domesticus,
Sacrae C. R. Maiestatis intimus Status Consiliarius, S.
S. Theologiae Doctor etc.

Lecturis salutem a Domino!

Paginae S. Scripturae nobis ostendunt, quemadmodum
et venerandae legislationis Ecclesiae Catholicae annales
sine dubio fidem faciunt, sanctam docentem Ecclesiam a
tempore S. S. Apostolorum usque in hodiernum diem

totu de un'a a convenitu atatu in adunari basericesci generali spre asiediarea unoru trebi spirituali mai mometuose, catu si in particularie, cá asiá in acestea in contielegere si dupa consultari imprumutate Capii Basericeloru singuratice se pota determiná cele salutarie pentru Basericele loru.

In Legislatiunea Basericei nostre inca gasimu urme la atari adunari basericesci particularie, carile fura tienute pre lenga tota vitregi'a temporiloru, candu acést'a o recereá prosperarea intereseloru basericesci, de si nu ni iertatu a negá, cá in tempii mai recenti s'a fostu rariu cátu se pote atari adunari in sinulu Basericei nostre pre lenga tote, cá sacrele canone, carile ordinezá tienerea Sinodeloru in restempuri anumite, si in privinti'a Basericei nostre inca sustáu in deplin'a loru vigore.

Nu potemu inse, dar' neci voimu a negá nece aceea, cá in tempii mai din urma dela restaurarea Metropoliei nostre incoce, si anumitu in decursulu aniloru ~~1864—1866~~, s'au facutu nescari incercari spre a pregati tienerea unui Sinodu Provinciale spre regularea trebiloru Provinciei Nostre Basericesci, si s'au fostu si preparatu materialulu recerutu spre aceea; dar' tote aceste pregatiri au remasu pana asta-di numai in stadiulu preliminariloru.

Noi dupa detorinti'a chiamarei nostre nu amu intre lasatu indata dela inceputulu Archipastoriei Nostre in fruntea acestei Provincie basericesci a ne ocupá cu lucrurile necesarie spre aceea, cá catu mai curundu se potemu tiené acelu Sinodu Provincialu, carele dela reactivarea Metropoliei nostre asiá dicundu erá devis'a dlei; si pentru aceea amu si acceleratu finalisarea pregatiriloru, de un'a nu amu intardiatu inca su 28 Juliu 1871. in script'a Nostra emanata su Nro. 1784. a pune in prospectu si tempulu tienerei acelu-a, despre ce e documentu invederatu script'a Nostra amentita indreptata catra Veneratele Ordinariate Sufragane.

suo tempore convenisse tum in Congregationibus generalibus ecclesiasticis pro quibusdam maioris momenti negotiis componendis, tum in particularibus, ut hac ratione in concordia et consultationibus mutuis Praesules singularum Ecclesiarum pro Ecclesiis suis salutaria decernere valeant.

Vestigia talium particularium congregationum ecclesiasticarum etiam in legislatione Ecclesiae nostrae invenimus, quae, non obstante temporum iniuria, cum id prosperitas negotiorum ecclesiasticorum postulabat, habitae sunt; quamvis negandum non sit, recentioribus temporibus in sinu Ecclesiae nostrae tales Congregationes rarius occurrere celebratas, etsi sacri canones modum habendi synodos intervallis statutis ordinent, qui respectu Ecclesiae quoque nostrae adhuc in pleno vigore subsistunt.

Ast neque illud negare possumus aut volumus, temporibus a restauratione Metropoleos nostrae posterioribus, et nominatim decursu annorum 1864—1866 nonnullas pro habenda Synodo provinciali factas esse preparationes ad negotia provinciae nostrae ecclesiasticae componenda, et etiam materiam ad hoc requisitam designatam fuisse; attamen omnes hae praeparationes usque hodiernum diem in eorum statu praeliminari mansere.

Nos igitur vocationis nostrae obligationes perpendentes iam inde a primordiis functionis nostrae archiepiscopalis non intermisimus necessariis occupari, ut quoad fieri posset, ocyus synodum provincialem celebrare valeamus, quae a reactivatione Metropolis nostrae erat ut ita dicam sermo diei (devis'a dfeij); hac causa ducti acceleravimus et praeparationes ad finem perducendas, simul vero non tardavimus adhuc die 28 Iulii 1871 scripto Nostro sub N. 1784 emanato et tempus in prospectu ponere, quo illa habenda esset, cuius rei testis evidens est praefatum nostrum scriptum ad Venerabiles Ordinariatus suffraganeos directum.

La acést'a provocare fratiesca Veneratele Ordinariate Suffragane apretiuindu intentiunea descoperita, si recunoscundu necesitatea tienerei unui atare Sinodu, au pusu in prospectu conlucrarea loru la acel'a de dupa detorinti'a apostoliei ce o porta, numai in privinti'a terminului tienerei, ce erá combinatu pre lun'a lui Octobrie a anului trecut, au facutu observari acceptabile proieptandu lun'a lui Maiu a anului 1872, carea s'ar' vedé a fire cea mai acomodata spre acést'a scopu.

Dupa incuvenintiarea acestoru observari fratiesci Noi Ne-amu invoitu la amenarea terminului cu aceea incunoscientiare, cà la tempulu seu nu vomu defí cu ajutoriulu lui Domnedieu a defige terminulu tienerei amenate; precumu Ne amu dechiaratu in script'a Nostra indreptata inca in 27 Septbr. 1871. Nro. 2327. catra Veneratele Ordinariate Suffragane.

Deci dar' acumu apropiandu-se tempulu designatu in comunu, si urgenti'a agendelor, ce voru se vina la pertractare in acelu Sinodu, inca solicitandu mai adensu de catu veri candu tienerea diferita: amu gasitu in Domnulu a defige terminulu inchoarei Sinodului Provincialu aici la Metropolia in Blasiu pre Dominec'a S. Apostolu Tom'a, carea estu-anu cade pre a 5 di a lunei Maiu dupa calendariulu nou; si pentru aceea interpelamu, provocamu si invitamu pre Ilustritatile Vostre, cá pre terminulu amentitu se veniti in persona la sinodulu provincialu indicatu. Si decumva ar' intrevení ceva piedeca canonica, ce ar' face neposibila comparerea indegetata, aceea va fi numai decâtu a Ni se aduce la cunoscintia spre apretiuirea, ce o ar' meritá.

Ilustritatile Vostre sunteti totu odata rogati cu tota onorea fratiésca, cá se nóficati pre acei venerati in Christosu Frati, pre cari aveti de cugetu se-i aduceti la Sinodu spre a fi de facia cá teologi la pertractarile sinodali.

In urma se adauge aceea provocare, cà dupace in Dominec'a Tomei are se se deschida Sinodulu, si asia se se tiena sesiunea publica prima, spre carea debue se se faca pregatiri, debue se se tiena mai inainte de ace'a

Venerabiles autem Ordinariatus suffraganei huius fraternae provocationis intentionem manifestatam magni habentes, et necessitatem celebrandae talis Synodi recognoscentes, exposuerunt propositum suum huic Synodo, iuxta obligationem apostolatus, qua obstringuntur, collaborandi, solummodo circa terminum praefixum, qui erat mensis Octobris elapsi anni, observarunt satius esse, si differatur in mensem Maii anni 1872 utpote qui aptior ad talem scopum esse videretur.

Post captam harum fraternalium observationum notitiam non abnuimus dilationem termini ea cum observatione concessam, quod suo tempore non simus intermissuri, Deo iuvante defigere terminum pro habenda Synodo dilatum; uti in scripto nostro 27 Sept. 1871 N. 2327 ad Venerabiles Ordinariatus suffraganeos directo declaravimus.

Nunc itaque cum tempus in communi praefixum appropinquet, et necessitas agendorum, quae in ea Synodo pertractanda erunt, nunc magis quam alias celebrationem dilatam sollicitet, invenimus in Domino defigere tempus inchoandae synodi haec penes Metropoliā in Blasii in Dominicam S. Thomae Apostoli, quae hoc anno iuxta Kalendarium novum in diem 5^{am} mensis Maii incidit, idcirco interpellamus, provocamus et invitamus Illustritates Vestras, ut ad provincialem Synodum accedere velint. Et si forte aliquod canonicum impedimentum interveniret, quod accessum dictum impossibilem redderet, illud sine mora ad notitiam nostram adducatur, ut qua par est, ponderetur.

Illustritates Vestrae una simul cum omni honore fraterne rogantur, ut illos Ven. in Christo Fratres, quos ad Synodum adducere intendunt, qui qua Theologi pertractationibus synodalibus intersint, notificare velint.

Tandem illud quoque demisse expetimus, ut quoniam Synodus Dominica S. Thomae aperienda, et ita sessio 1^a. publica habenda sit, pro qua praeparationes quaequam faciendae erunt, ante illam saltem una prosynodalis generalis

baremuna Congregatiune generala prosinodala, in carea se se asiedie cele de asiediatu; deci asia se plecati de a casa, cá se Ve aflatu in Blasiu pre 3 Mai dupa amiedia-di.

Si dupa ce *tota darea cea buna si totu darulu deplenu vine de susu dela Parintele Lumineloru*¹⁾ amu judecatu a fi catu mai salutariu, cá si prin rogatiuni publice inca se se cera dela preainduratulu Domnedieu ajutoriulu cerescu preste lucrarele sinodali, si pentru aceea amu ordinatu in tienutulu Archi-diecesei a se face rogatiuni publice in tote Basericele sub totu decursulu Sinodulu Provincialu, cá se se indure preabunulu Domnedieu a ni tramite darulu celu santu, cá acestu Sinodu inchoatu in numele Lui, se fia spre laud'a si marirea preasantei Treime a Tatalui si a Fiului si a Santului Spiritu. Aminu!

Datu in Blasiu in Curtile Resiedintiei Nostre Metropolitanane la 20/8 Martiu anulu Domnului una miia optu cente siepte dieci si doilea.

II.

Seriea acelor'a, ce s'au pertractatu atátu in Congregatiunile generali, cátu si in Siedintiele publice a Sinodulu Provinciei basericesci greco-catolice de Fagarasiu si Alb'a-Jul'a convocatu in Blasiu pre diu'a de 5 Mai 1872 si pre cele nemidilocitu urmatorie.

In diu'a de 4 Maiu 1872 s'a tienutu in curtea Palatiulu metropolitanu Congregatiunea preliminaru, in carea toti cei chiamati si de facia au emisu promisiune solemna cu privire la tienera secreteloru Sinodulu dupa formul'a cuprinsa in § 1. punctu III a Programulu adausu sub A).

Dupa ace'a s'au constituitu oficialii Sinodulu, precum se vede din adausulu sub B), si in urma s'au prezentatu si supusu esaminarei literele deputatiloru chiamati.

¹⁾ Iac. I. 17.

Congregatio servanda veniet, in qua ea, quae ordinanda erunt ordinentur, igitur domo ita discedere placeat, ut saltem die 3 Maii post meridiem Blasium pervenire possint.

Et quoniam *omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*¹⁾ maxime salutare esse iudicavimus, ut publicis quoque precibus a misericorde Deo coeleste pro laboribus Synodi adiutorium petatur, firmiter sperantes, etiam Illustritates V. taliter facturos, quemadmodum et Nos iam fecimus pro territorio Archidioecesis, ut in omnibus Ecclesiis toto decursu Synodi publicae preces fundantur; ut ita Deus Opt. Max. dignetur auxilium mittere de sancto suo, quo haec Synodus in Sanctissimo Suo Nomine inchoata ad laudem et gloriam Sanctissimae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus Sanctii cedat. Amen.

Datum Blasii in aedibus Residentiae Nostrae metropolitanae die 20/8 Martii, an. Dom. Millesimo octingentesimo septuagesimo secundo.

II.

Series eorum, quae tum in Congregationibus generalibus tum in Sessionibus Publicis Synodi Provinciae Ecclesiasticae gr. cath. Fogarasiensis et Alba-Iuliensis in diem 5^{am} Maii 1872 Blasium indictae ac subsequentibus diebus celebratae acta sunt.

Die 4^a Maii 1872 in aula Palatii metropolitani habita est Congregatio praeliminaris, in qua omnes vocati et praesentes solemnem de servandis Synodi secretis emiserunt promisionem iuxta formulam in § 1. puncto III. Programmatis sub A). adnexi comprehensam.

Deinde officiales Synodi constituti sunt prouti ex adnexo sub B) apparet, ac demum vocatorum deputatorum litterae exhibitae et examini subiectae sunt.

¹⁾ Iac. I. 17.

In dñu'a de 5 Mai 1872, Dominec'a Santului Apostolu Toma, celebranduse sant'a Liturgia episcopésca in baseric'a metropolitana dela Sant'a Treime, dupa invocarea Spiritului Santu s'a tienutu antái'a siedintia publica, in carea Escellentí'a Sa Reverendissimulu Domnu Metropolitu a tienutu vorbirea inaugurala catra Sinodu, care este adausa sub C) in originalu in limb'a romana si in versiune latina.

Dupa ace'a s'au publicatu decretule sinodali, si mai antáiú Decretulu despre inceputulu Sinodului, care este adausu sub D).

Dupa acest'a Decretulu despre ~~emiterea~~ ~~Professiunei de credintia~~, adausu sub E); dupa acarii publicare a urmatu professiunea solemnă de credintia emisa cu viersu inaltu de catra unulu fia-care membru dupa formul'a prescisa de pontificele Rom. Urbanu VIII pentru orientali.

Apoi s'a publicatu decretulu despre modulu vietiei pre tempulu sinodului, precum se pote vedé sub F). In urma s'au cetitu decretule de a nu prejudecá, si de a nu se departá, cari se afla sub G) si H).

In 6 Mai 1872 s'a tienutu in curtea Palatiului metropolitanu Congregatiunea a II^a generala, in carea dupa § 3 din Programu, toti membrii Sinodului s'au impartitu in trei Comisiuni sinodale, precumu se vede din adausulu sub I). Comisiuniloru acestor'a li s'au datu spre desbatere siemele elucubrate, asia câtu Comisiunei I^{me} i s'au venitu spre esaminare Capetele cuprinse in titulele despre Credintia, despre Baserica si despre Sinode. Comisiunei a II^a i s'au concredintu spre censurare Capetele tituleloru despre Beneficii, despre S. S. Sacraminte si despre Cultulu divin, éra Comisiunei a III^a i s'au datu spre revisiune Capetele deduse in titulele despre vietí'a Clerului, despre Ordulu calugarescu a Santului Basiliu Marele, despre instructiunea tinerimei si despre Judetiele basericesci.

In 9 Mai 1872 s'a tienutu in curtea Palatiului metropolitanu Congregatiunea a III^a generala, in carea s'au admisu si stabilitu prin judecat'a Parintiloru Sinodului cari singuri se bucura de votu decisivu, Titululu I si cele 8 Capete de antáiú ale Titulului II in form'a cuprinse in Decretele asternute Scaunului Apostolicu.

Die 5ª Maii 1872 Dominica S. Ap. Thomae in Ecclesia metropolitana ad SS. Trinitatem solemniter sacro Pontificali celebrato post invocationem Spiritus Sancti habita est Sessio I Publica, in qua Excellentissimus ac Reverendissimus D. P. Metropolita habuit ad Synodum sermonem inauguralem, qui sub C) in origine lingua romana et in versione latina adiacet.

Dein publicata sunt Decreta synodalia, primum quidem de inchoanda Synodo, quod sub D) adnectitur.

Post hoc de Professione Fidei emittenda, quod sub E) advolvitur, cuius publicationem sollemnis Fidei catholicae Professio iuxta formulam ab Urbano VIII Rom. Pont. pro Orientalibus praescriptam a singulis membris alta voce emissa subsequuta est.

Hinc promulgatum est Decretum de modo vivendi durante Synodo prouti sub F) videre est. Demum perlecta sunt Decreta de non praeiudicando, ac de non discedendo, quae sub G) et H) exstant.

Die 6^a Maii 1872 in aula Palatii metropolitani habita est Congregatio II^a generalis, in qua ad normam § 3. Programmatis universa membra Synodi in tres Commissiones synodales distributa sunt, quemadmodum in folio sub I) continetur. Hisce commissionibus ad discutiendum tradita sunt schemata elucubrata ita quidem, ut Commissioni I^{ae} Capita in titulis de Fide, de Ecclesia, ac de Synodis comprehensa examinanda obtigerint. Commissioni II^{ae} Capita titulorum de Beneficiis, de SS. Sacramentis et de Cultu Divino censuranda concredita fuerunt, Commissioni vero III^{ae} Capita in titulis de vita Cleri, de Ordine monastico S. Basilii Magni, de Institutione iuventutis ac de Iudiciis ecclesiasticis deducta, ut reviderentur, fuere resignata.

Die 9^a Maii 1872 in aula Palatii metropolitani habita est Congregatio III^a generalis, in qua iudicio Patrum Synodi, qui soli decisivo gaudent voto, Titulus I. ac priora 8 Capita Tituli II. iuxta modum in Decretis Sedi Apostolicae submissis contentum admissa ac stabilita sunt,

In 11 Mai 1872 s'a ținutu Congregatiunea generala a IV^a in carea s'au admisu si stabilitu prin judecat'a Parintiloru Sinodului Capetele 9 si 10 a Titulului II precumu si Decretele Titulului III si IV.

In 12 Mai 1872 Dominec'a portatorieloru de Miru, dupa celebrarea Liturgiei episcopesci prin Ilustritatea Sa Reverendissimulu Domnu Episcopu alu Lugosiului si dupa dimiterea poporului, s'a ținutu a dou'a Siedintia publica sinodala, in carea s'au promulgatu Decretele celoru patru Titule din inceputu.

In aceasi di dupa amiedia-di s'a ținutu in curtea Palatiului metropolitanu Congregatiunea generala a V^a, in carea prin judecat'a Parintiloru Sinodului s'a admisu si stabilitu cele 7 Capete din inceputu ale Titulului V si un'a parte dein Capulu 8.

In 13 Mai 1872 s'a ținutu Congregatiunea generale a VI^a, in carea prin judecat'a Parintiloru s'au admisu si stabilitu ce'alalta parte a Capului 8 si Capu 9 a Titulului VI, precumu si decretele Tituleloru VI, VII, VIII, IX si X.

In 14 Mai 1872 dupa celebrarea indatinata a santei Liturgii s'a ținutu in curtea Palatiului metropolitanu Congregatiunea generala VI., in carea stabilinduse mai multe cu privire la edarea cartiloru bisericesci si de instructiunea tinerimei, s'au resolutu suplicele indreptate catra Sinodulu provinciale.

In aceasi di s'a ținutu in Baseric'a metropolitana a III^a Siedintia publica sinodala, in carea s'au promulgatu Decretele cuprinse in Titulii V, VI, VII, VIII, IX si X. Apoi in sensulu §-lui 5 alu Programului s'a publicatu Decretulu de incheierea Sinodului, care este adausu sub L), precumu si Decretulu de subscrierea Decretelor Sinodului, care este adausu de impreuna cu subscriptiunile la insesi Decretele Sinodului. Dupa ace'a Sinodulu a rogatu pre Escellentissimulu Domnu Metropolitu, cá se cera dela Santulu Scaunu Apostolicu prea inalt'a confirmare a Decretelor Sinodului. In urma dupa una vorbire ținuta de Metropolitulu, care se afla sub M), aducundu in modu solemn multiumita Marelui si Preabunului Domnedieu, Datatoriulu tuturor bunetatorulu, Sinodulu Provincialu s'a inchisu.

Die 11^a Maii 1872 habita est Congregatio generalis IV^a. in qua Capita 9. 10 Tituli II., item Decreta Tituli III. et IV. iudicio Patrum Synodi admissa ac stabilita fuerunt.

Die 12^a Maii 1872 Dominica Myrophorum, solemniter sacro pontificali per Illustrissimum ac Reverendissimum D. Episcopum Lugosiensem celebrato, ac populo dimisso habita est Sessio II^a. publica Synodalis, in qua Decreta priorum quatuor Titulorum promulgata sunt.

Eodem die a meridie in aula Palatii metropolitani habita est Congregatio generalis V^a., in qua priora 7. Capita Tituli V. et pars capitis 8. iudicio Patrum Synodi admissa ac stabilita sunt.

Die 13^a Maii 1872 habita est Congregatio generalis VI^a. in qua altera pars Capitis 8. et Caput 9. Tituli VI., item Decreta Titulorum VI, VII, VIII, IX et X. iudicio Patrum admissa ac stabilita fuerunt.

Die 14^a Maii 1872 sacro iuxta morem celebrato, in aula Palatii metropolitani habita est Congregatio generalis VII^a., in qua diversis quoad librorum ecclesiasticorum, et in usum iuventutis erudiendae editionem stabilitis, supplices libelli Synodo provinciali exhibiti congruam solutionem nacti sunt.

Eodem die in Ecclesia metropolitana habita est Sessio III^a publica Synodalis, in qua Decreta Titulis V, VI, VII, VIII, IX et X comprehensa promulgata sunt. Tum ad sensum § 5. Programmatis publicatum est Decretum de finienda Synodo, quod sub L) adiacet, item Decretum de subscribendis Synodi Decretis, quod una cum subscriptionibus ipsis Decretis Synodi adiectum est. Dein rogavit Synodus Excellentissimum D. P. Metropolitanam, ut altissimam Decretorum Synodi Provincialis confirmationem a S. Sede Apostolica implorare velit. Demum habito per Metropolitanam sermone, qui sub M) exstat, solemniter largitori omnium honorum Deo optimo maximo gratiarum actione Synodo Provinciali finis impositus est.

III.

A.

PROGRAMULU

seau

Modalitatea tienerei Sinodului provincialu

gr. cat. de Alb'a-Julia

Convocatu la Blasiu pre $\frac{5 \text{ Maiu}}{23 \text{ Aprilie}}$ 1872.

§. 1.

Dupa-ce voru fi convenitu cei chiamati la Sinodulu provincialu, in dñu'a prima se va tiené un'a Congregatiune prosinodala (preliminaria) in sal'a Resiedintiei metropolitane, in carea se voru dispune cele necesarie spre deschiderea Sinodului.

In acést'a Congregatiune

1. toti Parintii Sinodului imbracati in ornatulu lor propriu, anume: Episcopii cu patrafiru, mandía si camilafca, ér' ceia alti in ornatulu lor preotiescu, anume: cu greca seau cu paliu eclesiasticu voru ocupá locurile competenti la més'a in a carei'a frunte va presidiá Metropolitulu, premitiendu consultarei rogatiunea: „Imperate cerescu“;

2. dupa finirea acestei rogatiuni Metropolitulu va tiené un'a vorbire acomodata scopului acestei adunari;

3. finindu Metropolitulu vorbirea cu convoirea Episcopiloru presenti, va provocá pre toti membrii Sinodului a-si face ~~promisiunea solemna~~ de a tiené ~~secretele Sinodului~~, recitandu ~~formul'a urmatória~~: „promitu pre credinti'a preotiesca, cà voiu tiené in secretu religiosu

si sub tacere absoluta tote acele, cari voru fi cetite, desbatute, pertractate si decretate atâtu in Congregatiunile generali, câtu si in Sessiunile publice, nece voiu descoperi din cele nemenui nemic'a in ante de a se publicá acele pre calea sa, la tempulu prefíptu, "cu modalitatea prescisa";

4. dupa aceea se va face provocare catra Parintii Sinodului, cá se aléga pre oficialii Sinodului (cari voru fi a-se alege cu modalitatea, ce se va gasi mai corespondietória), cari potu fi urmatorii:

α) Judii escusatiuniloru si ai cáintieloru (Judices excusationum et querelarum).

β) Promotorii Sinodului.

γ) Secretarii Sinodului.

δ) Notarii Sinodului.

ε) Magistrulu Ceremonieloru Sinodului.

ζ) Teologii si Canonistii Sinodului.

5. La mandatu presidiulu secretariulu primu alu Sinodului va provocá pre deputatii Capituleloru, cá se-si produca documentele credentionali de procuratiune, cari presentandu-le presidiulu, voru fi de a-se aprobá.

6. Dupa aceea Metropolitulu va intrebá pre Parintii Episcopi, de sciu pre cinev'a cá absentéza? debuindu a fi de facia la Sinodu.

7. Finindu-se tote acestea Metropolitulu va presentá spre cetire decretule preparate spre Sessiunea I-ma, si anume:

a) Decretulu deschiderei Sinodului.

b) Decretulu marturisirei Credintiei.

c) Decretulu traiului sub tempulu Sinodului.

d) Decretulu de a nu prejudecá.

e) Decretulu de a nu discede;

la cari tóte se va escere consensulu Parintiloru Sinodului.

8. Dupa tote aceste Metropolitulu in cointielegere cu parintii Sinodului va designá diu'a spre a tiené Sessiunea I-a, carea staverindu-se, se va pune capetu Congregatiunei acestei preliminarie.

§. 2.

In dñu'a desfta pre Sessiunea I-a se va tiené cul-
tulu divinu demanéti'a la 8^{1/2} óre in baseric'a catedrale
cu tota solenitatea, la carea se va procede cu procesiune
din curtea metropolitana.

Ordulu procesiunei.

Va fi urmatoriulu :

a) Va conduce mersulu unu Lectoru cu crucea
metropolitana, asistandu 2. clerici cu luminarie de 2.
laturi ;

b) Dupa aceea teologii seminariali 2 cu 2. —

c) Dupa acesti'a Preotii, cari voru fi presenti ;

d) Caror'a li voru urmá Canonistii si Teologii Si-
nodului ;

e) Apoi Notarii si Secretarii Sinodului ;

f) Promotorii Sinodului ;

g) Superiorii Monasterieloru chiemati la Sinodu ;

h) Deputatii Capituleloru dupa tempulu promovarei
Episcopului loru ;

i) Diaconii imbracati ;

k) Capitulu metropolitanu in corpore imbracatu ;

l) Vicariulu Capitulariu de Ghierl'a ;

m) Episcopii in mandía si camilafca ;

n) Metropolitulu, carele va si celebrá s. Liturgia.

N.B. Intrandu Episcopii in baserica, Corulu va intóná :
„Éta Preotulu celu mare“ . seau „Multi ani“ .

o) Cei intrati toti voru cuprinde locurile loru in
Presbiteriu, Canonicii in stalele canonicali, ér' cei'alalti
in scaunele profesoral si clericali ;

p) Cei ce voru celebrá voru intrá in altariu ; ér'
Episcopii voru ocupá scaunele Episcopesci ; celu dela Orade
scaunulu celu mare ; celu de Lugosiu scaunulu de langa
Iconostasu ;

r) Metropolitulu si-va luá tempulu recerutu spre
pregatire, dupa aceea se va imbracá pre amvonu.

s.) Sant'a Liturgia se va incepe cu: „Imperate cerescu“, decantatu.

t.) Dupa finitul S. Liturgie toti (cei ce nu au locu in Sinodu voru avé de a esi afora din baserica), er' cei cu locu in Sinodu voru cuprinde locurile sale langa més'a asiediata in presbyteriu, pre carea va fi, crucifisu, S. Evangelia si luminarie.

Asiediându-se toti, Metropolitulu din scaunulu presidialu va tiené cuventarea deschiderei Sinodului.

u.) Finindu-se cuventarea, Promotorii voru cere a-se publicá decretulu deschiderei Sinodului provincialu, la care Metropolitulu va demandá a se cetí acelu decretu de catra Secretariulu primariu.

Dupa finitul cetirei Secretariulu primariu va intrebá pre Parintii Sinodului: „de Vi place decretulu cetitu despre deschiderea Sinodului provincialu“? la care respondiendu-se: „place“, — acél'a va reportá despre acést'a Metropolitului, carele va enuciá: „Decretulu de deschidere a' placutu toturoru Parintiloru, deci dar' Noi dechierámu Sinodulu provincialu de deschisu, si cu acést'a a-si luá inceputulu seu“. —

v.) Totu asia se voru poté cetí si cele alte decrete, si anume: a) Decretulu despre depunerea marturisirei credintiei, — dupa a caruia cetire, toti membrii Sinodului provincialu, voru depune marturisirea credintiei cetita de Secretariulu primu.

N.B. Formul'a marturisirei credintiei pote fi seu cea „Piana“, dedusa din mandatulu lui Piu IV., seu cea „Urbaniana“, prescisa pentru orientali.

Finindu-se actulu profesiunei credintiei se voru poté cetí si cele alte decrete si anume: b) Decretulu despre modulu traiului sub Sinodu. c) Decretulu de a nu prejudecá nementi sub Sinodu. d) Decretulu de a nu discede dela Sinodu“.

x.) Dupa cetirea acestor'a, Promotorii Sinodului voru cere a se dispune, cá se se deduca protocolu regulatu despre tote cele intemplete sub Sessiunea presente. Ce

va si dispune Metropolitulu demandandu Notariloru sinodali, cá se deduca Protocolu regulatu despre tote.

y.) Dupa acestea (se va deschide usi'a bisericeii, si) Metropolitulu va dá benecuventarea pontificale, dupa carea voru esí toti din basereca, si voru merge ér' cu procesiune pana la Curtea metropolitana, pre cumu au venit.

§. 3.

In diu-a urmatória va fi Congregatiunea generale a II-a in sal'a Curtei metropolitane, unde fú tienuta si cea preliminaria I-a.

In Congregatiunea acést'a se voru constitui sectiuni seau comisiuni speciali mai multe, caror'a li se voru comunicá proiectele de decrete sinodali prelucrate, asupr'a caror'a si-voru dá parerile sale, si pre candu voru fi gat'a, se voru tiené Congregatiuni generali, spre a asiediá si deduce decretele sinodali. —

N.B. Secretariulu primariu totu de un'a va incuno-scientiá Parintiloru Sinodului, baremu cu una dí mai in ainte terminulu si diu'a Congregatiuniloru generali.

§. 4.

Fiendu decretele sinodali concertate, staverite si acceptate despre cativ'a tituli, se va prefige diu'a spre Sessiunea u II-a, cá se se publice cele staverite.

Cu acést'a modalitate se va procede totu de-un'a pana la capetulu Sinodului, fiendu Sessiunile publice de a se tiené cu modalitatea indigitata mai susu tienenda dupa finirea Cultului divinu in beseric'a catedrale, care lu va celebrá totu de-un'a cate unu Episcopu pre rondu.

In Sessiunile publice Metropolitulu la rogarea Promotoriloru va demandá Secretariulu primariu alu Sinodului, cá se cetésca publice decretele staverite, dupa a caroru cetire Secretarii voru intrebá pre Parintii Sinodului, „de li placu decretele cetite“? si placundu la

toti, despre aceea voru referi Metropolitului, carele va enunціá „multiumita lui Ddieu“ („charu Domnului“). —

N.B. Despre Congregatiunile generali, precum si despre Sessiunile publice Notarii Sinodului voru avé de a duce protocoale formali regulate, cari voru contiené tóte cele pertractate.

§. 5.

Sessiunea ultima ér' se va tiené cu solenitatea celei I-a, anumitu cultulu divinu se va celebrá de catra Metropolitulu cu modalitatea tienuta la deschiderea Sinodului, anume in capetulu S. Liturgie Parintii Sinodulu si voru cuprinde toti locurile loru, si se voru publicá decretule ultime cu modalitatea dísa in §. 4., — ce finindu-se Promotorii voru cere, cá nefiendu alte lucruri, se se puna capetu Sinodului, la carea cerere Metropolitulu va demandá a se cetí decretulu incheiarei Sinodului, dupa a carui'a cetire Secretariulu Sinodului va intrebá dela Parintii Sinodului „deca li place decretulu cetitu“? despre resultatu reportandu Metropolitului; acest'a va enunціá: Parintiloru Sinodului li-a placutu, cá se punemu capetu Sinodului provincialu, deci đara Noi cu acést'a punemu capetu Sinodului provincialu, si-lu dechiarámu de incheiatu“. —

Dupa aceste se voru subscrie actele Sinodului, se va tiené cuventare de incheiare si se va intoná „Marire intru cei de susu lui Domnedieu“; — si fininduse si benecuventarea pontificale, voru esi afora toti, si voru merge cu procesiune la Residenti'a metropolitana, de unde voru discede pana la prandiu, dupa carele fia-care se va poté re-intorná la ale sale.

Datu Blasiu in 1-a Maiu 1872.

JOANU VANCEA M. P.

Archiepiscopu si Metropolitu de Alb'a-Julia.

IV.

B.

Oficialii Sinodali.

I. *Promotori.*

Rmulu D. Joanu Fekete Canonicu.
Rmulu D. Joanu Szabó Canonicu.

II. *Secretari.*

II. si Rmulu D. Michailu Nagy Canonicu.
Rmulu D. Michailu Pavelu.
Rmulu D. Joanu Antonelli.

III. *Notari.*

Preaon. D. Joanu Rusu. University Library Cluj
Preaon. D. Gavriilu Popu.
M. O. D. Dr. Vasiliu Iutiu.
M. O. D. Dr. Joanu Ratiu.
M. O. D. Dr. Victoru Mihályi.

IV. *Magistrulu Ceremonieloru.*

Rmulu D. Joanu Pamfilie Canonicu.

V. *Teologii Sinodului.*

Rmii DD. Joanu Szabó si Elia Vlass'a Canonicu,
Rmii DD. Demetriu Coroianu, Michailu Pavelu,
Grigoriu Moisilu, Petru Popu, si Joanu
Antonelli, Vicarii Foranei.
Preaon. DD. Joanu Rusu si Gavriilu Popu Protopopi.

VI. *Canonistii Sinodului.*

M. O. DD. Dr. Vasiliu Iutiu, Dr. Joanu Ratiu si
Dr. Victoru Mihályi.

IV.

B.

Officiales Synodi.

I. *Promotores.*

Revmus D. Ioannes Fekete Negrutiu Canonicus,
Revmus D. Ioannes Szabó Canonicus.

II. *Secretarii.*

Illmus ac Revmus Michaël Nagy Canonicus,
Revmus D. Michaël Pavelu,
Revmus D. Ioannes Antonelli.

III. *Notarii.*

Revmus D. Ioannes Rusu,
Revmus D. Gabriel Popu,
A. R. D. Dr. Basilius Iutiu,
A. R. D. Dr. Ioannes Ratiu,
A. R. D. Dr. Victor Mihályi.

IV. *Magister Caeremoniarum.*

Revmus D. Ioannes Pamfilie Canonicus.

V. *Theologi Synodi.*

Revmi DD. Ioannes Szabó et Elias Vlass'a Canonici,
Revmi DD. Demetrius Coroianu, Michaël Pavelu,
Gregorius Moisilu, Petrus Popu et Ioannes
Antonelli, omnes Vicarii Foranei.
Revndi DD. Ioannes Rusu et Gabriel Popu Proto-
presbyteri.

VI. *Canonistae Synodi.*

Ad. RR. DD. Dr. Basilius Iutiu, Dr. Ioannes
Ratiu, Dr. Victor Mihályi.

VII. *Judii Escusatiuniloru si ai Caintieloru. Presiedinte.*

Rmulu D. Constantinu Papfalvi.

Membrii.

II. si Rmulu D. Stefanu Moldovanu,

Rmulu D. Vasiliu Nistoru,

Rmulu D. Stefanu Biltiu,

Rmulu D. Elia Vlass'a.

Comissiuunile Sinodali.

I. *Presiedinte.*

Ilustritatea S'a Joanu Olteanu Episcopu alu Lugosiului.

Presiedinte substitutu.

II. si Rmulu D. Stefanu Moldovanu Prepositu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membrii.

Rmulu D. Joanu Fekete Negrutiu Canonicu.

Rmulu D. Vasiliu Nistoru Canonicu.

Rmulu D. Demetriu Coroianu.

Rmulu D. Joanu Antonelli.

Rmulu D. Petru Popu.

M. O. D. Dr. Joanu Ratiu.

II. *Presiedinte.*

Rmulu D. Joanu Anderco Vicariu Capitulariu.

Membrii.

II. si Rmulu D. Stefanu Moldovanu Prepositu.

Rmulu D. Constantinu Papfalvi Canonicu.

Rmulu D. Elia Vlass'a Canonicu.

Rmulu D. Grigoriu Moisilu.

Preaon D. Joanu Rusu.

Cuviosi'a S'a Parint. Veniaminu Jaczin.

M. O. D. Dr. Vasiliu Iutiu.

VII. *Iudices Excusationum et querelarum. Praeses.*
Revmus D. Constantinus Papfalvi.

Membra.

Illmus ac Revmus D. Stephanus Moldovanu,
Revmus D. Basilius Nistoru.
Revmus D. Stephanus Biltiu,
Revmus D. Elias Vlass'a.

Commissiones Synodales.

I. *Praeses.*

Illmus D. Ioannes Olteanu Episcopus Lugosiensis.

Praeses Substitutus.

Illmus ac Revmus D. Stephanus Moldovanu Prae-
positus. Cluj / Central University Library Cluj

Membra.

Revmus D. Ioannes Fekete Negrutiu.
Revmus D. Basilius Nistoru Canonicus,
Revmus D. Demetrius Coroianu,
Revmus D. Ioannes Antonelli,
Revmus D. Petrus Popu,
Adm. Revndus D. Dr. Ioannes Ratiu.

II. *Praeses.*

Rvmus D. Ioannes Anderco Vicarius Capitularis.

Membra.

Illmus ac Rvmus D. Stephanus Moldovanu,
Revmus D. Constantinus Papfalvi,
Revmus D. Elias Vlass'a,
Revmus D. Gregorius Moisilu,
Revndus D. Ioannes Rusu,
Ven. P. Beniaminus Iáczin,
A. R. D. Dr. Basilius Iutiu.

III. *Presiedinte.*

Rmulu D. Timoteu Cipariu Prepositu.

Presiedinte substitutu.

Rmulu D. Joanu Szabó Procuratoru Episcopalul.

Membrii.

II. si Rmulu D. Michailu Nagy Canonicu.

Rmulu D. Stefanu Biltiu Canonicu.

Rmulu D. Joanu Pamfilie Canonicu.

Rmulu D. Michailu Pavelu.

Preacuviosi'a S'a Parint. Tom'a Jeronimu Albani.

Preon. D. Gavriilu Popu.

M. O. D. Dr. Victoru Mihályi.

V.

C.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Avorbinti'a inaugurala tienuta la Deschiderea Sinodului
provinciale in 5 Maiu 1872.*

Ilustrisimi si Preavenerati Domni Confrati Episcopi!
Preaonorati in Christosu Frati!

„Aceast'a este diu'a, carea o a facutu Domnulu, se ne
bucuramu si ne desfatamu intr'-ins'a^d. Psal. 117 v. 24.

Ce parintii nostrii au doritu cu doru ferbinte, si nu
au ajunsu, aceea ni s'a datu noae se o vedemu in dilele
nostre; se vedemu maririle lui Domnedieu, carile le a
facutu cu noi spre incoronarea lucrurilor sale. — Ni
s'a datu, cá se vedemu diu'a aceast'a, carea cu totu
dreptulu se pote numi diu'a „care a facutu Domnulu,
se ne bucuramu si se ne desfatamu intr'-ins'a“, cá-ci
aceast'a e aleasa, cá se fia diu'a a trei'a memorabila in
renascerea vietiei nostre basericesci.

Cea de-ántaia di epocala a fostu diu'a 5 Septembrie
1700, diu'a aceea mareatia, diu'a sacra a mantuirei
produsa de Spiritulu santu, in carea antenatii nostrii
in frunte cu preafericitul Archiepiscopu si Metropolitu
Atanasiu I. primindu S. Unire cu S. Scaunu Apostolicu

III. *Praeses.*

Revmus D. Timotheus Cipariu Praepositus.

Praeses Substitutus.

Revmus D. Ioannes Szabó Procurator Episcopalis.

Membra.

Illmus ac Rvmus D. Michaël Nagy,
Revmus D. Stephanus Biltiu,
Revmus D. Ioannes Pamflie,
Revmus D. Michaël Pavelu,
Ven. P. Thomas Hieronymus Albani,
Revdus D. Gabriel Popu,
Ad. R. D. Dr. Victor Mihályi.

V.

C.

*Oratio inauguralis Synodi Provincialis habita ab Excellmo
Illmo et Revmo Dmno Archiepiscopo Alba-Iuliensi
et Fogarasiensi.*

Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Confratres Episcopi!
Venerabiles in Christo Fratres!

*Haec est dies, quam fecit Dominus: exultemus et
laetemur in ea. Ps. (CXVII, 24).*

Quod Patres nostri ardenti desiderarunt voto, neque ipsis datum est, illud nobis hisce diebus concessum fuit; ut videamus mirabilia Domini, quae ad coronandum opus suum operatus est. — Nobis videre hanc diem concessum est, quae omni iure dies nuncupari potest, quam Dominus fecit, ut exultemus et laetemur in ea, quoniam haec electa fuit, ut tertia sit dies regenerationis vitae nostrae ecclesiasticae.

Prima dies epochalis fuit dies 5 Sept. 1700, dies illa gloriosa, dies salutis per Spiritum sanctum effectae sacra, qua maiores nostri praeunte Archiepiscopo et Metropolitano fel. record. Athanasio I. Unionem cum Sancta Sede Apostolica Romana acceptantes in sinum dulcis

alu Romei, s'au re'ntorsu in sinulu dulcei mame comune a. s. Basericei catolice, dela carea numai vitregi'a timpiloru i-a fostu instrainatu cu seclii mai tardiu dupa asiediarea loru in aceste tienuturi departate de vetrele strabune¹⁾.

A dou'a di epocala in viati'a nostra basericésca a fostu diu'a 28/16 Octobrie a. 1855, cá diu'a reactivarei acestei Metropolie venerande, carea reactivare o puse érași in drepturile ei antice de autonomia deplina cu unic'a dependintia dela s. Scaunu apostolicu, precum dechiara ins'asi Bulla canonizatoria emanata la 26 Novembrie (6-ta Calendas Decembris) anului 1853, in cuvintele urmatoarie: „*Ut ipsius dioecesis (Fogarasiensis) Antistes, quaeque inibi existunt Ecclesiae . . . . a pristina, cui antea suberant, Metropolitanae Strigoniensis jurisdictione et quavis alia potestate et praerogativa jurisdictionali in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae . . . . Porro huic novae metropolitanae Ecclesiae Fogarasiensi tamquam suffraganeas eadem apostolica auctoritate etiam perpetuo addicimus et attribuimus tum Ecclesiam Episcopalem Magnovaradinensem in Hungaria, tum novas per Nos erectas Episcopales item Ecclesias Lugosiensem scilicet et Armenopolitanam . . . . ut supradictae Episcopales Ecclesiae Metropolitanano Antistiti Fogarasiensi iuxta suum ritum obsequentes subsint in vinculo charitatis*“²⁾.

Aceste tote din grati'a Maiestătii Sale Sacratissime Imperatu si Rege Apostolicu Franciscu Josifu I. si din ingrigirea apostolica a Santiei sale Sumului Pontifice Piu IX-le s'au si efeptuitu in diu'a anumita, de carea s'au bucuratu si toti coetanii nostri cu noi de impreuna.

¹⁾ Vorbitoriulu aluda la léganulu ginteı Romane, la cetatea Rom'a. Dela care ducundunt originea si cu sangele, si cu credinti'a suntemu Romani. Astufeliu in tote dilele se verifica cuvintele Santului Paulu Rom. I, 8: „*Credinti'a vostra se anuntia in tota lumea*“. O gloria neperitoria a ginteı Romane! O decore si frumsetia data singuru poporulu Romanu! Credinti'a Romana, care e catolica, si care nobilitéza pre poporulu Romanu consociatu celorlalte ginti. Singuru in acést'a ne mandrimu; pentru acést'a ~~hucuraca dorimur mortem~~. Aceste sunt semtiurile sufletulu meu, pre cari nu le am potutu retiené.

²⁾ Papae Pii IX-i Bulla »Ecclesiam Christi«.

matris communis sanctae Ecclesiae Catholicae reversi sunt, a qua solummodo temporum iniuria saeculis integris tardius post eorum ad has regiones a laribus familiaribus¹⁾ longe dissitas adventum alienati fuere.

Secunda dies epochalis in vita nostra ecclesiastica fuit dies 28/16 Octobris an. 1855, utpote dies restorationis venerabilis huius Metropolis, quae rehabilitatio eidem pristina iura iterum restituit, iura inquam autonomiae perfectae, cum unica a Sancta Apostolica Sede dependentia, uti ipsamet Bulla Canonizationis sexto Kalendas Decembris an. 1853 emissa declarat sequentibus verbis:

„Ut ipsius Dioecesis (Fogarasiensis) Antistes, quaeque inibi existunt Ecclesiae . . . . . a pristina, cui antea suberant, Metropolitanæ Strigoniensis iurisdictione et quavis alia potestate et praerogativa iurisdictionali in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae . . . . . Porro huic novae Metropolitanæ Ecclesiae Fogarasiensi (tamquam suffraganeas eadem Apostolica auctoritate etiam perpetuo addicimus et attribuimus, tum Ecclesiam Episcopalem Magno Varadinensem in Hungaria, tum novas per Nos erectas Episcopales item Ecclesias Lugosiensem scilicet et Armenopolitanam . . . . . ut supradictae Episcopales Ecclesiae Metropolitanæ Antistiti Fogarasiensi iuxta suum ritum obsequentes, subsint in vinculo caritatis“²⁾.

Haec autem omnia ex gratia Maiestatis Suae Sacratissimae Imperatoris et Regis Apostolici Francisci Iosephi I, et ex cura et vigilantia Apostolica Summi Pontificis Pii IX effectum sortita sunt die praefata, de qua laetati sunt una nobiscum et omnes coetanei nostrates.

¹⁾ Orator ad incunabula gentis Romanae (Rumeni) ad Urbem Romanam alludit. A qua originem habentes et sanguine et fide sumus Romani. Ita quotidie illud Pauli Rom. I, 8: *„Fides vestra anuntiatur in universo mundo“* verificatur . . . . Oh gloriam immortalem gentis Romanae! Oh decus et ornamentum unico populo Romano concessum! Fides Romana, quae est catholica, quae caeteris gentibus populum Romanum consociatum nobilitat. In hac unice gloriamur, ~~pro hac libenter mortem appetimus.~~ — Haec animi mei sensa sunt, quae cohibere non potui.

²⁾ Pii IX. Bulla »Ecclesiam Christi«.

Dara ~~diu'a a trei'a~~, carea asemenea e chiamata se fia epocala, ce e diu'a de adi, cá diu'a incoarei Sinódului provincialu 1-mu spre organisarea acestei Metropolie, loru nu li s'a concesu, ci fiu rezervata noae, cá se ni dee si noae ocaziune si terenu de a ni implini si aci cu demnitate misiunea sublima, ce ni s'a facutu, de a corespunde chiamarei nostre sacre de dupa asceptarea comuna, ce ne privesce din tote partile, si de a merita de aceasta Institutiune sacra, singurul paladiu a vietiei nostre spirituali.

Cene dara dintre noi se nu se bucore in Domnulu? cene se nu salte cu anim'a? vediendu-ne deja ajunsi la limanulu dorintieloru comune, intrandu in epoc'a a trei'a a renascerei nostre basericesci.

Eu sum patrunsu de firm'a convictiune, cá cu cátu e mai maretiu obiectulu bucuriei nostre, ce e Metropoli'a Basericei nostre, cu atátu mai viua va fi si interesarea nostra de referintiele acelei-a, ce ni voru constitui teme, a caror'a rezolvire ne ascepta de atáta tempu!

Si cu totu dreptulu! cá-ci comprobatu lucru e; cá prosperarea Institutiuniloru veru de ce natura se fia acele, depinde mai multu dela bun'a loru intocmire si organisarea scoposa, de cátu dela singur'a momentositate a intereseloru, ce suntu imbratisiate de acele.

Deaca Noi Ilustrisimi si Venerati in Christosu Frati! fiendu insufletiti de atare motivu sacru vomu fi condusi de unu zelu demnu de misiunea nostra, au nu vomu poté sperá? cá cu binecuventarea ceresca se ni succeda organisarea cátu mai scoposa a acestei Provincie Basericesci; au nu vomu poté asceptá? cá se prosperedie lucrulu nisuintieloru nostre apostolice cerundu cu pietate ajutoriulu necesariu dela acel'a, Carele a dísu in Sant'a Sa Evangelia: „*Dícu voue, de cumvu doi de intre voi voru consenti un'a pre pamentu, li se va dá loru totu lucrulu, ce-lu voru cere dela parintele mieu, Carele e in ceriuri*“ — cá „*Unde voru fi doi sau trei adunati in numele mieu, acolo sum Eu in mediloculu loru*“¹⁾.

Deci dara Prea-venerati in Christosu Frati! se ne nisuimu cu tota insufletirea animei a consenti un'a intru tote lucrarile sacre, ce ne ascepta, se fimu adunati in nu-

¹⁾ S. Math. cap. XVIII. v. 19—20.

Verum tertia dies, quae similiter electa est, ut sit epochalis, est dies hodierna ceu dies inchoationis Synodi provincialis I. pro organizatione huius Metropolis, haec iisdem concessa non fuit, sed nobis fuit reservata, ut nobis quoque occasio et terrenum deputaretur sublimi missioni nobis traditae cum dignitate satisfaciendi; atque sacrae vocationi nostrae, quae undique respicit, iuxta expectationem communem correspondendi; item de hac sacra Institutione, quae unicum vitae nostrae spiritualis palladium est, bene merendi.

Quis ergo nostrum in Domino non laetabitur? quis animo non exultabit? videntes nos ad portum communium votorum pervenisse, tertiamque epocham regenerationis nostrae ecclesiasticae iam esse ingressos.

Equidem firmiter convictus sum, quod quo obiectum laetitiae nostrae est gloriosius, quod est Metropolis Ecclesiae nostrae, eo magis nobis cordi erunt conditiones status eiusdem, quae et themata, quorum resolutio nos expectat, constituent,

Et merito! Quoniam probata res est, Institutionum cuiuscumque naturae illae sint, prosperitatem multo magis a bona eorum regulatione et organizatione dependere, quam a sola ponderitate momentorum, quae eisdem adnexa existunt.

Si ergo Nos Illustrissimi et Venerabiles in Christo Fratres tali sacro motivo animati et zelo missione nostra digno ducti fuerimus, annon sperare poterimus, ut cum caelesti benedictione quo melior organizatio huius ecclesiasticae provinciae succedat? annon poterimus expectare? ut labor apostolicorum nostrorum conatum prosperet, cum pietate auxilium necessarium ab eo efflagitando, qui in Evangelio suo dixit: „*dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in coelis est*“, quoniam: „*Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo; ibi sum in medio eorum*“¹⁾.

Omnibus igitur Venerabiles in Christo Fratres! facultatibus adnitamur, ut concordēs simus in sacris laboribus, qui nos expectant; ut congregati simus in no-

¹⁾ Math. XVIII, 19 et 20.

mele Domnului, că asia fiindu Domnulu in midiloculu nostru, se seceramu fructu de binecuventare dupa ostenintiele noastre, se culegemu producte spre mantuire, ce voru se remana si la generatiunile venitorie.

Si in convictiunea acea neclatinata, că noi numai „*ministrii suntemu lui Isusu Christosu, si dispensatori ai „misterieloru lui Domnedieu*“¹⁾, prin cari Domnulu deplinesce lucrurile misiunei apostolice incredintiate noue, se ne diregemu intentiunea nostra numai spre Densulu, si singuru dela Elu se ceremu indreptariulu lucrariloru, si rezultatulu ostenintieloru, ce ni le vomu dá. Dara ce ar' si poté fi mai demnu de unu Sinodu provincialu? ce mai salutaru atátu pentru Fiii nostri sufletesci, câtu si pentru noi? de câtu cá consultarile nostre, cari voimu a fi adunati in numele Domnului, se fia tientite de una parte spre marirea lui Domnedieu, ér' de alt'a spre mantuirea sufleteloru incredintiate grigei archipastoriei, la carea suntemu chemati. Seau nu aceste doue privintie suntu preste totu temeile lucrarei nostre apostolice? seau nu aceste suntu scopulu misiunei nostre?

Asia e intru adeveru! — Fi-va dara si numai unulu intre noi? carele se nu pricepa, câtu de mare e necesitatea mai virtosu in dilele nostre, dilele aceste pline de viclenia si insielatiune, de urgisire si de depravare, de ura si de persecuare a totu ce e dreptu, positivu, religiosu si moralu: cá facia cu una atare misiune divina toti acei'a, cari suntu alesi acumu si pusi a guverná Baseric'a nostra, se colucre cu poteri unite, se colucre cu zelu neadormitu, se colucre cu abnegare de sene la tient'a comuna, ce e prosperarea Religiei si a moralitatiei in tienutulu Provinciei nostre basericesci cu sustinerea drepturiloru acestei Metropolie venerande!

Au nu convictiunea viua despre necesitatea imperativa spre un'a atare lucrare a produsu si evenimentulu epocale alu dilei de adi? seau nu acestu sentiu vivace ve-a ostenitu pre Ilustritatile Vostre dela catedrele apostoliei diecesane pana aici la scaunulu acestei Metropolie! cá conformu faptei Santiloru Apostoli adunati la Jerusalimu — unde

¹⁾ I. Cor. cap. IV, v. 1.

mine Domini, quo si Domino in medio nostri existente, fructus benedictione refertos post labores exantlatos metamus; ut vera salutis producta colligamus, quae in futuris quoque generationibus permaneant.

Et in firma convictione, quod nos solum „*ministri „Christi et dispensatores mysteriorum Dei*“¹⁾, simus, per quos Dominus labores missionis Apostolicae nobis concreditae perficit, ad Eum solum dirigamus intentionem nostram, et ab Eo solo petamus et id, ut labores nostros dirigere, atque fatigiis, quae ponemus, resultatam addere velit. Sed et quid posset dignius provinciali Synodo esse? quid magis salutare tum pro spiritualibus nostris filiis tum pro nobis? quam ut consultationes nostrae, qui in nomine Domini congregari volumus, ex una parte ad Dei gloriam, ex alia ad animarum curae nostrae archipastorali, ad quam vocati sumus, commissarum salutem directae sint? Annon bini isti respectus designabunt universim themata functionis nostrae apostolicae? Annon iste est scopus missionis nostrae?

Profecto! Ergone vel unus invenietur nostrum? qui non perspiciat, quam sit necessarium nostris praesertim temporibus, istis diebus plenis dolo, et fraude, despectu et depravatione, plenis odio et persecutione contra omne, quod iustum, positivum, religiosum ac morale est, ut tantam divinam missionem prae oculis habentes omnes, qui electi et positi sunt, gubernare Ecclesiam nostram, viribus unitis adlaborent et zelo indefesso, laborent cum sui abnegatione pro scopo communi, qui est Religionis et moralitatis prosperitas in territorio nostrae provinciae ecclesiasticae cum defensione iurium huius venerandae Metropolis.

Et quis dubitat, quin firma convictio de necessitate ad talia opera compellente produxerit et eventum epochalem hodiernae diei? aut non vivax hicce sensus defatigavit et Illustritates Vestras a cathedris apostolatus dioecesanis ad Sedem hanc Metropolitanam usque? ut conformiter facto Sanctorum Apostolorum Hierosolymis congregatorum,

¹⁾ I Cor. IV, 1.

dupa dis'a S. Scripture „*au convenitu Apostolii si betranii, cá se vedia de cuventulu acest'a*“¹⁾ se consultamu fratiesce despre tote acele, ce s'aru recere spre deplin'a organizare a Provinciei nostre basericesci, si ce ar' poté conduce de dupa cercustarile, ce le avem, spre deplinirea apostoliei nostre in tote privintiele.

Deci dara aci e terenulu, pre carele se ni desfasuram totu zelulu, ce ne insufletiesce, acum e tempulu, cá si noi cá odinora santii Apostoli „*se facemu cercare mare*“²⁾ se incercamu „*care a e vo'a Domnului buna, bineplacuta si perfecta*“³⁾, cá-ci aceast'a iacundu acum, vomu implini si alt'a detorintia sacra, ce anume ni o impun sacrele Canone despre tienerea sinodeloru provinciali, carile reversa atáte folose preste Provinciele basericesci respective.

Asia e Preavenerati in Christosu Frati! aceste folose multe si mari ale Sinodeloru dela inceputulu Basericei fiendu comprobate in fapta, atátu Pontificii románi cátu si alti Archierei zelosi nu au dubitatu a comendá cu totu adinsulu tienerea sinodeloru cá celu mai salutariu remediu in contra decadintiei religioso-morale. — Intre altii ne numerati asia dice Sumulu Pontifice Alesandru VII-le in Constitutiunea 20 scriendu catra Episcopii Italiei „*Per-suasissimum vobis esse non dubitamus, nihil frequenti animarum recognitione, synodorumque celebratione populorum saluti ac veteri disciplinae constituendae, nihil catholicorum principum paci a Deo impetrandae accommodatius esse, quo intermisso magna in moribus continuo ad omnem improbitatem ac peccandi licentiam facta est immutatio*“⁴⁾.

Er' parintii Conciliului provincialu dela Coloni'a tie nutu la anulu 1549 in Tit. de synodorum celebratione cap. 1. asia vorbescu „*In Synodis redintegratur unitas, studetur corpori in sua integritate conservando, ubi ea, quae in visitatione non dabatur exequi, executionem studiis com-*

¹⁾ Fapt. App. cap. v. 6.

²⁾ Ibid. v. 8.

³⁾ S. Paulu Epist. Rom. c. XII. v. 2.

⁴⁾ Bullarium Rom. Tom. 6. pag. 36.

iuxta scripturae effatum: „*Convenerunt Apostoli et seniores videre de verbo hoc*“¹⁾, fraterne consultationem instituemus de iis omnibus, quae ad plenam et perfectam huius nostrae ecclesiasticae provinciae organizationem requirentur, et quae ad munus Apostolatus sub circumstantiis, in quibus versamur, quovis respectu implendum conducere.

Hoc igitur est terrenum, in quo totum zelum qui nos animat, evolvamus oportet; nunc est tempus, ut nos quoque uti quondam Apostoli: „*magnam acquisitionem faciamus*“²⁾, ut investigemus *quae sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta*³⁾, quoniam hoc facientes, et alteri parti muneris nostri sacri satisfaciemus, quam nempe sacri canones per obligationem habendi Synodos provinciales imponunt, quae tot tantasque utilitates respectivis ecclesiasticis provinciis solent adferre.

Ita sane res se habet Ven. in Christo Fratres! hae utilitates multifariae Synodorum iam ab incunabulis Ecclesiae habitarum, quum facto probatae sint, tam Romani Pontifices, quam alii Praesules zelo ducti, non dubitarunt oportune importune Synodorum mandare celebrationem, tamquam maxime salutare remedium contra decadentiam religiosomoralem. Inter innumeros alios, ita loquitur Summus Pontifex Alexander VII. Constitutione XX ad Italiae Episcopos data: „*Persuasissimum vobis esse non dubitamus, nihil frequenti animorum recognitione Synodorumque celebratione, populorum saluti ac veteri disciplinae constituendae, nihil catholicorum principum paci a Deo impetrandae accommodatius esse, quo intermisso magna in moribus continuo ad omnem improbitatem ac peccandi licentiam facta est immutatio*“⁴⁾.

Et Patres Concilii provincialis Coloniensis an. 1549 habiti Tit. de Synodorum celebratione cap. 1. haec dicunt: „*In Synodis redintegratur unitas, studetur corpori in sua integritate conservando, ubi ea quae in visitatione non dabatur exequi, executionem studiis com-*

¹⁾ Act. XV, 6.

²⁾ Act. XV, 7.

³⁾ Rom. XII, 2.

⁴⁾ Bulla. tom. VI, pag. 36.

„munibus assequuntur, ubi de capite et membris, de fide
 „et pietate, de religione et cultu divino, de moribus et
 „disciplina, de obedientia, de iudiciis et rebus omnibus ad
 „bene christianeq̄ue vivendum commodis vel necessariis
 „tractatur, atque statuitur; ut verissima in reformationis
 „formula dicatur: salus Ecclesiae, terror hostium eius, et
 „fidei catholicae stabilimentum sunt Synodi, quas etiam
 „rectissime corporis Ecclesiae nervos dixerimus. Ne-
 „glectis enim Synodis non aliter ordo ecclesiasticus diffluit,
 „quam si corpus humanum nervis solvatur“¹⁾).

Din aceste documinte auguste se cunosce nu numai utilitatea sinodeloru, ci de un'a data si sumariulu obiecteloru, ce potu veni la pertractare intru unu sinodu provincialu. Asemeni obiecte vomu avé si noi mai multe de a luá la desbaterile nostre, precum se va vedé din lucrările preliminare intreprinse spre acestu scopu, pre catu s'a potutu in spiritulu Canoneloru santei Baserice greco-catolice din vechime, conformú oftarei Santiei Sale Sumului Pontifice Piu IX-le dechierate in Brevele apostolicu emanatu la 21 Juniu 1858. catra Episcopii acestei Provincie basericesci, dicundu între altele „Cum in animo
 „nobis sit, omnibus praesentibus rerum, temporum loco-
 „rumquae adiunctis sedulo perpensis opportuna omnia inire
 „consilia, quibus spiritualem istius Ecclesiasticae Provinciae
 „procuracionem ad rectam orientalis Ecclesiae normam ac
 „salutaria praescripta magis magisque componere et ordi-
 „nare valeamus“.

Er' instructiunea pervenita dela Sacr'a Congregatiune de Propaganda Fide ddto 28 Juniu 1858, între altele contine urmatorele „Quod libentissimo animo praestitit etiam
 „SS. Dominus noster PIUS PP. IX. . . id unicum requirens,
 „ut errores omnino evellerentur, sed ritus orientalis maneat
 „inviolatus, quemadmodum et disciplina, quam ante
 „schisma, orientales servabant et profitebantur, quaeque

¹⁾ Harduin. Collect. Concil. Tom. 9. colum. 2096.

„munibus assequuntur, ubi de capite et membris, de fide
„et pietate, de religione et cultu divino, de moribus et
„disciplina, de obedientia, de iudiciis et rebus omnibus ad
„bene christianeq̄ue vivendum commodis vel necessariis
„tractatur, atque statuitur; ut verissime in reformationis
„formula dicatur: salus Ecclesiae, terror hostium eius, et
„fidei catholicae stabilimentum sunt Synodi, quas etiam
„rectissime corporis Ecclesiae nervos dixerimus. Ne-
„glectis enim Synodis non aliter ordo ecclesiasticus diffluit,
„quam si corpus humanum nervis solvatur“¹⁾.

Ex hisce augustis documentis non solum utilitas Synodorum cognoscitur, verum simul et summarium obiectorum, quae ad pertractationem unius Synodi provincialis pertinent. Similia plura obiecta habebimus et nos in consultationibus nostris pertractanda, prouti vel ex praeliminaribus laboribus ad hunc scopum in quantum fieri potuit iuxta spiritum caeonum Sanctae Ecclesiae graecocatholicae antiquae susceptis patulum fiet, conformiter voluntati Sanctitatis Suae Summi Pontificis PII IX in Brevi Apostolico 21 Junii an. 1858 ad Episcopos huius ecclesiasticae provinciae emanato declaratae, inter caetera inquit: „Cum in animo nobis sit, omnibus praesentibus
„rerum, temporum locorumque adiunctis sedulo perpensis
„opportuna omnia inire consilia, quibus spiritualem istius
„ecclesiasticae Provinciae procurationem ad rectam orientalis
„Ecclesiae normam, ac salutaria praescripta magis magisque componere et ordinare valeamus“.

Instructio autem a S. Congr. de Propaganda Fide die 28 Junii 1858 data, inter caetera haec habet: „Quod
„libentissimo animo praestitit etiam SSmus Dominus
„noster PIUS PP. IX. . . id unicum requirens, ut errores omnino evellerentur, sed ritus orientalis maneat
„inviolatus, quaemadmodum et disciplina, quam ante
„schisma, orientales servabant et profitebantur, quaeque

¹⁾ Ap. Harduin. Collect. Concil. tom. IX. col. 2096.

„venerandis ipsorum antiquis *Lyturgiis ac Ritualibus in-*
„*nititur, religiose custodiatur*“.

„*Equidem non alio consilio novum Ecclesiasticam Pro-*
„*vinciam ab Alba-Lulia dictam praelaudatus Pontifex insti-*
„*tuit, quippe qui explicite mandavit, ut forma atque admini-*
„*stratio ad ritum et disciplinam orientalis Ecclesiae exigeretur.*

Si mai in diosu totu acolo se dice „*Porro Sanctitas Sua,*
„*cui nihil est potius, quam ut disciplina orientalis in sua puri-*
„*tate vigeat, ac servetur, summopere in primis desiderans*“. etc.

Acestoru enunciari preainalte amesuratu suntu deduse lucrarile preliminarie pregatite spre scopulu acestui sinodu provincialu, dara de un'a data totu acele suntu combinate de dupa cerinti'a esigentiiloru de acum.

Dreptu aceea Preavenerati in Christosu Frati! acum nu se vede a mai restá alt'a de amentitu, de cátu numai aceea, ce si altcum de sene se intielege, cá anume facarele, de dupa dís'a cunoscuta a S. Augustinu „*in necessariis unitas,*
„*in dubiis libertas, in omnibus charitas*“, se se folosesca de libertatea aceea, ce o recere una convictiune firma produsa de adeveru, si carea e sustienuta de amorea sincera de a-lu perduce la valoare, — inse cu tota discretiunea. Cà-ci aceast'a conditioneadia efectulu lucrariloru omenesci bilansate multu pucinu prin cercustarile subversante ale vietiei publice, pentru carea se intreprindu acelea; precumu dice marele Pontifice Benedictu XIV-le in cuventele urmatore: „*Mutantur in dies hominum mores, mutantur*
„*rerum circumstantiae, et quod uno tempore utile erat,*
„*postea inutile et quandoque perniciosum evadit. Prudentis*
„*autem Praelati est in iis, ad quae superioris lege non*
„*adigitur, se loco et tempori accommodare, et quaedam,*
„*quae olim in usu erant praetermittere, sicut ad rectum*
„*suae Dioecesis regimen magis expedire in Domino*
„*iudicaverit*“ ¹⁾.

De-ci dara cu ajutoriulu preabunului Domnedieu se ne apucamu de lucrarile nostre, ce ni le impune misiunea sacra, la carea suntemu chiamati! Aminu!

¹⁾ Benedict. XIV in oper. de Synodo dioec. Tom. I. cap. 3. Nr. 7.

„venerandis ipsorum antiquis Liturgiis ac Ritualibus in-
nititur religiose custodiatur“.

„Equidem non alio consilio novam ecclesiasticam
provinciam ab Alba-Iulia dictam praelaudatus Pontifex
instituit, quippe qui explicite mandavit, ut forma atque
administratio ad ritum ac disciplinam orientalis Ecclesiae
exigeretur“.

Et inferius ibidem: „Porro Sanctitas Sua, cui nihil
est potius, quam ut disciplina orientalis in sua puritate
vigeat ac servetur summopere in primis desiderans etc.“

His sublimibus enunciationibus conformiter sunt de-
ductae elucubrations praetliminares ad scopum huius pro-
vincialis Synodi paratae, una vero eadem et praesentium
exigentiarum postulato sunt adaptatae.

Quare Ven. in Christo fratres! nunc nihil aliud su-
peresse videtur memorandum, quam unice id, quod cae-
teroquin per se fluit, ut nempe unusquisque pervulgato
S. Augustini dicto: „In necessariis unitas, in dubiis li-
bertas, in omnibus caritas“, ea utatur libertate, quam
firma convictio de veritate producta requirit, et quae
solo amore sincero suffulta eam ad valorem perducere
nititur; verum hoc etiam debita cum discretione. Quoniam
ab hac conditionatur effectus humanorum laborum, qui
plus minus iuxta subversantes vitae publicae circumstantias
solent librari, pro qua et suscipiuntur, prout Magnus
Pontifex Benedictus XIV sequentibus verbis exprimit:
„Mutantur in dies hominum mores, mutantur rerum cir-
cumstantiae, et quod uno tempore utile erat, postea inutile
et quandoque perniciosum evadit. Prudentis autem Praelati
est in iis, ad quae superioris lege non adigitur, se loco
et tempori accomodare, et quaedam, quae olim in usu
erant praetermittere, sicut ad rectum suae Diocesis re-
gimen magis expedire in Domino iudicaverit“¹⁾.

Deo igitur opem auxiliumque praestante labores sus-
cipiamus nostros, quos missio sacra, ad quam vocati
sumus, nobis imponit. Amen.

1) Bened. XIV de Syn. Dioec. lib. 1. cap. 3.

VI.

D.

Decretulu de deschidere a Sinodului provincialu.

In numele Preasantei si Nedespartitei Treime, a Tatalui, si a Fiiului, si a Spiritului Santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. etc. etc.

Spre laud'a si marirea Preasantei Treime a unui Domnedieu in fientia si trinu in persóne, Tatalu si Fiiulu si Spiritulu Santu, — in onorea Napatatei Domnei nostre Nascatoria de Domnedieu si totu deun'a Vergura Mari'a, — a santului Josifu sponsulu Preacuratei Vergure, — a santului Joanu Botezatoriulu, — a santiloru Apostoli Petru si Pavelu, si a tuturoru santiloru lui Domnedieu; — intru decórea si emolumentulu santei Maice Baserece catolice, si intru prosperarea Santei Uniri si comuniuni cu santulu Scaunu Apostolicu;

conformu vointiei si oftarei Prealuminatiloru Parenti Episcopi conprovinciali ai Provinciei nostre basericesci greco-catolice romane de Fagarasiu si Alba-Juli'a, statórimu si decretámu, cá Sinodulu provincialu alu acestei Provincie basericesci, dupace pre acel'a cu auctoritatea nóstra metropolitana l'amu fostu convocatu mai inante, se-si iae inceputulu seu in díu'a de adí, adeca in a 5 Maiu, 23 Aprilie 1872 ¹⁾, in Dominec'a Tomei ²⁾ si serbatorea S. Georgiu Martiru, precum pre acel'a -lu si dechierámu de deschisu si inceputu in acést'a dí.

Atotopotintele Domnedieu Tatalu se se indure a ni impartesi noue íntielectiunea asistrice scaunului seu; Domnedieu Fiiulu se fia in midiloculu nostru si se con- duca lucrarile nostre, Domnedieu Spiritulu Santu se ne luminedia cu lumin'a darului seu celu santu — Aminu.

¹⁾ Numerulu de asupr'a areta díu'a dupa Calendariu Gregorianu, ce-lu folosesce baseric'a latina; celu de desubtu dupa celu Julianu, de care se folosesce baseric'a greca, precum ori si ce cetitoriu pote observá.

²⁾ Antái'a dupa Pasci.

VI.

D.

Decretum de inchoanda Synodo provinciali.

In nomine Sanctissimae et Individuae Trinitatis, Patris, et Filii et Spiritus Sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a Archiepiscopus et Metropolitā Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Ad laudem, et gloriam Sanctissimae Trinitatis, unius Dei in essentia et trini in personis, Patris et Filii et Spiritus Sancti; — in honorem Immaculatae Dominae Nostrae Deiparae et Virginis Mariae, — Sancti Iosephi Sponsi Purissimae Virginis, — Sancti Ioannis Baptistae, — Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et Omnium Sanctorum Dei, — in decus et emolumentum Sanctae Matris Ecclesiae Catholicae, et in prosperitatem sacrae Unionis et Communionis cum Sancta Apostolica Sede.

Conformiter voluntati et desiderio Illustrissimorum Patrum Episcoporum comprovincialium Provinciae nostrae ecclesiasticae graeco-catholicae romanae Fogarasiensis et Alba-Iuliensis statuimus et decernimus, ut provincialis huius ecclesiasticae Provinciae Synodus, postquam eandem iam prius auctoritate nostra Metropolitana convocaveramus, hodierno die scilicet 5 Maii 23 Aprilis 1872¹⁾ in Dominica S. Thomae²⁾ et Georgii Martyris sumat initium, prouti eandem hodierno die apertam et inchoatam esse declaramus.

Omnipotens Deus Pater dignetur participes nos efficere sapientiae throno Eius assistentis; Deus Filius in medio sit nostri et opera nostra conducat; Deus Spiritus Sanctus illuminet nos lumine gratiae suae Sanctae — Amen.

¹⁾ Numerus superior exhibet diem iuxta Kalendarium Gregorianum, quo Ecclesia utitur Latina; inferior Iulianum, quo Graeca, uti unicuique legenti patebit.

²⁾ Prima post Pascha.

VII.

E.

Decretulu despre profesiunea credintiei.

In numele Preasantei si Nedespartitei Treime, a Tatalui, si a Fiiului, si a Spiritului Santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. etc. etc.

Santulu Apostolu Pavelu ne invetia: „cà cu anim'a „se crede spre dreptate, si cu gur'a se marturisesce spre „mantuire“¹⁾, ér' Domnulu nostru Isusu Christosu ne asigura dîcundu: „totu celu ce me va marturisi pre „mene in antea omeniloru, si eu -lu voiu marturisi pre „elu in antea Parentelui micu, carele este in ceriuri“²⁾.

Asia dar' e lucru salutaru a marturisi credenti'a, candu se recere; dar' si altu cum avendu noi cea mai sacra detorintia de a grigi cu tóta solitudenea apostolica, cá sant'a credentia, ce o marturisesce sant'a Baserica catolica, se fia pastrata si conservata intréga si neschimbata in tota Provinci'a nostra basericésca; e neaparatu intru adeveru, cá pastorii sufletesci, si intre acesti'a Archipastorii respectivi se dée esemple si dovedi despre puritatea si intregitatea credentiei lor, totu deun'a candu se recere acést'a.

Deci, lucrulu cuvenintiosu e, cá si in momentele aceste solemne, Prealuminatii Parentii, si toti cei alalti membrii ai Acestui Sinodu inca se faca inceputulu lucrurilor sale cu marturisia credentiei catolice, ce credu si o profesiédia, dîcundu: „Eu N. credu“ scl.

¹⁾ Rom. X. 10.

²⁾ Math. X. 32.

VII.

E.

Decretum de professione fidei.

In Nomine Sanctissimae et Individuae Trinitatis,
Pratris, et Filii et Spiritus Sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas' a Archiepiscopus et
Metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Sanctus Paulus Apostolus nos edocet aiens „corde
„creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salu-
„tem“¹⁾; et Dominus noster Iesus Christus certiores
nos reddit, dicens: „Omnis qui confitebitur me coram
„hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui
„in caelis est“²⁾.

Opus itaque salutare est fidem, cum exigatur, pro-
fiteri; caeteroquin et officium habemus, cum omni solli-
citudine apostolica invigilandi, ut fides, quam Sancta,
Ecclesia catholica profitetur, in tota provincia nostra
ecclesiastica integra inviolataque teneatur et conservetur,
proin est omnino necessarium, ut animarum Curatores, et
inter hos respectivi Archipastores exempla praebeant, et
integritatem suae fidei toties, quoties hoc exigetur,
ostendant.

Conveniens ergo est, ut hisce etiam solemnibus mo-
mentis Patres et alia membra huius Synodi initium la-
borum suorum sumant professione fidei catholicae, quam
credunt et profitentur, dicentes: Ego N. credo etc.

¹⁾ Rom. X. 10.

²⁾ Math. X. 32.

VIII.

F.

Decretulu despre modulu vietiei sub tempulu Sinodului.
In numele Preasantei si Nedespartitei Treime, a Tatalui,
si a Fiiului, si a Spiritului Santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si
Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. etc. etc.

Dupa-ce noi, precumu dice s. scriptura „*nu potemu
„face nemic'a de noi cá dela noi, ci tota sufficienti'a
„nostra e dela Domnedieu“* ¹⁾, e neaparatu de lipsa, cá
nu numai tote lucrările nostre se fia indreptate spre ma-
rirea lui Domnedieu, ci cá si ajutoriulu de a perface, ce
e bunu si salutariu, se fia cerutu dela „*Parintele lumini-
„loru dela care vine tota darea cea buna si totu darulu
„deplinitu“* ²⁾, dreptu ace'a sub totu tempulu deprin-
deriloru nostre sinodali se ne intorcemu cu rogatiuni
ferbinti catra preabunulu Domnedieu, ~~cá se se indure,~~
~~se deé incrementu osteneleloru nostre.~~

Si cá cererile nostre se fia mai placute Domnului,
se ve nisuiti toti, cá tote virtutile, carile vi-au respan-
ditu odorea beneplacuta in calea edificarei morali de
pana acumu, sub tempulu acestui Sinodu, se relucésca
inca si mai deplinitu, cá asiá „*omenii vediendu faptele
„vostre cele bune“*, (carile se astépta cu totu dreptulu
dela cei chiamati in sórtea Domnului), „*se preamarésca
„pre tatalu vostru carele este in ceriuri“* ³⁾.

Deci agendele nostre afora de sinodu, se fia: roga-
tiunea, ascultarea cultului divin, serbarea santei liturgie
si deprinderea in faptele indurarei.

¹⁾ II. Cor. III. 5.

²⁾ Ep. Jacobu I. 17.

³⁾ Matth. V. 16.

VIII.

F.

Decretum de modo vivendi tempore Synodi.

In nomine Sanctissimae et Individuae Trinitatis,
Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a Archiepiscopus et
Metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Posteaquam nos, uti divinae aiunt Litterae „*nihil
„facere possumus a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia
„nostra a Deo est*“¹⁾ est omnimode necessarium non
modo omnia nostra opera ad Dei gloriam dirigere, verum
etiam ut adiutorium, bonum et salutare perficiendi, po-
stulatum sit a *Patre luminum*, a quo *omne datum opti-
mum et omne donum perfectum descendit*²⁾, idcirco toto
nostrarum synodaliu(m) / occupationum tempore ad Deum
Opt. Max. orationibus ferventibus nos convertamus, ut
incrementum laboribus nostris tribuere dignetur.

Et ut petitiones nostrae Deo magis acceptabiles sint,
conamini, ut omnes virtutes, quae odorem beneplacitum
hucusque in via aedificationis moralis emiserunt, tempore
huius Synodi adhuc plenius elucescant, ut ita *videntes
homines opera vestra bona* (quae omni iure exigunt ab
iis, qui in sortem Domini vocati sunt), *glorificent Patrem
vestrum, qui in caelis est*³⁾.

Itaque agenda nostra extra Synodum sint: oratio,
auditio cultus divini, Missae celebratio et exercitium
operum misericordiae.

¹⁾ II. Cor. III. 5.

²⁾ Ep. Iacobi I. 17.

³⁾ Math. V. 16.

IX.

G.

Decretulu de a nu discede.

Noi Ioanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. etc. etc.

Fiendu-cà toti Episcopii conprovinciali au dreptu, dara si obligatiune de a intrefi acestui Sinodu provincialu, ce s'a convocatu pre calea si in form'a s'a: deci pre toti Prealuminatii Episcopi conprovinciali, adunati la acestu Sinodu, i rogâmu si obtestâmu in Domnulu, că nece unulu se nu se departa dela acestu Sinodu, pana ce acelu'a nu se va pune capetu dupa form'a s'a.

Dar' avendu cauza fundata spre departare, ce s'aru recunósce si aprobá si de Noi, dupa departarea s'a se-si constituiedie procuratoriu istetiu, carele in numele densului si a basericei catedrale se primésca si se subscrie tóte decretule si constitutiunile acestui Sinodu provincialu.

Totu una-data dogenimu in Domnulu si pre cei alalti membrii ai acestui Sinodu pre toti, că nece dintre acei, nece unulu se nu discéda dela acestu Sinodu pana la capetulu ce i s'aru pune dupa modulu prescisu, fora avendu cauza fondata spre discedere, ace'a se se propuna mai antâiu Judiloru sinodali de escusatiuni, si numai dupa incuvenintiarea acelor'a si aprobarea nostra se va poté intemplá departarea.

X.

H.

Decretulu de a nu prejudecá.

Noi Ioanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. ect. etc.

De cumu-va s'aru fi intemplatu, că unulu seau altulu carev'a se intrefia acestui Sinodu, carele nu ar' avé dreptu la acelu'a, seau si-aru cuprinde unu locu, ce nu iaru compete; determinâmu si dechiarâmu prin aceste,

IX.

G.

Decretum non discedendi.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a etc.

Cum omnes comprovinciales Episcopi ius et officium huic Synodo legitime convocatae interveniendi habeant; omnes Illmos Episcopos comprovinciales enixe rogamus et obtestamur in Domino, ut ab hac Synodo usque dum iuxta morem finis non imponatur, nullus discedat.

Causam autem fundatam discedendi, quae a Nobis recognosceretur et approbaretur, habentes, post discessum procuratorem idoneum constituant, qui suo et Ecclesiae cathedralis nomine acceptet ac subscribat omnia decreta constitutionesque huius provincialis Synodi.

Una simul et alia omnia membra huius Synodi monemus in Domino, ut neque ex iis quisquam ab hac Synodo discedat, usque dum eidem iuxta modum praescriptum finis imponeretur; ast causam fundatam discedendi habentes, prius Iudicibus synodalibus excusationum pro recognitione et approbatione proponant, et solum ita discedere poterunt.

X.

H.

Decretum non praeiudicandi.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a Archiepiscopus et Metropolitae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Si forte acciderit, quempiam huic Synodo, ad quam nullum ius haberet, interfuisse; aut locum ipsi non competentem occupasse; praesentibus determinamus ac decla-

cà din atare fapta, acela nu-si castiga nece unu dreptu, nece competentî'a locului, ce nu i se cuvine; ci tote remanu in valorea statului seu de mai in ante, fora a fi detrasu cev'a din dreptulu celui vatematu seau scurtatu.

XI.

I.

Decretulu de incheiare.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a Archiepiscopulu si Metropolitulu de Alba-Juli'a si Fagarasiu etc. etc. etc.

Dupa-ce suntu pertractate si asiediate tote acele, ce dupa cerinti'a cercustariloru presenti s'au judecatu a fi fostu de pertractatu si asiediatu atatu despre Credentia, câtu si despre Jerarchi'a si restaurarea disciplinei basericesci; si fiendu-cà si lips'a ingrigirei spirituale a poporeniloru incredentiati acum dupa mai indelungata absentare dela basericele catedrali -i rechiana la ale sale pre toti parentii ai acestui Sinodu: amu gasitu in Domnulu a pune capetu acestui Sinodu provincialu, si cu acést'a -lu dechiaramu de incheiatu.

Datu Blasiu la 14/2 Maiu 1872.

---

ramus, nullum ius ex tali facto, neque competentiam loci ipsi non debiti acquirere, sed omnia remanere in praecedentis statuti valore, nihilque detrahi iuri offensi.

XI.

I.

Decretum conclusionis.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a Archiepiscopus et Metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Postquam ea omnia, quae iuxta circumstantiarum exigentiam pertractanda et stabilienda fore, iudicatum fuit, tam de Fide ac de Hierarchia, tam de disciplinae ecclesiasticae restauratione pertractata et stabilita fuerunt; nunc cum necessitas curae spiritualis fidelium concreditorum post diuturnam absentiam omnes Patres ad sua unumquemque revocet, finem huic Synodo provinciali facere invenimus in Domino, qua de causa eandem praesentibus pro clausa declaramus.

Datum Blasii 14/2 Maii 1872.

XII.

I.

*Avorbinti'a Escellentiei Sale Ilustrissimului si Reverendissimului D. Archiepiscopu de Fagarasiu si Alba-Juli'a
tienuta la inchierea sinodului provinciale.*

Ilustrisimi Domni Confrati Episcopi!
Preaonorati in Christosu Frati!

In a carui'a preasantu nume amu inceputu si continuatu lucrarile noastre sub decursulu acestui Sinodu provincialu, spre a acelui'a lauda si marire amu si terminatu tote acele, ce ni s'au vediutu a fi de asiediatu.

Ce dara pote fi mai cuvenintiosu? de uu'a data si mai salutariu pentru noi toti, de câtu a aduce tributulu de omagiu si de adoratiune Preabunului Domnedieu cu adêncu semtit'a nostra multiumita filiala pentru ajutoriulu cerescu, ce s'a induratu a ni lu da sub decursulu acestui Sinodu; carele precum speramu, si dora nu fora temeiu, nu numai va fi epocalu, pentru-câ acelu'a e primulu Sinodu provincialu dupa restaurarea Metropolitici nostre, ci totu un'a data pote se devina si normativu deservitoriu de cinosura pentru cele venitorie din caus'a cointielegerei armonice, si a ordinei perfecte, cu carêa a decursu acelu'a dela inceputu pana in capetu.

Filial'a devotiune, ce o nutrimu in pepturile nostre, ne indeamna mai incolo a ni aduce cea mai intima si mai ferbinte multiamita Preasantei Domnei nostre Nascatorei de Domnedieu si nepatatei Vergurei Mari'a, precumu Santului ei sponsu Josifu, Santului Joanu Botezatoriului, si Santiloru Apostoli Petru si Pavelu, cu a caror'a intercesiune ne amu facutu demni de darurile preabunului Domnedieu, ce le-a reversatu a supra nostra sub tempulu pertractariloru acum finite; cari santi si alesi ai Domnului pentru pietatea si veneratiunea, ce li-o nutrimu, nu voru incetâ neci in venitoriu a ni cere binecaventarile ceresci preste intreprinderile nostre, de cumva acele, precum se cuvine,

XII.

L.

Oratio habita ab Excellmo Illmo et Rmo D. Archiepiscopo Fogarasiensi et Alba-Iuliensi in fine Synodi.

Illustrissimi Domini Confratres Episcopi!
Venerabiles in Christo Fratres!

In cuius sanctissimo Nomine et incepimus et continuavimus labores nostros per decursum huius provincialis Synodi, ad Eius quoque laudem et gloriam et terminavimus omnia illa, quae nobis statuenda visa sunt.

Quid ergo convenientius, una quid magis salutare pro nobis omnibus esse potest? quam tributum homagii et adorationis ferre Deo Optimo cum filiali gratiarum actione pro adiutorio coelesti, quod nobis in decursu huius Synodi benigne tribuit, quae, uti speramus et forte non absque fundamento, non tantum epochalis est futura, quoniam post restorationem nostrae Metropoleos prima est Synodorum provincialium, verum eadem simul et norma aliarum pro futuro celebrandarum devenire poterit, propter consensum harmonicum et ordinem perfectum, quo ipsa ab initio ad finem usque decurrit!

Filialis devotio, quam in corde alimus, admonet nos ulterius, ut gratiarum actionem intimam et ferventem tribuamus Sanctissimae Dominae nostrae Deiparae et Immaculatae Virgini Mariae, item sancto eius sponso Iosepho, sancto Ioanni Baptistae et sanctis Apostolis Petro et Paulo, quorum intercessionibus gratia Dei Optimi sumus facti digni, quam in nos tempore pertractationum nostrarum nunc iam ad finem perductarum effudit. Qui Sancti et Electi Domini pro pietate et devotione, quam erga ipsos alimus, neque in futurum desinent coelestes benedictiones pro nostris laboribus impetrare, si iidem, uti convenit,

si se si spereadia, voru fi tientite spre marirea lui Domnedieu si spre midilocirea salutei eterne a sufleteloru incredintiate dela Domnulu archipastoriei noastre.

Dara mai subverseadia inca si alta datorintia, baremu din partea mea, cá pentru sucursulu celu caldurosu, si pentru zelulu adevveratu apostolicu, ce l'ati manifestatu Ilustritatile Vostre sub decursulu pertractariloru avute la acestu Sinodu, se-mi esprimu cea mai cordiala multiamita fratiasca, asemenea si celoru alti Frati in Christosu preastimati tuturoru pentru colucrarea cea fructuosa si neintrerupta, ce o au comprobatu toti in promovarea lucrului maretiu, de a carui'a resultatu ne bucuramu acum noi toti.

Speru in Domnulu, cá doririle respectiviloru Fii in Christosu, ce li au potutu proveni din un'a absentare a preasantiloru Parinti spirituali ai loru sub durat'a acestui Sinodu, se voru preface in abundanta mangaere si in nespusa bucuria prin fructele spirituali, ce voru se produca decretele acestui Sinodu, dupace acele la tempulu seu voru poté pasi in viatia.

Si intru adevveru! sengur'a aplicare pote dá viatia la veru ce institutiune menita pentru omenime; numai pracs'a pote produce efeptele dorite si acceptate dela atari institutiuni, precandu teori'a cercuscrita cu litere morte, de aru fi si aurie, in sine lasata e morta, si nu fructifica alt'a, de cátu numai ingreunarea respundietatei preste acei'a, carii lasa, cá institutiunile salutarie se remana litera morta in locu, cá se le puna in viatia.

Asia si decretele acestui Sinodu pre langa tote, cá acele, in cátu ni-se dà noue a poté judecá, se paru a fi nimerite spre ace'a, cá se dèe unu sboru in afacerile, ce le atingu, numai atunci voru produce acc'a, spre ce suntu tientite, daca voru fi puse in pracsu cu tota punctualitatea si energi'a, ce o pote pretinde si supeditá unu zelu adevveratu basericescu.

Cunoscundu eu zelulu si fervorea, ce insufetiesce pre toti, cari au participatu si conlucratu la acestu Sinodu,

et speratur, ad gloriam Dei et salutem aeternam animarum a Domino curae nostrae archipastorali commissarum promovendam directi fuerint.

Verum saltem pro me alia quoque obligatio intercedit, ut nempe cordialem et fraternam gratiarum actionem exprimam Illustritatibus Vestris pro vere apostolico zelo et succursu prompto, quem per decursum pertractationum hac in Synodo habitarum praestare dignabantur; nec non caeteris in Christo Fratribus Venerabilibus pro fructuoso et non interrupto labore, quem omnes in promovendo glorioso opere, de cuius exitu nunc omnes laetamur, comprobarunt.

Unavero spero in Domino, quod et desideria respectivorum in Christo Filiorum, quae ipsis ex absentia Sanctorum Patrum spiritualium decursu huius Synodi intervenire poterant, in copiosam laetitiam et ineffabile gaudium sint convertenda propter fructus spirituales, quos huius Synodi decreta/ tempore suo, ty postquam ujat vitam applicari poterunt, productura sunt.

Profecto sola applicatio potest tribuere vitam cuivis institutioni in bonum humanitatis creatae; sola praxis potest producere effectus desideratos et a talibus institutionibus exspectari solitos, cum e contra theoria litteris mortuis etiam si aureis circumscripta sibi relicta soleat esse mortua, et non aliud fructificat, quam responsabilitatis onus super eos, qui id genus salutares institutiones sinunt esse litteras mortuas, loco ut iisdem vitam darent fructus producturam.

Ita etiam decreta huius Synodi eo non obstante, quod eadem, in quantum nobis iudicium ferre datur, ad hoc directa esse videantur, ut actionibus, quas attingunt, quempiam progressum tribuant, solum modo tunc illud, ad quod diriguntur, producent, cum in praxim cum omni punctualitate et energia, quam et praetendere et suppeditare potest zelus vere ecclesiasticus, deducuntur.

Ego apprime cognoscens zelum et ardens studium, quo omnes inflamantur, qui huius Synodi et participes et

dara mai virtosu avendu inaintea ochiloru energi'a capiloru Basericei nostre, cari sunteti Ilustritatile vostre! nu-mi vine a me dubitá neci unu momentu despre ace'a, cá tote decretule si statutele salutare, ce furá staverite in consultarile nostre, dupa incuvenintiarea, ce voru se o capete, la tempulu seu voru fi aiéve puse in viatia si deduse in pracsá; cá asia si prin acele inca se se inaintedie marirea lui Domnedieu si se se promovodie si mantúrea sufleteloru incredintiata conducerei nostre spirituali.

Aceast'a cu atáta mai tare se vede a se recere pentru aceast'a Provincia basericesca, cu cátu cá aceste decrete si statute suntu cele prime aduse in Sinodu provincialu dupa restaurarea acestei Metropolie, si asia acele suntu menite si spre ace'a, cá se deserveasca de baza la consolidarea intregiei Provincie basericesci, si in cátu se pote, se puna fundamentu si la un'a uniformitate in pracsá si in teoria in tote sferele de activitate relative la viati'a basericeasca publica, fara carea uniformitate neci un'a corporatiune nu pote prosperá cá atare.

De aceast'a uniformitate are cea mai mare lipsa aceast'a Metropolia reintenerita, carea pentru noi e paladiulu vietiei nostre spirituali, si singurul scutu alu autonomiei, ce inca ni-a mai ramasu.

Cine dara dintre noi se nu se semtia obligatu in conscienti'a sa? a o sustiené si aperá cu ace'a resolutiune, ce o datorescu Fiii devotati dulcei mame a loru.

Pre candu toturoru acestoru privintie li se dau consideratiunile meritate, fia-mi permis de un'a a dá spre siune viua si acelei oftari ferbinti, cá preainduratulu Domnedieu se ve conduca cu santii sei angeri la catedrele apostoliei, ce Ilustritatile Vostre o portati, si se ve tiena in lungime de dñle, se vi dèe potere si ajutoriu, cá inca la multe Sinode provinciali fiendu de facia, cu rar'a scientia, ce o posedeti, cu intieleptiunea, ce o ati comprobatu, si cu zelulu apostolicu, ce ve destinge, se poteti colucrá spre inaltele scopuri, de carile fú condusu si acestu Sinodu provincialu, carele cu aceste se dechiara de incheiatu! Aminu!

collaborantes fuerant, et cum maxime ante oculos meos versetur energia Praesulum Ecclesiae nostrae, qui sunt Illustritates Vestrae, ne uno momento possum dubitare, quod omnia decreta et salutaria statuta, quae in consultationibus nostris stabilita fuere, post eorum approbationem quam loco suo acceptura sunt, suo tempore in praxim perducentur, ut ita his quoque Dei gloria salusque animarum curae nostrae spirituali concreditarum promoveatur.

Hoc quidem pro hac ecclesiastica provincia eo vel magis exigi videtur, quod haec decreta et statuta prima sint eorum, quae in Synodo provinciali lata sunt post restorationem huius Metropoleos, quae proin id quoque pro scopo videntur habere, ut pro basi consolidationis integrae provinciae ecclesiasticae inserviant, et, in quantum fieri potest, fundamenta constituent uniformitatis et in praxi et in theoria pro omni sphaera activitatis ad vitam publicam Ecclesiae relationem habentis, qua uniformitate sublata, nulla corporatio qua talis prosperare poterit.

Huius autem uniformitatis maximam necessitatem habet haec Metropolis reviviscens, quae et palladium spiritualis nostrae vitae et autonomiae, quae adhuc nobis remansit, unicum scutum esse dignoscitur.

Quis ergo nostrum in conscientia se obligari non sentiat? eam sustinere et defendere illa resolutione, quae filios dulci matri devotos decet.

Dum itaque omnes hi respectus, prout merentur, in considerationem sumuntur, liceat mihi et illi desiderio cordialem dare expressionem, quatenus misericordiarum Dominus cum sanctis suis Angelis vos ad cathedras Apostolatus conducat, quas Illustritates Vestrae gubernant, et longitudinem dierum vobis tribuat, viresque suppeditet, atque adiutorium concedat, ut adhuc in multis provincialibus Synodis praesentes, rara scientia, quam possidetis, sapientia, quam comprobastis, et zelo apostolico, qui vos distinguit, pro sublimi scopo, quo et haec provincialis Synodus ducta fuit, quae hisce pro conclusa declaratur, operari valeatis. Amen!

XIII.

Epistol'a, prin care Escellent'i'a S'a Ilustrissimulu si Reverendissimulu Archiepiscopu de Alba-Juli'a si Fagarasiu a substernitu Santului Scaunu Actele si Decretele Sinodului, fiindu Pontifice Piu IX.

Preafericite Parinte!

Dupa-ce Provinci'a basericésca greco-catolica de Alba-Juli'a si Fagarasiu in Transilvani'a din Austro-Ungari'a dela inceputulu esistintiei sale, carea cu fiésca devotiune are de a o multumí ingrigirei apostolice celei gloriose a Santiei Vostre, pana in tempulu presente nu a fostu ordinata si organisata, cu ajutoriulu lui Domnedieu in anulu acest'a din 5 pana in 14 Maiu a tienutu Sinodu provincialu convocatu si compusu dupa prescisele santeloru Canone spre scopulu acest'a, si a adusu decrete cuprinse in X titule, in cari se enuncia padírea intregitatei santei credintie catolice, si se reinnoiesce sacr'a Uníune a credintiei marturisita totu de a un'a, se stergu abuserile ce se pareáu, cà s'au incuibatu, se inculca curatiani'a moravuriloru, se recomanda decorea Cultului divinuu, se prescrie norm'a restaurarei disciplinei basericesci, se stabileste ordinea judetieloru basericesci, si se reguléza modulu de apelatiune.

Inse cá in regularea unoru obiecte asia multe, asia de mari si asia momentose se potemu procede cu securitate si cu mai mare usiorintia, ne amu ingrijitu câtu se pote mai tare, cá in tote decretele aducunde de Sinodulu acest'a se se aiba in antea ochiloru autoritatea cea mai inalta, din care cauza in conformitate cu dis'a Santiei Vostre Apostolice notificate Presuliloru Provinciei acesteia basericesci in Brevea Apostolica din 21 Juniu 1858

XIII.

---

*Epistola qua Excellmus Illmus et Rmus Archiepiscopus
Alba-Iuliensis et Fogarasiensis Acta et Decreta Sinodi
Sanctae Sedi subiicit, Pio IX Pontifice Maximo.*

Beatissime Pater!

Provincia ecclesiastica graeci-ritus catholicorum Fogarasiensis et Alba-Iuliensis in Transylvania Austro-Hungariae quum a suae existentiae exordio, quod apostolicae eique gloriosae sollicitudini Vestrae Sanctitatis filiali cum devotione in acceptis referendam habet, praesens usque in tempus nondum ordinata et organisata fuerit, divina favente bonitate hocce anno currente, et quidem diebus a 5 usque ad 14^{am} mensis Maii Synodum provincialem iuxta sacrorum Canonum praescripta convocata et coalescentem dictum in scopum celebravit, atque decreta tulit X. comprehensa titulis, quae tum sanctae Fidei catholicae integritatem enunciant custodiendam, atque Sacram Fidei Unionem renovant iugiter professam, tum abusus, qui irrepsisse videbantur, propulsant, item morum puritatem inculcant, tum Cultus divini decorem commendant, una disciplinae ecclesiasticae restaurandae normam praescribunt, atque iudiciorum ecclesiasticorum ordinem stabiliunt, et modum regulant appellandi.

Ut autem in tot tantisque obiectis, maximi quum sint momenti, rite disponendis secure atque facilius procedere valeamus, maxima qua par est curavimus sollicitudine, ut in omnibus Decretis per hancee Synodum condendis summa prae oculis habeatur auctoritas, idcirco conformiter Apostolico Vestrae Sanctitatis effato huius Provinciae ecclesiasticae Praesulibus tenore Brevis Apostolici diei 21 Iunii 1858 emanati notificato his

prin cuvintele: „cum in animo nobis sit, omnibus prae-
„sentibus rerum, temporum locorumque adiunctis sedulo
„perpensis opportuna omnia inire consilia, quibus spi-
„rituallem istius Ecclesiasticae Provinciae procuracionem
„ad rectam orientalis Ecclesiae normam ac salutaria
„praescripta magis magisque componere et ordinare
„valeamus“, de cinosura s'au tienutu santele Canone ale
basericei grecesci, ce au fostu in usu inainte de schism'a
orientala, dupa impregiurarile lucrurilor, temporiloru,
locuriloru si dupa lipsele acestei Provincie basericesci, si
acést'a cu atátu mai vertosu, cà si sacr'a Congregatiune
de Propaganda Fide in instructiunea data Presuliloru
acestei Provincie basericesci in 28 Juniu 1858 intre
altele s'a induratu a notificá si urmatoriele: „Quod liben-
„tissimo animo praestitit etiam SS. Dominus Noster
„Pius PP. IX. id unicum requirens, ut errores omnino
„evellerentur, sed ritus orientalis maneat inviolatus,
„quemadmodum et disciplina, quam ante schisma orien-
„tales servabant et profitebantur, quaeque venerandis
„ipsorum antiquis Liturgiis ac Ritualibus innititur, reli-
„giose custodiatur“.

„Equidem non alio consilio novam Ecclesiasticam
„Provinciam ab Alba-Iulia dictam praelaudatus Pontifex
„instituit, quippe qui explicate mandavit, ut forma
„atque Administratio ad ritum et disciplinam orientalis
„Ecclesiae exigeretur“.

Si éra-si mai la vale: „Porro Sanctitas Sua, cui
„nihil est potius, quam ut sua in puritate disciplina
„orientalis vigeat ac servetur, summopere in primis
„desiderans“ etc.

Sinodulu Provincialu basatu pre autoritatele aceste
inalte si-a adusu Decretele sale, pre cari cutezu a le
substerne Santiei Vostre Apostolice in libelulu acclusu cu
devotiune pre langa omagial'a rogare, cá se Ve indurati
a le intari cu autoritatea irrefragabila, ce o aveti in tota
lumea catolica, si astufeliu intarite prea gratiosu se dis-

verbis: „cum in animo nobis sit, omnibus praesentibus rerum, temporum locorumque adiunctis sedulo perpensis opportuna omnia inire consilia, quibus spiritaliorem istius Ecclesiasticae Provinciae procuratorem ad rectam orientalis Ecclesiae normam ac salutaria praescripta magis magisque componere et ordinare valeamus“, pro cynosura procedendi sacri Ecclesiae graecae catholicae Canones, qui ante orientale schisma in usu fuerant, pro rerum, temporum, locorumque adiunctis atque huius ecclesiasticae Provinciae exigentia adhibebantur, idque eo a fortiori, quod et sacra Congregatio de Propaganda Fide in sua Instructione Praesulibus huius Provinciae ecclesiasticae die 28 Iunii anni 1858 data inter alia notificare dignata sit sequentia: „Quod libentissimo animo praestitit etiam SS. Dominus Noster Pius PP. IX. id unicum requirens, ut errores omnino evellerentur, sed ritus orientalis maneat inviolatus, quemadmodum et disciplina, quam ante schisma orientales servabant et profitebantur, quaeque venerandis ipsorum antiquis Liturgiis ac Ritualibus innotuit, religiose custodiatur“.

„Equidem non alio consilio novam ecclesiasticam Provinciam ab Alba-Iulia dictam praelaudatus Pontifex instituit, quippe qui explicate mandavit, ut forma atque Administratio ad ritum et disciplinam orientalis Ecclesiae exigeretur“.

Item inferius haec habet: „Porro Sanctitas Sua, cui nihil est potius, quam ut sua in puritate disciplina orientalis vigeat ac servetur, summopere in primis desiderans“ etc.

Summis his auctoritatibus innixa nostra Synodus provincialis adornavit sua Decreta, quae in libello in devotione accluso iis homagialibus cum precibus sustineo Apostolico Vestrae Sanctitatis obtutui substernere, quatenus Eadem acta illa, qua in universum orbem catholicum pollet, irrefragabili auctoritate benignissime confirmare atque apostolico munita oraculo pro congruo

puneti la tempulu seu retransmiterea loru spre folosire cuvenintiosa.

Dupa cari pre langa sarutarea santiteloru petiore, implorandu binecuventarea apostolica pentru mine, pentru clerulu si poporulu mieu si pentru tota Provinci'a basericésca remanu in supunere omagiala.

Alu Santiei Vostre

Blasiu in Transilvani'a Austro-Ungariei 10 Aug. 1872.

Celu mai umilitu si mai ascultatoriu

Fiu si Capellanu

IOANU VANCEA

Archiepiscopu si Metropolitu de Alba-Juli'a
si Fagarasiu.

BCU Cluj / Centru de Cercetare si Bibliotecă
XIV. University Library Cluj

Respunsulu Santiei Sale Pap'a Piu IX la epistol'a omagiala a Escellentiei Sale Rssimului Archi-Episcopu si Metropolitu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, in care a fostu supusu Santului Scaunu Actele si Decretele Sinodului Provincialu.

Piu PP. IX.

Venerabile Frate salute si Binecuventare Apostolica.

Amu primitu epistol'a ta omagiala din 10 Augustu si laolalta cu ea si actele Sinodului provincialu, care s'a tenuity in Provinci'a acést'a basericésca greco-catolica de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu. Actele aceste conformu institutiunei acestui Santu Scaunu fora intardiare le amu transmisu Congregatiunei nostre a Conciliului, si Ne vomu ingrigi, cá dupa-ce aceasi Congregatiune Ni va referi despre actele acele, la tempulu seu se ti se tramita

usu capiendi suo tempore clementissime remitti curare dignaretur.

Caeterum penes SS. pedum osculum, pro me, meo Clero et populo, tota item ecclesiastica Provincia apostolicam implorans benedictionem, homagiali in obsequio perenno.

Sanctitatis Vestrae

Blasii in Transsylvania Austro-Hung. die 10 Aug. 1872.

Humillimus obedientissimusque

Filius et Capellanus

IOANES VANCEA

Archiepiscopus et Metropolita Alba-Iuliensis
et Fogarasiensis.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV.

---

*Responsum Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX
ad epistolam homagiale[m] Excellmi ac Rssimi Archi-
episcopi et Metropolitae Alba-Iuliensis et Fogara-
siensis, qua Acta et Decreta Synodi Sanctae Sedi
subjecerat.*

Pius PP. IX.

Venerabilis Frater salutem et Apostolicam Benedictionem. Tuas excepimus observantissimas litteras die 10. superioris mensis Augusti datas, atque una cum illis acta Synodi provincialis, quae in ista Provincia ecclesiastica catholicorum graeci-ritus Fogarasiensi et Alba-Iulensi celebrata fuit. Haec quidem acta Nos nulla mora remisimus, ex instituto hujus Sanctae Sedis, ad Nostram Congregationem Concilii, Nostraeque curae erit, ut postquam ea Congregatio ad nos de iisdem actis retulerit

respunsulu cuvenitu. Intru ace'a Ni amu tienutu datori acést'a a ti o face cunoscutu, si deodata ti respundemu din sufletu sinceru si binevoitoriu testificatiuniloru ascultarei tale, pre cari le manifestezi in epistol'a ta. Pre Domnedieu inse Preainduratulu lu rogamu din sufletu, cá se verse preste tine, si preste Clerulu si poporulu teu gratiele sale cele copiose, si se padiesca Provinci'a acést'a basericésca cu protectiunea sa cea puternica, éra spre auspiciulu ajutoriului cerescu si spre manifestarea caritateri Nostre distinse adaugemu Binecuventarea Apostolica, care cu multa iubire Ti o impartimu in Domnulu tie Venerabilu Frate, intregei turmei tale si toturoru clericali si credintiosiloru Provinciei acesteia.

Datu in Rom'a la S. Pietru in 28 Septembre 1872
in anulu alu douedieci si sieptele alu Pontificatului Nostru.

PIU PP. IX.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

tibi congruum responsum suo tempore transmittatur. Interea Nostri officii ducimus, Ven. Frater, id tibi significare; ac simul tui obsequii testificationibus, quas tuis litteris Nobis exhibes, sincero benevoli Nostri animi affectu respondemus. Benignissimum autem Deum ex animo adprecantes, ut te tuumque Clerum ac populum copiosis suae gratiae muneribus prosequatur, omnemque istam ecclesiasticam Provinciam sua potenti protectione custodiat, in auspiciis caelestis praesidii et in testimonium praecipuae caritatis Nostrae adjungimus Apostolicam Benedictionem, quam tibi, Ven. Frater, cunctoque tuo Gregi, et universis istius Provinciae Clericis ac Fidelibus permanenter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die 28. Septembris an. 1872.

Pontificatus Nostri Anno Vicesimoseptimo

PIUS PP. IX.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

